

**“ARKEOLOJİK ALANLARIN KORUNMASI ve SUNUMUNDA MİMARİ
YAKLAŞIMLAR: ÇAĞDAŞ YAPININ GEÇMİŞLE DİYALOĞU”**

Bilgen ÇOBANER

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**“ARKEOLOJİK ALANLARIN KORUNMASI ve SUNUMUNDA MİMARİ
YAKLAŞIMLAR: ÇAĞDAŞ YAPININ GEÇMİŞLE DİYALOĞU”**

Bilgen ÇOBANER
501712002

Prof. Dr. Selen DURAK
(Danışman)

YÜKSEK LİSANS TEZİ MİMARLIK ANABİLİM DALI

BURSA – 2022
Her Hakkı Saklıdır

TEZ ONAYI

Bilgen ÇOBANER tarafından hazırlanan “ARKEOLOJİK ALANLARIN KORUNMASI ve SUNUMUNDA MİMARİ YAKLAŞIMLAR: ÇAĞDAŞ YAPININ GEÇMİŞLE DİYALOĞU” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği/oy çokluğu ile Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı’nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman : Prof Dr. Selen DURAK

Başkan : Prof Dr. Selen DURAK İMZA

000-001-7499-8246

Bursa Uludağ Üniversitesi

Mimarlık Fakültesi,

Mimarlık Anabilim Dalı

Üye : Prof. Dr. Tülin Vural Arslan İMZA

0000-0003-2072-4981

Bursa Uludağ Üniversitesi

Mimarlık Fakültesi,

Mimarlık Anabilim Dalı

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Aylin Aras İMZA

0000-0003-3315-3655

Bursa Teknik Üniversitesi

Mimarlık ve Tasarım Fakültesi,

Bina Bilgisi Anabilim Dalı

Yukarıdaki sonucu onaylarım

Prof. Dr. Hüseyin Aksel EREN

Enstitü Müdürü

.././....(Tarih)

B.U.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- ve bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

../...../....

Bilgen ÇOBANER

TEZ YAYINLANMA FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Bursa Uludağ Üniversitesi'ne verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap,

lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanması zorunlu metinlerin yazılı izin alarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan “**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**” kapsamında yönerge tarafından belirtilen kısıtlamalar olmadığı takdirde tezimin YÖK Ulusal Tez Merkezi / B.U.Ü. Kütüphanesi Açık Erişim Sistemi ve üye olunan diğer veri tabanlarının (Proquest veri tabanı gibi) erişimine açılması uygundur.

Bilgen ÇOBANER
07/02/2022

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

ARKEOLOJİK ALANLARIN KORUNMASI ve SUNUMUNDA MİMARİ YAKLAŞIMLAR: ÇAĞDAŞ YAPININ GEÇMİŞLE DİYALOGU

Bilgen ÇOBANER

Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Tarihi Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Selen DURAK

Arkeolojik alan, tarih öncesinden günümüze kadar değişik çağların ve uygarlıkların kültür değerlerini temsil eden eser veya kalıntıların bulunduğu bölgelerdir. Rönesans Dönemi'nde insanlar atalarını merak etmeye başlamıştır ve ören yerlerine ilgi artmıştır. Arkeolojik alanların korunması ve sunum yöntemleri bu sayede gelişmeye başlamıştır. Sit alanlarının korunması ve sunumunda mimari her zaman rol oynayan bir disiplin olmuştur. Koruma çatıları, müzeler ve arkeoparklar sit alanlarında yapılan başlıca müdahalelerdir. Arkeolojik alanlar ile çağdaş yapı arasında kurulan ilişki, sunum ve koruma yöntemleri açısından bazı durumlarda bağlama uygun olmayan tasarımlar yapılarak memnuniyet verici olmamıştır.

Tez kapsamında arkeolojik alanların tanımından ve korunma yöntemlerinden; koruma kuruluşlarından ve aldığı kararlardan; ulusal gelişmelerden ve çıkarılan yasalardan bahsedilmiştir. Uluslar arası ve ulusal örnekler incelenerek, arkeolojik alan ile ilişki kuran çağdaş yapıların fiziksel müdahale türleri belirlenmiştir ve sınıflandırılarak açıklanmıştır. Bunlar arkeolojik sit alanlarına doğrudan fiziksel müdahalede bulunmayan yaklaşımlar, arkeolojik alanları bir senaryo dahilinde sunan yaklaşımlar, arkeolojik alanı mimarının bir mekanı olarak sunan yaklaşımlar, arkeolojik alan ile diyalog kurma çabasında olmayan yaklaşımlardır. Bu çağdaş yapıların bağlamsal stratejileri incelenmiştir ve üç başlık altında sınıflandırılmıştır. Alan ile yeni yapı arasında kurulan diyalog, bu sınıflandırma içinde alt başlıklar oluşturularak açıklanmıştır. Bağlamsal stratejilerine göre yapılan sınıflandırma; arkeolojik alanı öne çıkaran tasarım yaklaşımları, alan ile birlikte var olan tasarım yaklaşımları, yeni yapıyı öne çıkaran tasarım yaklaşımları şeklindedir. Alan ile çağdaş yapı arasındaki diyalog; yapının kent içindeki silüet etkisi, yapı ve arkeolojik alan arasındaki mekansal ilişki, kullanıcıların yapı ile ilişkisi alt başlıkları içinde açıklanmıştır. Tezin sonuç bölümünde, arkeolojik alanlarda çağdaş yapı kriterleri iki başlık altında belirlenmiştir. Bunlar alan ile ilgili ve mimari tasarım kriterleridir. Bu örnekler çizelge 7'de belirtilen "Arkeolojik alanlarda çağdaş yapı tasarım kriterleri"nde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Arkeolojik sit alanı, mimari, diyalog, koruma, sergileme
2022, xix +214 sayfa.

ABSTRACT

MSc Thesis

ARCHITECTURAL APPROACHES TO THE CONSERVATION AND PRESENTATION OF
ARCHAEOLOGICAL AREAS: A CONTEMPORARY BUILDING'S DIALOGUE WITH
THE PAST

Bilgen ÇOBANER

Bursa Uludağ University Graduate School of Natural and Applied Sciences Department
of History Of Architecture

Supervisor: Prof. Dr. Selen DURAK

The archaeological area is the regions where artifacts or remains representing the cultural values of different ages and civilizations from prehistory to the present are found. People in the Renaissance Period began to wonder about their ancestors and thus, interest in the ruins increased. In this way, archaeological sites' preservation and presentation methods began to develop. Architecture has always been a discipline that plays a role in the protection and presentation of sites. Protection roofs, museums and archeological parks are the primary interventions in the protected areas. The relationship established between the archaeological sites and the contemporary structure has not been satisfactory in terms of presentation and preservation methods in some cases by making designs that are not suitable for the context. Within the scope of the thesis, from the definition of archaeological sites and methods of protection, from conservation organizations and their decisions, national developments and enacted laws are mentioned. By examining international and national examples, the types of physical interventions of contemporary structures related to the archaeological site were determined and explained by classifying. These approaches do not directly interfere with archaeological sites, approaches that present archaeological sites within a scenario, approaches that present the archaeological site as a place of architecture, and approaches that do not attempt to establish a dialogue with the archaeological site. The contextual strategies of these contemporary structures have been examined and classified under three headings. The dialogue established between the area and the new structure is explained by creating sub-headings within this classification. Dialogue between site and the contemporary building; silhouette effect of the building in the city, the spatial relationship between the building and the archaeological site, a relationship of the users with the building are explained under the subtitles. In the concluding part of the thesis, the criteria for modern construction in archaeological sites were determined under two headings. These are site-related and architectural design criteria. These examples are discussed in the "Contemporary building design criteria in archeological areas" specified in table 7.

Keywords: Archaeological site, architecture, dialogue, preservation, exhibition
2022, xix +214 pages

ÖNSÖZ ve/veya TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitim sürecinde ve tezimin gelişim sürecinde;

Profesyonel desteğini esirgemeyen, zamanını ayıran, bilgi, birikimini ve tecrübelerini benimle paylaşan, çalışmalarına yön veren ve gelişmesinde katkı sağlayan değerli tez danışmanım Prof. Dr. Selen DURAK'a;

Bilgilerini benimle paylaşan, destekleyen, önerilerini esirgemeyen arkeoloji bölümü hocalarım Prof Dr. Mustafa ŞAHİN ve Prof. Dr. Derya ŞAHİN'e;

Mesleki ve akademik hayatımda bana katkıları sonsuz olan Uludağ Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde görev yapan tüm öğretim üyelerine;

Hayatım boyunca her koşulda arkamda duran, eğitim hayatımı destekleyen, motivasyon veren annem Güzide UĞUZ, babam Agah UĞUZ ve kardeşim Ceren Hanım UĞUZ'a,

Evliliğimiz boyunca eğitimime destek veren, manevi yardımda bulunan eşim Tamer ÇOBANER'e;

Çalışmamı tamamlamak ve daha iyi işler başarmam için manevi güç kaynağım kızım Mine ÇOBANER'e,

Ve bu yolda yanımda olan beni cesaretlendiren destekleyen herkese teşekkürü borç bilirim...

Bilgen Çobaner
07/02/2022

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xi
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	xvii
1. GİRİŞ (Çalışmanın amacı kapsamı yöntemi).....	1
2. KAYNAK ARAŞTIRMASI.....	10
2.1. Arkeolojik Sit Alanlarının Tarihi	10
2.2.Arkeolojik Alanların Korunmasına Ve Kullanımına Yönelik Uluslararası Kurumlar ve Yasal Çerçeve.....	12
2.3.Arkeolojik Alanların Korunmasına Ve Kullanımına Yönelik Ulusal Kurumlar ve Yasal Çerçeve.....	18
2.4. Dünya ve Türkiye’den Arkeolojik Alanların Korunması Ve Kullanımına Yönelik Örnekler.....	22
3. MATERYAL ve YÖNTEM.....	39
3.1. Diyalog Olarak Mimarlık: Yeni Yapı Tasarımında Bağlamın Önemi.....	39
3.2. Mevcut Tarihi Çevre Bağlamında Yeni Yapı Tasarım Yaklaşımları.....	47
3.2.1. Michael Davis “Tarihi Çevrede Tasarım / Design in the Historic Environment” – 2003.....	48
3.2.2. Steven W. Semes “Geçmişin Geleceği: Mimarlık, Şehircilik ve Tarihi Koruma İçin Koruma Etiği” - 2009.....	51
3.2.3. Sotoudeh ve Wan Abdullah “Kentsel tarihsel bağlamda tasarımın uygunluğunun değerlendirilmesi: Sakinlerin bakış açısından. Mimari Araştırmanın Sınırları - 2012.....	52
3.2.4. Mimarlık, Arkeoloji ve Peyzaj Çalıştayı - 2013 (Architecture, Archaeology And Landscape, An Interdisciplinary Educational Experience İn Archaeological Sites).....	53
3.3. Arkeolojik Alanlarda Yeni Yapı Tasarım Yaklaşımlarının Sınıflandırılması.....	59
3.3.1. Arkeolojik Sit Alanlarına Doğrudan Fiziksel Müdahalede Bulunmayan Yaklaşımlar: Üst örtüler ve Arkeolojik Alana Yakın Müze Örnekleri.....	60
3.3.2. Arkeolojik Alanları Bir Senaryo Dahilinde Sunan Yaklaşımlar: Arkeopark Örnekleri.....	86
3.3.3. Arkeolojik Alanı Mimarinin Bir Mekanı Olarak Sunan Yaklaşımlar: Arkeolojik Alanın Üstünde Yer Alan Örnekler.....	102
3.3.4. Arkeolojik Alan ile Diyalog Kurma Çabasında Olmayan Yaklaşımlar.....	129
4. BULGULAR ve TARTIŞMA.....	132
4.1. Arkeolojik Alanı Öne Çıkaran Tasarım Yaklaşımlarının Diyalog Kavramı Açısından İncelenmesi.....	132
4.1.1. Çatalhöyük Güney Koruma Örtüsü – Konya, 2008.....	132
4.1.2. Saint Maurice Koruyucu Çatısı – İsviçre, 2010	134
4.1.3. Xihoudu Relics Ceremonial Flame Park - Çin, 2019.....	136
4.1.4. Hamar Katedrali – Norveç, 1998.....	138
4.1.5. Roma Kalıntıları Örtüsü / Shelter for Roman Ruins – İsviçre, 1986.....	140
4.1.6. Troya Arkeoloji Müzesi - Çanakkale, 2018.....	142
4.1.7. Kayseri Kale İçi Arkeoloji Müzesi – Kayseri, 2008.....	145
4.1.8. Basilica di Siponto – İtalya, 2016.....	148
4.1.9. Küçükyalı Arkeoparkı – İstanbul, 2020.....	150
4.2 Alan İle Birlikte Var Olan Tasarım Yaklaşımlarının Diyalog Kavramı Açısından İncelenmesi.....	152
4.2.1. Efes Yamaç Evleri Koruma Çatısı - İzmir, 1998.....	153
4.2.2. Göbeklitepe Koruma Çatıları – Şanlıurfa, 2018.....	155
4.2.3. St Antony Industrial Archaeological Park – Almanya, 2011.....	156

4.2.4. Pavlov Arkeopark Müzesi - Çek Cumhuriyeti, 2016.....	158
4.2.5. Stonehenge Visitor Centre – İngiltere, 2013.....	161
4.2.6. Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi – İzmir, 2014.....	163
4.2.7. Römer Museum - Almanya, 2008.....	166
4.2.8. The Roman Villa del Casale – İtalya, 1958-1980.....	168
4.2.9. Jingdezhen Imperial Kiln Museum – Çin, 2020.....	171
4.3. Yeni Yapıyı Öne Çıkaran Tasarım Yaklaşımlarının Diyalog Kavramı Açısından İncelenmesi.....	173
4.3.1. Cerro del Molinete Archaeological Park – İspanya, 2011.....	173
4.3.2. Musée de la Romanité de Nîmes – Fransa, 2018.....	175
4.2.3. Colchester Kültür Meydanı - İngiltere, 2011.....	177
4.3.4. Antakya Müze Hotel – Hatay, 2019.....	179
4.3.5. New Acropolis Museum - Yunanistan, 2009.....	182
4.3.6. Molinete Müzesi – İspanya, 2020.....	185
4.3.7. Antalya Doğu Garajı Kültür ve Ticaret Merkezi – Antalya, 2019.....	187
5. SONUÇ.....	190
KAYNAKLAR.....	204
ÖZGEÇMİŞ.....	214

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 1. Örneklerin dünya haritası üzerindeki dağılımı.....	23
Şekil 2. Örneklerin Türkiye haritası üzerindeki dağılımı.....	23
Şekil 3. Şelale Evi.....	42
Şekil 4. Ayasofya iç mekanından görünüm.....	46
Şekil 5. Richmond Riverside Development binası.....	49
Şekil 6. Hereford Katedrali.....	49
Şekil 7. Caerphilly Kalesi Ziyaretçi Merkezi.....	50
Şekil 8. Miller Hare Arşivi.....	50
Şekil 9. Tiermes Çalıştay sonuçları, arkeolojik sit alanının genel planı ve öneriler.....	56
Şekil 10. Tongobriga arkeolojik alanının hava fotoğrafı	57
Şekil 11. Tongobriga Çalıştay sonuçları, arkeolojik sit alanının genel planı ve öneriler.....	57
Şekil 12. Cavallino arkeolojik alanı.....	58
Şekil 13. (a) Cerro del Molinete Archaeological Park giriş yeri, (b) Cerro Del Molinete Archaeological Park ve arkeolojik alan ilişkisi.....	62
Şekil 14. Cerro del Molinete Archaeological Park genel görünümü.....	62
Şekil 15. (a) Cerro del Molinete Archaeological Projenin Park vaziyet planı, (b) Cerro del Molinete Archaeological Park kesiti.....	63
Şekil 16. Cerro del Molinete Archaeological Park görünüşü.....	63
Şekil 17. (a) Hamar Katedrali genel fotoğrafı, (b) Hamar Katedrali içten Fotoğrafı.....	64
Şekil 18. Hamar Katedrali genel fotoğrafı.....	65
Şekil 19. Hamar Katedrali planı.....	65
Şekil 20. Hamar Katedrali çatı çizimi.....	65
Şekil 21. Efes Yamaç Evleri Koruma Çatısı kesiti	67
Şekil 22. Efes Yamaç Evleri Koruma Çatısı içten fotoğrafı.....	67
Şekil 23. (a) Efes Yamaç Evleri Koruma Çatısı içten fotoğrafı (b) Efes Yamaç Evleri Koruma Çatısı dıştan fotoğrafı.....	67

Şekil 24.	Efes Yamaç Evleri Koruma Çatısı çatı çizimi. 21. Kazı Sonuçları Toplantısı, 1999.....	68
Şekil 25.	(a) Roma Kalıntıları Örtüsü dıştan fotoğrafı, (b) Roma Kalıntıları Örtüsü içten fotoğrafı.....	69
Şekil 26.	Roma Kalıntıları Örtüsü planı.....	69
Şekil 27.	Roma Kalıntıları Örtüsü kesiti	70
Şekil 28.	Roma Kalıntıları Örtüsü kesiti.....	70
Şekil 29.	(a) Göbeklitepe Koruma Çatısı fotoğrafı, (b) Göbeklitepe Koruma Çatısı fotoğrafı.....	71
Şekil 30.	Göbeklitepe Koruma Çatısı arkeolojik alan ile ilişkisini gösteren fotoğraf.....	72
Şekil 31.	Göbeklitepe Koruma Çatılarının hava fotoğrafı.....	72
Şekil 32.	Göbeklitepe Koruma Çatısı hava fotoğrafı.....	73
Şekil 33.	(a) St Antony Industrial Archaeological Park fotoğrafı, (b) St Antony Industrial Archaeological Park iç görünüşü.....	74
Şekil 34.	St Antony Industrial Archaeological Park zemin kat planı.....	74
Şekil 35.	Çatalhöyük Güney Koruma Örtüsü iç görünüşü	76
Şekil 36.	Çatalhöyük Güney Koruma Örtüsü fotoğrafı.....	76
Şekil 37.	Çatalhöyük Güney Koruma Örtüsü temel planı.....	77
Şekil 38.	(a) Saint Maurice Koruyucu Çatısı fotoğrafı, (b) Saint Maurice Koruyucu Çatısı hava fotoğrafı.....	78
Şekil 39.	(a) Saint Maurice Koruyucu Çatısı üstü, (b) Maurice Koruyucu Çatısı üstü, çatı fotoğrafı.....	78
Şekil 40.	(a) Saint Maurice Koruyucu Çatısı ön görünüş çizimi, (b) Saint Maurice Koruyucu Çatısı.....	79
Şekil 41.	(a) Troya Arkeoloji Müzesi render görseli, (b) Troya Arkeoloji Müzesi ön görünüşü.....	80
Şekil 42.	(a) Troya Arkeoloji Müzesi tasarım şeması, (b) Troya Arkeoloji Müzesi vaziyet planı.....	81
Şekil 43.	Troya Arkeoloji Müzesi planı ve kesiti.....	81
Şekil 44.	(a) Musée de la Romanité de Nîmes render görseli, (b) Musée de la Romanité de Nîmes ön görünüşü.....	83
Şekil 45.	(a) Musée de la Romanité de Nîmes iç mekandan çekilen manzara fotoğrafı, (b) Musée de la Romanité de Nîmes cephesi.....	83
Şekil 46.	Musée de la Romanité de Nîmes kesiti.....	83
Şekil 47.	(a) Musée de la Romanité de Nîmes vaziyet planı, (b) Musée de la Romanité de Nîmes vaziyet planı.....	83

Şekil 48.	Colchester Kültür Meydanı hava fotoğrafı.....	85
Şekil 49.	(a) Colchester Kültür Meydanı cephe fotoğrafı, (b) Colchester Kültür Meydanı ile tarihi sur arasındaki ilişkisiyi gösteren fotoğraf.....	85
Şekil 50.	(a) Colchester Kültür Meydanı kesiti, (b) Colchester Kültür Meydanı planı.....	85
Şekil 51.	Pavlov Arkeopark Müzesi yer üstünden fotoğrafı.....	87
Şekil 52.	(a) Pavlov Arkeopark Müzesi içten fotoğrafı (Gabriel Dvořák Arşivi, 2016), (b) Pavlov Arkeopark Müzesi kesiti	87
Şekil 53.	(a) Pavlov Arkeopark Müzesi kesiti, (b) Pavlov Arkeopark Müzesi planı.....	88
Şekil 54.	Stonehenge Ziyaretçi Merkezi fotoğrafı, (b) Stonehenge Ziyaretçi Merkezi fotoğrafı.....	90
Şekil 55.	Stonehenge Ziyaretçi Merkezi zemin kat planı.....	90
Şekil 56.	Stonehenge Ziyaretçi Merkezi vaziyet planı.....	91
Şekil 57.	Stonehenge Ziyaretçi Merkezi eskizi.....	91
Şekil 58.	(a) Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi hava fotoğrafı, (b) Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi tasarım şeması.....	93
Şekil 59.	(a) Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi girişini gösteren fotoğraf.....	94
Şekil 60.	Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi zemin kat planı.....	95
Şekil 61.	(a) Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi kesitleri, (b) Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi kulesi kesiminin fotoğrafı.....	95
Şekil 62.	Römer Museum ön cephesinin fotoğrafı.....	97
Şekil 63.	(a) Römer Museum içten fotoğrafı, (b) Römer Museum içten fotoğrafı.....	97
Şekil 64.	Römer Museum arka cephesinin fotoğrafı.....	98
Şekil 65.	Römer Museum arkeolojik alan ile ilişkisini gösteren fotoğraf.....	98
Şekil 66.	Xihoudu Relics Ceremonial Flame Park tasarım diyagramı.....	99
Şekil 67.	Xihoudu Relics Ceremonial Flame Park içten görünüşü.....	100
Şekil 68.	Xihoudu Relics Ceremonial Flame Park kesitleri.....	100
Şekil 69.	(a) Xihoudu Relics Ceremonial Flame Park hava fotoğrafı, (b) Xihoudu Relics Ceremonial Flame Park hava fotoğrafı.....	101
Şekil 70.	Xihoudu Relics Ceremonial Flame Park vaziyet planı.....	101
Şekil 71.	Xihoudu Relics Ceremonial Flame Park detay kesiti.....	102

Şekil 72.	Antakya Müze Hotel dıştan görünüşü.....	104
Şekil 73.	Antakya Müze Hotel otel odaları ile arkeolojik alan arasındaki ilişkiyi gösteren fotoğraf.....	104
Şekil 74.	Antakya Müze Hotel otel odaları ile arkeolojik alan arasındaki ilişkiyi gösteren fotoğraf.....	105
Şekil 75.	Antakya Müze Hotel kesiti.....	105
Şekil 76.	Antakya Müze Hotel zemin kat planı.....	105
Şekil 77.	Antakya Müze Hotel 1. kat planı fotoğraf.....	106
Şekil 78.	(a)Yeni Akropol Müzesi hava Fotoğrafı, (b) Yeni Akropol Müzesi ile arkeolojik alan ilişkisini gösteren fotoğraf.....	108
Şekil 79.	(a) Yeni Akropol Müzesi tasarım şeması fotoğrafı, (b) Yeni Akropol Müzesi cephesi.....	108
Şekil 80.	Yeni Akropol Müzesi cephesi kesiti.....	108
Şekil 81.	Yeni Akropol Müzesi cephesi 3. kat planı.....	109
Şekil 82.	Yeni Akropol Müzesi cephesi vaziyet planı.....	109
Şekil 83.	Yeni Akropol Müzesi cephesi ve arkeolojik alan ilişkisini gösteren şema.....	110
Şekil 84.	Kayseri Kale İçi Arkeoloji Müzesi hava fotoğrafı.....	112
Şekil 85.	(a) Kale içi yeni düzenleme, (b) Kale içi yeni yapı fotoğrafı.....	112
Şekil 86.	Kale içi düzenlemesinin vaziyet planı.....	113
Şekil 87.	Kale içi düzenlemesinin zemin kat planı ve yaya sirkülasyon.....	113
Şekil 88.	Kale içi düzenlemesinin kesitleri.....	114
Şekil 89.	(a) Basilica di Siponto fotoğrafı, (b) Basilica di Siponto iç fotoğrafı.....	115
Şekil 90.	(a) Basilica di Siponto hava fotoğrafı, (b) Basilica di Siponto apsis bölümünün fotoğrafı.....	115
Şekil 91.	(a) Basilica di Siponto eskizi, (b) Basilica di Siponto eskizi.....	116
Şekil 92.	(a) Molinete Müzesi arkeolojik alan ile ilişkisini gösteren fotoğraf, (b) Molinete Müzesi iç mekan fotoğrafı.....	117
Şekil 93.	(a) Molinete Müzesi arkeolojik Alan ile ilişkisini gösteren fotoğraf (b) Molinete Müzesi kesitleri (David Frutos Arşivi, 2020).....	117
Şekil 94.	(a) Molinete Müzesi zemin kat şeması, (b) Molinete Müzesi Planı.....	118
Şekil 95.	Molinete Müzesi ön cephe fotoğrafı.....	118

Şekil 96.	(a) Küçükyalı Arkeoparkı iç mekan fotoğrafı, (b) Küçükyalı Arkeoparkı hava fotoğrafı.....	120
Şekil 97.	Küçükyalı Arkeoparkı hava fotoğrafı.....	120
Şekil 98.	The Roman Villa del Casale arkeolojik alan ile ilişkisini gösteren fotoğrafı.....	121
Şekil 99.	The Roman Villa del Casale hava fotoğrafı.....	122
Şekil 100.	The Roman Villa del Casale vaziyet planı.....	122
Şekil 101.	(a) The Roman Villa del Casale dış görünüşü, (b) The Roman Villa del Casale iç fotoğrafı.....	123
Şekil 102.	(a) Antalya Doğu Garajı Kültür ve Ticaret Merkezi ile arkeolojik alan ilişkisini gösteren render, (b) Antalya Doğu Garajı Kültür ve Ticaret Merkezi hava görüntüsü.....	124
Şekil 103.	(a) Antalya Doğu Garajı Kültür ve Ticaret Merkezi içini gösteren render, (b) yapının hava fotoğrafı.....	124
Şekil 104.	Yeni Akropol Müzesi cephesi arkeolojik alan ile ilişkisini gösteren fotoğraf.....	124
Şekil 105.	Antalya Doğu Garajı Kültür ve Ticaret Merkezi taşıyıcı akslarını gösteren plan.....	125
Şekil 106.	Antalya Doğu Garajı Kültür ve Ticaret Merkezi taşıyıcı akslarını gösteren plan.....	125
Şekil 107.	Antalya Doğu Garajı Kültür ve Ticaret Merkezi vaziyet planı.....	125
Şekil 108.	Antalya Doğu Garajı Kültür ve Ticaret Merkezi yatay kesiti (B-B kesiti).....	126
Şekil 109.	Jingdezhen Imperial Kiln Museum dıştan fotoğrafı, (b) Jingdezhen Imperial Kiln Museum arkeolojik alan ile ilişkisini gösteren fotoğraf	128
Şekil 110.	Jingdezhen Imperial Kiln Museum kesiti.....	128
Şekil 111.	(a) Jingdezhen Imperial Kiln Museum hava fotoğrafı (Tian Fangfang Arşiv, 2020), (b) Jingdezhen Imperial Kiln Museum perspektif çizimi.....	129
Şekil 112.	(a) Mudanya arkeolojik kalıntılar, (b) Mudanya Özdilek Hipermarket ile arkeolojik alan ile ilişkisini gösteren fotoğraf.....	130
Şekil 113.	(a) Mudanya Özdilek Hipermarket iç fotoğrafı, (b) Mudanya Özdilek Hipermarket.....	130
Şekil 114.	(a) Carrefoursa Bodrum ile arkeolojik alan ilişkisini gösteren fotoğraf, (b) Bodrum arkeolojik alanı.....	131
Şekil 115.	Çatalhöyük Güney Koruma Örtüsü silüeti.....	133
Şekil 116.	Çatalhöyük Güney Koruma Örtüsü çatı örtüsünün temel planı.....	133
Şekil 117.	Çatalhöyük Güney Koruma Örtüsü kullanıcılar tarafından oylaması.....	134
Şekil 118.	Çatalhöyük arkeolojik alanında yapılan çalışma.....	134

Şekil 119.	Saint Maurice Koruyucu Çatısı silüeti.....	135
Şekil 120.	Saint Maurice Koruyucu Çatısı çatısı.....	135
Şekil 121.	Yapının kullanıcılar tarafından oylaması.....	136
Şekil 122.	Saint Maurice Koruyucu Çatısı kesiti.....	136
Şekil 123.	Xihoudu Relics Ceremonial Flame Park.....	137
Şekil 124.	Xihoudu Relics Ceremonial Flame Park hava fotoğrafı.....	138
Şekil 125.	Xihoudu Relics Ceremonial Flame Park içi.....	138
Şekil 126.	Hamar Katedrali silüeti.....	139
Şekil 127.	Hamar Katedrali arkeolojik alan ile ilişkisi.....	139
Şekil 128.	Hamar Katedrali kullanıcılar tarafından oylaması.....	140
Şekil 129.	Hamar Katedrali iç mekanı.....	140
Şekil 130.	Roma Kalıntıları Örtüsü dıştan fotoğrafı	141
Şekil 131.	Roma Kalıntıları Örtüsü kesiti.....	141
Şekil 132.	Roma Kalıntıları Örtüsü içi.....	142
Şekil 133.	Troya Arkeoloji Müzesi dıştan fotoğrafı	143
Şekil 134.	Yapımı Troya Arkeoloji Müzesi vaziyet planı.....	144
Şekil 135.	Troya Arkeoloji Müzesi hava fotoğrafı.....	144
Şekil 136.	Troya Arkeoloji Müzesi kullanıcılar tarafından.....	145
Şekil 137.	Troya Arkeoloji Müzesi içi.....	145
Şekil 138.	Kale içi hava fotoğrafı.....	146
Şekil 139.	Kayseri Kale İçi Arkeoloji Müzesi görünüşü.....	147
Şekil 140.	Kayseri Kale İçi Arkeoloji Müzesi kullanıcılar tarafından oylaması	147
Şekil 141.	Kale içi düzenlemenin fotoğrafı.....	148
Şekil 142.	Basilica di Siponto hava fotoğrafı	148

Şekil 143.	Basilica di Siponto görünüşü.....	149
Şekil 144.	Basilica di Siponto kullanıcılar tarafından oylaması.....	150
Şekil 145.	Basilica di Siponto içi.....	150
Şekil 146.	Küçükyalı Arkeoparkı hava fotoğrafı.....	151
Şekil 147.	Küçükyalı Arkeoparkı, 1950.....	151
Şekil 148.	Küçükyalı Arkeoparkı içinde yapılan etkinlik.....	152
Şekil 149.	Küçükyalı Arkeoparkı içi.....	152
Şekil 150.	Efes Yamaç Evleri Koruma Çatısı silüeti.....	153
Şekil 151.	Efes Yamaç Evleri Koruma Çatısı arkeolojik alan ile ilişkisi	154
Şekil 152.	Efes Yamaç Evleri Koruma Çatısı kullanıcılar tarafından oylaması	154
Şekil 153.	Efes Yamaç Evleri Koruma Çatısı içi.....	155
Şekil 154.	Göbeklitepe Koruma Çatıları hava fotoğrafı	155
Şekil 155.	Göbeklitepe Koruma Çatıları arkeolojik alan ile ilişkisi.....	156
Şekil 156.	Göbeklitepe Koruma Çatıları kullanıcılar tarafından oylaması.....	156
Şekil 157.	St Antony Industrial Archaeological Park giriş cephesi.....	157
Şekil 158.	St Antony Industrial Archaeological Park arkeolojik alan ile ilişkisi	158
Şekil 159.	St Antony Industrial Archaeological Park giriş cephesi.....	158
Şekil 160.	Pavlov Arkeopark Müzesi silüeti.....	159
Şekil 161.	Pavlov Arkeopark Müzesi vaziyet planı	160
Şekil 162.	Pavlov Arkeopark Müzesi kullanıcılar tarafından oylaması.....	160
Şekil 163.	Pavlov Arkeopark Müzesi kesiti.....	161
Şekil 164.	Stonehenge Visitor Centre silüeti.....	161
Şekil 165.	Stonehenge Visitor Centre hava fotoğrafı	162
Şekil 166.	Yapının kullanıcılar tarafından oylaması.....	163

Şekil 167.	Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi silüeti.....	163
Şekil 168.	Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi silüeti.....	165
Şekil 169.	Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi kullanıcılar tarafından oylaması.....	165
Şekil 170.	Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi dıştan fotoğrafı.....	166
Şekil 171.	Römer Museum silüeti.....	167
Şekil 172.	Römer Museum arkeolojik alan ile ilişkisi.....	167
Şekil 173.	Römer Museum kullanıcılar tarafından oylaması	168
Şekil 174.	Römer Museum iç fotoğrafı.....	168
Şekil 175.	The Roman Villa del Casale hava fotoğrafı.....	169
Şekil 176.	The Roman Villa del Casale arkeolojik alana yaptığı müdahale.....	169
Şekil 177.	The Roman Villa del Casale kullanıcılar tarafından oylaması.....	170
Şekil 178.	The Roman Villa del Casale içi.....	170
Şekil 179.	Jingdezhen Imperial Kiln Museum hava fotoğrafı.....	171
Şekil 180.	Jingdezhen Imperial Kiln Museum arkeolojik alan ile ilişkisi.....	172
Şekil 181.	Jingdezhen Imperial Kiln Museum dıştan fotoğrafı.....	172
Şekil 182.	Cerro del Molinete Archaeological Park silüeti.....	173
Şekil 183.	Cerro del Molinete Archaeological Park arkeolojik alan ile ilişkisi.....	174
Şekil 184.	Cerro del Molinete Archaeological Park kullanıcılar tarafından oylaması.....	174
Şekil 185.	Cerro del Molinete Archaeological Park girişi.....	175
Şekil 186.	Musée de la Romanité de Nîmes silüeti.....	175
Şekil 187.	Musée de la Romanité de Nîmes içten fotoğrafı.....	176
Şekil 188.	Musée de la Romanité de Nîmes kullanıcılar tarafından oylaması..	176
Şekil 189.	Musée de la Romanité de Nîmes kesiti.....	177
Şekil 190.	Colchester Kültür Meydanı silüeti.....	178

Şekil 191.	Colchester Kültür Meydanı arkeolojik alan ile ilişkisi.....	178
Şekil 192.	Colchester Kültür Meydanı kullanıcılar tarafından oylaması.....	179
Şekil 193.	Colchester Kültür Meydanı çocuklar tarafından kullanımı.....	179
Şekil 194.	Antakya Müze Hotel silüeti.....	180
Şekil 195.	Antakya Müze Hotel arkeolojik alan ile ilişkisi.....	181
Şekil 196.	Antakya Müze Hotel kullanıcılar tarafından oylaması.....	182
Şekil 197.	Antakya Müze Hotel içi.....	182
Şekil 198.	Yeni Akropol Müzesi silüeti.....	183
Şekil 199.	Yeni Akropol Müzesi arkeolojik alan ile ilişkisi	183
Şekil 200.	Yeni Akropol Müzesi kullanıcılar tarafından oylaması	184
Şekil 201.	Yeni Akropol Müzesi içi	184
Şekil 202.	(a) Molinete Müzesi kesitleri, (b) Molinete Müzesi ön cephesi.....	185
Şekil 203.	Molinete Müzesi arkeolojik alan ile ilişkisi.....	186
Şekil 204.	Molinete Müzesi içi.....	186
Şekil 205.	Antalya Doğu Garajı Kültür ve Ticaret Merkezi hava fotoğrafı.....	187
Şekil 206.	Antalya Doğu Garajı Kültür ve Ticaret Merkezi render görseli.....	188
Şekil 207.	Antalya Doğu Garajı Kültür ve Ticaret Merkezi render görseli.....	189

ÇİZELGELER DİZİNİ

	Sayfa
Çizelge 1. İncelenen örnekler.....	4
Çizelge 2. Üst Örtü Örnekleri.....	24
Çizelge 3. Arkeolojik Alana Yakın Müze Örnekleri	28
Çizelge 4. Arkeopark Örnekleri Tablosu.....	30
Çizelge 5. Arkeolojik Alanın Üstünde Yer Alan Örnekler Tablosu	32
Çizelge 6. Diyalog Kurmayan Örnekler Tablosu.....	37
Çizelge 7. Arkeolojik alanlarda çağdaş yapı tasarım kriterleri.....	193

1. GİRİŞ

Arkeolojik alanlar, yapılan kazılar sonucu gün ışığına çıktıktan ve belgeleme işlemlerinden hemen sonra koruma ve sergileme uygulamalarına ihtiyaç duymaktadırlar. Gelecek nesillere bu mirasın öğretilmesi ve aktarılması için mimarlık disiplininin yararlanılması gerekmektedir. Ancak arkeolojik alanlarda yapılacak bu tür uygulamalar bulunan coğrafyaya, zamana, sosyal çevreye ve bağlama göre değişmektedir. Bu kıstasların bütünü, sit alanlarında yapılan fiziksel müdahale çeşitlerini, çağdaş yapının bağlamsal stratejisini ve arkeolojik alan ile yeni yapı arasındaki ilişkiyi belirlemektedir.

Çalışmanın Amacı

Sit alanlarının bulunması ve korunması önemli bir husustur; ancak bu durumun sürekliliği kamunun bilinçlendirilmesi ve gelecek nesillere buluntuların önemiyetinin öğretilmesi ile tam olarak sağlanabilir. Alanın tarihinin gelecek nesillere aktarılabilmesi yapılan mimari müdahaleler ile sağlanmaktadır. Bu müdahale, sit alanı ve mimari ihtiyaç proramlarına göre değişmektedir. Böylece arkeolojik alan ile yeni yapılar arasında bir diyalog meydana gelmektedir. Oluşan diyalog sayesinde yeni ve eski birbirlerini besleyip güçlendirmekte ve varlıklarını gösterebilmektedirler.

Arkeolojik sit alanlarının düzenlenmesi, korunması ve topluma tanıtılması hususu, Rönesans Dönemi'nde Avrupalıların atalarını ve yaptıkları eserleri merak etmeleriyle başlamıştır. Önce taşınabilir kültür varlıkları; sonra taşınmaz kültür varlıklarının bulunması ve sunulması yönünde çalışmalar yapılmıştır. Zaman içinde dünya çapında koruma ve sunum tekniklerinin paylaşımı için 19. yy itibariyle ulusal ve uluslararası konferanslar düzenlenmeye başlanmış; kurum ve kuruluşlar yapılmıştır. 2. Dünya Savaşı sırasında birçok tarihi eser tahrip edilince 1945 yılı itibariyle uluslararası kurumlar kurulmuştur. 1945 yılında kurulan UNESCO, Avrupa konseyi'nden sonra ICOMOS, ICCROM, Avrupa birliği bu kurumlardan bazılarıdır. Arkeolojik sit alanlarının üzerinde, çevresinde ya da bütününde yapılacak olan mimari müdahalelerin tasarımlarının, bu uluslararası kongrelerce alınan kararlara ve ulusal yasalara uygun olması beklenmektedir.

Tez çalışması, insanoğlunun kültürünün evrimini sergileyen ve evrensel tarihi değerlerini kapsayan arkeolojik sit alanlarının koruma yolları ve çeşitli sunum tekniklerinin dünyadan ve ülkemizden seçilen örnekler üzerinden araştırılmasını içermektedir. Bu örnekler üzerinden arkeolojik sit alanlarında yapılan fiziksel müdahale türleri sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmanın başlıkları, arkeolojik sit alanlarına doğrudan fiziksel müdahalede bulunmayan yaklaşımlar, arkeolojik alanları bir senaryo dahilinde sunan yaklaşımlar, arkeolojik alanı mimarinin bir mekanı olarak sunan yaklaşımlar, arkeolojik alan ile diyalog kurma çabasında olmayan yaklaşımlar şeklindedir. Çağdaş yapıların bağlamsal stratejileri araştırılarak üç başlık altında incelenmiştir. Bu başlıklar ise arkeolojik alanı öne çıkaran tasarım yaklaşımları, alan ile birlikte var olan tasarım yaklaşımları, yeni yapıyı öne çıkaran tasarım yaklaşımlarıdır. Arkeolojik alan ile çağdaş yapı arasındaki ilişki, “diyalog” kavramı açısından bu üç başlık kapsamında incelenmiştir. Mimarların ve kullanıcıların en çok dikkat ettikleri alana, yönetime ve mimari çözüm yöntemlerine ait özellikler kriter haline getirilip çağdaş yapıların arkeolojik alana fiziksel müdahale türleri, çağdaş yapıların bağlamsal stratejileri bir arada matris haline getirilmiştir. Böylece yapıları kullananların ve yapıyı inceleyen yetkin mimarların memnuniyet düzeyi belirlenmiştir. Çalışmanın amacı arkeolojik alanlar ile ilişkili olan çağdaş yapıların çeşitli özellikleri yönünden sınıflandırılarak, kullanıcılar ve mimarlar tarafından dikkat edilen memnuniyet kriterleri ile incelenmesidir. Böylece çağdaş yapılarda arkeolojik alan özelliklerine göre ihtiyaç programı ve tasarım tipleri şekillendirilebilir.

Çalışmanın Kapsamı

Tez kapsamında beş adet bölümü bulunmaktadır.

Tezin ilk kısmı olan Giriş kısmında çalışmanın amacı, kapsamı, yöntemi ve konusundan bahsedilmiştir. İlgili uluslararası ve ulusal literatürdeki kaynaklar paylaşılmıştır.

Tezin ikinci kısmı olan Kaynak Araştırması’nda arkeolojik sit alanı tanımı, korunması ve sunumu ile ilgili gelişmelerden bahsedilmiştir. Kültür varlıklarını korumak için kurulan uluslararası kurumlardan, çalışma yöntemlerinden ve çıkardıkları bildirgelerden; ulusal kurumlar ve çalışma prensiplerinden bahsedilmiştir. Dünya ve

Türkiye’den bulunan örnekler arkeolojik alanlara yapılan fiziksel müdahale türleri olarak sınıflandırılmıştır ve künye bilgileri tablo halinde paylaşılmıştır.

Tezin üçüncü kısmı olan Materyal ve Yöntem bölümünde diyalog kavramı üzerinde durulmuştur. Diyalog kelimesinin etimolojik ve terim anlamlarından bahsedilmiştir. Mimarlık ile ilişkisi çeşitli kaynaklar aracılığıyla anlatılmıştır. Bağlam ve diyalog ilişkisi, bağlam kavramının geçmişi açıklanmıştır. Mevcut tarihi çevre bağlamında yeni yapı tasarım yaklaşımları paylaşılmıştır. Kaynak Özetleri’nde tablo halinde bahsedilen örnekler ayrıntılı olarak dört başlık altında, mimari özellikleri ve korudukları arkeolojik alanın tarihi yer alacak şekilde açıklanmıştır.

Tezin dördüncü kısmı olan Bulgular ve Tartışma bölümünde, Michael Davis, Steven W. Semes ve Gifford’un sınıflandırmaları yorumlanarak, içsel ve dışsal bağlam kavramları dikkate alınarak, arkeolojik alanlarda yapılan çağdaş yapıların bağlamsal stratejileri üç sınıfta incelenmiştir. Bu yapıların örnekler üzerinden sırası ile o sınıfta bulunma sebebi ve alan ile yapı arasında kurulan diyalogu açıklanmıştır. Ödül alan örneklerin ödül aldıkları kurumlar ve ödül alma sebeplerine yer verilmiştir. Diğer mimarların çağdaş yapılara bakış açıları ve Trip Advisor üzerinden yapılar ile ilgili paylaşılan kullanıcı yorumları paylaşılmıştır.

Tezin beşinci kısmı olan Sonuç bölümünde mimarların ve kullanıcıların arkeolojik alanlar ile diyalog halinde olan çağdaş yapılarda en çok dikkat ettikleri mimari, yönetsel ya da alan kaynaklı özellikler tespit edilmiştir. Bunun sonucunda mimari ve alan ile ilgili memnuniyet kriterleri oluşturulmuştur. Çağdaş yapıların arkeolojik alana fiziksel müdahale türleri ve bağlamsal stratejileri bir arada bu kriterler ile matris haline getirilmiştir. Seçilen örneklerin bu kriterlerden kaçınıp sağladığı tespit edilmiştir. Böylece arkeolojik alanlarda uygulanabilecek mimari çözümlerin neler olabileceği belirlenmiştir.

Çalışmanın Yöntemi

Arkeolojik miras alanları ve çevresinin koruma kuralları ve yöntemlerinin kavranması için literatür araştırmaları yapılmıştır. Dünyadan ve Türkiye’den örnekler araştırılmış, sınıflandırılmıştır. Tez kapsamında incelenen örnekler literatür ve internet kaynaklarının taraması yapılarak bulunmuştur. Bu örneklerin arasında arkeoloji müzeleri, arkeoparklar, müze oteller, ziyaretçi merkezleri ve arkeolojik alanlarda korugan çatısı düzenlemeleri de yer almaktadır. Sonrasında örnkler incelenerek sit alanları üzerinde yapılan fiziksel ve algısal müdahalelerin türleri sınıflandırılarak açıklanmıştır. Bu başlıklar şunlardır:

1. Arkeolojik Sit Alanlarına Doğrudan Fiziksel Müdahalede Bulunmayan Yaklaşımlar: Üst örtüler ve Arkeolojik Alana Yakın Müze Örnekleri
2. Arkeolojik Alanları Bir Senaryo Dahilinde Sunan Yaklaşımlar: Arkeopark Örnekleri
3. Arkeolojik Alanı Mimarının Bir Mekanı Olarak Sunan Yaklaşımlar: Arkeolojik Alanın Üstünde Yer Alan Örnekler
4. Arkeolojik Alan ile Diyalog Kurma Çabasında Olmayan Yaklaşımlar.

Bu başlıklar doğrultusunda seçilen örnekler aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Çizelge 1. İncelenen örnekler

Sınıflandırma numarası	Yapı ismi	Bulunduğu yer	Yapım yılı	Tasarım Ödülü alan yapı	Yarışma kazanan yapı
1	Cerro del Molinete Archaeological Park	Cartagena/İspanya	2011		
	Hamar Katedrali	Strandvegen/Norveç	1998		
	Efes Yamaç Evleri	İzmir/Türkiye	1998		
	Roma Kalıntıları Örtüsü / Shelter for Roman Ruins	Chur/İsviçre	1986		
	Troya Arkeoloji Müzesi	Çanakkale/ Türkiye	2018		X
	Musée de la Romanité de Nîmes	Nîmes/Fransa	2018		
	Colchester Kültür Meydanı	Colchester/İngiltere	2011		
	Göbeklitepe Koruma Çatıları	Şanlıurfa/Türkiye	2018		

Çizelge 1. İncelenen örnekler (devam)

	St Antony Industrial Archaeological Park	Oberhausen/Almanya	2011	X	X
	Çatalhöyük Güney Koruma Örtüsü	Konya/Türkiye	2008	X	
	Saint Maurice Koruyucu Çatısı	Saint Maurice/İsviçre	2010		
2	Pavlov Arkeopark Müzesi	Prag/Çek Cumhuriyeti	2016		
	Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi	İzmir/ Türkiye	2011		X
	Römer Museum	Xanten/Almanya	2008		
	Stonehenge Ziyaretçi Merkezi	Wiltshire/İngiltere	2013		
	Yeni Akropol Müzesi	Atina/Yunanistan	2009		
	The Roman Villa del Casale	Sicilya/İtalya	1980		
	Xihoudu Relics Ceremonial Flame Park	Ruicheng/Çin	2019		
	Antakya Müze Hotel	Hatay/ Türkiye	2019	X	
	New Acropolis Museum	Atina/Yunanistan	2009		
3	Kayseri Kale İçi Arkeoloji Müzesi	Kayseri/Türkiye	2019	X	
	Basilica di Siponto	Siponto/İtalya	2016	X	
	Molinete Müzesi	Cartagena/İspanya	2020		
	Küçükyalı Arkeoparkı	İstanbul/Türkiye	2000		
	The Roman Villa del Casale	Sicilya/İtalya	1958-1980		
	Antalya Doğu Garajı Kültür ve Ticaret Merkezi	Antalya/Türkiye	2019		X
	Jingdezhen Imperial Kiln Museum	Jiangxi/China	2020		
4	Mudanya Özdilek Hipermarket	Bursa/Türkiye	2012		
	Carrefoursa Bodrum	Muğla/ Türkiye	-		

Arkeolojik alanlarda yapılan mimari düzenlemelere ilişkin yurt dışından 16 adet örnekler incelenmiştir. Yurt içinden de 11 adet örnek incelenmiştir. Bu incelenen örneklerden 4 adedi yarışmalarda birincilik ödülünü kazanmıştır. Yapıların 5 tanesi ise uluslararası ya da ulusal tasarım ödülü alan tasarımlardır. Bu yapıların örnek olarak

seçilmelerindeki sebepler; çağdaş yapının popüler olması, arkeolojik alanların merak uyandırıcı geçmişe sahip olması, yeni yapıların ödül kazanmış olmaları gibi kriterlerdir.

Bu çalışmada arkeoloji ve mimari arasında karşılıklı bir iletişim/diyalog olduğu varsayılmaktadır. Diyalog felsefesini Friederich Henrich Jakobi “Sen olmazsan, ben olanaksızdır” diye açıklamaktadır. Bu önermeye göre arkeolojik alan ile ilişkide olan yeni yapının karşılıklı etkileşim içinde olduğu anlaşılmaktadır. Alan ile çağdaş yapı bir birinden faydalanmaktadırlar böylece arkeolojik alanın sunumu ve korunması gerçekleşmektedir. Arkeolojik sit alanları ile modern yapının kurduğu diyalog biçimleri üç farklı başlık altında toplanarak açıklanmıştır. Kullanıcıların yapı ile ilişkisi, yapı ve arkeolojik alan arasındaki mekansal ilişki, yapının kent içindeki silüet etkisi başlıkları altında bu diyalog çeşitleri incelenmiştir. Bu başlıklar; Trip Advisor web sitesinde yer alan, yapıyı kullanan insanların subjektif yorumlarından; mimari internet sayfalarından ulaşılan jüri raporlarından ve yapının tasarımcısının açıklamalarından elde edilmiştir.

Bu tezin sonuç bölümünde ise arkeolojik alanlarla diyalog halinde olan mimari yapıların memnuniyet kriterleri, trip advisor sitesi tarafından ve mimari yorumların yapıldığı sitelerde en sık kullanılan kelimeler aratılarak tespit edilmiştir. Bağlamsal strateji, fiziki müdahale sınıflandırması ve bu kriterler yer alarak bir matris hazırlanmış ve yapıların kullanıcılar tarafından genel memnuniyet düzeyi gösterilmiştir.

Çalışmanın Literatürdeki Yeri

Tez çalışmasına yönelik literatür ve araştırma kapsamına giren birçok yerli ve yabancı kazı raporu, alan yönetimi raporu, tez, kitap, dergi, mimarlık web sayfaları, makale, bildiri, uluslararası ve ulusal yasal düzenlemeler bulunmaktadır.

Eres (2018) “Arkeolojik Kazı, Koruma, Sergileme Ve Toplum İlişkisi Kırklareli'nde Tarih Öncesi Arkeolojik Alanlar Üzerinden Bir Deneyim” isimli çalışmasında, arkeolojik kazı tekniğinin ve sunum yöntemlerinin yıllar içindeki gelişiminden bahsetmiştir. Türkiye'nin bu bilim dalı üzerindeki çalışmalarının yıllar içindeki gelişimi aktarılmıştır.

Eres (2010), “Tarih Öncesi Kazı Alanlarında Koruma Ve Sergileme Kavramının Gelişimine Kısa Bir Bakış” isimli çalışmasında arkeolojik sit alanlarının açık hava müzesi olarak kullanılmasının tarihçesinden bahsetmektedir.

Jokilehto (1986), “A History Of Architectural Conversation” adlı çalışmasında arkeolojik kazıların neden yapılmaya başlandığı, insanların geçmişi merak sebepleri, arkeolojik kazı çalışmaları ve tekniklerinden bahsetmiştir.

Tuna (2016), “Arkeolojik Peyzajların Sunumunda Kullanılan Yapısal Unsurların İrdelenmesi” isimli makalesinde arkeolojik alan yönetimi ve mimari müdahalelerin nasıl ve ne düzeyde olması gerektiği ile ilgili uluslararası ve ulusal yasal düzenlemeleri derlemiştir. Yabancı ve yerli örnekler ile arkeolojik peyzajları incelemiştir.

Yılmaz (2006), “Avrupa Birliği'ne Üye Bazı Ülkelerdeki Kültür Varlıklarını Koruma Yaklaşımı, Örgütlenme Ve Türkiye” adlı tezinde Türkiye'nin sit alanlarını koruma biçimi, yasaları; Avrupa Birliği koruma kararları ve yöntemlerinden bahsetmektedir.

Ahunbay (2017), “Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon” isimli kitabında Türkiye tarihi eserleri koruma kurullarından yaptıkları çalışmalardan, uluslararası koruma kurulları ve yaptıkları çalışmalardan söz etmektedir. Tarihi eserlerin, sit alanlarının ve kültür varlıklarının tanımları yapılmış ve koruma sunum geçmişleri ve günümüz yöntemleri açıklanmıştır.

Pasin ve Varinlioğlu (2018), “Arkeolojik Çevre Bağlamında Yeni Yapı Tasarımı” adlı makalelerinde arkeolojik çevre bağlamında mimarlık üretimi yaparken izlenebilecek tasarım yaklaşımları ve stratejileri üzerine odaklanmışlardır. Bağlam kavramının mimarlık disiplininde nasıl anlaşılıp yorumlandığı ve 1970'lerden itibaren mimarlık kuramcıları tarafından nasıl ele alındığı araştırılmıştır.

Keskin (2019), “Arkeolojik Alanlarda Koruma Çatıları Ve Gezi Platformlarının Düzenlenmesi Kriterleri” isimli tezinde arkeolojik sit alanlarına yapılan mimari müdahale türleri ve koruma yöntemleri üzerinde durmuştur.

Kortanoğlu (2013), “Arkeolojik Alanların Korunmasına Ve Sunumuna Yönelik Modern Müdahaleler” adlı makalesinde arkeolojik alanların olumsuz çevresel etkenlerden korunması için gerçekleştirilen koruma çatıları ile bu alanların topluma sunumuna yönelik uygulamaları çeşitli yönleriyle ele almıştır.

M. Yılmaz ve Şener ve A. Yılmaz (2019), “Arkeolojik Alanlarda Uygulanan Koruma Örtülerinin Tasarım Kriterleri” adlı makalelerinde koruma örtülerinin tasarım kriterleri,

çağdaş koruma ilkelerinin belirlendiği uluslararası tüzük ve yönetmelikleri incelemişlerdir.

Yenel (2013), “Diyalog Olarak Mimarlık” adlı çalışmasında mimarlığın güzel sanat olarak tanımını, işlevini ve çevre nesnelere ile arasındaki diyalogunu anlatmıştır.

Kalfa (2018), “Affiliation of Archaeological Sites and People: Case Studies on Interpretation and Presentation Approaches” adlı makalesinde farklı ülkelerden üç tane arkeolojik alanı, yorumlama ve sunum yöntemleri çerçevesinden incelemiştir.

Özten ve Anay (2017), “Bağlamsalcılığın İki Yüzü: Tepeleri ve Vadileri Pahlanmış Bir Dünyada Bağlamsalcılık Hususuna Yeniden Bir Bakış” adlı makalelerinde bağlamsalcılık kavramından ve yıllar içindeki gelişiminden bahsetmişlerdir.

Dağlıoğlu (2016), “The Context Debate: An Archaeology” isimli makalesinde bağlamsallık kavramını tarihi gelişmesini ayrıntılı olarak incelemiştir.

Levinston (2007), “Aesthetic Contextualism” isimli makalesinde bağlamsalcılık kavramının sanat içindeki değerlendirmesini yapmıştır.

Fox (2008), “Contextualistic Perspectives” isimli çalışmasında bağlamsalcılık kavramının sanat dalları içindeki değerlendirmesini yapmıştır.

Lefebvre (2014), “Mekanın Üretimi” isimli kitabında insan ile mekan arasındaki ilişkiden ve üretiminden bahsetmektedir.

Bakhtin (1984), (1994), “Problems of Dostoyevsky's Poetics” ve “Speech Genres and Other Late Essays” çalışmalarında diyalog felsefesini incelemiş ve kavramsal açıklamasını yapmıştır.

Lynch (1960), “The Image of the City” adlı kitabında bağlamsalcılıktan ve mimari mekanın algılanmasının vatandaşlar üzerindeki öneminden bahsetmektedir.

Sotoudeh, H., Wan Abdullah, W. M. Z. (2012), “Evaluation of fitness of design in urban historical context: From the perspectives of residents. *Frontiers of Architectural Research*” isimli araştırmalarında kendi bölgelerindeki yapıların S. Semes’in sınıflandırmasını kullanarak ve Gifford’un araştırmasından yararlanarak bölge halkın

tarihi bir mahallede yapılan modern yapı tiplerinin hangi türlerinden memnun kaldığını incelemişlerdir.

Davies (2003), “Design in the Historic Environment” isimli makalesinde Tarihi yapı ve yeni yapılan yapıların hangi bağlamda bir araya geldiklerini sınıflandırarak açıklamıştır.

Semes, S. W. (2009), “The Future of the Past: A Conservation Ethic for Architecture, Urbanism, and Historic Preservation” isimli makalesinde Davies’in yaptığı gibi bir sınıflandırma yapmıştır.

ArchDaily, Arkitera, Arkitektuel, Arkiv, Yapı Dergisi, Yellow Trace, Apalmanac, Mimdap Dezeen web sitelerinden araştırma için seçilen örnekler, örneklerin künye bilgileri, fotoğrafları, mimarlarının açıklamaları ve çizimlerine ulaşılmıştır. Ayrıca mimari yapılar hakkında yapılan başka mimarların yorumlarına ve yarışma projeleri ile jüri raporlarına, aldıkları ödül bilgilerine ulaşılmıştır. Mimari yapı ile ilgili en çok eleştiri yapılan kriterler en çok kullanılan kelimeler seçilerek belirlenmiştir.

UNESCO, ICCROM, ICOMOS, Europa Nostra, ICORP Türkiye, T.C. Kültür Bakanlığı web sitelerinden kültürel varlıkları koruma kurullarının aldıkları kararlara ve yaptıkları işlere, amaçlarına ulaşılmıştır.

Trip Advisor web sitesinden incelemek üzere bulunan mimari yapıları gezen insanların/kullanıcıların deneyimlerinin yazılı kaynaklarına ve memnuniyet istatistiklerine ulaşılmıştır. Kullanıcıların yapı veya çevre ile ilgili en çok dikkat ettiği kriterler belirlenmiştir.

Bu çalışmada diğer çalışmalardan farklı olarak, arkeolojik sit alanı tanımı yapıp, her türlü sit alanı ile bağ kuran (diyaloga giren) fiziksel düzenlemeler, sunum teknikleri, koruma yöntemleri gibi tasarım türlerini özgün bir sınıflandırma yaparak ve yorumlayarak açıklamaya çalışılmıştır. Mimari yapıların genel memnuniyet kriterleri belirlenmiştir. Bu araştırmalar ile tezin, çeşitli arkeolojik alanlarda yapılacak çağdaş mimari yapıların ihtiyaç programlarının belirlenmesi için bir yol gösterici olması hedeflenmiştir.

2. KAYNAK ARAŞTIRMASI

2.1. Arkeolojik Sit Alanlarının Tarihi

Arkeolojik Alan / Sit Alanı tanımı TDK'ya göre, tarih öncesinden günümüze kadar değişik çağların ve uygarlıkların kültür değerlerini temsil eden eser veya kalıntıların bulunduğu alandır.

Arkeolojik sit alanları, insanlığın varoluşundan günümüze kadar gelebilen tüm uygarlıkların yer altında, yer üstünde ve su altındaki izlerini, yaşadıkları tarihsel dönemlerin sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerini taşıyan her türlü kültür varlığının yer aldığı yerleşmeler ve alanlardır.

Zeynep Ahunbay'ın (2017) arkeolojik sit alanı tanımı, tarih öncesi dönemden 19. yy sonuna, yani Endüstri Devrimi sonrası döneme kadarki kalıntıların bulunduğu alanlar olduğu yönündedir. Sit alanları ve anıtlar taşınmaz kültür varlıkları sınıfına girerler. Bu sit alanlarının yerinde sunumu, taşınabilir eserlerin sunulduğu müzecilikten farklı olarak gelişmiştir.

Tarih öncesinde yaşamış kültürlerin toplumlar için önemi oldukça fazladır. Tarihi izler, atalarımızın günlük yaşamlarını içeren kalıntıları, ulusları birbirinden ayıran özellikleri, taşınabilir (savaş aletleri, mutfak gereçleri vb.) ve taşınamaz (mimari yapılar) eserleri içermektedir. Taşınabilir kalıntılar dikkatlice müzelere götürülüp, bakımları yapıp sergilenebilirken taşınamaz eserlere yerinde müdahale ve koruma işlemlerinin yapılması gerekmektedir. Ayrıca arkeolojik sit alanlarının yapı kalıntılarının olduğu gibi anlaşılır olmaması farklı sunum tekniklerinin gelişmesini sağlamıştır. Arkeolojik sit alanlarının koruması ve sunumu mimarinin sorumluluklarından biridir.

İlk olarak sunum ve koruma ile ilgili olan çalışmalar Avrupa'da Rönesans Dönemi'nde geçmiş ile ilgili bilgiler keşfedildikçe başlamıştır. Antik kaynakları incelemek, kalıntıları incelemek, bilimsel olmayan kazılar yapmak, eser toplama ve koleksiyonerlik müzeciliği doğurmuştur. Amatör kazıma işlemleri ve eserlerin çıkartılması, toplanması bilimsel arkeolojiye evrilmiştir. 18. yy.'dan itibaren genel olarak avrupalılar tarafından düzenlenen kazıların yapıldığı alanlardan çıkartılan heykel parçaları ve mimari eserler kazıları yapan ülkelere taşınmaya başlanmıştır. Bu taşıma işlemleri kısmen yapılabilmekteydi ve Avrupalılar bu eserlerin çıkarıldığı toprakları da görmek

istiyorlardı. “Grand Tour” denilen kapsamlı farklı ülkelere yapılan geziler bu şekilde başlamıştır. 1613 yılında Lord Arundel ve mimar Inigo Jones, İtalya’ya Antik Dönem eserlerine gezi düzenlemişlerdir. Amaçlarından biri eser toplamak, diğeri ise mimarlık üzerine çalışmalar yapmaktadır ve lorda tavsiye vermektir. Bu iki İngilizin başlattıkları Grand Tour 18. yy de her İngiliz beyefendinin eğitimi için beklenen, gerekli bir deneyime dönüşmüştür. Müzelerdeki eserler ve arkeolojik alanlar simgesel bir değer kazanmıştır (Jokilehto, 1986).

Avrupalıların eserlerin yerinde incelenmesi için yapılan ilk çabalar, 1850 yılında İsviçre’de göl çevresinde kazı ile bulunan ahşap köy yerleşiminin bulunması ile başlamıştır. Bilim dünyasında çok konuşulmuş ve Avrupalıların erken yerel kültürlerine ait olduğu için merak uyandırmıştır. Ancak mimari kalıntılar çok zayıftır ve yerinde gezilerek anlaşılacak boyutta değildir. 1854’te bu yerleşimin canlandırma çizimleri yayımlanmış; 1870’lerde ev maketleri yapılmış ve Bern Müzesi’nde sergilenmiş; 1929’da Güney Almanya’da kurulan Unteruhldingen Açık Hava Müzesi’nde göl evi rekonstrüksiyonlarına göre birebir ölçekte canlandırmalar yapılarak ziyarete açılmıştır (Eres, 2018).

18. yy itibariyle arkeolojik alanlardaki taşınmaz eser kalıntılarının korunmasına yönelik çalışmalar; 19. yy başlarında sit alanlarındaki mimari öğelerin sağlamlaştırılması için çalışmalar başlamıştır. Anıtların daha görünür olması yönünde uygulamalar yapılmıştır.

Tarih öncesi bazı yerleşim yerleri ise toprak üstünde pek iz oluşturmadığı için arkeolojik alan olarak saptanması daha gelişmiş teknik uygulamalar ve yoğun araştırmalar ile sağlanabilmektedir. Bu tip çalışmalar ise 20. yy. başlarından beri yapılabilmektedir. İlk başta yapılan çalışmalarda bu tip alanlarda maket şeklinde yapılan rekonstrüksiyonlar ile ziyaretçilere sunulmuştur. 20. Yüzyılın ortalarından itibaren, rekonstrüksiyon modelleme uygulamaları kadar kazı yerinin koruma çatısı altında korunduğu çalışmalar, dolayısıyla özgün arkeolojik kalıntıların da yerinde sergilendiği uygulamalar hızla artmaya başlamıştır (Jokilehto, 1986).

Türkiye’nin bu konudaki tarihi ise 18. ve 19. yüzyıllarda Avrupalıların Osmanlı toprakları üzerindeki araştırmaları ile başlamıştır. Kazı Osmanlı İmparatorluğu’ndan izin alarak gerçekleştirilmiştir. Osmanlılar uzun yıllar arkeolojik kazılara ilgi duymamıştır. Doğrudan antik ören yerinin üzerine kurulmuş çok sayıda kent ve köy

bulunmaktadır. Bu tür yerleşimlerde yeni medeniyetler hem çevrede bulunan yapı taşlarını kullandırlardı hem de kimi zaman antik temelleri kullanarak binalarını doğrudan bunların üzerine inşa ederlerdi. Bu sayede toprak altında tarihi dönemlerin katmanlaşması meydana gelmektedir. Ancak üst üste bir yaşam olsa da Osmanlı halkı hiçbir zaman merak etmemiştir (Eres, 2018).

Batılı araştırmacılar, tren yolu inşası gibi işlerle uğraşırken aynı zamanda izinsiz kazılar da yapmıştır. Çıkarılan heykel veya mimari buluntular kendi ülkelerine kaçak yollarla gönderilmiştir. Buna engel olmak için Osmanlı Devleti 1869, 1874, 1884 ve en son 1906'da eski eserlerin korunmasına yönelik yasalar çıkarmıştır (Eres, 2018).

Osmanlı'da ilk müze çalışmaları 1720'li yıllarda başlamış; Aya İrini Kilisesi'nde görkemli silahlar sergilenmiştir. Osman Hamdi Bey, İstanbul Arkeoloji Müzesi'nin (o dönemdeki adıyla İmparatorluk Müzesi) müdürü olarak Batı'daki örnekleri gibi bir müze oluşturabilmek için, Anadolu'nun ve Yakındoğu'nun farklı yerlerinde kazılara başlamıştır. Kısa sürede görkemli koleksiyonları olan bir müze oluşturulmuştur. Bulunduğu pozisyon sayesinde zaman zaman Osmanlı yönetimiyle çatışarak da olsa yasal düzenlemelerin korumacı bir tutumla oluşturulmasını ve arkeoloji bilimi ile müzenin geliştirilmesini sağlamıştır. Ancak Osmanlı yönetimi ve üst tabaka bu konunun üstüne düşmemişlerdir (Eres, 2018).

Cumhuriyet döneminde Atatürk'ün çabası ile arkeoloji ve müzecilik gelişmeye başlamıştır. Avrupa'ya arkeoloji öğrencileri gönderilmiş, yerli ve yabancı kazılar teşvik edilmiştir. Atatürk'ün 1934 yılında Bergama Asklepion sit alanı ziyareti sonrası bu alanın müzeye dönüştürülmesini istemiştir. Böylece açık hava müzeciliği de başlamıştır. Ancak ne toplum bu alanları bir miras olarak değerlendirip özel ilgi göstermiş ne de devlet topluma kapsayıcı bir yapılanma ve eğitim modeli geliştirmeye çalışmıştır (Eres, 2018).

1970'li yıllarda ören yerlerinin sayısı iyice artmıştır ve turistlerin tatil rotalarının üzerinde yer almaya başlamıştır. Bu yerlere yapılan düzenlemeler bir giriş kapısı, hediyelik eşya dükkanı, içeride yapılan bazı anastilosis uygulamaları, kısmi yürüme yolu ve kısıtlı bilgilendirme levhalarından öteye varamamıştır. Dolayısıyla yerli ya da yabancı turistlere yeterli düzeyde bilgi verilememiştir. Hattuşaş'ın 1986 yılında Dünya Mirası Listesi'ne girmesiyle arkeolojik çalışmalar hız kazanmıştır (Eres, 2018).

2.2. Arkeolojik Alanların Korunmasına Ve Kullanımına Yönelik Uluslararası Kurumlar ve Yasal Çerçeve

Tarihi eserlerin korunmasına yönelik çalışmalar özellikle son yıllarda evrensel bir konu halindedir. Birçok ulusal ve uluslararası kurum kültür varlıklarını korumaya yönelik çalışmalar yapmaktadır. Bu kurumlardan uluslararası olanlardan başlıcaları ve ilkeleri şunlardır:

- UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim, Kültür Kurumu): Amacı; Birleşmiş Milletler Sözleşmesi tarafından ırk, cinsiyet, dil ve din ayrımı gözetmeksizin dünya insanları için belirlenen adalet, anayasa kuralları ve insan hakları ve temel özgürlüklere evrensel saygıyı geliştirmek için eğitim, bilim ve kültür aracılığıyla milletler arasında işbirliğini teşvik ederek barışa ve güvenliğe katkı sağlamak olarak belirlenmiştir. 1945 yılında kurulmuştur ve Türkiye UNESCO'nun kurucu ilk on üyesinden biridir (UNESCO Türkiye Millî Komisyonu, 1978)
- Avrupa Konseyi: Evrensel boyutta bir koruma, Birleşmiş Milletler Örgütü ve onun kültürden sorumlu örgütü UNESCO tarafından yapılmaktadır; bölgesel boyutta Avrupa Konseyi tarafından yapılmaktadır. 1945 yılında kurulan Avrupa Konseyi temel görevini, kültürel mirasın ve arkeolojik mirasın korunmasında üye ülkeler arasında işbirliğinin sağlanması olarak belirlemiştir (Madran ve Özgönül, 2011, s.117).
- ICOMOS (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi): Uluslararası ve hükümetler dışı bir organizasyon olan ICOMOS (International Council on Monuments and Sites) 1965 yılında Varşova'da kurulmuştur. Başlıca amacı, tarihi anıtlar ve sitlerin korunması ve değerlendirilmesine yönelik ilkeler, teknikler ve siyasetler geliştirmek ve ilgili her türlü araştırmayı desteklemek ve yönlendirmektir. Koruma uzmanlarını bir araya getirerek mesleki fikir alışverişinde bulundurmaktadır. Koruma üzerine teknik bilgi toplamakta ve yaymaktadır. Mimarlık mirasının korunmasını ve geliştirilmesini amaçlayan uluslararası sözleşmelerin kabulü ve yürürlüğe konulması için çalışmakta, tüm dünyada koruma uzmanları ile eğitim programlarına katkıda bulunmaktadır (ICOMOS Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi Türkiye Milli Komitesi, 2018).

- Avrupa Birliği: 1974 yılında kültürel mirasın korunması için Avrupa Parlamentosu tarafından bazı kurallar saptanmıştır. Var olan çevrenin korunarak yaşatılması esas amacdır. Mimariye yönelik çalışmalar 12 Şubat 2001’de resmîyet kazanmıştır (Yılmaz,2006).
- ICCROM (Kültür Varlıklarının Korunması ve Onarım Çalışmaları Uluslararası Merkezi): 1959 yılında UNESCO tarafından Roma’da kurulmuştur. ICCROM, dünyanın her bölgesinde her tür kültürel mirasın korunmasını teşvik etmek için Üye Devletlerine hizmet veren hükümetler arası bir kuruluştur. ICCROM, altmış yılı aşkın süredir kendi sınırları içinde ve ötesinde mirasın korunmasında desteklemek için üye devletlerle ortaklık yapmaktadır. Uluslararası ve hükümet düzeyinde ve sahadaki kurumlar ve profesyonellerle çalışan kuruluş, mirasa ilgi duyan yeni nesil profesyonelleri ve genel halkı bilgilendirmektedir (International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property (ICCROM), 2021).
- OWCH (Dünya Miras Kentleri Organizasyonu): 1993 yılında Fas’ta kurulan bu kuruluşun amaçları yerel yönetimlerin koruma konusunda eğitilmesi, yöneticiler arasında bilgi alışverişinin sağlanması, özel yönetim şekillerinin geliştirilmesi ve uygulanmasıdır (Madran ve Özgönül, 2011).
- Avrupa Tarihi Kentler ve Bölgeler Birliği: Avrupa Tarihi Kentler ve Bölgeler Birliği, kısa adıyla Miras Avrupa (Heritage Europe) 1999 yılında Avrupa Konseyi’nin öncelikleri çerçevesinde desteği ile kurulmuş bir teşkilattır. Bu teşkilatın kuruluşunda Avrupa Konseyi tarafından başlatılan “Avrupa – Ortak Kültür” kampanyasının büyük etkisi olmuştur (Avrupa Tarihi Kentler ve Bölgeler Birliği, 2018).
- Europa Nostra (Bizim Avrupa’mız): 1963 yılında Paris’te kurulan ve bir sivil toplum örgütü niteliğinde kurulan kuruluşun Türkiye ağı 2010 yılında kurulmuştur. Kültür politikalarının koruma doğrultusunda etkilenmesi, koruma standartlarının yükseltilmesi, entelektüel ve mesleki birikimlerin paylaşılması, araştırmadan korumaya, eğitim, öğretim ve farkındalık artırmak, profesyonellerin ve gönüllülerin özel hizmetlerine kadar Avrupa genelinde miras alanındaki en iyi uygulamaları teşvik etmek amaçlarındandır (Europa Nostra Türkiye, 2010).
- ICORP (Uluslararası Riske Hazırlık Bilimsel Komitesi): ICORP’un amacı, kültür mirasının korunması ve yönetiminde doğal ve insan kaynaklı afetlerde zarar

azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme çalışmaları ile ilgili faaliyetlerde bulunmaktadır. Bu kuruluş faaliyetlerini 2014 yılında Floransa’da ICOMOS 18. Genel Kurulu’nda kabul edilen ICOMOS Etik İlkeleri doğrultusunda yürütmektedir (ICORP Risklere Hazırlık Türkiye Bilimsel Komitesi, 2014).

Bu uluslararası kuruluşların genel faaliyetleri ve amaçları birbirine benzemektedir. Ortak hedefleri dünya kültür miraslarının tanıtılması, anlaşılmasının sağlanması, korunması ve yaşatılmasıdır. Özellikle arkeolojik sit alanı tahribatlarının önlenmesi ve kültür erozyonunu engellemek için yaptıkları çalışmalar son derece önemlidir.

Bu koruma kurullarının oluşturulması ve koruma ile ilgili yasal çerçevelerinin oluşmasındaki temel sebep 1. ve 2. Dünya Savaşları sonucu oluşan tahribatların tekrarlanmasına engel olma gayesidir. Bu dönemde anıtların tek başlarına değil çevreleriyle birlikte korunmaları gerektiği görüşü önem kazanmıştır (Kaderli, 2014; Ahunbay, 2017). Anıtların ve arkeolojik alanların korunması için 108 adet uluslararası toplantılar yapılmış çeşitli kararlar verilmiştir. Süreç içerisinde alınan uluslararası kararlardan başlıcaları aşağıda belirtilmiştir.

1877 Spab Bildirisi; Eski Binaları Koruma Topluluğu’nun Kuruluşuyla Öne Sürülen İlkeler: Mimari anıtların ve sanat eserlerinin restorasyonu ve ileriki nesillere önemlerinin aktarımı ile ilgili metin içermektedir (Ulusal Kültürel Mikras Koruma Mevzuatı).

Madrid Konferansı Tavsiye Kararları (1904): Ölü eser ve yaşayan eser olarak sınıflandırma yapılmıştır. İki tip de korunmalı ve onarılmalıdır denmiştir. Özellikle estetik özelliklerinin kaybolmamaları için çalışılması gerektiği belirtilmiştir. Her ülkede anıtların korunması için bir kurul oluşturulmasının önemli olduğu söylenmiştir (Ulusal Kültürel Mikras Koruma Mevzuatı).

1931 Atina Tüzüğü: Anıtların bakım ve sağlamlaştırma çabalarına önem verilmelidir, anıtın bütünlemesi kendi parçalarının kullanılması ile sağlanmalıdır denilmiştir. Ayakta duran yapılara özgünlüğünü kaybetmeyecek ekler ve restorasyon yapılabilir ve hangi döneme ait olursa olsun, sanat değeri ve tarihi anısı olan tüm öğeler korunmalıdır kararı alınmıştır. Anıta ve çevresine de saygı duyulmalıdır, çevresi yıkılarak anıt uygunsuz bir

biçimde yalnız bırakılmamalıdır, anıtı kurtarmaya yönelik çalışmalar en kısa zamanda olmalı ve süreç kayıt altına alınmalıdır denmiştir (Ahunbay, 2017).

1956 Unesco Arkeolojik Kazılara Uygulanabilir Uluslararası Prensipler Hakkında Tavsiye Kararları: Üye devletlerin arkeolojik mirasları koruyabilmesi için merkezi bir organizasyon sistemi kurmalı, araştırma merkezleri ve üniversiteler ile işbirliği içinde olmalıdır ve koruyabileceğini de garanti etmelidir, bilimsel kazılar teşvik edilmeli ve müzeler kurulmalıdır denilmiştir (Ahunbay, 2017).

1964 Venedik Tüzüğü: Yalnız büyük sanat eserlerini değil, ayrıca zamanla kültürel anlam kazanmış daha basit eserler de korunmalıdır, anıtların korunmasına yardımcı olacak bütün bilimsel tekniklerden faydalanmalıdır denilmektedir. Anıtların onarılmasındaki amaçlardan biri tarihi belge olmasıdır, anıt kullanıma açık olaksa plan değiştirilmeli ancak gerekli yeni işlevler var ise eklemeler yapılmalıdır. Bir anıtın tanıklık ettiği tarihin ve içinde bulunduğu ortamın ayrılmaz bir parçasıdır bu nedenle kültür varlığının tümünün, ya da bir parçasının başka bir yere taşınmasına - anıtın korunması bunu gerektirdiği, ya da çok önemli ulusal veya uluslararası çıkarların bulunduğu durumlar dışında - izin verilmemelidir. Anıta yapılan yeni eklemeler günümüz damgasını taşımalıdır ki farkı anlaşılsın, bütün yeniden inşa işlemlerinden peşinen (a priori) vazgeçilmelidir ve yalnız anastylosis'e izin verilebilir şekilde kararları alınmıştır (Venedik Tüzüğü, 1964).

15-19 Mart 1967 ICOMOS Tarihsel veya Sanatsal Merkezlerin Korunması ve Canlandırılmasına ilişkin İlk Konferans: Tarihi eserlerin korunması için verilecek konferanslardan sorumlu uluslararası komitenin kısa zamanda oluşturulması, envanter kayıtları tutma yöntemi belirlenmesi, koruma ve muhafaza etmenin yolları, şehir planlama çalışmaları ile bağlantılı olarak canlandırmanın yolları, modern mimarinin eski alışılmış dokuya entegrasyonu, tarihsel binaların karakterinin muhafaza edilmesini garantileyen pratik düzenlemeler, doğal ve kentsel yaşam alanlarının korunması ve geliştirilmesi, trafik ve araba park düzeni, yangın ve doğal afetlere karşı koruma, cadde düzenlemeleri, kaldırım, aydınlatma, işaretleme vb., farklı ülkelerdeki yenileme ve inşaat işlerinin karşılaştırmalı fiyatları, uzmanların yetiştirilmesi hususlarında kararlar alınmıştır (Ulusal Kültürel Mikras Koruma Mevzuatı).

1975 Amsterdam Bildirgesi: Avrupa tarihinin yaşatılması önemlidir; mimarlık mirası yalnız üstün nitelikli tek yapıları ve çevreleri değil tarihsel ve kültürel özelliği olan tüm kent ve kırsal alanları içerir. Bu hazineler tüm avrupanın ortak malıdır korumak için ortak sorumlulukları vardır; mimarlık ürünlerinin korunması bir sorun olarak değil kent ve ülke planlamasının ana hedefi olarak ele alınmalıdır. Eski alanlar sağlıklılaştırılmalıdır; restorasyon ve restitüsyon için yerel yönetim parasal yardım sağlamalıdır. Kamunun bilinçlendirilmesi için ulusal ve yerel bağımsız örgütlere haber verilmelidir şeklinde kararlar alınmıştır (Ahunbay, 2017).

1990 Icomos Arkeolojik Mirasın Korunması Ve Yönetimi Tüzüğü: Venedik Tüzüğü'nden esinlenerek hazırlanmıştır. Arkeolojik alanların korunması hususunda devlet politikaları paralel bir yol izlemelidir ve eserlere zarar verilmesi durumunda uygulanacak yaptırımların tanımlanması gerekmektedir denilmiştir. Kazılar 1956 Unesco Arkeolojik Kazılara Uygulanabilir Uluslararası Prensipler Hakkında Tavsiye Kararları'na uygun yürütülmelidir. Arkeolojik mirasın korunmasını teşvik için yerel ilgi ve katılım etkin olarak araştırılmalı ve desteklenmelidir, yerel halk ilgili ve bilinçli ise bazı durumlarda anıt ve sitlerin korunmasını ve yönetimini yerli halka bırakmak doğru olabilir. Sıra dışı durumlarda eserin yıkılması gerekiyorsa bilgilendirilmelidir. Yapılacak rekonstrüksiyonlar eserin üzerine yapılmamalıdır gibi kararlar alınmıştır. Venedik Tüzüğü'nün reddettiği yeniden yapım tekniği bilimsel çalışmalara olumlu etkisi olduğu için bu tüzükte kabul görmüştür (ICOMOS Arkeolojik Mirasın Korunması ve Yönetimi Tüzüğü, 1990).

2008 ICOMOS Kültürel Miras Alanlarının Algılanması ve Sunumu Tüzüğü: Kültürel varlıkların halka anlaşılabilir bir dille aktarılması gerekliliğinden bahsedilmiştir. Güncel sunum teknikleri uygulanmalı; bu sunum teknikleri çevreye ve özellikle eserlere zarar vermemelidir denmiştir. (The Icomos Charter For The Interpretation And Presentation Of Cultural Heritage Site, 2008).

2017 ICOMOS Salalah Halka Açık Arkeolojik Alanların Yönetim Kuralları: Oman Amirliği'nde 2015'te düzenlenen Birinci Uluslararası ICOMOS Arkeopark ve Sitler Konferansı'nda alınan kararları kapsamaktadır. Sürdürülebilir koruma ve yönetim sistemleri oluşturmak gereklidir; arkeoparklarda kültür varlıklarına zarar vermeyecek şekilde servis birimlerine altyapı oluşturulmalıdır; kültürel ve doğal kaynakların

envanterinden yola çıkılarak, halka açılacak bir arkeolojik sit alanının önerilen sınırının, eserlerin işlevsel olarak gruplaşması ve büyüklüğü doğru bir şekilde belirlenmesi esastır. Sit alanının çevresindeki tampon bölgelerin de belirlenmesi gerekmektedir; doğal afet ve vandalizme karşı önlemler alınmalıdır. Oluşturulan yönetim planının işleyişinin uygun olup olmadığı belirlenmesi için sistem geri bildirimleri yapılmalıdır gibi başlıca kararlar alınmıştır. (Guidelines For The Management of Public Archaeological Sites, 2017).

Alınan kararlara genel olarak bakıldığında kültür varlıklarının her koşulda korunması gerektiği, 1877 yılında yapılan bilinen ilk uluslararası bildirgeden beri her kararda yer almaktadır. Bu koruma yöntemlerinin bazıları zaman içinde kabul edilmiş, bazıları kabul edilmemiştir. İlk başlarda yapılan toplantılarda eserin ya da bir yapının tekil korunmasından bahsederken zaman içinde yapının ve çevresinin de korunması gerektiğine karar verilmiştir. Gelişen teknoloji ile teknolojinin arkeolojik çalışmalarda, eğitim yöntemi olarak da kullanılması teşvik edilmektedir. Nispeten yeni olan “arkeopark”ların yapım ve yönetim biçimlerine karar verilmektedir. Tüm kararların ortak gayeleri şunlardır; dünyanın dört bir yanından koruma uzmanlarını bir araya getirerek mesleki bilgi alışverişinde bulundurmak; koruma ilkeleri, teknikleri ve politikaları konusunda bilgi toplamak, değerlendirmek ve yaymak, koruma konusunda uluslararası belge toplayan merkezler kurmak; uluslararası kuruluşlarla işbirliği yapmak; dünya çapında etkili olacak koruma uzmanları yetiştirecek programların organizasyonunu yapmak veya katılmak; çok iyi yetiştirilmiş uzmanların uluslararası camiada yerinin olmasını sağlamaktır.

Bu çalışmalara katılan devletlerin alınan kararlara uyması beklenmektedir; aksi takdirde üye devletler o devlet sınırı içerisinde yer alan kültür varlıklarını koruma adına bir girişimde bulunmamaktadır.

2.3. Arkeolojik Alanların Korunmasına Ve Kullanımına Yönelik Ulusal Kurumlar ve Yasal Çerçeve

Türkiye’de de aktif olan arkeolojik alanların korunmasına ve kullanımına yönelik ulusal sivil toplum kuruluşları bulunmaktadır. Ulusal değerleri evrensel boyutta korumak ve halkı bilinçlendirip kültür varlıklarına sahip çıkmaları için eğitimler verilmektedir. Bu kuruluşların isimleri ve genel amaçları aşağıda belirtilmiştir;

- Turing ve Otomobil Kurumu: Korumanın olumlu yönlerini, bakımlı tarihi çevrenin çekiciliğini, kültür varlıklarının turizme ve kentsel yaşama olumlu katkılarını göstermek amacı ile çalışmaktadır.
- Türkiye Tarihi Evleri Koruma Derneği: 1976 yılında kurulmuştur. Tarihi evleri korumak, ev sahiplerine maddi destekte bulunmak, kültürel mirası tanıtmak, seminer ve konferans düzenlemek, yayın yapmak temel amaçlarındandır.
- TAÇ Vakfı (Türkiye Anıt-Çevre-Turizm Değerlerini Koruma Vakfı): 1976 yılında T.C. Turizm Bankası A.Ş. tarafından kurulmuştur. Türkiye'nin doğal ve kültürel mirasını korumak, yaşatmak, tanıtmak ve değerlendirmek amacı ile kurulmuştur. Turizmi canlandırmayı hedeflemektedir. Genel çalışma bölgesi İstanbul Boğaziçi'nde yoğunlaşmakla birlikte Bursa, Kütahya, Ankara ve Adana'da da uygulamaları vardır.

Arkeolojik sit alanları ile ilgili devletin aldığı önlemler ve yasalar aşağıda belirtilmiştir. 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 7'nci, 8'inci ve 1'uncu maddelerine dayanılarak hazırlanan yönetmelik, korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarının ve sitlerin tespit ve tescilinin nasıl olması gerektiğini içermektedir. Sit alanlarının ve çevresinin (sokak, meydan, yapı gruplar vb.) tanımı ve koruma alanı içinde kalmasının hangi ölçülere bağlı yapıldığı belirlenmiştir. Kültür varlıklarının tespit ve tescil süreçleri, ayrıca kültürel ve tabii çevre (bitki örtüsü, duvar, yerleşim dokuları) alanlarının tespiti ve sınıflandırılması kuralları belirtilmiştir. Yasa, sit alanı sınıflandırmasını, yer altı ve yer üstü taşınmaz kültür varlıklarının tanımı ve derecelendirilmesini, korunması gerekli olanlarının koruma bölge kurulu kararıyla belirlenmesini, çalışma yapmak üzere kurulacak ekibi ifade eder (Ahunbay, 2017).

Arkeolojik sit alanlarının tescili için; yazılı bilgilere, sathi kalıntılara veya bilimsel araştırmalara dayanması; çevresel gözlemler ile bilimsel varsayımlar veya topoğrafik açılardan yeterli niteliklere sahip olması gerekmektedir. Bu nitelikler üç farklı derecelendirme ile sınıflandırılmıştır.

Birinci Derece Arkeolojik Sit Alanları: Tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent kalıntıları ile yerleşim alanları ve sosyal yaşama konu olmuştur. Taşınmaz kültür varlıklarına ait kalıntılar ve buluntuların veya bunu destekleyen taşınır kültür varlığı buluntularının yoğun olarak yer aldığı alanlardır.

Kısaca korumaya yönelik bilimsel çalışmalar dışında aynen korunacak sit alanlarıdır (Anonim, 2012).

İkinci Derece Arkeolojik Sit Alanları: Birinci Derece Arkeolojik sitler alanları özelliklerini kısmen koruyan; ancak Birinci Derece Arkeolojik sitler kadar yoğun kültür varlığı kalıntı ve buluntusuna sahip olmayan veya kısmen modern yerleşme birimleri ile de doku bozulmaları görülen arkeolojik alanlardan oluşmaktadırlar. Koruma ve kullanma koşulları koruma kurulları tarafından belirlenecek, korumaya yönelik bilimsel çalışmalar dışında aynen korunacak sit alanlarıdır (Anonim, 2012).

Üçüncü Derece Arkeolojik Sit Alanları: Ender rastlanılan buluntulardan ve/veya bilimsel araştırmalar, çevresel gözlemler ile bilimsel varsayımlar sonucunda kültür varlığı veya kalıntısı bulunma olasılığı olan alanlardan olması veya Birinci ve İkinci Derece Arkeolojik Sitlerle etkileşim içinde ve bu alanların korunmasında uzun ya da kısa vadede kamu yararı olan alanlardandır. Koruma ve kullanma kararları doğrultusunda yeni düzenlemelere ve zarar vermeyen yeni yapı tiplerine izin verilebilecek arkeolojik alanlardır (Anonim, 2012).

Sit alanlarının tescili için; alanı bütünüyle algılamayı sağlamak amacıyla panoramik olarak çekilmiş fotoğraflar ve alan üzerindeki taşınmaz kültür varlıkları ile küçük buluntuların detaylı çekilmiş, tasdikli, çekim tarihleri belirtilmiş albüm haline getirilmiş fotoğraflar gerekmektedir. Sit sınırları farklı ölçeklerdeki haritalarda belirtilmelidir. İlgili Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tespiti konu olan alanla ilgili ve faaliyetleri etkilenen kurum ve kuruluşların görüşlerini alabilir (ICOMOS, UNESCO vb.). Kuruluşların 45 gün içerisinde görüş bildirmeleri gerekmektedir (Anonim, 2012). Sitler ile maliklerinin adresi tespit edilemeyen tek yapı ölçeğinde tescil edilen taşınmazlar ve bunların korunma alanlarının tescil kararları Resmî Gazete’de yayımlanır ve Bakanlığın internet sayfasında bir ay süreyle duyurulur (Anonim, 2012).

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu’nun 05.11.1999 Tarih ve 658 Sayılı İlke Kararında Kentsel Arkeolojik Sitler, “Arkeolojik sitlerle, 2863 sayılı Yasanın 6. Maddesinde tanımlanan korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarını içeren ve aynı yasa maddesi gereği korunması gerekli kentsel dokuların birlikte bulunduğu alanlar” olarak tanımlanmıştır.

Ülkemizde arkeolojik sit alanlarının taşıdıkları öneme göre 3 farklı derecelendirme yapılmıştır ve her dereceye göre özel kullanım ve koruma koşulu kriterleri bulunmaktadır. Üç farklı derecedeki arkeolojik alanlara izin verilen müdahalede şekilleri ve ölçüleri değişmektedir.

1) I. Derece Arkeolojik Sit: Korumaya yönelik bilimsel çalışmalar dışında aynen korunacak sit alanlarıdır. Bu derecedeki alanlarda hiçbir yapılaşmaya izin verilmemektedir. İmar planlarında aynen korunacak sit alanı olarak belirlenmiştir. Bilimsel amaçlı kazılar dışında başka kazıların yapılmaması, ağaçlandırılmaması, taş, toprak, kum vb alınmaması, maden ocaklarının açılmaması belirtilmiştir. Ancak koruma kurulundan ve varsa müze müdürlüğünden izin alınmak suretiyle şu durumlardaki müdahaleler kabul edilebilmektedir: zorunlu durumlardaki altyapı kazısı uygulamaları, sınırlı tarımsal ve seracılık faaliyetleri, yalnızca mevcut ağaçlardan ürün alabilmek, bu alan içerisindeki ören yerlerinde gezi yolu düzenlemesi, meydan tanzimi, açık otopark, WC, bilet gişesi, bekçi kulübesi gibi ünitelerin yapımı, halen günümüzde kullanılan mezarlarda sadece defin işlemleri yapmak, taşınmaz kültür varlıklarının mahiyetine tesir etmeyecek şekilde birleştirme (tevhit) ve ayırma (ifraz) yapılması (Anonim, 1999).

2016 yılında çıkan ek karara göre kamu düzeni veya güvenliğinin olağan hayatı durduracak veya kesintiye uğratacak şekilde bozulduğu ya da doğal afet yaşanan yerlerde, yapılmasında zorunluluk bulunan geçici uygulamalara ilişkin, zemine en az müdahale edilecek şekilde hazırlanan ve süresi belirlenen projelerin ilgili koruma bölge kurulunda değerlendirilebileceği; yapılacak geçici uygulamaların da Kültür ve Turizm Bakanlığınca oluşturulacak bilim kurulu denetiminde yapılabilmektedir (Anonim, 2016).

2) II. Derece Arkeolojik Sit: Korunması gereken, ancak koruma ve kullanma koşulları koruma kurulları tarafından belirlenecek, korumaya yönelik bilimsel çalışmalar dışında aynen korunacak sit alanlarıdır. Bu alanlarda, yeni yapılaşmaya izin verilmemektedir. Ancak günümüzde kullanılmakta olan tescilsiz yapıların basit onarımlarının yürürlükteki ilke kararı doğrultusunda yapılabileceği belirtilmiştir (Anonim, 2016).

3) III. Derece Arkeolojik Sit: Koruma - kullanma kararları doğrultusunda yeni düzenlemelere izin verilebilecek arkeolojik alanlardır (Anonim, 2017).

Bu alanlarda; geçiş dönemi yapılanma koşullarının belirlenmesinde önerilen yapı yoğunluğunun, mevcut imar planı ile belirlenmiş yoğunluğu aşmamasına, alana gelecek işlevlerin uyumuna, yapı tekniğinin ve malzemesinin uygun olması, mevcut ve olası arkeolojik varlıkların korunması ve değerlendirilmesini sağlayacak bir biçimde ozmler getirilmesi, koruma amaçlı imar planlarının yapılması gibi durumlarda Koruma Amaçlı İmar Planı yapılmış yerlerde planın öngördüğü koşullar geçerli olduğunda müdahaleye izin verilmektedir (Anonim, 2016).

2016-2017 yıllarında çıkan ek kararda, bu alanlarda Belediyesince veya Valilikçe inşaat izni verilmeden önce, ilgili müze müdürlüğü uzmanları tarafından sondaj kazısı gerçekleştirilerek, sondaj sonuçlarına ilişkin raporun, kültür varlığının bulunması halinde varsa kazı başkanının görüşleri ile birlikte müze müdürlüğünce koruma kuruluna iletilip kurul kararı alındıktan sonra uygulamaya geçebileceği belirtilmiştir. Ayrıca; taşınmaz kültür varlıklarının mahiyetine tesir etmeyecek şekilde ilgili koruma kurulundan izin almak koşuluyla birleştirme (tevhit) ve ayırma (ifraz) yapılabileceği, maden ocaklarının açılmaması, taş, toprak, kum vb dökülmemesi, koruma kurulunun uygun görmesi halinde rüzgar santrallerinin yapılabileceği de belirtilmiştir (Anonim, 2017).

2.4. Dünyada ve Türkiye’deki rnekler:

Seçilen rnekler arkeolojik alanlar ile bağlantısı olan mimari yapılardır. Arkeolojik alanın üzerinde, içinde, koruyucu çatı olarak farklı işlevler de bulunmaktadır. Bu işlevlere göre sınıflanırma yapılmıştır ve örnekler incelenmiştir.

şekil 1. Örneklerin dünya haritası üzerindeki dağılımı.

Tez kapsamında araştırılan örneklerin dünya haritası üzerindeki dağılımı gösterilmektedir. Toplam 27 örnek bulunmaktadır.

Şekil 2. Örneklerin Türkiye haritası üzerindeki dağılımı

Tez kapsamında araştırılan örneklerin türkiye haritası üzerindeki dağılımı gösterilmektedir. Toplam 11 örnek bulunmaktadır.

Sınıflandırma kriterleri şunlardır:

1. Arkeolojik Sit Alanlarına Doğrudan Fiziksel Müdahalede Bulunmayan Yaklaşımlar: Üst örtüler ve Arkeolojik Alana Yakın Müze Örnekleri
2. Arkeolojik Alanları Bir Senaryo Dahilinde Sunan Yaklaşımlar: Arkeopark Örnekleri
3. Arkeolojik Alanı Mimarının Bir Mekanı Olarak Sunan Yaklaşımlar: Arkeolojik Alanın Üstünde Yer Alan Örnekler
4. Arkeolojik Alan ile Diyalog Kurma Çabasında Olmayan Yaklaşımlar

1) Arkeolojik Sit Alanlarına Doğrudan Fiziksel Müdahalede Bulunmayan Yaklaşımlar

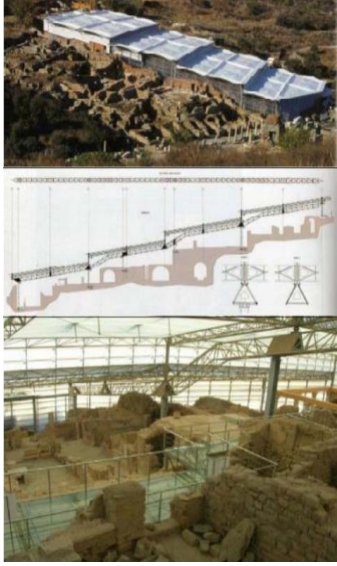
a) Üst Örtü Örnekleri

Çizelge 2. Üst Örtü Örnekleri

Yapı Adı	Cerro del Molinete Archaeological Park
Künye	Mimar/Firma: Amann-Canovas-Mauri İnşaat Mühendisliği Firması: Cascade Architectural Konum: Cartagena/İspanya Yıl: 2011 Fotoğraf: David Frutos, 2012 arşivi
Fotoğraf	
Arkeolojik Sit Alanı Dönemi	MÖ. 435 Roma Dönemi hamam kalıntıları.
Yapı Adı	Hamar Katedrali
Künye	Mimar/Firma: Lund+Slaatto Arkitekter AS Konum: Strandvegen/ Norveç Yıl: 1998 Yapı Alanı: 2,600 m2 Fotoğraf: Hedmarksmuseets fotoavdeling, Jiri Havran and the architect, 2019
Fotoğraf	

Çizelge 2. Üst Örtü Örnekleri (devam)

Arkeolojik Sit Alanı Dönemi	MS. 12. yy Katedral kalıntıları
Yapı Adı	Efes Yamaç Evleri
Künye	Mimar/Firma: Kamu Kurumu + Mimarlık Ofisi Konum: İzmir/Türkiye Yıl: 1998 Yapı Alanı: 4000 m2 Foto: Yılmaz ve diğereeri, 2019
Fotoğraf	
Arkeolojik Sit Alanı Dönemi	MS.1-3. yy Antik Yunan Dönemi evleri. UNESCO Dünya Miras Listesinde bulunmaktadır.
Yapı Adı	Roma Kalıntıları Örtüsü
Künye	Mimar/Firma: Peter Zumthor Konum: Chur/İsviçre Yıl: 1986 Fotoğraf: August Fischer Arşivi, 1986

Çizelge 2. Üst Örtü Örnekleri (devam)

Fotoğraf	
Arkeolojik Sit Alanı Dönemi	MÖ. 3500- MS. 15 Roma Dönemi kalıntıları
Yapı Adı	Göbeklitepe Koruma Çatıları
Künye	Mimar/Firma: Kleyer – Koblitz –Letzel - Freivogel Ortaklığı / Berlin Konum: Şanlıurfa/Türkiye Proje Alanı: GT1- 1,700 m2, GT2- 2,750 m2 Proje Yılı: 2018
Fotoğraf	
Arkeolojik Sit Alanı Dönemi	MÖ 12000 Yontma Taş Devri Kalıntıları. UNESCO Dünya Miras Listesinde bulunmaktadır.

Çizelge 2. Üst Örtü Örnekleri (devam)

Yapı Adı	St. Antony Industrial Archaeological Park
Künye	Mimar/Firma: Ahlbrecht Felix Scheidt Kasprusch Konum: Oberhausen/Almanya Proje Alanı: 1007 m ² Proje Yılı: 2011 Fotoğraf: Deimel & Wittmar Arşivi, 2011
Fotoğraf	
Arkeolojik Sit Alanı Dönemi	MS 18.-19. yy. Dökme demir fabrikası kalıntıları
Yapı Adı	Çatalhöyük Güney Koruma Örtüsü
Künye	Mimar/Firma: Atölye Mimarlık Yer: Konya/Türkiye Proje Alanı: 1,300 m ² Proje Yılı: 2008 Fotoğraf: Çatalhöyük, 2016
Fotoğraf	
Arkeolojik Sit Alanı Dönemi	MÖ 8. Yy Neolitik Çağ kalıntıları. UNESCO Dünya Miras Listesinde bulunmaktadır.

Çizelge 2. Üst Örtü Örnekleri (devam)

Yapı Adı	Saint Maurice Koruyucu Çatısı
Künye	Mimar/Firma: Savioz Fabrizzi Architectes Konum: Saint Maurice/İsviçre Proje Yılı: 2010 Fotoğraf: Thomas Jantscher Arşivi, 2010
Fotoğraf	
Arkeolojik Sit Alanı Dönemi	MS 6. yy Kilise kalıntıları

b) Arkeolojik Alana Yakın Müze Örnekleri

Çizelge 3. Arkeolojik Alana Yakın Müze Örnekleri

Yapı Adı	Troya Arkeoloji Müzesi
Künye	Mimar/ Mimarlık Ofisi: Yalın Mimarlık Ofisi Proje Yeri: Çanakkale/ Türkiye Proje Yılı: 2018 Toplam İnşaat Alanı: 11.000 m ² Foto: Egemen Karakaya 2019
Fotoğraf	
Arkeolojik Sit Alanı Dönemi	MÖ.3000 - 1945 Dönemi Katmanları. UNESCO Dünya Miras Listesinde bulunmaktadır.

Çizelge 3. Arkeolojik Alana Yakın Müze Örnekleri (devam)

Yapı Adı	Musée de la Romanité de Nîmes
Künye	Mimar/Firma: 2Portzamparc – Elizabeth de Portzamparc Proje alanı: 9100 m ² Konum: Nimes/Fransa Yıl: 2018 Fotoğraf: Nicolas Borel Arşivi, 2018
Fotoğraf	
Arkeolojik Sit Alanı Dönemi	MS. 1. yy. Roma Dönemi kalıntıları ve tiyatrosu
Yapı Adı	Colchester Kültür Meydanı
Künye	Mimar/Firma: Rafael Viñoly Architects Konum: Colchester/İngiltere Proje Alanı: 40.900 m ² Proje Yılı: 2011 Fotoğraf: Will Pryce, 2011
Fotoğraf	
Arkeolojik Sit Alanı Dönemi	MS 65-80 Roma Dönemi sur duvarı kalıntıları

2) Arkeolojik Alanları Bir Senaryo Dahilinde Sunan Yaklaşımlar: Arkeopark Örnekleri

Çizelge 4. Arkeopark Örnekleri Tablosu

Yapı Adı	Pavlov Arkeopark Müzesi
Künye	Mimar/Firma: Architektonická kancelář Radko Květ Proje alanı: 1134m2 Konum: Pavlov/Çek Cumhuriyeti Yıl: 2016 Foto: Gabriel Dvořák Arşivi, 2016
Fotoğraf	
Arkeolojik Sit Alanı Dönemi	Paleolitik Dönem Kazı Alanı
Yapı Adı	Stonehenge Visitor Centre
Künye	Mimar/Firma: Denton Corker Marshall Proje alanı: 21000 m2 Konum: Wiltshire/İngiltere Yıl: 2013 Foto: Peter Cook Arşivi, 2013
Künye	Mimar/Firma: Denton Corker Marshall Proje alanı: 21000 m2 Konum: Wiltshire/İngiltere Yıl: 2013 Foto: Peter Cook Arşivi, 2013
Fotoğraf	
Arkeolojik Sit Alanı Dönemi	Neolitik Dönem Kazı Alanı

Çizelge 4. Arkeopark Örnekleri Tablosu (devam)

Yapı Adı	Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi
Künye	Mimar/Firma: SCRA Studio, Evren Başbuğ Konum: İzmir/ Türkiye Yıl: 2014 Proje Alanı: 5,120 m ² Fotoğraf: Cemal Emden, 2014
Fotoğraf	
Arkeolojik Sit Alanı Dönemi	MÖ 6500 Neolitik Dönem
Yapı Adı	Römer Museum
Künye	Mimar/Firma: Gatermann + Schossig Konum: Xanten/Almanya Proje Yılı: 2008 Proje Alanı: 3,440 m ² Foto: Thomas Mayer Arşiv, 2008
Fotoğraf	
Arkeolojik Sit Alanı Dönemi	MÖ. 13- MS. 4.yy Roma Şehir Yerleşkesi
Yapı Adı	Xihoudu Relics Ceremonial Flame Park 2019
Künye	Mimar/Firma: URBANUS Konum: Ruicheng/Çin Tasarım Yılı: 2019 Proje Alanı: 980 m ² Fotoğraf: Tianpei Zeng, Baiqiang Cao Arşivleri, 2019

Çizelge 4. Arkeopark Örnekleri Tablosu (devam)

Fotoğraf	
Arkeolojik Sit Alanı Dönemi	MÖ. 1.8 milyon yıl önce ateş kalıntıları

**3) Arkeolojik Alanı Mimarinin Bir Mekanı Olarak Sunan Yaklaşımlar:
Arkeolojik Alanın Üstünde Yer Alan Örnekler**

Çizelge 5. Arkeolojik Alanın Üstünde Yer Alan Örnekler Tablosu

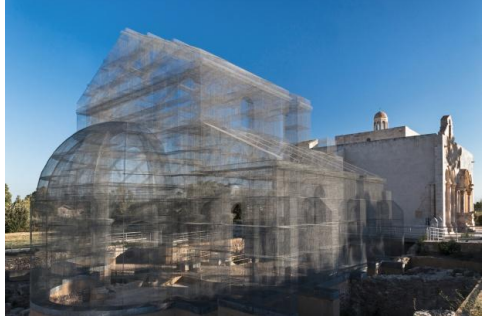

Yapı Adı	Antakya Müze Hotel
Künye	Mimar/Firma: EAA - Emre Arolat Architecture Proje alanı: 34000 m2 Konum: Hatay/ Türkiye Yıl: 2019 Fotoğraf: Cemal Emden Arşivi, 2019
Fotoğraf	
Arkeolojik Sit Alanı Dönemi	MÖ 4. YY - MS 8. yy 5 ayrı katman kalıntıları

Çizelge 5. Arkeolojik Alanın Üstünde Yer Alan Örnekler Tablosu (devam)

Yapı Adı	New Acropolis Museum
Künye	Mimar/Firma: Bernard Tschumi Architects Proje alanı: 21000 m2 Konum: Atina/Yunanistan Yıl: 2009 İnşaat Mühendisliği F.: ADK and ARUP Foto: Bernard Tsumi Architects, 2004
Fotoğraf	
Arkeolojik Sit Alanı Dönemi	Arkaik dönem - Geç Roma dönemi kalıntıları
Yapı Adı	Kayseri Kale İçi Arkeoloji Müzesi
Künye	Mimar/Firma: Kadir Uyanık, Zafer Ertürk, Emel Birer Proje Alanı: 7.000 m2 Konum: Kayser/ Türkiye Yıl: 2019 Fotoğraf: ALTKAT Architectural Photography Arşivi, 2008
Fotoğraf	
Arkeolojik Sit Alanı Dönemi	MS 3.yy Roma Dönemi - 15. yy arası kale yapısı.

Çizelge 5. Arkeolojik Alanın Üstünde Yer Alan Örnekler Tablosu (devam)

Yapı Adı	Basilica di Siponto
	Künye Mimar/Tasarımcı: Edoardo Tresoldi Konum: Siponto/İtalya Yıl: 2016 Fotoğraf: The Blind Eye Factory Arşivi, 2016
Fotoğraf	
Arkeolojik Sit Alanı Dönemi	MS 11. yy Romanesk Dönem Bazilikası
Yapı Adı	Molinete Müzesi
Künye	Mimar/Firma: Temperaturas Extremas Arquitectos Proje alanı: 1056 m2 Konum: Cartagena/İspanya Yıl: 2020 Fotoğraf: David Frutos Arşiv, 2020
Fotoğraf	
Arkeolojik Sit Alanı Dönemi	MÖ. 209 Roma Dönemi kalıntıları

Çizelge 5. Arkeolojik Alanın Üstünde Yer Alan Örnekler Tablosu (devam)

Yapı Adı	Küçükyalı Arkeoparkı
Künye	Proje alanı: 5,000 m2 Konum: İstanbul/Türkiye Yıl: 2000 Fotoğraf: http://www.yapi.com.tr/
Fotoğraf	
Arkeolojik Sit Alanı Dönemi	MS. 9. yy Bizans Kilisesi kalıntıları
Yapı Adı	Küçükyalı Arkeoparkı
Künye	Proje alanı: 5,000 m2 Konum: İstanbul/Türkiye Yıl: 2000 Fotoğraf: http://www.yapi.com.tr/
Fotoğraf	
Arkeolojik Sit Alanı Dönemi	MS. 9. yy Bizans Kilisesi kalıntıları
Yapı Adı	The Roman Villa del Casale
Künye	Mimar/Firma: Franco Minissi Konum: Sicilya/İtalya Yıl: 1958-1980 Fotoğraf: Francesco Bandarin, UNESCO, 1997

Çizelge 5. Arkeolojik Alanın Üstünde Yer Alan Örnekler Tablosu (devam)

Fotoğraf	
Arkeolojik Sit Alanı Dönemi	MS. 320 Roma Dönemi kalıntıları. UNESCO Koruma Listesinde bulunmaktadır.
Yapı Adı	Antalya Doğu Garajı Kültür ve Ticaret Merkezi
Künye	Mimar/Firma: Erkal Mimarlık Mekan: Antalya/Türkiye Yıl: 2019 Proje Alanı: 2,500 m2 Foto: Erkal mimarlık render, 2019
Fotoğraf	
Arkeolojik Sit Alanı Dönemi	Roma Dönemi Mezar Kalıntıları
Yapı Adı	Jingdezhen Imperial Kiln Museum
Künye	Mimar/Firma: Studio Zhu-Pei Mekan: Jiangxi/China Tasarım Yılı: 2020 Proje Alanı: 10,370 m2 Foto: Tian Fangfang Arşivi, 2020

Çizelge 5. Arkeolojik Alanın Üstünde Yer Alan Örnekler Tablosu (devam)

Fotoğraf	
Arkeolojik Sit Alanı Dönemi	MS. 3. yy. Fabrika kalıntıları

4) Arkeolojik Alan ile Diyalog Kurma Çabasında Olmayan Yaklaşımlar

Çizelge 6. Diyalog Kurmayan Örnekler Tablosu

Yapı Adı	Mudanya Özdilek Hipermarket
Künye	Konum: Bursa/Türkiye Yıl:2012 Foto: https://www.bursadabugun.com/haber/bursa-da-tarihi-antik-kentin-uzerine-ozdilek-ten-avm-mi-geliyor-667398.html
Fotoğraf	
Arkeolojik Sit Alanı Dönemi	MÖ 3.yy Myrria nekropolü
Yapı Adı	Carrefoursa Bodrum
Künye	Konum: Muğla/ Türkiye Foto: https://bodrum.bel.tr/page.php?id=28/antik_mezarlar

Çizelge 6. Diyalog Kurmayan Örnekler Tablosu (devam)

Fotoğraf	
Arkeolojik Sit Alanı Dönemi	MÖ. 4. yy mezar kalıntıları

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Diyalog Olarak Mimarlık: Bağlamın Önemi

“Dialog”un etimolojik kökeni Fransızca *dialogue* "karşılıklı konuşma, diyalog" sözcüğünden alıntıdır. Fransızca sözcük Eski Yunanca "söyleşme, karşılıklı konuşma" sözcüğünden alıntıdır. Bu sözcük Eski Yunanca "söz, konuşma" sözcüğünden *dia+* ön ekiyle türetilmiştir. +log: söz, söylem, anlatı, akıl, mantık, oran demektir. Eski Yunancada “logos”tan türetilmiştir. Buna bağlı olarak dialog’un etimolojik olarak anlamı “mantıklı söylem”dir denebilir (erişim adresi: <https://www.etimolojiturkce.com/kelime/diyalog>).

Diyalog’un günümüz TDK sözlüğündeki anlamı, anlaşma, uyum sağlama veya bu yolda çalışma şeklindedir (Türk Dil Kurumu (TDK), 2019, erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/>).

Sosyolojide diyalog demek tekili önemsemek ve ona güç kazandırmak demektir (erişim adresi: <http://sosyolojisi.com>).

Felsefede “diyalog” denildiğinde ise “Diyalog Felsefesi” kavramı görülmektedir. Bu felsefenin temel konusu, birbirleriyle karşılıklı ilişkiye, diyaloga girmiş iki insanın, varlıklarının farkına varmalarıdır. “Bu varlık, neyin varlığıdır?” sorusuna cevap aramaktadır. Bu felsefenin düşünürlerinden bazıları diyalog denilince sadece insanı, bazıları dış varlığı (insan + insan olmayan), bazıları ise bunların her ikisini anlamaktadır.

Diyalog felsefesinde, diyalog için en az iki varlık ve bu iki varlığın etkileşiminin olması zorunluluğundan bahsedilmektedir. TDK’daki açıklamaya göre ise bu varlıkların aynı zamanda birbirleriyle anlaşması beklenmektedir. Felsefi açıklamada önemli olan birbirlerini fark etmeleri ve bundan sonraki tavırlarıdır (erişim adresi <http://www.bilgeler.net/diyalog-fel/diyalog-felsefesi/>, 2009).

Mimaride diyalog kavramı, “bağlam” kavramı ile eşdeğer anlam taşımaktadır. TDK sözlüğünde bağlam kavramı “Herhangi bir olguda olaylar, durumlar, ilişkiler örgüsü veya bağlantısı” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2019, erişim adresi:

<https://sozluk.gov.tr/>). Bağlam, kullanımıyla ilgili genel bir belirsizlik yaratmasına rağmen, mimaride çok önemli bir kavramdır. İngilizce "Concept" kelimesi Latince "concupere" yani içine almak, kavramak fiilinden "notion" kelimesi ise Latince "not" yani bilmek fiilinden türemiştir. İngilizce'deki "concept" ve "notion" sözcüğü dilimize kavram olarak çevrilmiştir. "Concept", bir veya daha fazla kavramın zihinde bazı işlemlerden geçerek bir öneri düzlemine getirilmiş hali olarak tanımlanmaktadır. Yani "concept", aklın ürettiği (usun yarattığı) şey iken "notion" ise aklın elde ettiği (usun edindiği) şey anlamına gelmektedir (Bilir, 2013). Türkçe karşılığı olarak kullanılan kavram kelimesi ise aklın edindiği değil, tam tersi aklın ürettiği şey olarak Türkçeye geçmiştir.

Bağlamın mimarideki açıklaması ise doğal ve yapay çevre koşullarını içeren çevresel koşullarla birlikte sosyal, kültürel, ekonomik, teknolojik ve diğer fiziksel koşullardır. "Bağlam" dilimize İngilizceden "context" kelimesinden çevrilmiştir. Context ise Latince'den "contextus"tan (bir araya getirme) türetilmiştir; asimile edilmiş "com" biçiminden "ile, birlikte" + texere "dokumak, yapmak" ile birleşmiştir. Context'in anlamına birlikte yapmak denebilir (erişim adresi: <https://www.etymonline.com>).

Bağlam ve problem birleşerek kavramı oluşturur; kavram/lar konsepti oluşturur (Erman ve Yılmaz, 2017). Konsept ise tasarımcının yorumu ile şekil alır ve biçimi oluşturur. Bu çalışmada, mimari tasarımın sürecini etkileyen arkeolojik alanlar bağlamsal bir veri olarak alındığı için bağlam kavramı üzerinde durulmuştur.

Bağlam, tarih boyunca önemli mimarlık kuramcıları tarafından mimarlık disiplininde çeşitli biçimlerde anlaşılıp yorumlanmıştır. Dağlıoğlu (2016), mimarlığın "eklemlenebilme" (prosthesis) özelliği vardır demektedir. Mimarlık, güzel sanatlar ve bilim dalları ile ilişki kurabilir, yeniliklerden faydalanıp kendini geliştirebilir. Bu bağlamda eklemlenebilen mimari söylem felsefe, teknoloji, beşeri bilimler ve sosyal bilimlerde ortaya çıkan paradigmalara rahatça ilişki kurma ve bağlamın farklı katmanları üzerinde düşünme potansiyeline sahiptir. Ancak aynı zamanda eklemlenebilme özelliği bir zayıflıktır, çünkü mimarideki bağlam siyasi rejimler tarafından kolaylıkla manipüle edilebilir, hakim olunabilir veya emilebilir (Dağlıoğlu, 2016).

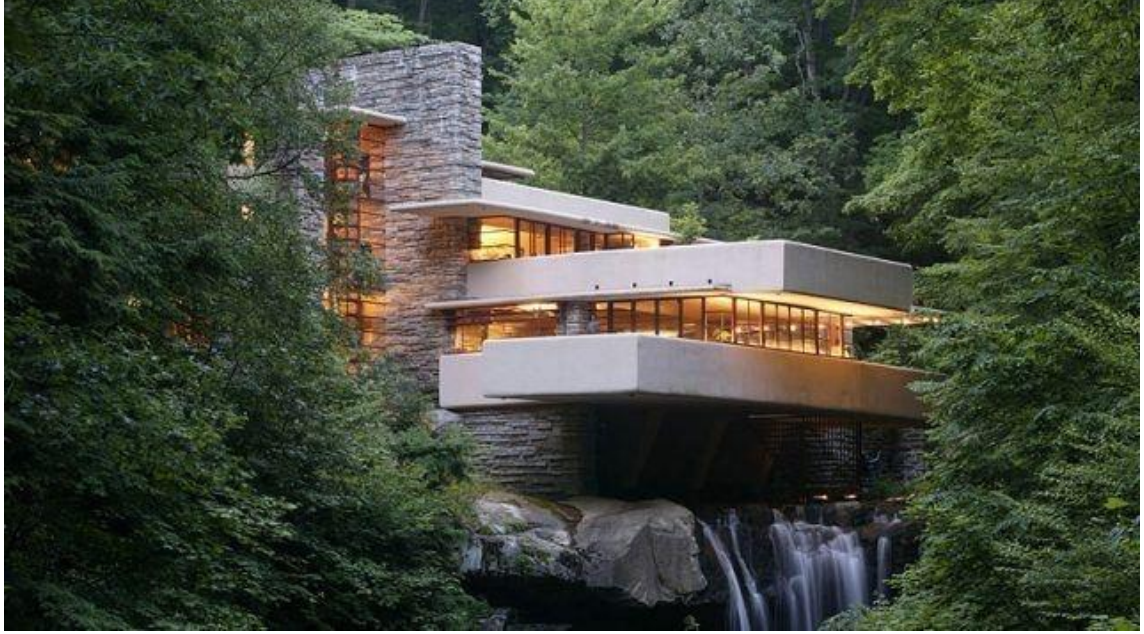

Bağlam kavramı, mimari teori ve söylemde neredeyse hiç merkezi hale gelmemiş olmasına rağmen, mimari pratiğin doğasında bulunan bir özelliktir. Her zaman bir alanın fiziksel özelliklerinin ötesinde bir tanımlı özetleyen bağlam, eski Roma mimarisinde bugün "yerin ruhu" olarak tercüme edilen “genius loci” kavramı ile özdeşleşmektedir. Rönesans mimarisinde, Vitruvius'un dekorundan miras alınan tasarım prensibi, sembolizm aracılığıyla bağlamla iletişim kurmak için anahtar bir strateji olarak geliştirildi. Rönesans Dönemi mimarları, antik dünyanın bağlam kavramını bir bakıma taklit etmiştir (Dağlıoğlu, 2016).

Mimarlıkta bağlama ilişkin kuramsal yaklaşımlar ve tartışmalar ilk olarak 1950'lerin savaş sonrası döneminde ortaya çıkmıştır. Bağlamsalci yaklaşım, Ortodoks modernist mimarlığın geçmişi ve geleneği reddeden ilerlemeci ve evrensel tasarım anlayışına tepki olarak doğmuştur ve karşıt olan yeni düşünceler biçimsel ve biçemsel (üslup) boyutlarda ele alınmıştır. (Pasin ve Varinlioğlu, 2018). Bu görüşün başlıca amacı, ütopyik bir ideali yansıtmaktan ziyade, mevcut koşulları geliştirerek modernist mimarinin ilerlemesini sağlamaktır.

Amerikalı mimar Robert Venturi, 1950'de Princeton Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nde “Context in Architectural Composition” (Mimari Kompozisyonda Bağlam) isimli yüksek lisans tezini tamamlamıştır. Bu çalışma “bağlam” kelimesini mimarlık alanında kullanan ilk kaynaklardan biri olmuştur. Tezde, post modernizm döneminin anlayışı olan mimarlık anlayışını kendi kendine yeten bir varlık olduğu düşüncesini eleştirmiştir, mimari ve çevresinin oluşturduğu daha geniş bir bütünün ele alınması gerektiğini vurgulamıştır. “Bağlamın bir binaya ifadesini, anlamını verdiğini” öne sürmüştür, bu da "bir bina kendi kendine yeten bir nesne değil, diğer parçalara ve bütüne göre bütün bir kompozisyonun bir parçasıdır" anlamına gelmektedir. Ayrıca bağlamdaki değişikliğin mimari ifadede değişime neden olduğunu, bir parçanın değişmesi (ekleme veya değiştirme) diğer kısımlarda ve bütünde (örneğin arkeolojik alanın sunumunda) değişikliğe neden olduğunu iddia etmiştir (Dağlıoğlu, 2016). Bu noktada Venturi, mimari yapının bulunduğu alana tam anlamıyla oturmasının “genius loci” ile mümkün olabileceği söylemektedir. Yapının bulunduğu bölgede kendinden önce var olan mimari öğeler olmasa bile, yerin ruhu ile bir diyaloga girilerek mimari bir anlama sahip olabilir ve bütünün parçası olabilir. Şekil 3'teki Frank Lloyd Wright'ın

Şelale Evi örneği çevresinde yapılar bulunmasa bile iletişime geçtiği şelale, kayalar ve çevresinde bulunan diğer doğal öğeler ile nasıl bütüne dahil olunabileceğini göstermektedir.

Şekil 3. Şelale Evi (<https://www.arkitektuel.com>)

1953 yılının temmuz ayında Congrès Internationaux d'Architecture Moderne (CIAM) kongresi düzenlenmiştir. Bağlamsalcı yaklaşımın daha örgütlü bir örneği bu kongrede ortaya çıkmaktadır. CIAM'ın gridal bölgeleme anlayışını (çalışma, barınma, rekreasyon ve dolaşım gibi işlevlerin şehrin bölgelerinde ayrıştırılması) reddeden mimarlar "TEAM 10" adlı grubu kurdular. Bu grupta yer alan mimarlar Jaap Bakema, Georges Candilis, Giancarlo De Carlo, Aldo van Eyck, Alison Smithson, Peter Smithson ve Shadrach Woods'dur. Bu gruba göre bağlam gündelik yaşamda ve var olan çevrede biçimlenen sosyal bir olgudur (Dağlıoğlu, 2016). Biçimsel birliktelik ve tarihsel süreklilik gibi kavramları öne sürmüşlerdir (Özten ve Anay, 2017).

1960 yılında Lynch "The Image of the City" adlı eserini yayımlamıştır ve burada kentsel bağlamların inşası ve yeniden inşaatı bir rehber olarak tanıtmıştır. Lynch, çalışması için üç kentsel alan seçti: Los Angeles, Boston ve New Jersey. Araştırma yöntemi, her bölgeden küçük bir grubu alarak, çevrelerine ilişkin imajlarıyla ilgili görüşmeler yapmaları ve ardından onlardan bu konudaki algılarının bir taslak haritasını çizmelerini istemektir. Oluşturulan bu zihinsel haritalar, bir şehrin beş farklı unsuruna

göre analiz edilen bu sözlü görüşmelerden ve eskiz çizimlerinden türetilmiştir: yollar, kenarlar, ilçeler, düğümler ve işaretler. Çalışmanın odak noktası şehrin algısal biçimi üzerinedir; Lynch “Bu analiz, kendisini fiziksel, algılanabilen nesnelere etkileriyle sınırlamaktadır. Görüntülenebilirlik üzerinde bir alanın sosyal anlamı, işlevi, tarihi ve hatta adı gibi başka etkiler de vardır. Buradaki amaç formun kendisinin rolünü ortaya çıkarmak olduğu için bunlar göz ardı edilecektir.” demektedir (Lynch, *The Image of the City*, s. 46). Mimarlık ile ilişkisi olmayan bireyler çizimlerinde önce şehrin ana hatlarını, sınırlarını, yani ulaşım ağını çizmişlerdir. Ulaşım ağından sonra ilk çizilen öğeler tarihi bölgeler ve nesnelere olmuştur. Lynch’in belirttiği şehre ait tarihin bu eskizlerde, insanların şehri algılama biçimleri içinde, yer alması önemli bir noktadır. Yerin tarihi, yerin ruhunu yansıtır ve yaşayanlar için bir aidiyet duygusunu uyandırır. Tarihi yapı, arkeolojik alanlar, tarihi önemi olan bir olayın geçtiği meydan, park, mekanlar kenti insanların zihnine kazımaktadır. Dolayısıyla tarihi çevrede yapılacak olan çağdaş mimarinin sahiplenebilirliğinin artması yapının bu çevre ile nasıl bütünleşeceğine de bağlı olmaktadır. Tarihi çevreyi göz ardı etmek de bir seçenektir; ancak vatandaşça kabul edilebilmesi için bir ustalık gerekmektedir.

Bağlamsalcılık 1980’lerin mimarlığında kuramsal köşe taşlarından birisi haline gelmiştir. Bu dönemde bağlamsalcılık, esas olarak uygunluk ve çevredeki yapıyı çevrelerle görsel uyumluluk ile ilişkilendirilmiştir. Norveçli mimarlık kuramcısı Christian Norberg-Schulz’un *Genius Loci-Towards a Phenomenology of Architecture* (1980) ve Kenneth Frampton’ın “Towards a Critical Regionalism: Six Points for an Architecture of Resistance” (1983) isimli çalışmalarında mimarın bir bölgenin kendine özgü değişkenlerini eleştirel bir farkındalık ile yeniden yorumlaması gerektiğini söylemektedir; “yerin ruhu” kavramını tekrar yüzeye çıkarmıştır (Özten ve Anay, 2017).

1980 ve 1990’lı yıllarda yayılım gösteren bağlam anlayışı, çevredeki yapılarla görsel ve estetik benzerlik aracılığıyla yere ait olma hissini pekiştiren uyum arayışını içerir. Ancak bugün tartışılan bağlam kavramı yer ile görsel ilişkiyi desteklemekle beraber, bölgeye ait pek çok diğer unsuru da kapsamına almaktadır. İlk adımda bağlam, mevcut yapı alanının topografyası ve koşulları olarak öne çıkarken daha geniş kapsamda

sosyokültürel, ekonomik, yasal, tarihi ve yakın çevreye ait tüm doğal, yapay ve diğer fiziksel koşullar olarak anlaşılmaktadır (Erman ve Yılmaz, 2017).

1990'lardan sonra çeşitli figürler bağlamla ilgili kavramlar sunsa da, yöneten bir mimari paradigma veya çağdaş yapılı çevreler hakkında eleştirel bir kavrayış için teşvik edici bir tartışma geliştirilmemiştir. Bağlam kavramı, tasarım stüdyoları, yayınlar ve tartışmalar aracılığıyla günümüzde mimari düşüncede ve ifadede hala çokça mevcuttur. Ancak çağdaş ve teorik mimari söylemde bağlam üzerine eleştirel veya üretken bir çalışma yoktur (Özten ve Anay, 2017).

Mimari bağlamsalcılık beden bulmadan önce bağlam ve bağlamsalcılık, belli oranda farklı nitelikte olsalar da, birbirinden farklı tezleri işaret etseler de, iki kavramın da özellikle sanat alanında var oldukları görülmektedir. Mimarlığın sanat ile olan yakın akrabalığının olması yönünden bu kavramlar ile ilişki içinde olması kaçınılmazdır. Literatürde sanat dalında iki tip bağlamsalcılıktan bahsedilmektedir: İç bağlam ve dışsal bağlam (Özten ve Anay, 2017).

“İç bağlam”da mimari bağlamsalcılığı savunan W. Ellis, “Type and Context in Urbanism: Colin Rowe’s Contextualism” isimli eserinde modernist resmin bağlamsalcı olduğundan bahsetmektedir. Çünkü resmin bütünü oluşturulan her bir ögesi sanat eserinin bütünsel kompozisyonuna adanmıştır. Dolayısıyla tek tek ögeler değil bunların nasıl bir araya geldiği eserin “iç bağlamı” önemlidir. Kübizm, fütürizm, neo plastisizm gibi akımlar bu iç bağlam özelliğini taşımaktadırlar. Çoğu modernist tek yapı mimarlığının da, modernist resim gibi kompozisyonla ilgili olduğunu ve temelde bir tür iç bağlam kurmaya yönelik çalıştığını söylenmektedir. Tek yapı mimarlığı derken çevreden bağımsızlaşan yapılardan bahsedilmiştir ve iç bağlamsalcılıkta yer almaktadır. (Özten ve Anay, 2017)

İkinci tip olan “dışsal bağlamsalcılık” sanatsal eserin özde esere, dışsal olanla ilgili olması durumudur. E. J. Fox (2008), bağlamsalcılar için tüm evren ve tüm zaman herhangi bir olay bağlamının parçasıdır demektedir. Ancak her türlü çevre verisi sonsuz bir bağlam analizi gerektireceğinden ve hepsinin kullanılamayacağına göre, hangi öğelerinin, ve bu öğelerin ne oranda analize katılacağına tasarımcı pragmatik bir biçimde karar verir. Bunun için amaca yönelik bir ana analitik veri olmalıdır. Bu veri

bağlamı sınırlandırmalıdır ve hangi kriterlerin hangi oranda geçerli olacağını tespit edilmesi için gerekmektedir. (Özten ve Anay, 2017) Bu çalışmanın kapsamına göre bu sınırlandırmaları seçilen örnekler üzerinde arkeolojik sit alanları belirlemektedir.

Dışsal bağlamsalcılık türünün sanat alanındaki bakış açısına göre, “sanat eserleri, tarihin parçası ve birer nesnesidirler. İçinden doğdukları ve icra edildikleri üretken bağlamdan bağımsız bir biçimde, sanat niteliği taşıyamaz, bir kimlikleri olamaz, estetik özellikleri ayrıştırılmaz, estetik anlamları anlaşılabilir”dir (Levinson, 2007). Sanat eseri onu saran koşullara bağlıdır, bağlamının bir ürünüdür.

Mimari tasarım ve bir yapının tasarım süreci, kullanıma ait öğelerin çevre ile ilişki içinde konumlandırılmasından bağımsız değildir. Tasarım süreci düşsel dünyadaki fikirlerin maddi dünyaya dökülmesidir; diğer bir deyişle tasarım düşünceleri mimarın bilgi birikiminin, toplumsal bağlarının yansımasıdır. Bu durumun olması gerekmektedir çünkü kurgu, tasarım ve biçimlendirme sonucunda ortaya çıkan mimarlık ürünü, diğer ürünlerden farklı ve özgün olabilmesi için yaşadığı coğrafyanın ekonomi, siyasi, entelektüel faaliyetinin gelişmesinden etkilenmelidir. Aksi takdirde tasarımcı mimarın direkt olarak gerçekleştireceği tasarım faaliyetinde, çevrenin hoş olmayan yapılandırılmasında rol alması sonucunda, insan kimyasını etkileyen, yabancılaştıran, yalnızlaştıran, baskıcı tasarımları ortaya çıkarmaktadır. Berleant’a göre çevre, tarih boyunca değişik kültürlerin ve toplumların kültürel ve doğal dokuyu oluşturan ilişkiler ağına yaptıkları katkılardır (Berleant, 1992). Çevreyle katılımcı bir birliktelik sağlayan ve yoğun bir çevre bilinciyle yoğurulmuş her beşeri faaliyet estetiğin konusuna girmiş olur (Berleant,1970). Erman ve Yılmaz’a (2017) göre “yapılar çevresinden bağımsız, bir boşlukta inşa edilemeyeceğine göre, mimari tasarım bir yere ilişkindir ve tasarımın ilişkin olduğu yerden kaynaklanan verilerle biçimlenmesi ya da yere özgü sorunlara karşılık vermesi beklenmektedir”. Burada anlatılan, etkileşimsiz bir yapının olamayacağıdır. Bir şekilde çevre bağlamına, bulunduğu kültüre ve araziye tutunan somut bir nesne olan mimari yapı, karşılaştığı öğeyle diyaloga girmektedir. (Yenel, 2013)

Uluslararası Sanat Tasarım ve Manipülasyon Sempozyum Bildirisi’nde, Aydanur Yenel (2013) şöyle demektedir: “*Mimarlık ve kültür arasındaki süregelen devamlılık, insanın ve çevresinin birliğinin temelidir. Bulduğumuz çevrenin mimari aracılığıyla*

geleneksel kùltùrlere göre şekillenmesinin felsefi temelleri disiplinler arası alana dayanmaktadır. Kùltürel belleğin estetik olarak yansıması, geleneksel kùltürlerin çevreyle kurdukları ilişkiler sonucu çevre estetiği oluşmaktadır. Bourriaud, diyalog içeren sanat yapıtı ile insanlar arasındaki etkileşim ve toplumsal bağlamı kuramsal temel olarak kullanan sanat olaylarını, "ilişkisel estetik" olarak nitelemektedir". Bu ilişkisel estetiğin katkısı sanat yapıtının (mimarının) bir diyalog ve insan yaşamı için bir mekân yaratabilmesidir. Toplumsal olarak yaşanan olaylar ve sonucunda elde edilen deneyimler, inançlar ve amaçlar zamanda yoğunlaşarak iz bırakır buna da "mekan" denmektedir. Bu durum şöyle açıklanabilir; tarihte hemen her toplum fethedilen topraklarda yer alan dini yapıları yıkmamış, yenileyip kendi dinlerine ait ibadethanelere çevirmişlerdir. şekil 4'te görölen Ayasofya Cami buna en iyi örneklerdendir. Yerleşim alanları yerleşim alanı kalmış, ibadethaneler ise din değişse de ibadethane olarak işlevine devam etmiştir. Görünür yerleşim çok büyük tahribata uğrayıp yok olmadığı sürece mekanlar ve işlevleri aynı kalmıştır. Bu durum yine genius loci kavramını karşımıza çıkarmaktadır. Yerin ruhu, insan zihninden kolaylıkla silinip atılabilecek bir kavram değildir. "Toplumsal mekan aşırı karmaşık yapısıyla belirmeye başlar. Bireysel birim ve özellikler, bağıntılı (nispi) sabitlikler, hareketler, akış ve dalgalar; bunların kimi iç içe girer, kimileri çatışır." (Lefebvre, 2014, s. 113). Bu söylemde bahsedilen mekanı oluşturan eylem olan diyaloğun, yapının ya da yapıların zamanla var etmesini ve varlığını pekiştirmesini anlatmaktadır. Çünkü nesne/anlam, kendi derinliğini yalnızca başka bir nesne/anlam ile ilişkiye girdiğinde açığa çıkarır; bu iki "şey" bir diyalogla var olmaktadırlar.

Şekil 4. Ayasofya iç mekanından görünüm (Kişisel arşiv, 2019)

“Böylesi iki kültürün diyalog ilişkisi birbirine karışmak ya da birbirinin içine girmek değildir. Her ikisi de kendi birliğini, açık bütüncüllüğünü korur ama her ikisi de karşılıklı olarak zenginleşmişlerdir” (Bakhtin, 1994, s.7). Bakhtin’in bu sözü, bu çalışmanın konusu olan eski, arkeolojik alan ile bağ kurması gereken yapının doğa ile bütünleşmiş, üzerinde kurulduğu toprağı işgal eden değil o toprağın bir parçası olan, çevre ile barışık olan, kendinden öncekini yok saymadan ona uyumlu referans verebilen, kısacası diyaloga girebilen bir tasarımın yapılması gerektiği şeklinde açıklanabilir. Ancak bu tasarım düşüncesi ile iki nesne varlıklarını koruyup kendilerini zenginleştirebilirler.

3.2. Mevcut Tarihi Çevre Bağlamında Yeni Yapı Tasarım Yaklaşımları

Kültür varlıklarının koruma ve sergilemesinde farklı tasarım anlayışları bulunmaktadır. Çeşitli mimarlık tarihçileri, kuramcıları, tasarımcılar ve restoratörler bu konu üzerinde çalışmalar yapmıştır. Bu bölümde farklı sınıflandırmalar ile farklı tasarım anlayışlarını açıklayan araştırmacılardan ve çalışmalardan bahsedilecektir.

3.2.1. Michael Davis “Tarihi Çevrede Tasarım / Design in the Historic Environment”, 2003

Amerikalı restorasyon uzmanı Michael Davies tarihi çevrede tasarım yaparken beş farklı yaklaşım türü olan modellemelerden bahsetmektedir. Davis, hasar gören yapıların, tarihi binaların korunması gerektiğinin ve bu konuda hassas davranılması gerektiğinin tüm dünyaca kabul edildiğini söylemektedir. Ancak hassas kelimesi kurallar çerçevesinde yaratılan subjektif bir kelime olsa da, söz konusu konular hakkında farkındalık yaratmaya hizmet eden mükemmel bir paroladır demektir (Davies, 2003).

Bazı insanlar için, tarihi bir binanın en çekici yönlerinden biri, gelişimin çeşitli aşamalarını görmektir; çünkü bunlar, her biri binaya kendi tarzıyla katkıda bulunan, binanın zaman içinde nasıl geliştiğini göstermeye yardımcı olmaktadır. Davies (2003), bir uzantı/ek inşa ederek veya tarihi bir binanın içinde ya da dışında küçük değişiklikler yaparak veya sadece yan parselinde yeni bir bina oluşturarak geçmişe nasıl bir iz bırakılmalıdır sorusunu sormaktadır.

“Tarz, ölçek ve oran” kriterleri genellikle tarihi çevrede tasarımın değerlendirildiği temeli temsil etmektedir. Genel kabul edilen tasarım kriteri mevcut tarihi yapıların önüne geçmeyen tasarımlardır. Yeni binaların ölçeği ve oranı, komşu binalar üzerinde çeşitli etkilere sahip olabilir. Yeni bina mevcut binaya hakim olursa, tarihi karakter de azalabilirken, nispeten kayıtsız bir tasarım mevcut binanın tarihi niteliklerini artırabilir. Mevcut olanın tarihsel durumuna saygı gösterilmeli ve tasarımcılar çevrelerinin tarihsel durumuna karşı bir farkındalık duygusu benimsemelidir (Davies, 2003).

Tarihi çevre, yeni ve eski binaların birçok kişiliği barındırma yeteneğine sahiptir. Uygun alanda tasarıma yönelik birçok farklı yaklaşım için yer vardır. Ancak, hakim olması gereken en önemli şey tasarım ve malzeme kalitesidir. Sadece 'inşaat' olarak görülmemelidir; 'mimari' yaratılmalıdır (Davies, 2003).

Davis'in önerdiği tarihi yapılarla bir tür diyalog içine giren tasarım modellemeleri şu şekildedir:

1. Taklit (Pastiche): Tarihi yapı ile benzeşme durumudur; ancak kendisinden ince detaylarla ayrışır ve kendi modern dönemini yansıtır.
2. Geleneksel (Traditional): Tarihsel dokunun biçimini, malzemesini ve hatta bazen yapım tekniğinin aynı şekilde uygulanması durumudur.
3. İncelikli yapım (Subtle): Tarihi bir yapı içinde yapılacak en çok tercih edilen ve kabul edilen yaklaşımdır. Yapıya hafif bir şekilde dokunmaktadır.
4. Modern: Tarihi alan veya yapıya saygı duyan ama kendi dönemini yansıtan anlayıştır. Modern ve geleneksel malzemeleri birlikte kullanabilir. Tarihi çevreyi iyi anlamış olması gerekir.
5. Kibirli (Arrogant): Tarihi çevreyi yok sayan riskli bir yaklaşımdır. Eski ile yeni arasında gerilim yaratılır.

Davies, her madde için İngiltere üzerinden örnekler vermektedir.

İlk madde olan “Taklit” modeli için verilen örnek Erith&Terry’nin Richmond Riverside Development yapısıdır. Yapının bir ofis binasıdır ve cephesi çevreye uyum sağlaması için bu şekilde tasarlanmıştır. Ancak binaya dışarıdan bakılırken pencerelerden büyük asma tavan genişliği kolayca görülebilmektedir. Dışı eskiyle benzeşen, içi modern tasarlanmış bir örnektir.

Şekil 5. Richmond Riverside Development binası (<https://qtarchitects.com>)

“Geleneksel” yapım türü için verilen örnek İngiltere Crickhowell yerleşkesinin Televillage köyüdür. Köyde modern yapı inşası yapılmamaktadır. Davies eski tekniklerin devam etmesi ve modellenmesi için biçiminin, detaylarının ve malzemelerinin çoğu geçmişten ödünç alınmıştır demektir.

Üçüncü madde olan “İncelikli” yaklaşımdaki örnek Davies’ göre, Hereford Katedrali Kütüphane uzantısıdır. Tarihsel bağlama saygı gösteren ve tarihi çevrenin daha belirgin gözükmesini sağlayan tasarım türüdür.

Şekil 6. Hereford Katedrali (<https://www.buildingconservation.com>)

“Modern” yaklaşım türüne Davies Sutton Architecture Ltd’nin Caerphilly Kalesi Ziyaretçi Merkezi’ni örnek vermiştir. Geçmişten ilham alınan ve tarihi yapının daha ön planda olmasını sağlayan bir yaklaşım sergileyen bu tür, verilen örnek, her iki yapının da dönemini göstermesi ile oluşmasından gelir. Yerel geleneksel malzemeleri modern bir şekilde bir araya getirebilir veya modern malzemeleri tarihsel dou ile uyum sağlayacak biçimlerde kullanabilir. Ustaca ele alındığında ideal bir yaklaşımdır.

Şekil 7. Caerphilly Kalesi Ziyaretçi Merkezi (<https://www.davies-sutton.co.uk/caerphilly>)

Son yaklaşım türü olan “Kibirli” yapım için Daniel Libeskind Mimarlık ofisinin 2002 yılında yapmış olduğu V&A Müzesi Uzantısı örnek verilmiştir. Davies, büyük bir ustalık ve vizyon ile bu modellemenin üstesinden gelinebileceğini söylemektedir. Ancak iyi ya da kötü çokça yoruma maruz kalmıştır.

Şekil 8. Miller Hare Arşivi, 2002 (Erişim adresi: <https://libeskind.com>)

3.2.2 Steven W. Semes “Geçmişin Geleceği: Mimarlık, Şehircilik ve Tarihi Koruma İçin Koruma Etiği / The Future of the Past: A Conservation Ethic for Architecture, Urbanism, and Historic Preservation”, 2009

Steven W. Semes (2009) de çalışmasında M. Davies ile aynı görüşü paylaşmaktadır ve farklılaşma ile uyumluluk arasındaki dengenin aslında durumdan duruma değişeceğini ve bu nedenle mimar/koruyucunun her projeye tek bir kural yerine bir dizi seçenekle yaklaşması gerektiğini belirtmektedir. Belirli bir üslup ya da dil meselesi dışında, yeni ve eski arasındaki ilişkiye yönelik, birini veya diğerini destekleyen iki ara tasarım anlayışı ile maksimum uyumluluktan maksimum farklılaşmaya kadar değişen toplam dört olası tutum tanımlamaktadır:

1. Aslına Uygun Kopyalama: Davies’in “taklit” yaklaşımına benzer olan bu stratejide yapılı çevreye olabildiğince benzetilir ve yeni ile eski çevre arasındaki farklılıklar en aza indirgenir. Tarihi yapıdan ya da yapılardan daha az dikkat çekmesi gerekmektedir.
2. Bir Üslup İçinde Keşif: Yapılı çevreye benzemeye çalışmadan ve tasarım dilindeki tutarlılığı koruyarak tasarım yapılır. Yapılacak yapının hem dış hem de iç bağlamı önemlidir. Mimari tasarımın dilinde bir süreklilik duygusunu sürdürerek, aynı

ya da yakından ilişkili bir tarzda yeni öğeler ekler. Amaç, farklılaşma ve uyumluluk arasında bir denge sağlamaktır.

3. Soyut Referans: Soyut bir tasarım dili kullanılarak tarihsel çevreyle yeni yapı arasında referanstan bilinçli olarak uzak bir iletişim kurulur. Bu yaklaşım, farklılaşmayı ve uyumluluğu dengelemeye çalışır.

4. Kasıtlı Karşıtlık: Bağlamsal bütünlüğü reddederek kendini göstermeye çalışan bir yaklaşımdır. İçsel bağlam dış bağlamdan daha önemlidir. Bağlama karşı bilinçli bir muhalefet pahasına farklılaşmaya öncelik vererek, bariz bir karşıtlık yoluyla tarihi alanın karakterini değiştirme kararlılığıdır (Semes, 2009).

3.2.3. Sotoudeh ve Wan Abdullah “Kentsel tarihsel bağlamda tasarımın uygunluğunun değerlendirilmesi: Sakinlerin bakış açısından. Mimari Araştırmanın Sınırları / Evaluation of fitness of design in urban historical context: From the perspectives of residents. Frontiers of Architectural Research”, 2012

Davies ve Semes’in çalışmaları tarihi semtlerdeki yeni binaları incelemek için faydalı bir çerçeve sunmaktadır. Bununla birlikte, her ikisi de bağlam ve çağdaş tasarım arasındaki dengenin nasıl sağlanabileceği sorularına değinmemektedir ve hangi belirli tasarım unsurları, yeni bir binanın tarihi bir bölgeye daha estetik olarak uyacağından ve karakterin sürekliliğini yaratmasını sağlayacağından söz etmemektedir. Bu nedenle, önerilen yeni projeler ve yakın çevreleri arasındaki ilişki açısından kentsel tasarımı değerlendirmek için bazı temel ilkelerin bulunması çok önemlidir. Çevre algısı üzerine yapılan araştırmaların çoğu, bina dış cepheleri ve doğal peyzajlar için estetik tercihler açısından yapılmıştır (Gifford ve Hine, 2002; Karmanov, 2009). Estetik, binaların ve açık alanların tasarımının çevresel etkisinin analizinde önemli bir husustur. Tasarım incelemeleri, dünyadaki tüm ülkelerdeki çoğu büyük şehirde uygulanmıştır (Reis ve diğerleri, 2010). Gifford ve Hine, (2002); Karmanov (2009), çalışmalarında estetik açıdan değerlendirici/kullanıcı tepkilerinin altı bilişsel özellikten oluştuğu tespit etmişlerdir (aktaran Sotoudeh ve Abdullah, 2012). Bunlar:

- 1- Hoşluk, heyecan veren; sakin ve karmaşık duran (basit durmayan);
- 2- Arkadaş canlısı, sosyalleşmeye uygun, sıcak tavırdaki duran (soğuk, asosyal, düşmanca bir havanın aksine);
- 3- Sağlam, kaba, güçlü gözükken (hassas, zayıf yerine);

- 4- Benzersiz, orijinal, yaratıcı gözükken;
- 5- Açık, tutarlı, birleşik duran (kafa karıştırıcı olmayan);
- 6- Anlamlı, sembolik, dışavurumcu gözükendir (ifadesizin aksine).

Sotoudeh ve Abdullah (2012)'in çalışmalarındaki araştırma ölçütleri bu bilişsel özelliklere göre toplanmış ve Berlyne (1974), Nasar (1994) ve Gifford ve diğerleri (2002)'nin çalışmalarından uyarlanmıştır. Amaç, tercihlerle ilişkili bilişsel “bölge”nin çoğunu kapsayacak nispeten küçük sayılan tasarım alanını incelemektir. İran, Shiraz’da seçilen 12 bina üzerinden bölge sakinlerine anket düzenlenmiştir. Gifford ve diğerleri’nin kriterlerine göre hazırlanan tablolar sonuç bölümünde Semes’in sınıflandırması ile ilişkilendirilmiştir. Sonuca göre;

Yerlilerin en çok tercih ettikleri kriter “Aslına Uygun Kopyalama”dır. Çünkü alanın bu kriter ile yapılmış tasarımlarla daha uyumlu gözüktüğünü belirtmişlerdir.

En düşük tercih edilen tasarım kriterleri “Soyut Referans” ve “Kasıtlı Karşıtlık”tır. Yerliler, yeni binaların eski, geleneksel komşularıyla güçlü bir tezat oluşturduklarında, ya da postmodern tarzlara sahip olduklarında onlardan hoşlanmadıklarını belirtmişlerdir (Sotoudeh ve Abdullah, 2012).

“Bir Üslup İçinde Keşif” kriteri ise nötr bir etki yaratmıştır. Binalara ve yerlere bağlılık, bir yerin sembolize ettiği yaşam tarzları, insanların tanımlayabileceği geleneksel topluluk değerleriyle uyumlu olduğunda ortaya çıkmaktadır. Konut sakinleri için geleneksel veya yerel tasarım stratejilerinin, tarihsel çevrelerinde değişime karşı kararlı olmaları nedeniyle tarihsel bağlamda daha fazla tercih edildiği sonucuna varılabilmektedir.

3.2.4. Mimarlık, Arkeoloji ve Peyzaj Çalıştayı / Architecture, Archaeology And Landscape, An Interdisciplinary Educational Experience In Archaeological Sites

Geçmiş yıllarda birçok mimarlık okulu arkeolojik alanlarda yeni yapı tasarımının nasıl olması gerektiği hususunda araştırmalar yapmıştır. Arkeolojik proje ile kentsel çevre arasındaki ilişkiyi araştıran disiplinlerde uzmanlaşma ve araştırma konuları olmuştur. Bu konunun neticelendirilmesi için disiplinler arası bilgi alışverişi gerekmektedir.

Akademik araştırmaların yanı sıra mesleki ve pratik alanlarda da bu temaya olan ilgi büyük ölçüde artmaktadır. Koruma, miras yönetimi, yenileme ve kentsel genişleme

arasındaki gerilimlerin olasılıkla nasıl çözüleceğine dair sorular henüz cevaplanamamıştır.

Son yıllarda daha çok üniversiteler bu konu hakkında çalışmalar (konferanslar, bildirgeler, seminerler) yapmaktadır. Her ne kadar akademik çalışmalar hız kazanmış olsa da mesleki uygulamalarda istenilen kazanım sağlanamamaktadır. Çeşitli disiplinler arası yaklaşımların, farklı ülkelerden ve kültürlerden öğrenciler ve profesyoneller ile arkeolojik sit alanına doğrudan deneyimle atölye çalışması yoluyla uluslararası karşılaştırılması, tartışmaya önemli bir katkı sağlayabilmiştir.

Valladolid Üniversitesi (İspanya), Porto Üniversitesi (Portekiz) ve Roma Tre Üniversitesi (İtalya) gruplar halinde bir çalıştay ekibi oluşturmuşlardır. Eğitim programı olan “Mimarlık, Arkeoloji ve Peyzaj”, büyük arkeolojik alanlara müdahale ile ilgili uluslararası deneyimleri paylaşmak için bir fırsat oluşturmuştur.

İspanya, Portekiz ve İtalya'nın farklı arkeolojik alanlarında gerçekleştirilen birlikte çalıştıkları uluslararası çalıştayları şunlardır: Tiermes 2010, Tongóbriga 2011 ve Cavallino 2012. 10 gün boyunca, üç üniversitenin farklı bölümlerinden (mimari, sanat, peyzaj ve arkeoloji) öğrenciler proje geliştirmişlerdir. Arkeolojik alanlarda hali hazırda var olan miras unsurları, alan yönetiminin yeni ekipmanı ve kendi peyzaj morfolojisi arasındaki ilişkilerin incelenmesini içeren projeler oluşturulmuştur.

Valladolid Üniversitesi'nin çalışma konusu, sürdürülebilir ve erişilebilir mimarinin tarihsel ve çağdaş kültürel peyzaja entegrasyonu için bir metodolojinin geliştirilmesidir. Öğrencilerden teorik ve pratik modellerin geliştirilmesi beklenmektedir. Bu çalışma, “Kültürel Peyzaj” konseptiyle tanımlanan karmaşık bir organizma olarak kültürel mirası ve onun coğrafi ve tarihi bağlantılarının anlaşılması üzerinedir.

Roma Tre Üniversitesi'nin çalışma konusu, aşağıdaki yönleri kapsayan, arkeoloji ve mimarlık arasındaki ilişkiyle ilgili konuları ele almaktır:

- Tarihi eserleri kendi içlerinde ve bağlamsallıklarında anlamayı amaçlayan doğrudan ve dolaylı bilgileri elde etmek.
- Yeninin tasarımı, mevcut arkeolojik alan ile birbirlerinin “bağlantı”sının anlaşılması.
- Bütün bölgenin restorasyonu için müdahale türlerinin araştırılması.

Porto Üniversitesi'nin çalışma konusu ise, tarihsel merkezlerde müdahale metodolojilerinin analizine ve tanımlanmasına yönelik çalışmalara özel mimari

çalışmalarındaki rehabilitasyon projeleri, kentsel alanların harcanması ve belirli mimari çalışmalarda bölgesel ve peyzaj birimlerini, müdahale metodolojilerinin analizi hakkında ve bu kavramların tanımlanmasına yönelik çalışmalara tarihi merkezler, genişleyen kentsel alanlar ve peyzaj birimleri konusunda araştırma yapmaktadır.

Tiermes 2010, ilk Uluslararası Atölye deneyimidir. Önceki bilimsel toplantılara göre yenilikçi bir karakter, daha pratik ve doğrudan yönelimli projeler göstermiştir. Bilimsel araştırmalar, katılımcı üniversitelerin öğrenci ve öğretmenlerinin katılımına açık yapılmıştır.

İspanya, Tiermes 2010: Tiermes İspanya'nın Soria eyaletinin güney batısında kalan Roma ve Celtiberian kültürlerinin kalıntılarının olduğu yerdir. Peyzaj değer sistemlerinin ve kültürel çevrenin unsurları arasında, su kemerinin yolunu, farklı tarihi yolları, Camino del Cid (Cid'in yolu), topları, su unsurlarını, ağaçları vb. bulunmaktadır. Bu nedenle, büyük bir kültürel kesişim alanıdır; mimari, peyzaj ve arkeolojide bir araştırmayı birleştirmek için uygun bir arazidir.

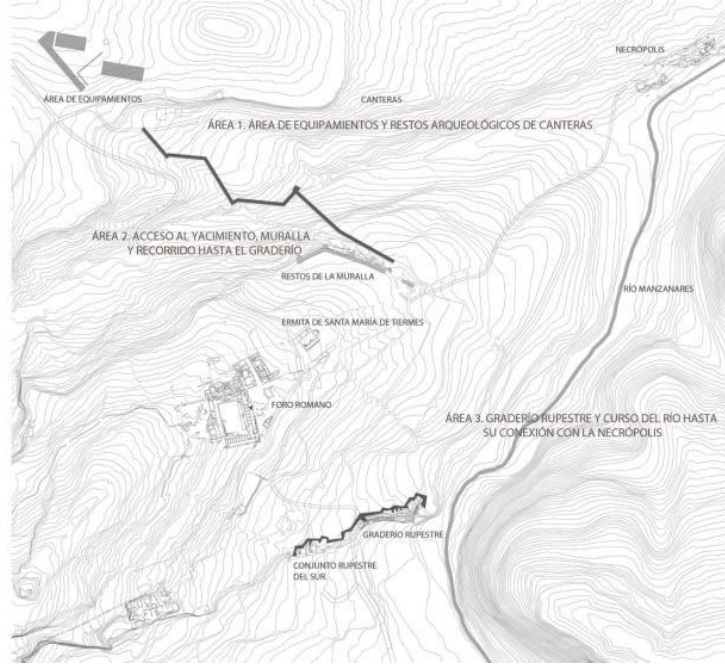
Mimarlık, peyzaj, sanat gibi altyapıları olan her biri üç milletten oluşan 3 farklı bir öğrenci grubu kurulmuştur ve 3 farklı arazide çalışılmıştır. Eğitimi tamamlamak için hem öğretmenler hem de sahadan sorumlu arkeologlardan biri olan Pablo Arribas Lobo tarafından atölye boyunca öğrencilere sunulan çeşitli dersler vermişlerdir. Tiermes arkeolojik alanı için izlenmesi gereken sistem; görselden metaforiye doğru çalışan, maddenin varlığı ve yokluğu konularını ele alınması üzerinedir. Küresel bir proje yapmak için farklı gruplar arasında ortak eylem stratejileri oluşturulmuştur. İlk ekip, karşılama alanı ve "information" alanından, çevrelerindeki Roma taş ocaklarının genişletilmesinden ve sitenin ziyaret edilmesi için sirkülasyon alanlarının tasarımından sorumlu tutulmuşlardır. Diğer çalışan gruplardan bağlarının kopmaması gerekmiştir.

Resepsiyon geçildikten sonra ikinci grubun görevi olan siteye esas giriş bölümünün tasarlanması verilmiştir. Sur kalıntılarının ön plana çıkarılması ve site girişinin güçlü durması istenmiştir. Ziyaretçinin, arazinin muhteşem manzarasını sunan bir yaya geçidinden ilerlemesini çözüm olarak önermişlerdir. Bu tasarıma ek olarak, belirli bir dönemde şehrin sınırlarını çizen duvarın ince hacimsel geri kazanımı, iç ve dış sınırının algılanması temel hedef olarak belirlenmiştir.

Üçüncü ekip, alanın güney ucundaki Nekropol'ü besleyen eski oyuk tribünlerin düzenlenmesinden sorumlu tutulmuştur. Ayrıca nehir, nekropol ve şehrin arasındaki boşluğun tanımlanması istenmiştir. Amaç, güney cephesinin işleyişinin anlaşılmasını yeniden sağlamak ve şu anda kullanılmayan Puerta del Sol'un erişimini anlamak için yönergeler belirleyerek büyük bir şehir sınırı inşa etmektir.

Öneriler, Roma, Porto ve Valladolid'deki katılımcı üniversitelerde sergilenen bir dizi panellerde sunulmuştur.

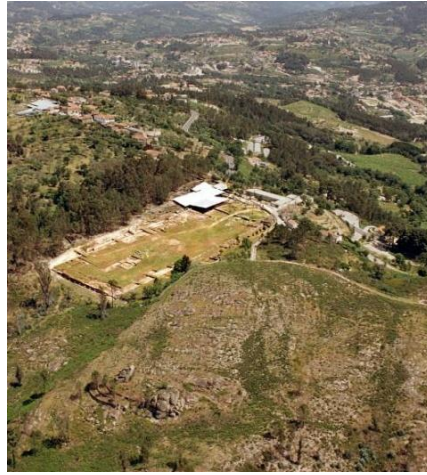

Şekil 9. Tiermes Çalıştayı sonuçları, arkeolojik sit alanının genel planı ve öneriler (Carvalho ve diğerleri, 2012)

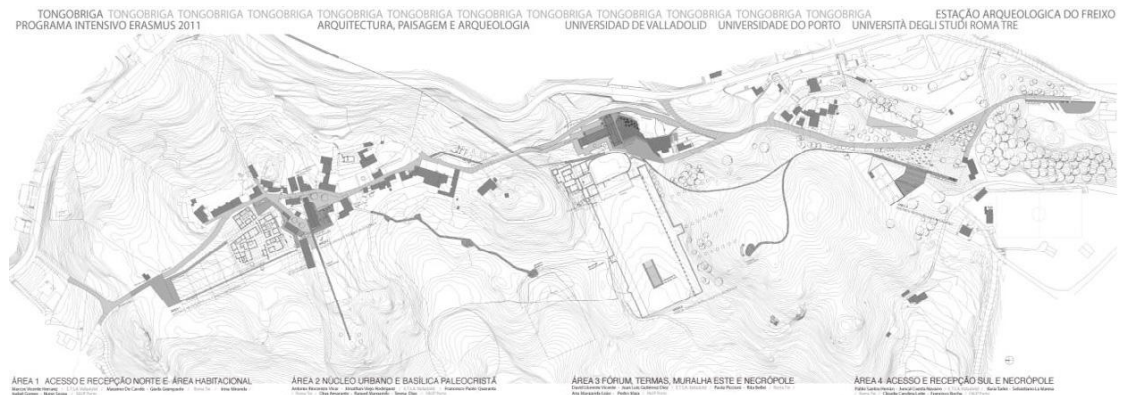
Portekiz, Tongobriga, 2011: MS. 1. yüzyılda Roma İmparatorluğu'nun eteklerinde kurulan bu şehrin jeostratejik bir konumu bulunmaktadır. MS. 2. yüzyılda forum ve kamu yapılarının inşası ile şehrin önemi zirveye ulaşmıştır. Vitruvius'a göre Roma merkezinden uzak konumuna rağmen şehrin planlaması ve organizasyonu, yapıların ölçeği saygı uyandırıcıdır. Şehir terk edildikten sonra Orta Çağ'da bir kısmı Freixo köyü tarafından kullanılmıştır. Günümüzde Porto ilçesindeki Marco de Canaveses belediyesine ait olan bu küçük köy, 1986 yılında Ulusal Anıt adı altında resmi olarak bir koruma altına alınmıştır. Freixo Arkeolojik Sit Alanı olarak bilinmektedir ve o zamandan beri aşamalı olarak kazılar yapılmaktadır.

Çalıştay, Tongobriga (Freixo, Marco de Canaveses) topraklarındaki arkeolojik kalıntıların kültürel, sosyal ve peyzaj bağlamında algılanması, anlaşılması ve yorumlanması için proje odaklı bir yaklaşım geliştirmeyi amaçlamaktadır. Aynı zamanda, bütüncül bir perspektiften, batı kültürel peyzajı hakkında çağdaş bir tartışmayı teşvik etmek ve Tongobriga arkeolojik alanı hakkında çizilmiş kayıtlara ulaşım ve makul çözümler üretmektir. On iki gün boyunca öğrenciler dört gruba ayrılmıştır. Her birine, Freixo'nun Arkeolojik Sit Alanı ile ilgili olarak öğretmenler tarafından önceden belirlenmiş müdahaleler için bir alan tahsis edilmiştir. Her grup iki moderatör desteğine sahiptir ve mimari, peyzaj ve arkeolojik sit alanının yorumlanmasıyla bağlantılı farklı temalarla ilgili özel bir müdahale projesi geliştirmiştir. Atölye sırasında, öğretmenler iş geliştirme ve sergiyle ilgili çalışmaları ve final sunumunu düzenlemişlerdir.

Şekil 10. Tongobriga arkeolojik alanının hava fotoğrafı (Carvalho ve diğerleri, 2012).

Şekil 11. Tongobriga Çalıştayı sonuçları, arkeolojik sit alanının genel planı ve öneriler (Carvalho ve diğerleri, 2012)

İtalya, Cavallino, 2012: Arkeolojik site, Puglia'daki Lecce'den birkaç kilometre uzaklıktaki Cavallino'da bulunmaktadır. Bu proje ise, çağdaş manzaralar oluşturmayı hedefleyen arkeolojik verilerin etkileşimi yoluyla şehrin kentsel ve dış kentsel alanlarını birleştirme amacıyla kurulmuştur. Bu bölge de tarihsel olarak çok katmanlıdır; Neolitik, Messapik, Roma, Bizans ve Ortaçağ. İster doğal ve peyzajın iyileştirilmesi için olsun, ister alternatif yolların yeniden aktivasyonu için öneriler olsun, ekonomik faaliyetlerin teşviki için öneriler, konaklama, ilerici turizm vb. gibi öneriler öğrencilerden beklenmiştir.

Şekil 12. Cavallino arkeolojik alanı (Carvalho ve diğerleri, 2012)

Çalışmanın sonucu: Bu üniversitelerin çalışmaları, karşılaştırmalı bir bakış açısıyla, Avrupa içinde ve dışında mimari mirasın tanıtımı için uyarlanmış farklı stratejileri araştırmayı amaçlamıştır. Günümüzde arkeolojik alanların potansiyelini büyük ve küçük ölçekte araştırmak, kentsel alanlar ve kültürel peyzajlar olarak rollerini öğrenmek önemlidir. Bu mekanların en önemli özelliği, ancak mimari bir proje ile vurgulanabilen, doğa ile mimarinin, geçmiş ve bugünün arasındaki karşılıklı etkileşimi ile hayatta kalma durumudur.

Projede elde edilen sonuçlar aşağıda maddeler halinde verilmektedir:

- Fiziksel sitelerin yönetimi, planlanması ve yeniden düzenlenmesinde üniversiteler, bakanlıklar ve yerel yönetimler arasında koordineli bir yönetimin gerçekleşip gerçekleşmeyeceği simüle edilmiştir.
- Ardından mimarların, arkeologların, tarihçilerin, yetkililerin, muhafazakarların bakım, tanıtım ve yönetim rollerinin koordinasyonu sağlanmıştır.

- Ekonomik ve turistik alanların yeniden değerlendirilmesi için uyumlu stratejiler arama kabiliyet edinilmiştir.

- Uluslararası ortakların farklı metodoları, teorik ve uygulama boyutu ve tasarımı arasında önemli bir etkileşim sağlayan henüz meslekte yeni genç araştırmacılara aktarılmıştır. Genç araştırmacıların yenilikçi öğretim biçimleri katılımcılara ve bu uluslar arası koordinatörlere kazandırılmıştır (Carvalho ve diğerleri, 2012).

3.3. Arkeolojik Alanlarda Yeni Yapı Tasarım Yaklaşımlarının Sınıflandırılması

Bu çalışmada, yukarıdaki çalışmalardan beslenerek farklı sınıflandırmanın oluşturulmasındaki temel sebep ulusal ya da uluslararası ölçekte arkeolojik alan olarak kabul edilen mekanlara mimari yaklaşım biçimlerinin daha farklı olmasından ve olması gerektiğindedir. Her sınıf, içerdiği çağdaş yapının arkeolojik alana yaptığı fiziksel müdahale biçimini açıklamaktadır. Tezin Bulgular bölümünde yukarıda açıklanan çalışmalardan faydalanılarak mimari yapıların bağlamsal stratejileri incelenmiştir ve diyalog türleri ayrıntılı sınıflandırılmıştır.

Tez kapsamında belirlenen fiziksel müdahalelerin sınıflandırma yöntemine göre:

1. Sınıflandırma sit alanı üzerinde üst örtünün tasarlanması veya yeni yapının sit alanlarının yakın çevresinde yer alması ile ilgilidir. Bu sınıflandırmada yer alan örnekler sit alanları ile neredeyse hiç direkt temasta bulunmamaktadır. Bulunan örnekler çatı örtüsü işlevi olan ve alana yakın müze görevinde olan örnekler olmak üzere 2 başlık altında incelenmiştir. Yeni yapı ve mimari ek arasındaki diyalog, birbirlerine minimal temastaki iki cismin karşılıklı bir şekilde birbirlerine fayda sağlaması şeklindedir. Arkeolojik alanı referans alan, ona yönelen, koruyan ve tarihi bilgisinden yararlanarak kurgulanan yapı tipleri seçilmiştir.

2. sınıflandırma arkeopark örneklerini içermektedir. Bu yapı grupları, arkeolojik sit alanlarını kendi başlarına yaşatılması için yalnız bir bütün yapı olarak değil; parça parça kütlelerin bir bütün haline gelip sit alanını senaryo dahilinde yaşatmaya çalışması amaçtır. Burada iki nesnenin kenetlenmesi görülmektedir. Yaya yolları, müze, servis mekanları, hediyelik eşya dükkanları gibi küçük birimler ile arkeolojik alanın eklemlerini oluşturmak ve zaman akışını belirlemek de gerekmektedir. Buradaki diyalog birlikte var olmak, bütüncül biçimde “çalışmak” üzerinedir.

3. sınıfın içeriği arkeolojik alanın içinde, direkt ve farklı işlevlerle bir bütün yapı olarak müdahalesi ile ilgilidir. Sit alanı ile entegre olan, ilk bakışta arkeolojik mekandan önce yeni yapı ile tanımlanan örneklerdir. Bu tasarım grubundaki örneklerin amacı arkeolojik sit alanını ilgi çekici bir odak noktası haline getirmek, kendi işlevini var etmek ve sit alanını korumaktır. Bu iki nesne arasındaki diyalog modern yapının tarihi alanı sunmasıdır.

4. sınıflandırma arkeolojik alanların dikkate alınmadığı, diyalogun olmadığı tipteki örneklerdir. Tarihi alanın üzerinde yer alan yapı gruplarıdır. Herhangi bir bağlam kurulmamış, dolayısıyla tek bir nesnenin gözüktüğü yapılarıdır.

3.3.1. Arkeolojik Sit Alanlarına Doğrudan Fiziksel Müdahalede Bulunmayan Yaklaşımlar: Üst örtüler ve Arkeolojik Alana Yakın Müze Örnekleri

Üst Örtü Örnekleri

Koruma çatıları arkeolojik sit alanlarında önemli koruma ve sunum yöntemlerinden biridir. Bu yöntemde nesne olan tarihi birimleri koruyan çatıların kılıf gibi iş gördükleri söylenebilir. Arkeolojik alanlarda doğal yollar ile gerçekleşen tahribat türleri rüzgar, kuruma, donma sonucu mekanik çözümler; güneş ışığı, ıslanma, erime süreçleri ve toprakta bulunan tuzların yarattığı kimyasal çözümler şeklindedir. Ayrıca bu alanlarda hayvanların ve daha çok insanların vandalizmine maruz kalabilmektedirler. Doğal yollardan oluşan tahribatın engellenmesi için en çok zarar verebilecek olan direkt güneş ışığı ve suyun girişini engellemek için yapılan müdahale koruma çatılarıdır. Genelde geçici yapılan bu yapılar günümüzde kalıcı tasarlanabilmektedirler. Ancak ayrıca demonte olabilen türlerinin de tasarlandıklarını görmekteyiz (Kortanoğlu, 2013).

Arkeolojik sit alanlarında koruma çatıları iki farklı yaklaşım modeli ile uygulanmaktadır. Bunlardan birincisi; arkeolojik kalıntının ya da harabenin, restitütif verilere dayanarak çatısına kadar rekonstrüksiyon yoluyla tamamlamaktır. Alan ile benzer dili konuşurlar ve dikkat çekmezler. İkinci yaklaşım ise antik harabeden uzak, çağdaş yapım teknikleri ve malzemeleri kullanılarak modern bir konstrüksiyon yaratmaktır (Krinzinger, 2000).

Koruma çatıları tasarlanmadan önce arazi incelenmelidir ve hiçbir esere zarar verecek bir inşa yapılmamalıdır. Tarihi parçalara yük bindirilmemelidir ve çatı taşıyıcılarının

parçalara değmesi gerekiyorsa bu işlem tahrip etmeyecek montaj yöntemleri ve malzemeler seçilerek yapılmalıdır. Koruyucu çatıların tasarımında alanda tek başına anıtsal özellik taşıyan, iddialı mimari uygulamalardan kaçınılması uygun görülen bir yaklaşımdır (Ahunbay 2017, s. 106). Ayrıca ilerleyen kazı çalışmalarına göre eklenip büyütülebilen bir sistem geliştirilmesi önemlidir ve modüler yapılması tercih edilmelidir. Güneş ışınlarına direkt içeri almayan, içeride oluşacak yoğunlaşmayı mümkün olan en üst düzeyde engelleyen bir sistem üretilmelidir. Çatının biriktireceği sudan kaçınmak için drenaj sisteminin de projede yer alması gerekir.

Koruma çatılarının başlıca tasarım ilkeleri kısaca şu şekilde sıralanabilir: zemine en az müdahale ile dokunarak en büyük açıklığı geçmelidir; koruyucu çatının taşıyıcıları hafif malzemelerden inşa edilmelidir; çatı temellerinin zemin yüzeyine yakın olması ve tekil temellerden oluşması gerekir çünkü böylece modüler olabilir; uzun ömürlü, yerel doğa faktörlerine ve beşeri tahribata dayanıklı, dayanım gücü yüksek malzemeler seçilmelidir, arkeolojik alanın üzerinde dikkat çekmeyen tasarım diline sahip olmalıdır (Zeren ve Uyar, 2010, s. 56).

a) Cerro del Molinete Archaeological Park:

Künye:

Mimar/Firma: Amann-Canovas-Mauri

Konum: Cartagena/İspanya

Yıl: 2011

Fotoğraf: David Frutos

Arkeolojik Alan:

Molinete Arkeolojik parkı M.Ö. 200- M.S. 435 yılları arasında Roma İmparatorluğu döneminde önemli bir yere sahip Carthago Nova kıyı kentinde yer alan, antik Yunan dönemi üslubunda inşa edilmiş bir Roma hamamıdır. Palestra (Roma hamamlarında jimnastik etkinliğe ayrılmış açık alan) ve domus (Roma dönemi müstakil konutları) yapı kalıntılarını içermektedir (Tuna, 2016).

Mimari ek:

Yapı, Roma kompleksinin (termal hamam, forum ve roma evi) üstünü koruma amaçlı örtmektedir. Bu koruma çatısının amacı Roma dönemi kalıntılarını, hala kullanımda

olan çevrede yer alan Barok Dönemi yapılarını ve kendisinin ayrı ayrı fark edilmesini ve canlı görünmesini sağlamaktır (bkz. şekil 14). Çatının birincil görevi kalıntıları korumaktır. Çatının uzun vadede iş görmesi, en az düşey strüktür ile en geniş açıklığı geçmesi hedeflenmiştir. Tüm alanı bir bütün olarak örtmektedir ve yeni bir kentsel cephe oluşturmaktadır. Roma kalıntılarını 3 metre yükseklikten göstermektedir.

İçeride ışık ile donatılan üst örtünün içe dönük cepheleri modüler, yarı saydam polikarbonat levhalar sistemiyle inşa edilmiştir (bkz. şekil 13). Dış cepheleri ise delikli çelik plakalardan yapılmıştır. İç iskeleti de çelik strüktürden oluşmaktadır.

Proje, çelik yapının yanı sıra caddeye paralel yükseltilmiş bir yürüyüş yolu da önermektedir. Yol, üst örtünün çelik kirişlerinden sarkan çok hafif bir konstrüksüyona sahiptir. Engelli ziyaretçiler için de erişilebilir bir alan sağlamıştır (Amann-Canovas-Mauri, 2012)

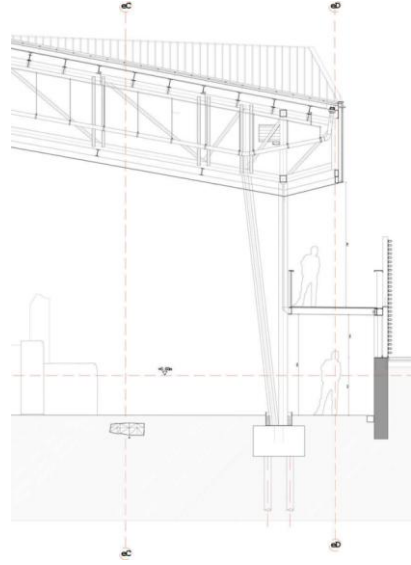

Şekil 13. (a) Cerro del Molinete Arkeological Park giriş yeri, (b) Cerro del Molinete Arkeological Park ve arkeolojik alan ilişkisi (David Frutos Arşivi, 2011)

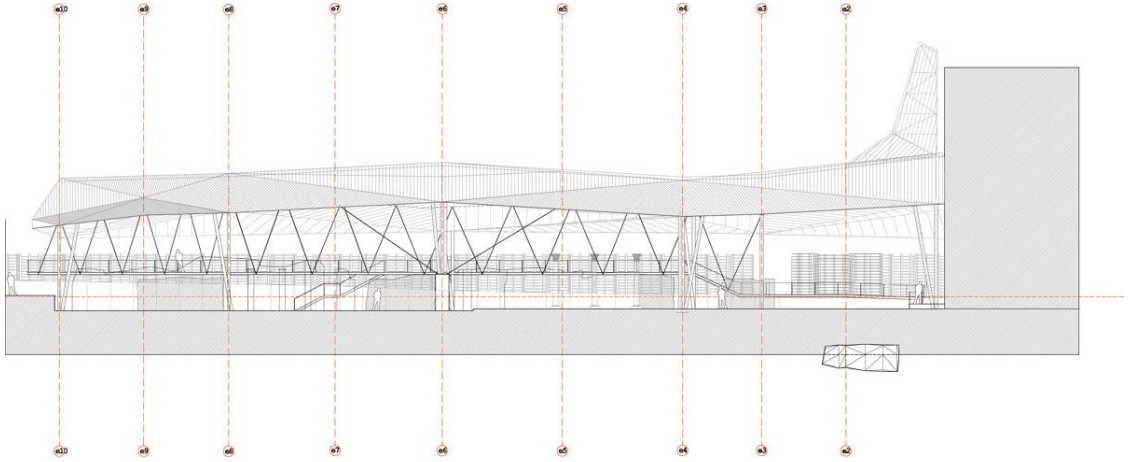

Şekil 14. Cerro del Molinete Archaeological Park genel görünümü. David Frutos Arşivi, 2011

Şekil 15. (a) Cerro del Molinete Archaeological Projenin Park vaziyet planı, (b) Cerro del Molinete Archaeological Park kesiti (Amann-Canovas-Mauri Architects, 2011)

Şekil 16. (a) Cerro del Molinete Archaeological Park görünüşü (Amann-Canovas-Mauri Architects, 2011)

b) Hamar Katedrali/Hamardomen

Künye:

Mimar/Firma: Lund+Slaatto Arkitekter AS

Konum: Strandvegen/Norveç

Yıl: 1998

Yapı Alanı: 2,600 m²

Fotoğraf: Hedmarksmuseets fotoavdeling Arşivi, 1998; Jiri Havran, 1998 and the architect, 1998

Arkeolojik Alan:

Günümüz şehri Hamar'ın kuzeyinde Domkirkeodden burnunda 1152-53 yıllarında inşa edilen katedral, bölgenin en üst tepesinde yer almaktadır. Mjosa Gölü'nden kara varıncaya kadar katedral ihtişamlı bir şekilde izlenmekteydi. 1200'lerde Romanesk üslup olacak şekilde tamamlanmıştır. 14. yy'da Gotik üslup olacak şekilde de geliştirilmiştir. Reformdan sonra, 1536 yıllarında Norveç katolik olmaktan çıkıp kiliseyi kullanmamaya başlamışlardır. 1567'de İsviçreli askerler 7 Yıl Savaşları sırasında şehri ve kiliseyi harab etmiştir (erişim adresi: https://www.architecturenorway.no/projects/culture/Protective_building_for_Hamar_Domkirke_ruins_1998/).

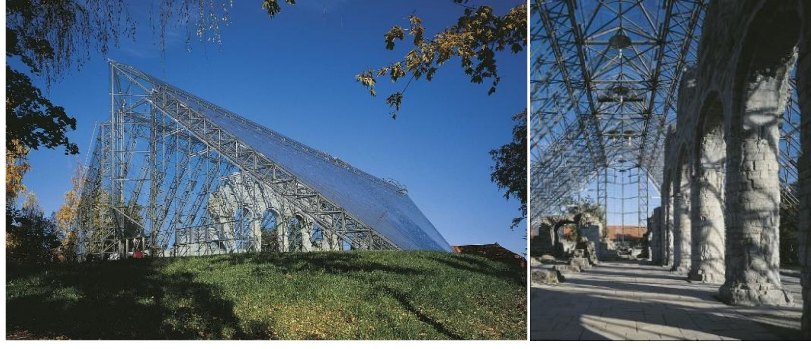
Mimari Ek:

Norveç'te yer alan 950 yıllık kilisenin korunması için Norveç'in Kültür Varlıkları Müdürlüğü ve Hedmark Müzesi tarafından 1987 yılında bir yarışma düzenlemişlerdir. Kjell Lund and Nils Slaatto Architects'in kazandığı tasarım Ağustos 1998'de tamamlanıp ziyarete açılmıştır.

Yapının cephesi 4,800 m² alanı kapsayan tamamen camdan, iskeleti çelik konstrüksiyondan oluşmaktadır (bkz. Şekil 17). Kilisenin üstünü örterek gelecek nesillere taşınabilmesi hedeflenmiştir. Hem dini eylemler hem de konser ve tiyatro performanslarının segilenebileceği bir mekan sunmaktadır.

Kalıntıların yoğunlaşmadan korunması için cam örtünün içinde ısıtma ve havalandırma sistemleri geliştirilmiştir. Isıtıcılar doğrudan ısıtmakta, fanlar yoğunlaşmayı en aza indirgemektedir. Güneşin direkt gireceği alanlarda koruma sağlanması içinse yüzeyin altında güneş koruyucuları bulunmaktadır (Yılmaz ve diğerleri, 2019).

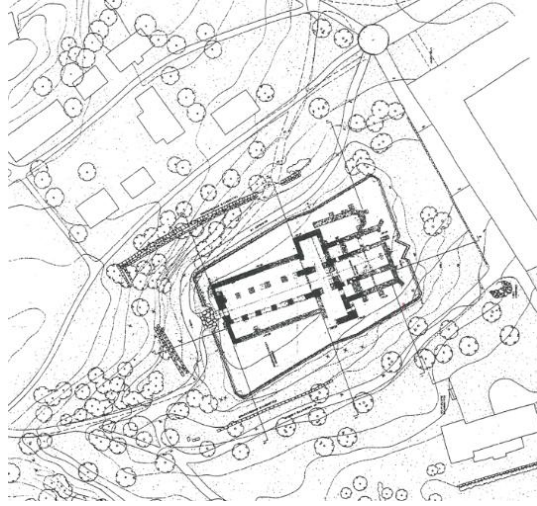

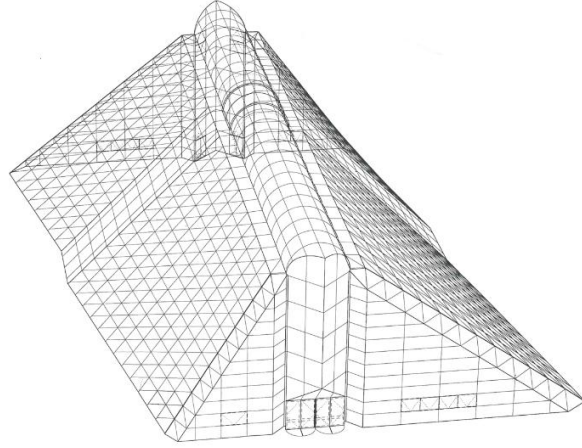
Şekil 17. (a) Hamar Katedrali genel fotoğrafı, (b) Hamar Katedrali içten fotoğrafı (Jiri Havran, 1998)

Şekil 18. Hamar Katedrali genel fotoğrafı (Jiri Havran, 1998)

Şekil 19. Hamar Katedrali planı (Lund+Slaatto Arkitekter AS, 1998)

Şekil 20. Hamar Katedrali çatı çizimi (Lund+Slaatto Arkitekter AS, 1998)

c) Efes Yamaç Evleri Koruma Çatısı

Künye:

Mimar/Firma: Kamu Kurumu + Mimarlık Ofisi

Konum: İzmir/Türkiye

Yıl: 1998

Yapı Alanı: 4,000 m²

Arkeolojik alan:

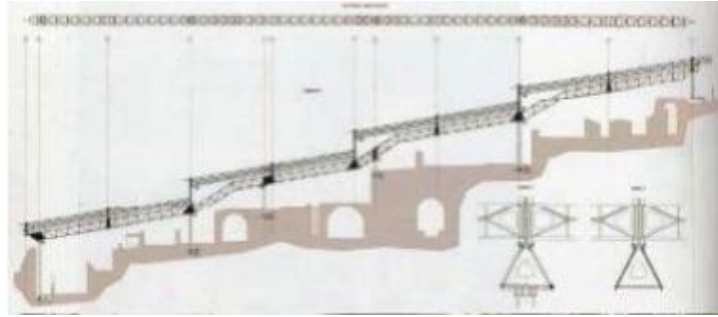
Tairih ev kalıntıları, M.Ö. 1. yüzyıldan başlayıp MS. 7. yüzyıl içlerine kadar kullanılan kentin zenginlerine ait olduğu anlaşılan birçok konuttan oluşmuş kompleks bir alanıdır. 1962 yılında keşfedilen Romalıların şehir merkezi Efes Antik Kenti'nin tam merkezinde bulunan ve dört bin metrekareye yayılmış bir alandır. Bölgede yer alan mozaikler ve freskler son derece iyi korunarak günümüze ulaşmıştır (Doç. Dr. S. Ladstatter, erişim adresi: <https://www.izmirdergisi.com/tr/turizm/gezi-rehberi/1182-ic-mimarinin-bir-basyapiti-efes-yamac-evleri>).

Mimari Ek:

Ephesos Antik kentinde Yamaç evlerin üzerine uygulanan çatı örtüsü, strüktür tasarımı geniş açıklık geçen, zemine en az sayıda taşıyıcı eleman ile basabilen, kültür varlıklarının peyzajına dikkat eden, altında konumlanan arkeolojik kalıntılara minimum seviyede müdahale eden, modüler ve antik plan kurgusuna uyum sağlayabilen bir uygulamadır. Sadece üst örtü değil, yan yüzeylerde de koruma örtüsü kullanılarak

rüzgar erozyonundan da koruma sağlanmıştır. Bu yan yüzeylere leksan lamellerle kapatılmış ön gerimli bir sistemle uygulanmıştır (Tuna, 2016).

Bu tarihi alanın zeminine insanların basmaması için yürüyüş platformu oluşturulmuştur. Çelik taşıyıcı üzeri securit cam zemin kaplama malzemesi uygulaması yapılmıştır (bkz şekil 21. Tuna, 2016). Bu tasarımın en temel sorunu olarak aydınlatma kontrolünün sağlanamadığı ve neticesinde de güvenlik önlemlerinin yeterince sağlanamadığı belirtilmiştir (Tuna, 2016).

Şekil 21. Efes Yamaç Evleri Koruma Çatısı kesiti (Yılmaz ve diğerleri, 2019)

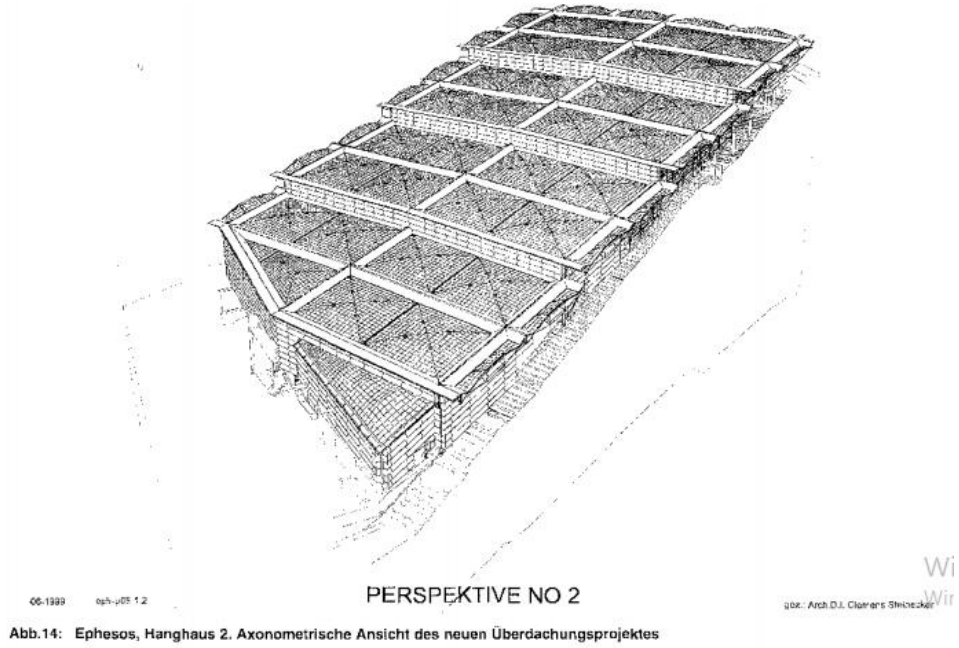

Şekil 22. Efes Yamaç Evleri Koruma Çatısı içten fotoğrafı (Yılmaz ve diğerleri, 2019)

Şekil 23. (a) Efes Yamaç Evleri Koruma Çatısı içten fotoğrafı (Yılmaz ve diğerleri,

2019), (b) Efes Yamaç Evleri Koruma Çatısı dıştan fotoğrafı (Trip advisor, 2019)

Şekil 24. Efes Yamaç Evleri Koruma Çatısı çatı çizimi. 21. Kazı Sonuçları Toplantısı, 1999 (Erişim adresi: <http://www.kulturvarliklari.gov.tr>)

d) Roma Kalıntıları Örtüsü/ Shelter for Roman Ruins:

Künye:

Mimar/Firma: Peter Zumthor

Konum: Chur/İsviçre

Yıl: 1986

Fotoğraf: August Fischer Arşivi, 1986

Arkeolojik alan:

MÖ. 3500 yıllarında Plessur nehrinin güneyinde, İsviçre'nin Chur bölgesinde bir yerleşim yeri keşfedilmiştir. MÖ. 15 yılında Romalılar Chur bölgesinin büyük bir kısmını fethetmiş ve Chur'un tarihi kent merkezinin hemen dışında, günümüzde Welschdörfli olarak adlandırılan bölgede yaşamışlardır (Ghoshal ve Woll, 2014.).

Mimari Ek:

Peter Zumthor'un ilk projelerinden olan bu örnek 1986 yılında yapılmıştır. Örtü, neredeyse tamamı yatay ahşap çıtalarla kaplı kompakt iki kattan, gözetleme deliği gibi olan pencerelerden, ışık pencerelerinden ve girişten oluşmaktadır. Yapının girişi uçak

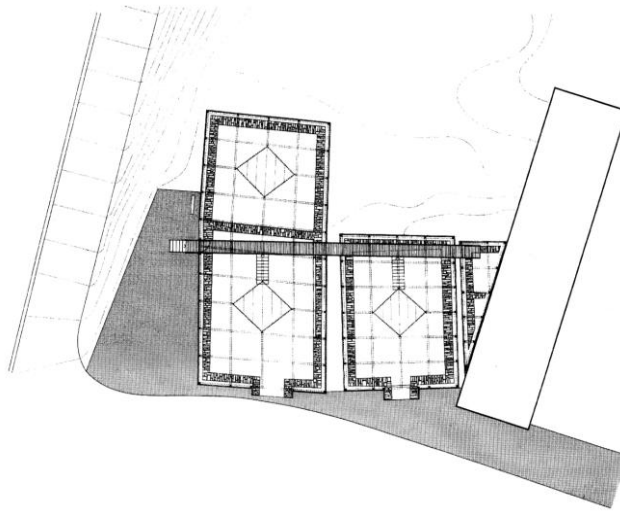

biniş tüneli gibi akordiyon şeklinde yapılmış, nazikçe esas kütleyle entegre olmuş durumdadır (bkz şekil 25a). Girişin devamı niteliğindeki tünel, arkeolojik kazılara bakan ve bunları birbirine bağlayan asma ışık köprüsüne doğru devam etmektedir. Yapı, kazı alanının izinden az daha büyük bir yer kaplamaktadır ve alana dokunmamaktadır (Zumthor, 1986).

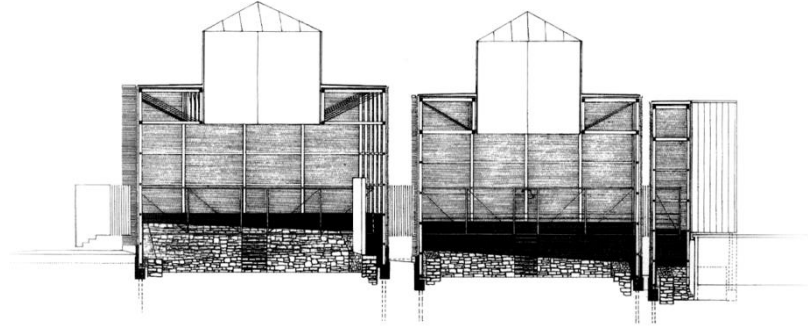
Yapı tüm kazı alanını güneş ve yağmurdan korumaktadır. Ahşap çatı yapısı, üç kazı parçasından her birine fazladan ışık getiren eşkenar dörtgen şekilli çatı pencerelerini yerinde tutan üç boyutlu bir ızgara oluşturmaktadır. Yapı çözümünde, malzeme ve işlevi mümkün olduğunca hafif hissettirmektedir (Alonso, 2020. Erişim adresi: <https://apalmanac.com>).

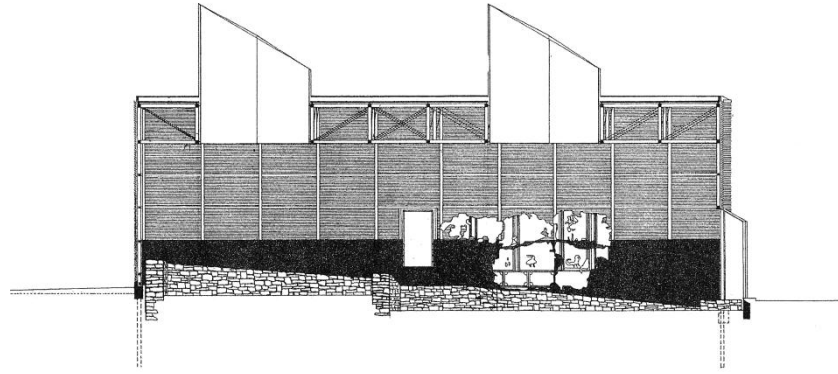
Şekil 25. (a) Roma Kalıntıları Örtüsü dıştan fotoğrafı, (b) Roma Kalıntıları Örtüsü içten fotoğrafı (August Fischer Arşivi, 1986)

Şekil 26. Roma Kalıntıları Örtüsü planı (Peter Zumthor Architects, 1986)

Şekil 27. Roma Kalıntıları Örtüsü kesiti (Peter Zumthor Architects, 1986)

Şekil 28. Roma Kalıntıları Örtüsü kesiti (Peter Zumthor Architects, 1986)

e) Göbeklitepe Koruma Çatıları:

Künye:

Mimar/Firma: Kleyer – Koblitz –Letzel -Freivogel Ortaklığı / Berlin

Konum: Şanlıurfa/Türkiye

Proje Alanı: GT1- 1,700 m², GT2- 2,750 m²

Yıl: 2018

Fotoğraf: İrepoğlu 2019 yayını erişim adresi:

https://www.tucsa.org/images/celik_yapilar/60/59_celik_yapilar.pdf

Arkeolojik Alan:

Göbeklitepe yapı grubunun tarihi 12.000 yıl öncesine dayanmaktadır. Bulunan taşların konumlarının incelenmesi ile o dönem insanların astroloji ile ilgilendikleri ortaya çıkmıştır. Bu alanın bir tapınak olduğu düşünülmektedir. 1963'te İstanbul ve Chicago üniversitelerinden araştırmacıların yüzey çalışmaları sırasında fark edilen ören

yerindeki kazılar 50 yılı aşkın süredir devam etmektedir. Berlin Alman Arkeoloji Enstitüsü ve Şanlıurfa Müzesi ile 1995'ten beri ortaklaşa yürütülen çalışmalarda, Neolitik döneme ait boyları 3-6 metre, ağırlıkları da 40-60 ton olan, yabancı hayvan figürlü “T” biçimli dikili taşlar bulunmuşlardır. Göbeklitepe, 1 Temmuz 2018 tarihinde Bahreyn, Manama’da gerçekleşen Dünya Miras Komitesi 42. oturumunda UNESCO Dünya Miras Listesi’ne alınmıştır (erişim adresi: <https://www.arkeo-tr.com>).

Mimari Ek:

GT1 Alanı Çatı Örtü Projesinin ana fikri; 5 metre derinlikteki arkeolojik alanı çevreleyen eliptik formu takip edecek çelik karkas bir yürüyüş platformunun yapımı ve onu örtecek hem estetik hem de işlevsel “Hiperbolik Paraboloid” formda bir çerçeve ringininin oluşturulması ve bu strüktüre gerilecek membran bir örtünün yerleştirilmesidir (bkz şekil 29). Membran malzemesinin seçimi bölgede hakim rüzgarlara dayanmasını sağlamıştır Yapının formu hafif, kendi ağırlığını basit bir çözümle taşıyabilen, iç kısmında kolon içermeyen, tüm kazı örtüsünü kaplayan biçimdedir. Gezinti platformu ise çatı formuna benzer şekilde eğrisel eliptik bir forma sahip, genişliği 3m’den 7m’ye kadar değişen 16 farklı modülden yapılmış bir sistemden oluşmaktadır (İrepoğlu, 2019, s. 20-24).

Şekil 29. (a) Göbeklitepe Koruma Çatısı fotoğrafı, (b) Göbeklitepe Koruma Çatısı fotoğrafı (İrepoğlu, 2019)

Şekil 30. Göbeklitepe Koruma Çatısı arkeolojik alan ile ilişkisini gösteren fotoğraf (İrepoğlu, 2019)

GT2 Alanı Çatı Örtü Projesi, üçgen formdaki saçak kısımları hafif alüminyum paneller ile kaplanarak hem estetik bir görünüm hem de çatı strüktürünün korunması sağlanarak inşa edilmiştir. Hava şartlarından korunması için, çatı yüzeyi alüminyum kenet sistemiyle, kayan klipsler yardımıyla çelik taşıyıcıya sabitlenmiştir. Çatı örtüsünün üzerinde yer alan 24 adet üçgen şeklindeki ışıklıklar devam edecek kazı sürecinde aydınlık bir ortam sağlaması için yapılmıştır. Çatının alt kısmı, gerekli olduğunda üzerinde yürünebilir yapıda olan PTFE Mesh membran ile kaplanmıştır (İrepoğlu, 2019, s. 20-24).

Şekil 31. Göbeklitepe Koruma Çatılarının hava fotoğrafı (İrepoğlu, 2019)

Şekil 32. Göbeklitepe Koruma Çatısı hava fotoğrafı (İrepoğlu, 2019)

f) St Antony Industrial Archaeological Park:

Künye:

Mimar/Firma: Ahlbrecht Felix Scheidt Kasprusch

Konum: Oberhausen/Almanya

Proje Alanı: 1,007 m²

Yıl: 2011

Fotoğraf: Deimel & Wittmar Arşiv, 201

Arkeolojik Alan:

18. ve 19. yüzyıllarda Ruhr bölgesinin temel endüstrisini oluşturan St. Antony'de (St. Anthony-Work) demir işçiliği yapılmış, üst düzey kalitede dökme demir ürünler üretilmiştir. Metalle alakalı olan geçmişi, yeni çatı yapısı için malzeme seçiminin temel konseptini oluşturmuştur (erişim adresi: https://industriemuseum.lvr.de/de/presse/basis_infos/antony_english/st__antony_work_1.html#).

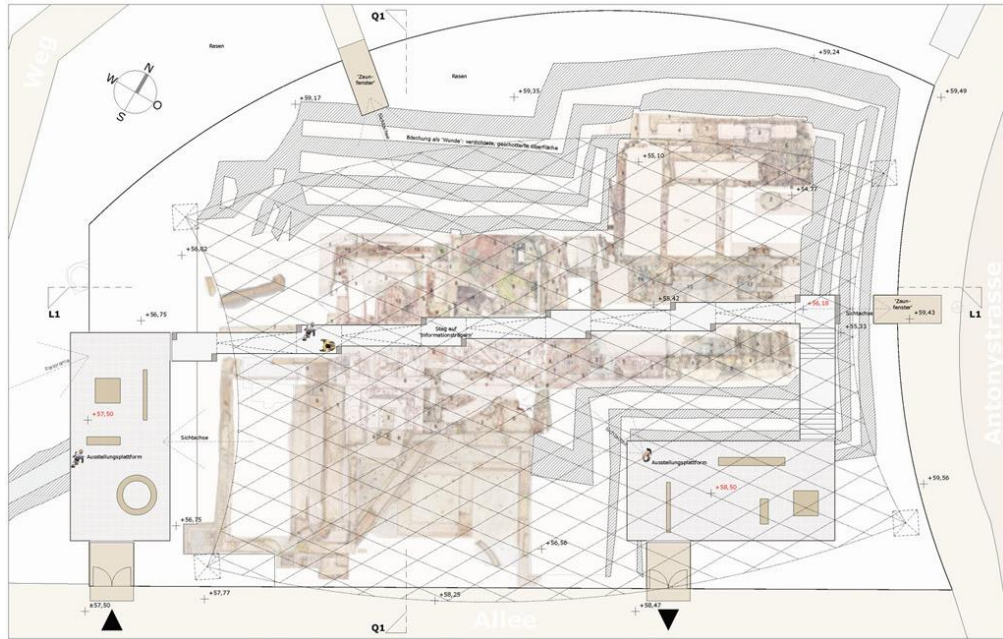
Mimari Ek:

Yarışmaya açılan St. Anthony kazı alanı için üst örtü ve gezi platformu yapılması istenmiştir. Kazanan bu mimari ekin doğu ve batı ucundan ziyaretçiler içeri girebilmektedir. Gezi platformu boyunca tarihi yapının geçmişi hakkında bilgi verilmektedir. Çelikten yapılmış cam korkuluklu bu platform, hafriyatın 80 santimetre yukarısında düzenlenmiştir. Alternatif olarak yapı, platform, keşif yeri ve aydınlatma hakkında temel bilgileri içeren birçok sütunla desteklenmektedir (Tuna, 2016).

Çatı kaplaması, galvanizli çelik sacdan yapılmış kaburga benzeri bir kabuk yapısı ile sit alanını tümü ile kapamaktadır (bkz şekil 33). Çatının büyük ölçekli yapısı “Ruhr birleşiminin beşiği” denilen yer için uygun bir “landmark” olmaktadır (Ahlbrecht Felix Scheidt Kasprusch Architects, 2011).

Şekil 33. (a) St Antony Industrial Archaeological Park fotoğrafı, (b) St Antony Industrial Archaeological Park iç görünüşü (Deimel & Wittmar Arşiv, 2011)

Şekil 34. St Antony Industrial Archaeological Park zemin kat planı (Ahlbrecht Felix Scheidt Kasprusch Architects, 2011)

g) Çatalhöyük Güney Koruma Örtüsü:

Künye:

Mimar/Firma: Atölye Mimarlık

Konum: Konya/Türkiye

Proje Alanı: 1,300 m²

Yıl: 2008

Fotoğraf: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Arşivi, 2016

Arkeolojik Alan:

Çatalhöyük, 9,000 yıllık geçmişi ile dünyanın en eski yerleşimlerinden biridir. Konya Ovası'nın ortasında bulunan 16 katman kerpiç evler labirent gibi konumlanmıştır. Bu kerpiç duvarların arasında, neolitik çağ insanının yaşayış ve inanışlarına ışık tutan duvar resimleri, heykelcikler, taş, kil, kemik, ahşap, obsidyen binlerce nesne, insan ve hayvan kemikleri, bitki kalıntıları, çöpler gibi değerli birçok kalıntı bulunmuştur. Höyüğün üzerinde çalışmaların devam ettiği üç açmadan en büyüğü 1960'larda James Mellaart'ın başladığı "Güney Açması"dır. 1960'lardan sonra uzun süre ara verilen kazı çalışmaları, 1993'te Cambridge Üniversitesi'nden Prof. Ian Hodder'ın başkanlığında yeniden başladığında, yeni açılan bazı alanlarla birlikte bu eski açmadaki kazı çalışmalarının da devam etmesine karar verilmiştir (Çatalhöyük Güney Kazı Alanı Üzerinde Korugan Örtü Projesi, 2008).

Mimari Ek:

Alanın korunması amacıyla koruyucu örtü inşa edilmiştir. Koruyucu örtünün temelleri, kazı alanını çevreleyen betonarme hatılara oturmaktadır, sürekli temeller 1-1,5 metreden fazla derine inmemektedir. Ayrıca arkeolojik katmanlar içerisine çok az bir girinti mevcuttur. Temeller yerleştirilmeden önce kazı ekibi tarafından tüm arkeolojik buluntular taşınmış ve kaydedilmiştir (bkz şekil 37). Yönetim planı raporunda kazı, koruma ve sergilemeye yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesine imkan sağlayan koruyucu örtülerin arkeolojik çalışmalara katkı sağladığını yazmaktadır (Çatalhöyük Neolitik Kenti Yönetim Planı, 2013, s. 24)

Bu koruma örtüsünün; yaz aylarında sirkülasyon ve havalandırmayı sağlamak için yan paneller olmadan tasarlanmış olsa da sıcaklık, korunan alanda olumsuz yönde etkili

olabilmektedir. Çatı altında kalan alanda, bağıl nemdeki ve sıcaklıktaki düzenli dalgalanmalar, kalıntıların korunmasını güçleştirmektedir (Kortanoğlu, 2013, s. 58). Ayrıca paneller açık durumda olduğu için rüzgar etkisi de gözlemlenmektedir. Yaz aylarında rüzgar bölgeyi kurutmakta, toz taşımakta ve erozyona neden olmaktadır. Kış aylarında ise rüzgârın getirdiği yağmurla ve karla bozulmalara neden olmaktadır (Yılmaz, 2019).

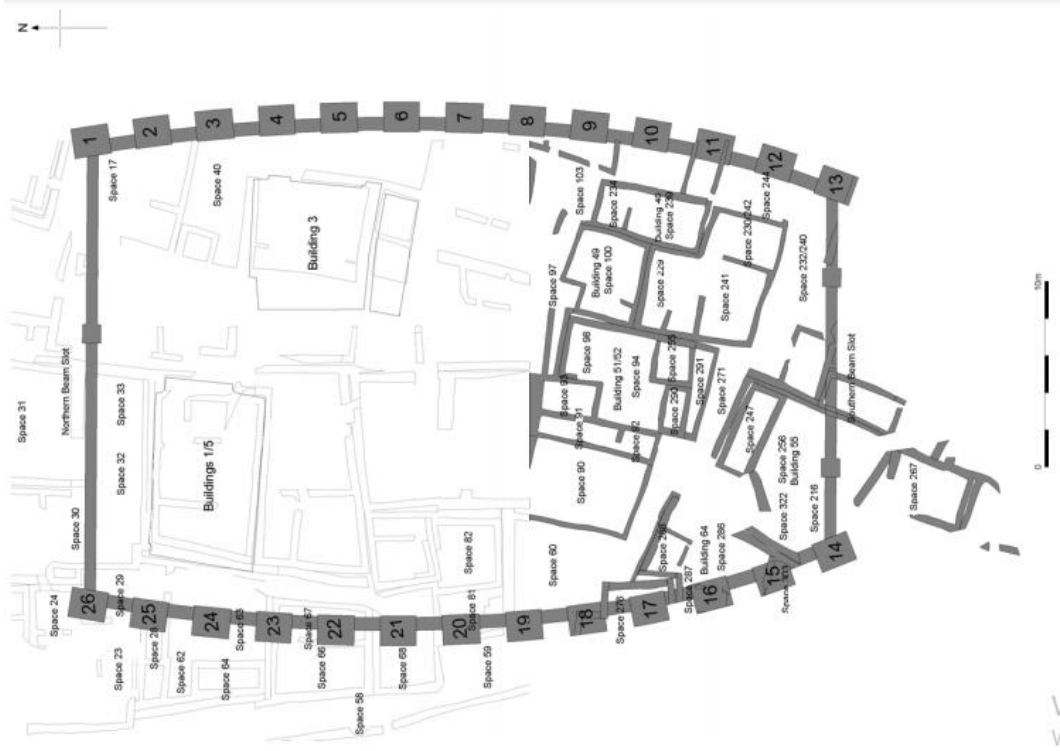
Güney açmasının üstünü kapatan örtü, 27 m açıklık geçen uzay kafes kiriş sistemi ve onun üzerini örten yarı geçirgen polikarbonat levha kaplama ile çözümlenmiştir (bkz şekil 45). Strüktürün eğriselliği oturduğu arazinin topografyası ile kesişmiş ve bu kesişim arkeolojik kazı alanı izleri ile uyum sağlamıştır (Çatalhöyük Güney Kazı Alanı Üzerinde Korugan Örtü Projesi, 2008).

Şekil 35. Çatalhöyük Güney Koruma Örtüsü iç görünüşü (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Arşivi, 2016)

Şekil 36. Çatalhöyük Güney Koruma Örtüsü fotoğrafı (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Arşivi, 2016)

Şekil 37. Çatalhöyük Güney Koruma Örtüsü temel planı (Çatalhöyük Arşiv Raporu, 2007)

h) Saint Maurice Koruyucu Çatısı:

Künye:

Mimar/Firma: Savioz Fabrizzi Architectes

Konum: Saint Maurice/İsviçre

Yıl: 2010

Fotoğraf: Thomas Jantscher Arşivi, 2010

Arkeolojik Alan:

Yaklaşık 1500 yıl önce kayadan yontulmuş Saint Maurice Kilisesi, bulunduğu vadideki kayaların üstüne düşmesi sonucu tahrip olmuştur (Tuna, 2016).

Mimari Ek:

Projenin teması, yapının tarihinde yaşanan bu taş düşmelerinden ilham alarak hem bağlamsal hem fiziksel olarak bir koruyucu çatı oluşturmaktır. Çatı, kalıntıların oldukça üzerinde inşa edilmiştir. Düzlemsel bir metal ve yarı saydam oluklu panellerden yapılan çatı üzerine toplam 170 ton ağırlığında taşlar serpilmiştir (bkz şekil 39). Zemine ışığın rahatça geçebildiği bu çatı, üzerindeki ağırlık sayesinde bulunduğu coğrafyanın etkisi

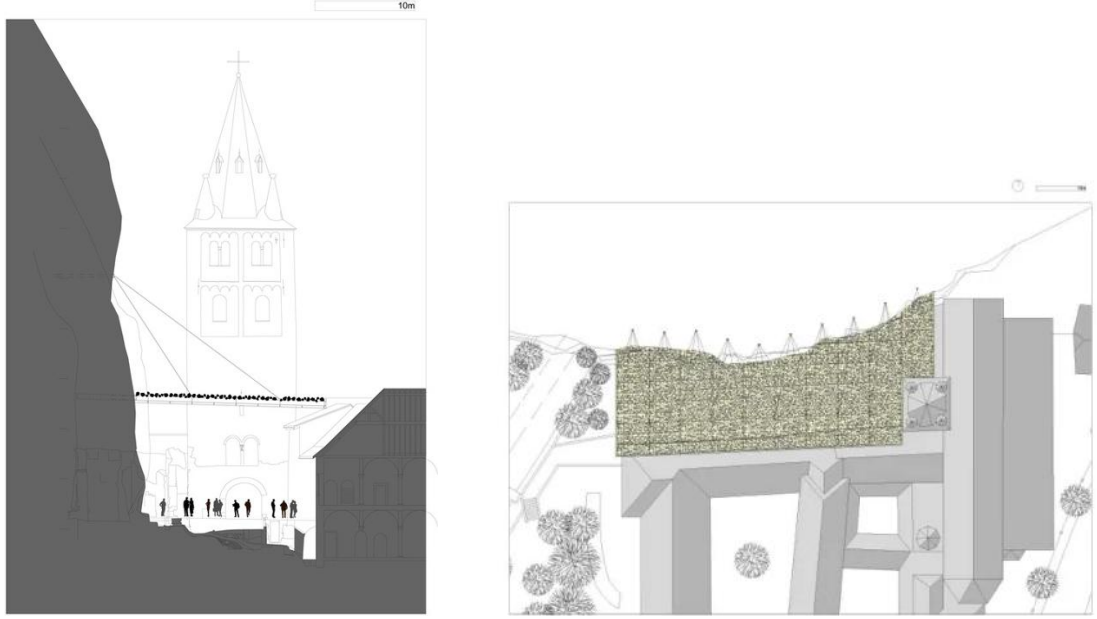
olan rüzgar patlamalarının çatıyı uçurmasını da önlemektedir. Uzaktan bakıldığında çatı, kısmen dağa ait bir renk ve doku sergilemektedir (bkz şekil 38). Kanopinin altından bakıldığında, mimariyi zenginleştiren bir ışık dokusu yaratmaktadır (Kim, 2011).

Şekil 38. (a) Saint Maurice Koruyucu Çatısı fotoğrafı, (b) Saint Maurice Koruyucu Çatısı hava fotoğrafı (Thomas Jantscher Arşivi, 2010)

Şekil 39. (a) Saint Maurice Koruyucu Çatısı üstü, (b) Maurice Koruyucu Çatısı üstü. çatı fotoğrafı (Thomas Jantscher Arşivi, 2010)

Şekil 40. (a) Saint Maurice Koruyucu Çatısı ön görünüş çizimi, (b) Saint Maurice Koruyucu Çatısı (Savioz Fabrizzi Architectes, 2010)

Arkeolojik Alana Yakın Müze Örnekleri

i) Troya Arkeoloji Müzesi:

Künye:

Mimar/ Mimarlık Ofisi: Yalın Mimarlık Ofisi

Konum: Çanakkale/ Türkiye

Yıl: 2018

Yapı Alanı: 11,000 m²

Fotoğraf: Murat Germen, Studio Rino, Emre Dörter Arşivleri, 2018

Arkeolojik Alan

Truva Antik Kenti dünyanın en çok bilinen antik kentlerinden biridir. 9 ayrı yerleşim dönemi katmanı bulunan alanın en erken yerleşim katı M.Ö. 3000-2500 ile erken Bronz Çağı'na tarihlenmektedir, daha sonra sürekli yerleşim gören Truva katmanları M.Ö. 85 – M.S. 8. yüzyıla tarihlenmektedir ve Roma Dönemi ile sona ermektedir. Truva ayrıca gösterdiği kesintisiz katmanlaşma ile Avrupa ve Ege'deki diğer arkeolojik alanlar için referans görevi görmektedir. İlk olarak 1871'de Heinrich Schliemann, daha sonra W. Dörpfeld, C.W Blegen tarafından kazılmış olan bu görkemli arkeolojik şehirde kazılar

halen Tübingen Üniversitesi tarafından sürdürülmektedir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2021).

Mimari Ek:

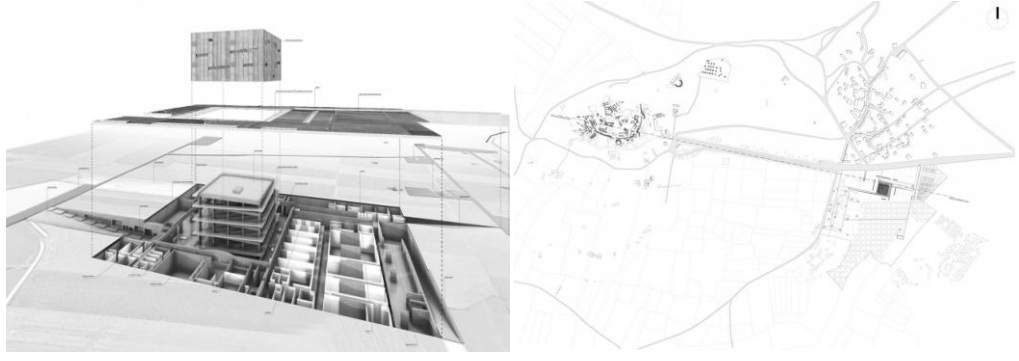
Alan UNESCO'nun 1998 yılında Dünya Kültür Mirası Listesi'ne aldığı antik kentin girişinde yer almaktadır. Troya Müzesi, müze için 2011'de Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın düzenlediği ulusal yarışma sonucu 1. olan Yalın Mimarlık tarafından tasarlanmıştır. 10 hektarlık alan kamusallaştırılmıştır. 2013 yılında yapımına başlanan proje, 2018'in Ekim ayında hizmete açılmıştır. Troya kentinin tarihini konu alan arkeolojik müze, paslanmış çelik kaplamayla (corten) elde edilen görünümüyle antik kentin yanındaki arazisinde kazı alanından çıkarılmış bir eser hissi yaratmayı hedeflemiştir (bkz şekil 41). Tasarımcı, mimari yapı eski döneme ait olmasa da kullanılan malzeme ve tasarımın geçmiş, günümüz ve gelecek arasında bağı hissettirebilir demektedir. Müzenin bünyesinde koruma ve restorasyon laboratuvarları, geçici ve sürekli sergi alanları, 2,000 m2 depo alanı, kafe, restoran, aktivite mekanları, satış mekanları ve servis birimleri yer almaktadır.

Tasarımda ziyaretçileri kısmen ve bazen tamamen fiziki bağlamdan koparmaya ve tekrar bağlamaya çalışılmıştır. Sergi yapısı bu katın içerisinden, yeryüzündeki bir yarıktan toprak üstüne yükselen 32x32 m boyutlarında kare planlı robust (güçlü) bir obje olarak algılanmaktadır. Ziyaretçiler yapıya 12 m genişliğinde bir rampadan aşağıya inerek girmektedirler. İnerken ufuktaki yapıya doğru yaklaşılır, peyzaj ve yeryüzü yavaşça kaybolur, geriye gökyüzü ve yapı kalır. Ziyaretçi içeri girdiğinde kendini bir sirkülasyon bandında bulur (Yalın mimarlık, 2018).

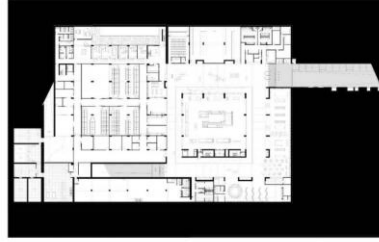

Şekil 41. (a) Troya Arkeoloji Müzesi render görseli, (b) Troya Arkeoloji Müzesi ön görünüşü (Murat Germen Arşiv, 2019)

Şekil 42. (a) Troya Arkeoloji Müzesi tasarım şeması, (b) Troya Arkeoloji Müzesi vaziyet planı (Yalın Mimarlık, 2018)

Şekil 43. Troya Arkeoloji Müzesi planı ve kesiti (Yalın Mimarlık, 2018)

j) Musée de la Romanité de Nîmes:

Künye:

Mimar/Firma: 2Portzamparc – Elizabeth de Portzamparc

Konum: Mekan: Nîmes/Fransa

Proje alanı: 9,100 m²

Yıl: 2018

Fotoğraf: Nicolas Borel, Serge Urvoy, Stéphane Ramillon-Vile de Nîmes, Sergio Grazia (2018) Erişim adresi: <https://www.archdaily.com/896316/musee-de-la-romanite-de-nimes-2portzamparc-nil-elizabeth-de-portzamparc>

Arkeolojik Alan:

Fransa'nın Nîmes şehrinde bulunan ve Nîmes Amfiteyatrosu adıyla da bilinen bu arena o kadar iyi korunmuştur ki 1863'te boğa güreşi alanı olarak yeniden düzenlenmesinden sonra bugün bile çeşitli etkinliklere ev sahipliği yapabilmektedir. 24,000 kişilik

kapasiteye sahip olan yapının inşası MS. 1. yüzyılda İmparator Augustus döneminde başlamıştır (Anonim , 2015).

Mimari ek:

Eski Roma kültürü ve yeni bir tasarım olan müze, arkeolojik alana açılan bir bahçe ve halka açık bir ortam sunmaktadır (bkz şekil 47). Yapı, Augustus dönemi surlarını takip eden bir iç cadde etrafında düzenlenmiştir. Herkesin erişebileceği bu halka açık geçit, görsel bir açıklık oluşturmaktadır ve amfiteyatroyu çevreleyen meydanı arkeolojik bahçe ile birleştirmiştir (Portzamparc, 2017). Ziyaretçiler müzenin zemin katına giriş yaptıklarında antik hazinelerle karşılaşmaktadırlar. Binanın çekirdeğinde yer alan 17 metrelik atrium, Roma öncesi şehrin kuruluşundan kalma tarihi çeşmeyi ortaya çıkarmaktadır.

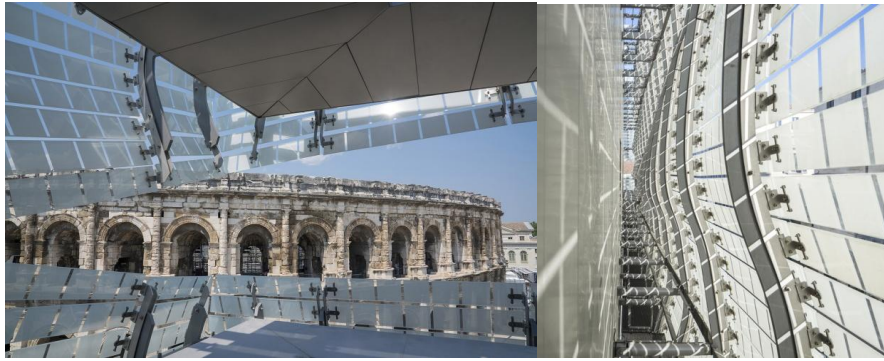
Zemin katı şeffaf olan yapı amfiteyatroya bakmaktadır. Tasarımcı cephenin dalgalı yapısını Roma Toga'sını anımsattığını ve cepheyi oluşturan kare cam plakaların ise Roma mozaiklerinden esinlenerek yapıldığını söylemektedir. Aynı zamanda müze koleksiyonlarının önemli bir unsuru olan Roma kıyafetlerini incelikte çağrıştırmaktadır. Cam mozağının gün içindeki yansımaları değişmektedir.

Cephelerde yer alan bir dizi açıklık amfi tiyatroyun farklı bakış açılarından görülmesini sağlamaktadır (bkz şekil 45). Yeni yapı sergi mekânları boyunca müze ile dışarı arasında kesintisiz bir diyalog sürdürerek şehir silüetinin müze terasından izlenmesini sağlamaktadır. Tesviye çalışmaları öncesinde yapılan kazılarda ortaya çıkarılan Roma duvarı ve diğer kalıntılar etrafında düzenlenen arkeolojik bahçe, bir “yeşil müze” oluşturmaktadır. Burada keşfedilen tüm tarih izleri korunmuş ve restore edilmiştir. Tekerlekli sandalye kullanıcıları da müzeye rahatça erişebilmektedirler (Portzamparc, 2017).

3 katlı olan yeşil açık alan 3 ana dönemi tanımlayacak şekilde tasarlanmıştır. Bu dönemler, Galya Dönemi, Roma Dönemi ve Orta Çağ'dır. Yeşil çatı, müze tırmanış yolunun doruk noktası olarak yaratılmıştır. Ön planda Amfiteyatro ve uzakta şehrin kuruluşundan kalma “Tour Magne” (Magne yolu), Nîmes ve 21. Yüzyıl şehir silüeti ile ziyareti noktalamaktadır. Bu kamusal alan, herkesin ulaşabileceği bir buluşma yeridir. Müzenin en üst katında yer alan açık bahçe, kent yaşamını müzenin en tepesinden izletmektedir (Portzamparc, 2017).

Şekil 44. (a) Musée de la Romanité de Nîmes render görseli, (b) Musée de la Romanité de Nîmes ön görünüşü (Nicolas Borel Arşivi, 2018)

Şekil 45. (a) Musée de la Romanité de Nîmes iç mekandan çekilen manzara fotoğrafı, (b) Musée de la Romanité de Nîmes cephesi (Nicolas Borel Arşivi,2018)

Şekil 46. Musée de la Romanité de Nîmes kesiti (Portzamparc Architect, 2017)

Şekil 47. (a) Musée de la Romanité de Nîmes vaziyet planı, (b) Musée de la Romanité de Nîmes vaziyet planı (Portzamparc Architect, 2017)

k) Colchester Kültür Meydanı:

Künye:

Mimar/Firma: Rafael Violy Architects

Konum: Colchester/İngiltere

Proje Alanı: 40,900 m²

Proje Yılı: 2011

Fotoğraf: Will Pryce Arşivi, 2011

Arkeolojik Alan:

Colchester'ın şehir duvarları Boudicca isyanından sonra Roma kasabasının tüm ile bereaber Romalılar tarafından MS 65-80 yıllarında inşa edilmiştir (Tim Lambert, 2021 erişim adresi: <https://localhistories.org/a-history-of-colchester/>).

Mimari Ek:

Proje tasarım ve uygulama etabı Stockley tasarım ekibi, sit alanı sorumlusu ve English Heritage birimi sorumluluğunda gerçekleştirilmiştir. Yapının yerleşeceği alan bir arkeolojik sit alanı olduğu için tarihi bölgeye neredeyse hiç dokunmadan eski tarihi alanın mimarisine uyum sağlayacak şekilde yükseltilmiş radye bir temel üzerinde yüzecek şekilde tasarlanmıştır. Binanın planı, "D" şeklinde gözükmektedir ve on sekizinci yüzyıl bahçesi etrafında dolanmaktadır (bkz şekil 50).

Meydanda peyzaj yapıları olarak gri mavi karo taşlardan oluşan sert zemin ile brüt beton üzeri altın rengi, pembe ve kahverengi mozaik taş kaplamalı oturma birimleri kullanılmıştır. Mozaik döşeme kullanılarak Roma dönemine atıf yapılmıştır. Yarım daire formunda TECU Altın (bakır-alüminyum alaşımı) sarılmış bir çelik çerçeve üzerine inşa edilmiştir. Yapı yüzeyinde cam açıklıklar yer almaktadır.

Antik dönem yapılarına ait kalıntılarının bulunduğu sit alanının bir parçası olarak, yeni yapı, Roma dönemi duvar kalıntıları ve diğr kalıntılarının görünürlüğünü vurgulamak için daha düşük kotta konumlandırılmıştır. Surlara dönük tamamı camla kaplı 11 metre yüksekliğindeki cephe, zemin seviyesinde yansımaları en aza indirmek ve giriş bölümünde alanı daha görünür hale getirmek için, dışı doğru eğimlidir. Yapı içinde yer alan oditoryum, elmas desenli, set gibi olan akustik kumaş ile kaplanmıştır. Bu mekan

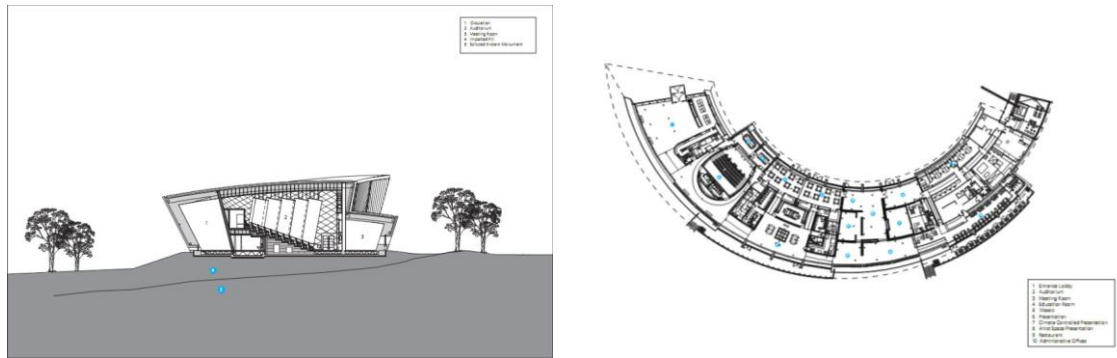
film gösterimleri, performanslar, konferanslar, sunum ve sergiler için kullanılmaktadır (Rafael Viñoly Architects, 2011; Tuna, 2016).

Şekil 48. Colchester Kültür Meydanı hava fotoğrafı

Şekil 49. (a) Colchester Kültür Meydanı cephe fotoğrafı, (b) Colchester Kültür Meydanı ile tarihi sur arasındaki ilişkisiyi gösteren fotoğraf (Will Pryce Arşivi, 2011)

Şekil 50. (a) Colchester Kültür Meydanı kesiti, (b) Colchester Kültür Meydanı planı (Rafael Viñoly Architects, 2011)

3.3.2. Arkeolojik Alanları Bir Senaryo Dahilinde Sunan Yaklaşımlar: Arkeopark Örnekleri

a) Pavlov Arkeopark Müzesi:

Künye:

Mimar/Firma: Architektonická kancelář Radko Květ

Konum: Pavlov/Çek Cumhuriyeti

Proje alanı: 1,134 m²

Yıl: 2016

Fotoğraf: Gabriel Dvořák Arşivi, 2016. Erişim Adresi:
<https://www.archdaily.com/795684/archeopark-pavlov-kvet-architects>

Arkeolojik Alan:

Alanın geçmişi 30,000 yıl öncesine dayanmaktadır. Sit alanı, kazı ve araştırmalar sonucu Paleolitik Dönem avcı toplayıcı medeniyetler hakkında bilgi edinilmesini sağlamıştır. Alanın araştırılması sadece faaliyetleri, teknolojiyi ve doğal çevre ile ilişkileri değil, aynı zamanda bu tür faaliyetlerin arkasında yatan sosyal, sembolik ve ritüel alışkanlıkların da araştırılmasını sağlamıştır. Kıtanın doğusunu ve batısını birbirine bağlayan ve stratejik açıdan kritik bölge olduğu için, çömlekçilik, dokuma tekstil ürünleri veya öğütme taşları gibi bir dizi teknolojide diğer toplumlardan daha önce gelişmiştir. Ayrıca gıda için bitki örtüsünün öğütülmesinin de yapıldığı belgelenmiştir. Tüm bu özellikler şimdiye kadar 10,000 yıl sonra meydana gelen tarım toplumlarına geçişin temelleri olarak kabul edilmiştir (erişim adresi: <https://www.archeoparkpavlov.cz>).

Mimari Ek:

Yapı, Çek Cumhuriyeti'nin Pavlov şehrinde yer alan Paleolitik Dönem'e ait sit alanında inşa edilmiş bir müzedir. Mamut avcılarının ait kemikler, eşya kalıntıları ele geçirilmiştir ve müzede sergilenmektedir. Ayrıca yerel nüfus ve bölge arasında da ilişki kurmaktadır. Kazı alanı ulusal kültürün bir parçasıdır. İnşa sahası kazının yapılmış ve bitirilmiş olan kısmıdır. "In Situ" öğeler hariç diğer eserler müzede sergilenmektedir.

Arkeolojik kazılar yerin 4-5 metre altında olduğu varsayılarak tasarım yapılmıştır. Müze yerin altındadır ve kuleler yukarı doğru bir "landmark" olarak kendini

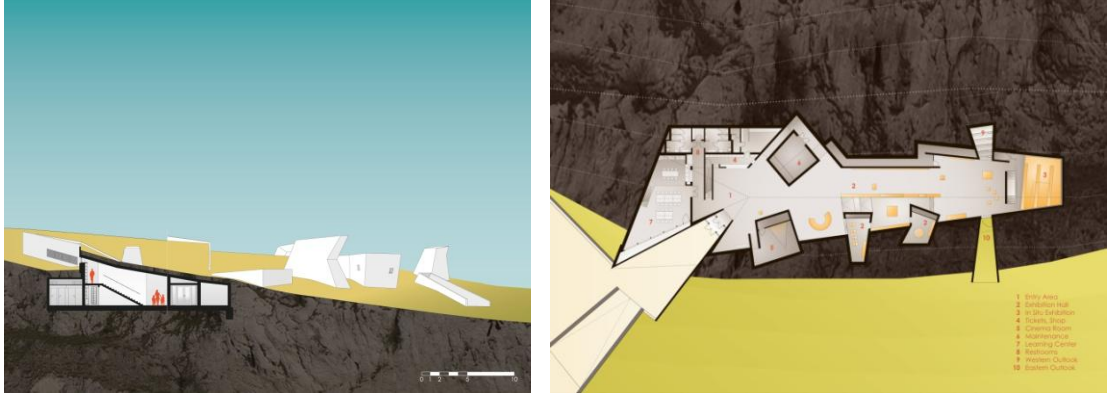
göstermektedir. Antik Dönem mağara yerleşimine bir referans oluşturulmuştur. Aynı zamanda yapı grubu korunan alanın bir parçasıdır. Koruma bölgesini işaret etmektedir. Köy sınırı ile açık kırsal alan arasındaki sınırdaki Pálava Tepesi'nde yer almaktadır. Yarı gömülü olması tepe manzarasına tamamen hakim olmasını engellemiştir (bkz. şekil 51). Müzenin yer üstünde kalan parçaları kullanışlı bir peyzaj da sunmaktadır, tiyatro gösterisi, açık hava etkinlikleri ya da arkeolojik çalışmalar, yapılabilmektedir. Konik çıkıntılar tepenin aşağısından bakanlar için bir mağara izlenimi yaratmak amacı da gütmüştür. Müzenin 500 m²'den fazla alanı çağdaş, görsel-işitsel teknolojiyi geleneksel müze sistemi ile içi içe olacak şekilde donatılmıştır. Müzenin giriş kapısı taş devri dönemine atıfta bulunarak mağara girişini anımsatmaktadır (Pasin ve Varinlioğlu, 2018; Radko Kvet ve Pavel Pijacek, 2016).

Şekil 51. Pavlov Arkeopark Müzesi yer üstünden fotoğrafı (Gabriel Dvořák Arşivi, 2016)

Şekil 52. (a) Pavlov Arkeopark Müzesi içten fotoğrafı (Gabriel Dvořák Arşivi, 2016), (b) Pavlov Arkeopark Müzesi kesiti (Architektonická kancelář Radko Květ, 2016)

Şekil 53. (a) Pavlov Arkeopark Müzesi kesiti, (b) Pavlov Arkeopark Müzesi planı (Architektonická kancelář Radko Květ, 2016)

b) Stonehenge Visitor Centre / Stonehenge Ziyaretçi Merkezi:

Künye:

Mimar/Firma: Denton Corker Marshall

Konum: Wiltshire/İngiltere

Proje alanı: 21,000 m²

Yıl: 2013

Fotoğraflar: Peter Cook Arşivi, 2013 Erişim Adresi: <https://www.archdaily.com/461242/stonehenge-visitor-centre-denton-corker-marshall>

Arkeolojik Alan:

Güney İngiltere'de bulunan daire, dairesel bir düzende yerleştirilmiş yaklaşık 100 masif dik taştan oluşmuştur. 4,500 yıl öncesinde bu dikili taşlar yapılmaya başlanmıştır. Bu eser, her biri yaklaşık 4,1m yüksekliğinde, 2,1 m genişliğinde ve yaklaşık 25 ton ağırlığında bir dikili taş halkasından oluşmuştur. İngiltere'deki en yoğun Neolitik ve Tunç Çağı anıtlarının bulunduğu bölgenin ortasında bulunmaktadır. Anıtın neden yapıldığı hâlâ tam olarak bilinmemektedir.

Mimari Ek:

Stonehenge Arkeolojik Alanı İngiltere, Wiltshire'de bulunmaktadır. Arkeolojik alanın yakınında yeni bir ziyaretçi merkezi kurulmuştur. 2009 yılında hazırlanan bir proje ile taş blokların yakınında mevcutta konumlanan taşıt parkı ve tesislerinin kaldırılması kararı alınmış ve Stonehenge'in 1,6 kilometre batısında yeni bir ziyaretçi merkezi inşa edilmiştir. Ziyaretçi merkezinden Stonehenge alanı gözükmemektedir, bu sayede tarihi

alana müdahaleden uzak ancak mekan algısının korunduğu bir tasarım yapılmıştır. Stonehenge'in görsel etkisini azaltmayacak bir mimari form ve karakter oluşturulmuştur. Taşlar ne kadar oturaklı ve ağır bir izlenim veriyorsa ziyaretçi merkezi o kadar hafif ve inorganik bir görünüm elde etmeye çalışmıştır (bkz şekil 55).

Yapı 3 kabuktan oluşmaktadır ve her biri farklı materyalden yapılmıştır, biri kestane ağacından yapılmış kerestelerden oluşmaktadır ve içindeki işlevler sergi ile servis birimleridir. Bir diğeri en geniş yer kaplayan ve camdan oluşan kısımdır, eğitim faaliyetlerinin yürüdüğü, kafenin ve marketin olduğu birimdir. Üçüncü ve en küçük birim ise çinko kaplama çatının dahil olduğu dışarıda bulunan güvenlik ve bilet gişesidir.

Hepsinin üzerinde yer alan ve düzensiz yerleştirilmiş 211 adet eğimli sütunların üzerine oturan, alt tarafı çinko metal panellerle kaplanmış ve yerel yer şekillerini yansıtan karmaşık bir geometri ile şekillendirilmiş çelik bir kanopi bu 3 kabuğu korumaktadır. Bu parçalı yapı ve üstünde yer alan güneşlik doğal bir havalandırma koridoru oluşturmaktadır. Ziyaretçi merkezinde üç boyutlu sunum teknikleri ile bilgilendirme yapılmaktadır. Ziyaretçi merkezinin ana salonu tarihi alana ithafen dairesel olarak yapılmıştır; buluntuların üç boyutlu olarak bütünlenmiş hali izletilmektedir. Bu salonda, izleyiciler merkezde konumlanarak animasyon yöntemi ile çember şeklinde dizilmiş taşların arasında olma duygusunu görsel, işitsel verilerle deneyimlemektedirler. Ziyaretçi merkezinde geçmiş dönemlere ait çeşitli insan yaşamı canlandırmaları da sergilenmektedir. Bunların yansısı ziyaretçi merkezi; kafeterya, ticari birimler, bilet gişesi, tuvaletler ve araç parkları gibi işlevler ile donatılmıştır. (Cengiz, 2016)

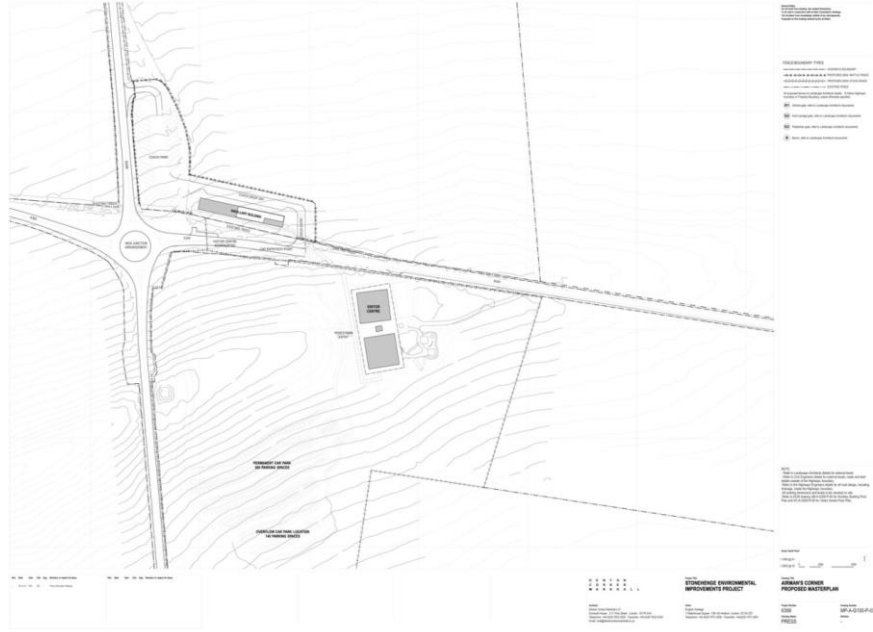
Ziyaretçi merkezi ile Stonehenge Çemberi arasındaki ulaşım sorunu proje kapsamında çözüme ulaştırılmıştır. Bu ulaşım; yürüyüş parkurları, bisiklet yolları ve ziyaretçi merkezi tarafından çalıştırılan motorlu araçlar ile sağlanmaktadır. Deneysel arkeoloji uygulamaları Neolitik Köy Canlandırması'nda ve tarihi bölgenin çevresinde gerçekleştirilmektedir. Ziyaretçiler, eski zamanlarda insanların besleniş şeklini ve yaşam biçimini deneyimlemektedir (Cengiz, 2016). Ayrıca Stonehenge çemberinin tarih öncesi devirlerde nasıl inşa edildiğine dair ve taşların nasıl taşındığına dair deneysel uygulamalar da bu müzede gösterilmektedir.

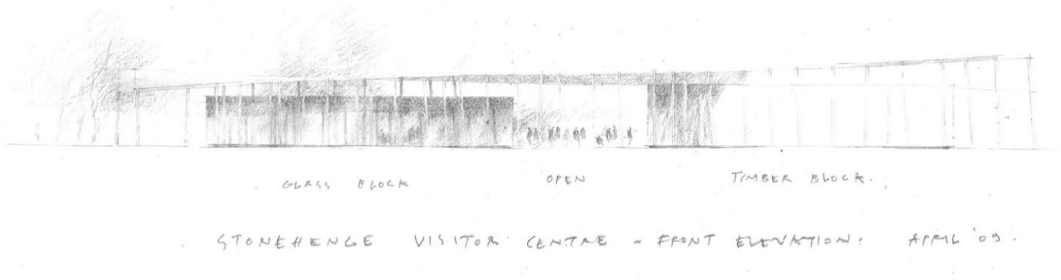
Şekil 54. Stonehenge Ziyaretçi Merkezi fotoğrafı, (b) Stonehenge Ziyaretçi Merkezi fotoğrafı (Peter Cook Arşivi, 2013)

Şekil 55. Stonehenge Ziyaretçi Merkezi zemin kat planı (Denton Corker Marshall Architects, 2013)

Şekil 56. Stonehenge Ziyaretçi Merkezi vaziyet planı (Denton Corker Marshall Architects, 2013)

Şekil 57. Stonehenge Ziyaretçi Merkezi eskizi (Denton Corker Marshall Architects, 2013)

c) Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi

Künye:

Mimar/Firma: SCRA Studio, Evren Başbuğ

Konum: İzmir/ Türkiye

Yıl: 2014

Proje Alanı: 5,120 m²

Fotoğraf: ZM Yasa Photography, Cemal Emden Arşivleri, 2014 Erişim Adresi:

<https://www.studioevrenbasbug.com/post/yesilova-hoyuk-visitor-center>

Arkeolojik Alan:

İzmir'in ve Ege Bölgesi'nin Bornova ovasında yer alan ve tamamen gömülü gibi görünen tümülüsün dışardan tespiti zor olmuştur. Höyük 2003 yılında keşfedilmiştir, kazılar İzmir Arkeoloji Müzesi ve TC Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Ege Üniversitesi'nin himayesinde 2005'te başlamıştır ve devam etmektedir. Alan içerisinde Geç Roma, Erken Bizans, Kalkolitik Dönem ve Neolitik Dönem'i içeren kültür tabakaları saptanmıştır. Yerleşim yeri erken Neolitik döneme (MÖ 6,500) kadar uzanmaktadır ve tüm bölgede keşfedilen en eski yerleşimdir. (Studio Evren Başbuğ, 2020. Erişim Adresi: <https://www.studioevrenbasbug.com/post/yesilova-hoyuk-visitor-center>; Keskin ve Zeren, 2018).

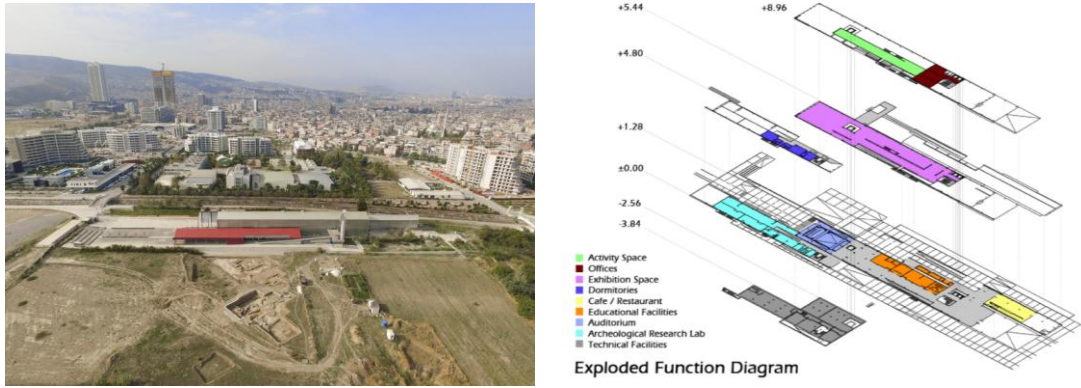
Mimari Ek:

Yeşilova Höyüğü yapısı, arkeolojik kazı alanının bitişik arsasında, sınır boyunca kuzeybatı ve güneydoğu doğrultusunda yerleştirilmiştir. Mimari ek formu, araziye yerleşimi ve malzeme seçimleriyle MÖ 6,500 ve günümüz arasında mekânsal bir ara kesit oluşturmayı hedeflemiştir. 2010 yılında ulusal bir mimari proje yarışması sonucunda seçilen proje doğrultusunda 2014 yılında tamamlanmıştır. Eserlerin sergilendiği alan, aktif eğitim ve bilimsel araştırmadan oluşan karmaşık bir mimari program aracılığıyla kentsel bağlamda bir kültürel odak oluşturmaktadır.

Mekansal olarak birbirlerine eklemlenmiş 3 ana işlev, müze, kazı evi ve servisler, aynı zamanda yapıya genel formunu veren bütünleşik yapı toplam 155 metre uzunluktadır. Ana hatlarıyla sergileme, eğitim ve araştırma faaliyetleri odaklı şekillenen yapı programı, güney batıdaki ilk yaklaşımda ziyaretçiyi karşılayan cam elyaf takviyeli beton panellerden oluşan sağır bir yüzeye sahiptir. Bu yüzey ziyaretçiye sınırın diğer tarafındaki kuzeydoğuda yer alan arkeolojik kazı alanıyla ilgili ipucu veren çok odacıklı polikarbon panellerden yapılmış yarı şeffaf yüzey arasında kurgulanmıştır (bkz şekil 59). Bu tasarım ile Neolitik çağın inşaat sistemine yapısal bir referans vermektedir. Alanda bulunan temel kalıntıları, eski evlerin duvar temelleri üzerine, içten görsel olarak açığa çıkarılan ancak kerpiç duvarlar ve dışarıya kil yüzeylerle kaplanmış ahşap strüktürel çerçeveler kullanılarak inşa edildiğini ortaya koymaktadır. Cam elyaf takviyeli beton panellerdeki kırmızı renk bu Neolitik döneme ait ev eşyalarında en yaygın kullanılan renge referans oluşturmaktadır (bkz şekil 58. Studio Evren Başbuğ, 2020).

Zemin kat, resepsiyon salonu, arkeoloji laboratuvarları, kafeterya, aktivite merkezi, birkaç medya odası ve 100 kişilik konferans salonu gibi ziyaretçi merkezinin farklı işlevleri arasında bir bağlantı görevi görmektedir. Birinci kat tamamen sergilere ayrılmıştır ve 40 m uzunluğunda bir rampa bu katı resepsiyon alanına bağlamaktadır. İleride kütüphane olarak kullanılması planlanan sergi alanında asma kat da bulunmaktadır. Dershane, atölye, arşiv, mutfak ve yatakhaneler gibi gerekli diğer hizmetlere sahip arkeologların çalışma alanları kuzeyde nispeten daha küçük blokta bulunmaktadır. Bu blok hem görsel hem de işlevsel olarak bitişikteki açık avluya bağlanmaktadır ve yaz aylarında arkeologlar için açık bir çalışma alanı görevi görmektedir. Seyir terası, ziyaretçinin turunu gerçek karşılaşma ile sonlandıran kazı alanına doğru uzanan ana sergi katının bir uzantısı olarak tasarlanmıştır. Beton meşale, hem son derece doğrusal şemayı dengeleyen dikey bir eleman olarak hem de özel durumlarda yanan gerçek ateşle Neolitik çağın görsel bir göstergesi olması için tasarlanmıştır (bkz şekil 61. Studio Evren Basbuğ, 2020).

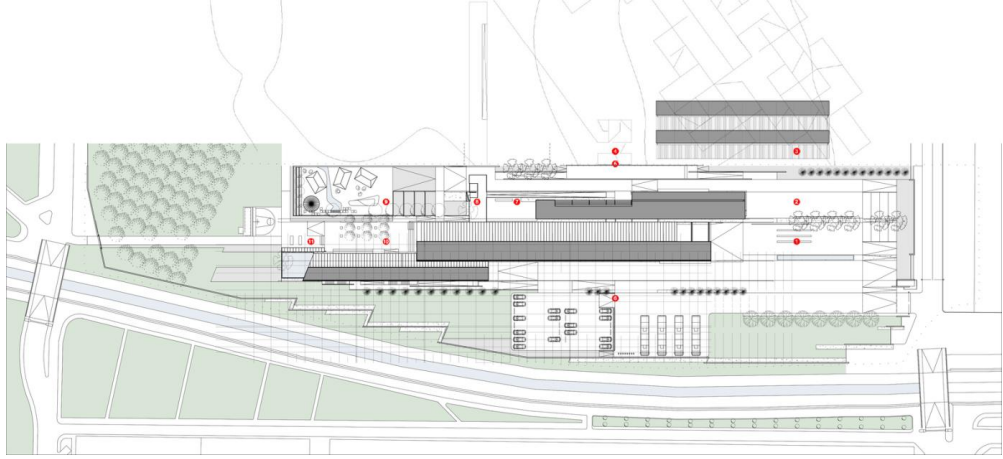
Dışarıda, "zaman yolculuğu" etkinliğine sahne olarak hizmet veren avlunun yanında, gerçek antik yerleşimi temsil eden küçük bir köy simülasyonu planlanmıştır (Studio Evren Basbuğ, 2020).

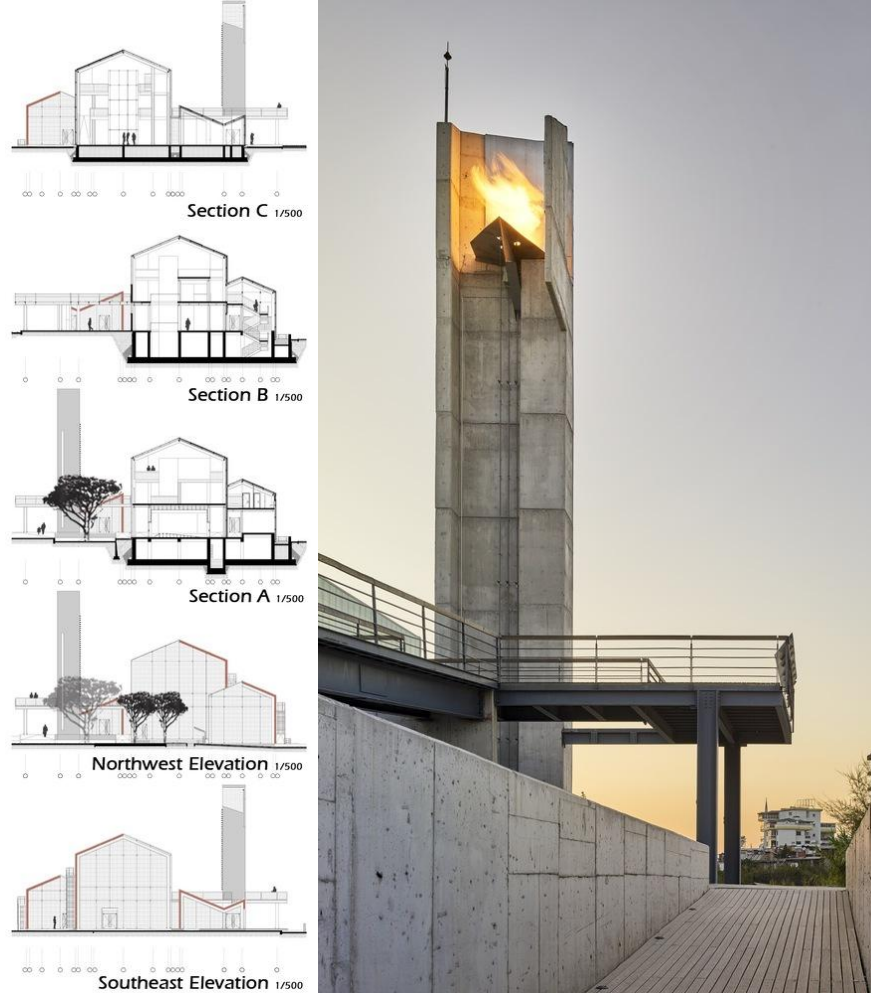
Şekil 58. (a) Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi hava fotoğrafı (ZM Yasa Photography Arşivi, 2014), (b) Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi tasarım şeması (Studio Evren Başbuğ, 2020)

Şekil 59. (a) Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi girişini gösteren fotoğraf (Cemal Emden Arşivi, 2014)

Şekil 60. Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi zemin kat planı (Studio Evren Başbuğ, 2020)

Şekil 61. (a) Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi kesitleri(Studio Evren Başbuğ, 2020), (b) Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi kulesi kesiminin fotoğrafı (Cemal Emden Arşivi, 2014)

d) Römer Museum:

Künye:

Mimar/Firma: Gatermann + Schossig

Mekan: Xanten/Almanya

Proje Yılı: 2008

Arsa Alanı: 3,440 m²

Fotoğraf: Thomas Mayer Arşivi, 2008

Arkeolojik Alan:

Colonia Ulpia Traiana, antik dönemde Roma'nın Germen eyaletlerindeki en önemli şehirlerinden biriydi. Tarihi boyunca, toprağa bıraktıkları izlerden tarihi yeniden inşa

edilebilen on binden fazla insana ev sahipliği yapmıştır. Xanten'in Roma tarihi, MÖ 13-12 yıllarında ilk lejyonların gelişiyle başlamıştır. MS. 2. yy.'da şehir duvarları, tapınaklar, amfityatrolar ve hamam yapılmıştır. MS. 4. yy.'da şehir Frankların saldırısına ve işgaline uğramıştır (erişim adresi: https://apx.lvr.de/en/roemische_stadt/roemische_stadt.html).

Mimari Ek:

Müzenin organizasyonu kronolojik olarak yapılmıştır. Kesme taşlardan şehrin yeniden inşasına kadar her aşamanın anlatılmasına dikkat edilmiştir. Ziyaretçiler her yaş grubuna yönelik uygulamalı sanal sunum tekniklerini deneyimleyebilmektedir. Müze iki büyük kütlede oluşmaktadır, küçük ölçekli objelerle asıl serginin yapıldığı 1,900 m²'lik giriş holü ve hamamı örten koruyucu bina (bkz şekil 62). Müzenin Roma Hamamı'nı örten kısmı çelik kemerleri ile Roma mimarisini vurgulamaktadır (Kalfa, 2018).

Roma hamamının koruyucu örtüsü ile birlikte temelin üstüne rampa ve platform sistemlerini uygulanarak ziyaretçileri mekanın içine ve çevresine götürmektedir. 70 metre uzunluğunda ve 5 metre yüksekliğindeki temel duvarı ve diğer teşhir objeleri ziyaretçiler tarafından doğal olarak gözlemlenebilmektedir. Çevresini geçen çelik ve cam duvarlar ile çatı hamamı dış etkilerden korumaktadır. İçerden ve dışardan hamam rahatça algılanabilmektedir. Dış cephede çatı katlarının farklılaşması, çelik kolonların eski sütunların iç kısmının orijinal konumuna yerleştirilmesi ile Roma mimarisinin karmaşıklığı ve büyüklüğü temsil edilmektedir. Zemin düzeni, hamam mimarisinin oldukça doğru bir şekilde yeniden inşa edilmesini sağlamıştır. Dışarıdan bakıldığında, koruyucu yapının çatı tasarımı, hamamın karmaşık yapısı hakkında bir izlenim vermektedir. Kırmızı çelik kirişler ve sütunlar, duvarların ve kemerlerin eski konumuna yerleştirilmiştir (bkz şekil 65; Kalfa, 2018).

Tüm arkeolojik park ve müze üç fonksiyondan oluşmaktadır: Arkeolojik Kazı Alanı, Müze & Restorasyon ve Müze Eğitimi Alanı. Müzenin ana amacı, diğer müzeler ve araştırma kurumları arasında yeni bağlar kurarken, kurduğu seviyeyi de korumaktır. Restorasyon bölümü ise antik kentteki binlerce bulgunun profesyonelce işlenmesi konusunda uzmanlaşan insanlar tarafından verilen küçük eğitim bölümüdür. Müze,

Rheinland Bölge Konseyi'nin (Landschaftsverband Rheinland) ekolojik yapı standartları dikkate alınarak tasarlanmıştır (Kalfa, 2018).

Şekil 62. Römer Museum ön cephesinin fotoğrafı (Thomas Mayer Arşiv, 2008)

Şekil 63. (a) Römer Museum içten fotoğrafı, (b) Römer Museum içten fotoğrafı (Thomas Mayer Arşiv, 2008)

Şekil 64. Römer Museum arka cephesinin fotoğrafı (Thomas Mayer Arşiv, 2008)

Şekil 65. Römer Museum arkeolojik alan ile ilişkisini gösteren fotoğraf (Thomas Mayer Arşiv, 2008)

e) Xihoudu Relics Ceremonial Flame Park 2019:

Künye:

Mimar/Firma: URBANUS

Yıl: 2019

Proje Alanı: 980 m²

Fotoğraf: Tianpei Zeng, Baiqiang Cao Arşivleri, 2019 Erişim Adresi:
<https://www.archdaily.com>

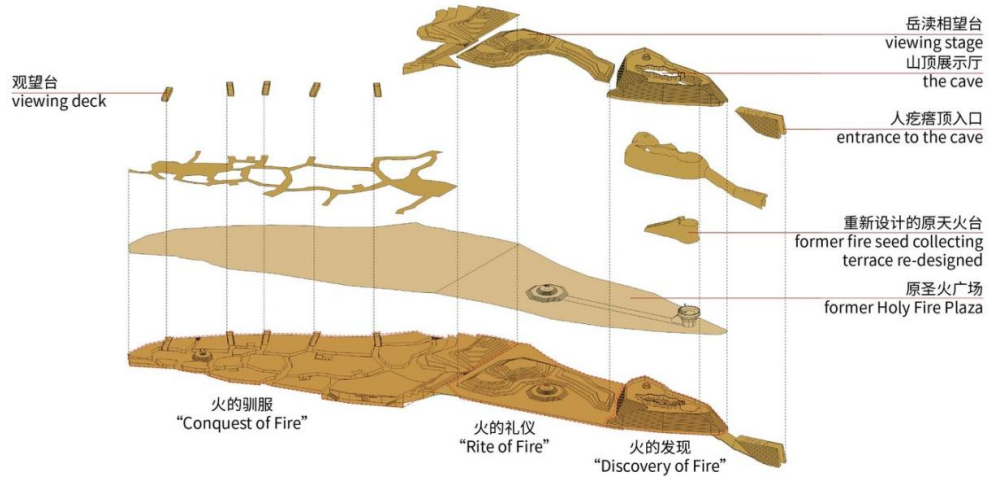
Arkeolojik Alan:

Xihoudu tarihi bölgesi, Shanxi, Shaanxi ve Henan eyaletlerinin kavşağında yer almaktadır. Kuzeyde Zhongtiao Dağı, güneyinde Hua Dağı, site kıvrımlı Sarı Nehir'in

köşesine yakındır. İlk kez 1,8 milyon yıl öncesine kadar insan tarafından kullanılan ateşin kalıntılarının bulunduğu bölge, eski insan faaliyetlerini gösteren en önemli arkeolojik alanlarından biridir. 1960 yılında keşfedilen alan Ulusal Kilit Kültürel Kalıntı Sit Alanları kurumunca üçüncü grup sit alanı olarak belirlenmiştir (erişim adresi: <https://www.theplan.it/eng>).

Mimari Ek:

Çin Halk Cumhuriyeti 2. Gençlik Oyunları 2019'da Shanxi'de düzenlenecek ve eski Xihoudu kutsal ateş meydanının etkinlik için güncellenmesi planlanmıştır. Mevcut tesisleri sökmeyen yeni bir tasarım yapılması gerekmiştir. "Kutsal Ateş Meydanı"nı çevresiyle bütünleştirerek, geleneksel Çin felsefesini yeniden yorumlayarak mistik, manevi ve felsefi bir yer yaratılmaya çalışılmıştır. Yapı, üzerinde yer aldığı topoğrafyayı devam ettirmektedir. Arkeolojik tabakayı bozmadan yeni bir tabaka oluşturulmuştur. Mimari yapı kendi içinde "Ateşin Keşfi", "Ateş Ayini" ve "Ateşin Fethi" isimli 3 ana bölüm oluşturarak insanlara bir gezi yolu oluşturmuştur (Urbanus Architecture, 2020).

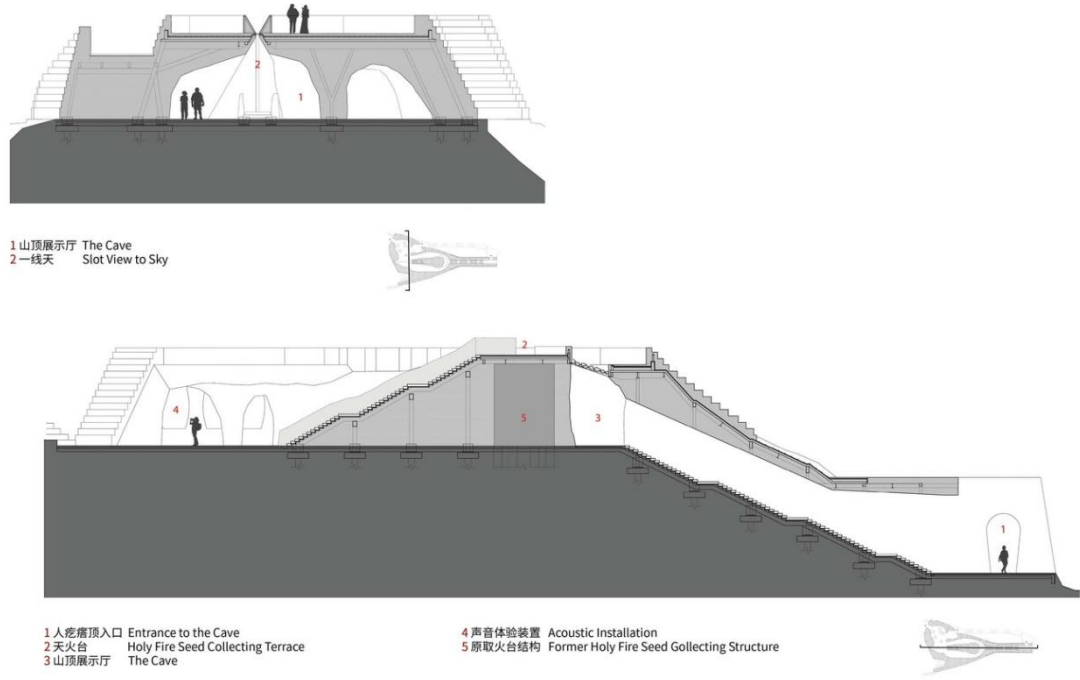
Şekil 66. Xihoudu Relics Ceremonial Flame Park tasarım diyagramı (Urbanus Architecture, 2019)

Gezi planı tepenin eteğindeki orijinal Kültürel Eserler Galerisi'nden başlamaktadır. Ateşin keşfi, insan uygarlığında çığır açan bir kilometre taşıdır. Bu tarihsel düğüm noktası, insanların ateşi bulduğu mağarayı kesen bir ışık huzmesi ile betimlemişlerdir. Güneş irtifası ile bina eksenindeki açı, "alevin toplandığı zaman" için hesaplanmış,

böylece güneş ışığının açısının o anda "gökyüzünün yarık görünümü" ile tam olarak örtüşmesi sağlanmıştır (bkz şekil 67) (Urbanus Architecture, 2020).

Şekil 67. Xihoudu Relics Ceremonial Flame Park içten görünüşü (Zeng Tianpei, 2019)

Şekil 68. Xihoudu Relics Ceremonial Flame Park kesitleri (Urbanus Architecture, 2019)

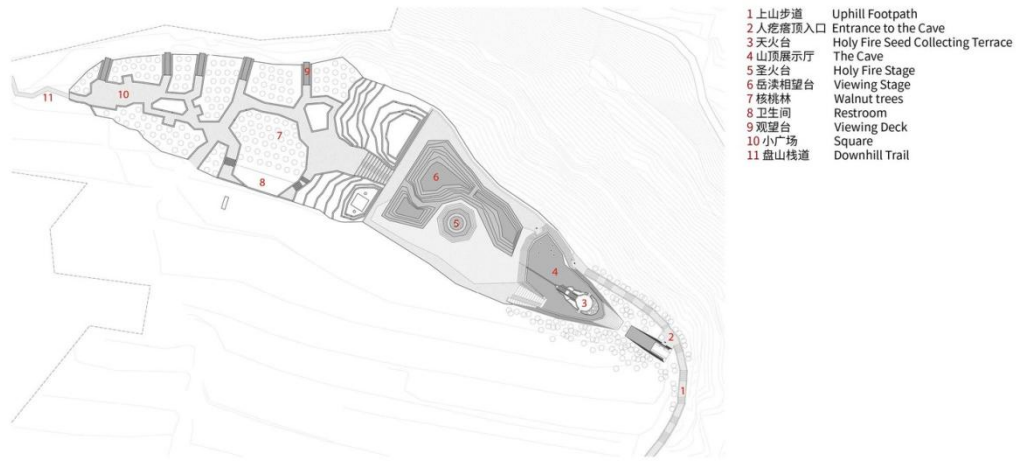
"Ateş Ayini" meydanındaki stantlar, 2016 yılında inşa edilen eski "Kutsal Ateş Plazası"nın malzemesini geri dönüştürmekte ve yerleşim biçimi çevredeki topografik özelliklere atıfta bulunmaktadır (bkz şekil 69). Bu proje aynı zamanda sitenin batısını

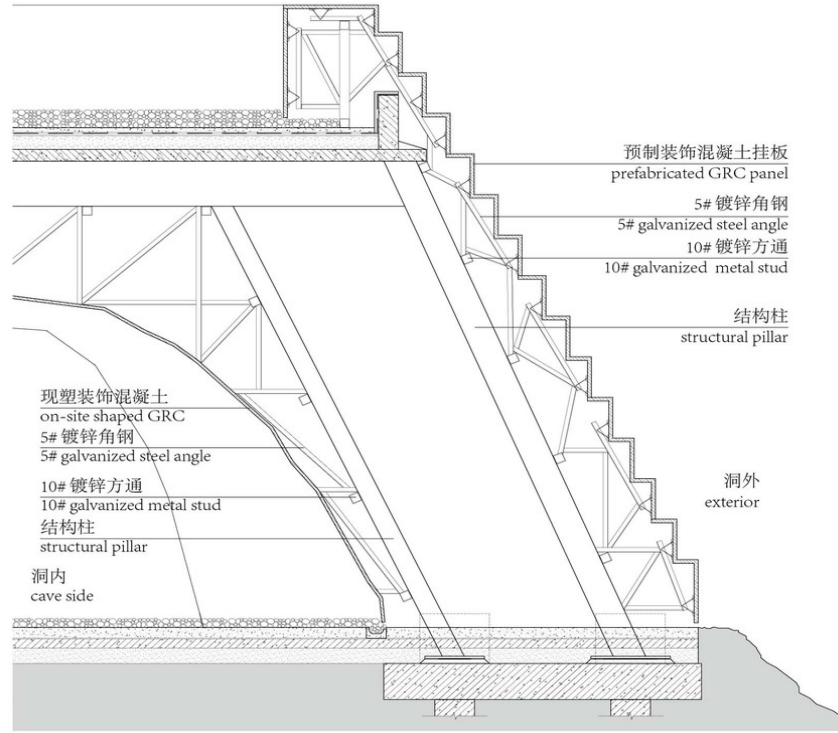
eski inşaatın bıraktığı hurdalığı da kurtarmayı başarmıştır. Doğal peyzajı eski haline getirmek ve iş yükünü en aza indirmek için hendekler kazarak gerçekleştirilmiştir. İnsanların "Ateşin Fethi" için zorlu bir yolculuğunu simgeleyen yolun bir tasviri yapılmıştır. Gelecekte burasının açık bir müze olması planlanmıştır (Urbanus Architecture, 2020).

Şekil 69. (a) Xihoudu Relics Ceremonial Flame Park hava fotoğrafı, (b) Xihoudu Relics Ceremonial Flame Park hava fotoğrafı (Cao Baiqiang, 2019)

Şekil 70. Xihoudu Relics Ceremonial Flame Park vaziyet planı (Urbanus Architecture, 2019)

Şekil 71. Xihoudu Relics Ceremonial Flame Park detay kesiti (Urbanus Architecture, 2019)

3.3.3. Arkeolojik Alanı Mimarinin Bir Mekanı Olarak Sunan Yaklaşımlar: Arkeolojik Alanın İçinde Ve Üstünde Yer Alan Örnekler

a) Antakya Müze Hotel:

Künye:

Mimar/Firma: EAA - Emre Arolat Architecture

Konum: Hatay/ Türkiye

Proje alanı: 34,000 m²

Yıl: 2019

Fotoğraf: Cemal Emden, Studio Majo Arşivleri, 2019 Erişim Adresi:

<https://www.arkitektuel.com/antakya-muze-oteli/>

Arkeolojik Alan:

3. derece arkeolojik sit alanı olan alanın mülk sahibi alana otel yaptırılması için belediyeye başvurmuştur ve devamında Emre Arolat Architects ile anlaşmıştır. Müze otelde Helenistik dönemden İslamiyet dönemine kadar 5 katmana ait eserler yer

almaktadır. M.S. 2. yüzyılda Roma dönemine ait kanatlı atın tasvir edildiği ve etrafını çevreleyen su perileri yer alan Pegasus Mozağı ortaya çıkartılmıştır. Mozaik, 1,050 m²'lik alanı ile dünyanın en büyük tek parça taban mozağıdır. M.S. 5. yy'dan kalma Roma hamamları bulunmuştur. M.S. 6. yüzyılda "kamu alanı" olarak kullanıldığı değerlendirilen geniş bir mekan da kazılarda ortaya çıkmıştır (Ökten, 2020. Erişim adresi: <https://www.altinrota.org>).

Mimari Ek:

Kazılar tamamlandıktan sonra bölgede müze hotel yapılmasına karar verilen proje kazı çalışmaları sonucu keşfedilen bulgulardan esinlenerek tasarlanmıştır. Projenin 'belli bir yere ait olmayan ve kendi program ağı ile tanımlanan otel fonksiyonunu her elemanı ayrı ayrı birimler olacak şekilde düşünülmüştür. Modüler tasarlanan birimler koruyucu bir çatı struktürü/kanopi altında bütünleşmektedir (bkz şekil 73). Bu tasarım anlayışı, daha kompakt ve içe dönük olan geleneksel otel binası kurgusuna yeni bir yaklaşım sunmuştur. Dağınık birimler kompozit bir taşıyıcı sistem altlığına oturtulmuştur. Ana taşıyıcı olan kompozit kolonlar, arkeolojik alandaki kalıntıların yerlerine göre her birine iş makinası kullanılmadan kuyu açılarak konumlandırılmış. Kalıntılara muhtemel bir zararın gelmesini engellemek için geliştirilen bir önlem olarak kolonlar geçmişte alanın ortasından geçen ve alanı çevreleyen dere yatağı çizgilerini referans almıştır. 199 adet otel odaları ve ortak alanlar yerden kaldırılıp kazı alanından uzaklaştırılmak ve aynı zamanda otelde kazı alanını deneyimlemek için çelik ızgara sistemiyle birbirine bağlanmış 120 cm çapa sahip 66 adet kompozit kolon kullanılmıştır (Emre Arolat, 2019).

Kompozit kolonlar en üstte otelin tamamını örten kanopiyi desteklemektedir. Bu kanopi, hem kazı alanının yerini belirten bir işaretleyici hem de toplantı odaları, balo salonu, yüzme havuzu ve spor salonu gibi programları barındıran bir platform görevi görmektedir.

Yapı, dört farklı katmandan oluşmaktadır. Bunlardan birincisi, kalıntılara en yakın seviyede açık hava müzesi platformudur; ikincisi otelin ortak kullanım alanları, arkeolojik kalıntıları seyreden lobi ve restoran; üçüncüsü otel odalarının prefabrik modüllerinden oluşan küme ve kazı alanındaki mozaik peyzajın gözlemlenebildiği bir açık hava sirkülasyonu ve son olarak tüm hepsini örten çatı; kanopi. Projenin otel

kısımının asıl gövdesi bu birbiri üzerine yığılmış prefabrike otel odalarıdır. Otelin ana kısmı olan bu 3. katman, yardımcı bir strüktürle desteklenmektedir ve yürüyüş ızgaraları, yaya köprüleri ile ana sirkülasyona bağlanmaktadır (bkz şekil 72). Genel otel sirkülasyonu kanopi altında yer alan yarı açık bir mekan içerisinde ilerlemektedir. Farklı noktalarda bahçeler ve teraslar da kurgulanmıştır. Böylece ziyaretçiler kazı alanını görebilir, gezebilir, iklimsel ve yerel koşulları deneyimleyebilirler (Emre Arolat, 2019).

Tümü yarı açık bir alan içerisinde kurgulanmış olan müze-otel projesi, bu sayede efektif bir pasif havalandırma sistemine sahiptir. Yapının cephesiz kurgusu sayesinde hava, yürüyüş yolları ve odalar arasında sirküle edilebilmektedir. Yapıda yalnızca zemin kotunda koruyucu bir cam cephe mevcuttur. Bu cephe de kazı alanını kötü etkileyebilecek rüzgarlar ve tozlara karşı kazı alanını korumaktadır. İnşaat çalışmaları boyunca arkeolog ve restoratör mimarlardan oluşan bir ekip bulunmuştur. Otelin sınırları içerisinde yer alan arkeolojik alan müzekart ile girilebilmektedir (Emre Arolat, 2019).

Şekil 72. Antakya Müze Hotel dıştan görünüşü (Cemal Emden, 2019)

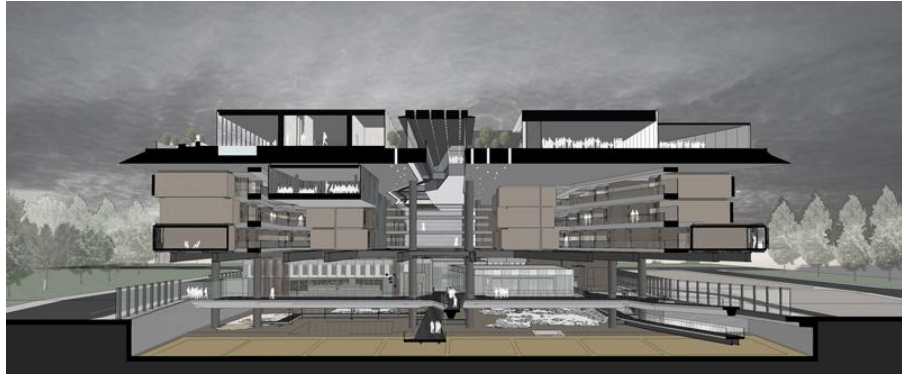

Şekil 73. Antakya Müze Hotel arkeolojik alan ile ilişkisini gösteren fotoğraf (Emre Arolat Architects, 2019)

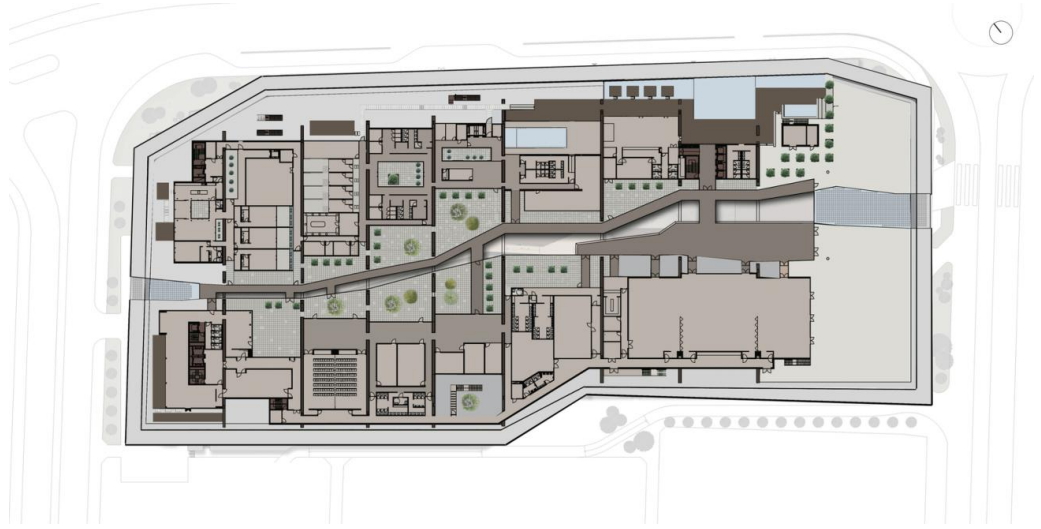
Şekil 74. Antakya Müze Hotel otel odaları ile arkeolojik alan arasındaki ilişkiyi gösteren fotoğraf (Studio Majo, 2019)

Şekil 75. Antakya Müze Hotel kesiti (Studio Majo, 2019)

Şekil 76. Antakya Müze Hotel zemin kat planı (Emre Arolat Architects, 2019)

Şekil 77. Antakya Müze Hotel 1. kat planı (-Emre Arolat Architects, 2019)

b) New Acropolis Museum / Yeni Akropol Müzesi:

Künye:

Mimar/Firma: Bernard Tschumi Architects

Konum: Atina/Yunanistan

Proje alanı: 21,000 m²

Yıl: 2009

Fotoğraflar: Bernard Tsumi Architects, 2004; Christian Richters Arşivi, 2004

Arkeolojik Alan:

Müzenin temel çalışmaları sırasında MÖ. 5. yüzyıldan MS. 12. yüzyıla kadar çeşitli arkeolojik kalıntılar ortaya katmanlar çıkmıştır.

Mimari Ek:

Müze yapısı Parthenon'un 305 m güneyinde konumlanmaktadır ve üzerindeki camlı alan şehri 360 derece görebilmektedir. 8,000 m²'lik sergi alanı olan müze, 19. yüzyılda yapılan eski müzenin içindekileri ve diğer Atina'da yer alan birçok farklı müzedeki eserleri kapsayan bir yapıdır. Sergi prehistorik dönemden antik döneme kadar olan Atina ve çevresindeki yaşam alanını anlatmaktadır. Yapının en önemli özelliklerinden biri zemininde MÖ. 5. yüzyıldan MS. 12. yüzyıla kadar kalıntıların bulunmasıdır. Bina konstrüksiyonunda kalıntıların dış çepherinden itibaren taşıyıcılar yerleştirilmiştir. (bkz şekil 82. Bernard Tschumi Architects, 2009).

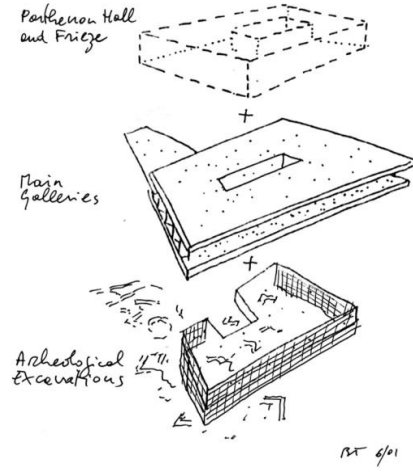
Yapının üst dış cephesinde, tamamen cam olan kata (Parthenon Galeri'si denmektedir) ışık girmektedir ve ışık yapının ortasında yer alan galeri boşluğundan en alt kazı alanına kadar uzanmaktadır. Yapının içinde kolonların da oldukça önemli yeri bulunmaktadır. Kolon yoğunluğu antik dönem yapılarını andırmaktadır. Kazı alanının üstündeki 1. kat 100'den fazla ince beton sütun üzerinde yer almaktadır. Bu kat lobi, geçici sergi alanları, hediyelik eşya dükkanı ve destek birimlerini içermektedir. Yapı sirkülasyonu en alt kattan en üste doğru kronolojik olarak yılı artacak şekilde tasarlanmıştır. Bunlar prehistorik, arkaik, Parthenon ve Roma dönemleridir (bkz şekil 78). Ziyaretçinin rotası üç boyutlu bir döngü olarak oluşturulmuştur. Arkaik dönem için lobiden yürüyen merdivenle iki kat yüksek galeriye doğru çıkılır; yürüyen merdivenle Parthenon Galerisi'ne doğru tekrar yukarı çıkılır; sonra Roma İmparatorluğu galerilerine ve Akropolis'e geri dönülür (Bernard Tschumi Architects, 2009).

Orta kat (planda yamuk olarak yer alan kat), Arkaik dönemden geç Roma dönemine kadar galerileri barındıran, 10 metreye yükselen çift yükseklikli bir alandır. Asma katta bir bar, restoran (Akropolis'e bakan halka açık bir teras) ve multimedya alanı bulunmaktadır.

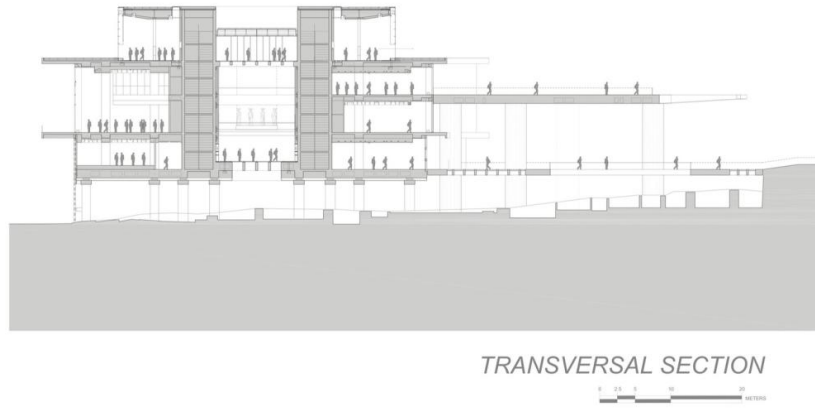
Üst kısma Parthenon Galerisi denmektedir, 7 metreden yüksek ve 2,050 metrekarenin üzerinde bir taban alanına sahip, dikdörtgen planlı, camla kaplı, tavandan aydınlatılmış bir mekandır. Doğrudan Akropolis'i işaret etmek için binanın geri kalanından 23 derece kaydırılmıştır. Çekirdek, doğal ışığın aşağıdaki seviyedeki Karyatidlere (uzun giysili ve çatıyı taşıyan kadın heykeli biçiminde sütun bunun erkek heykeli halinde olanına atlant denir) geçmesine izin vermektedir (Bernard Tschumi Architects, 2009).

Şekil 78. (a)Yeni Akropol Müzesi hava Fotoğrafı (Bernard Tsumi Architects, 2009), (b) Yeni Akropol Müzesi ile arkeolojik alan ilişkisini gösteren fotoğraf (Architects, 2009)

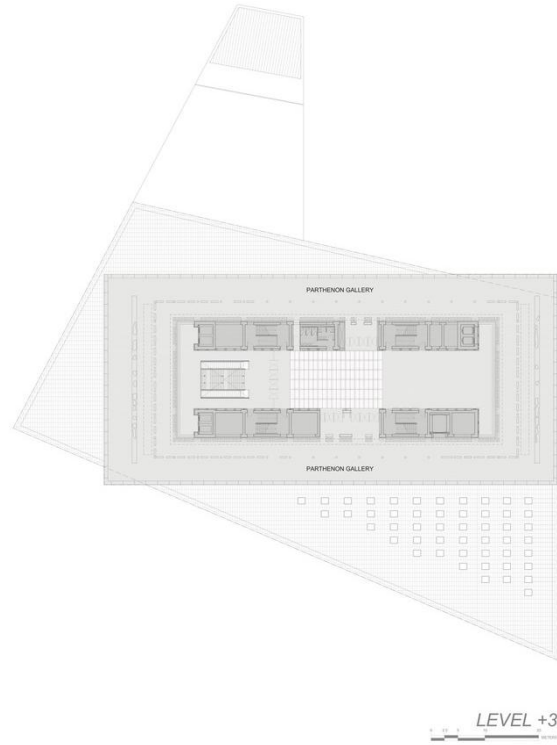

Şekil 79. (a) Yeni Akropol Müzesi tasarım şeması fotoğrafı (Bernard Tschumi , 2001), (b) Yeni Akropol Müzesi cephesi (Christian Richters Arşivi, 2009)

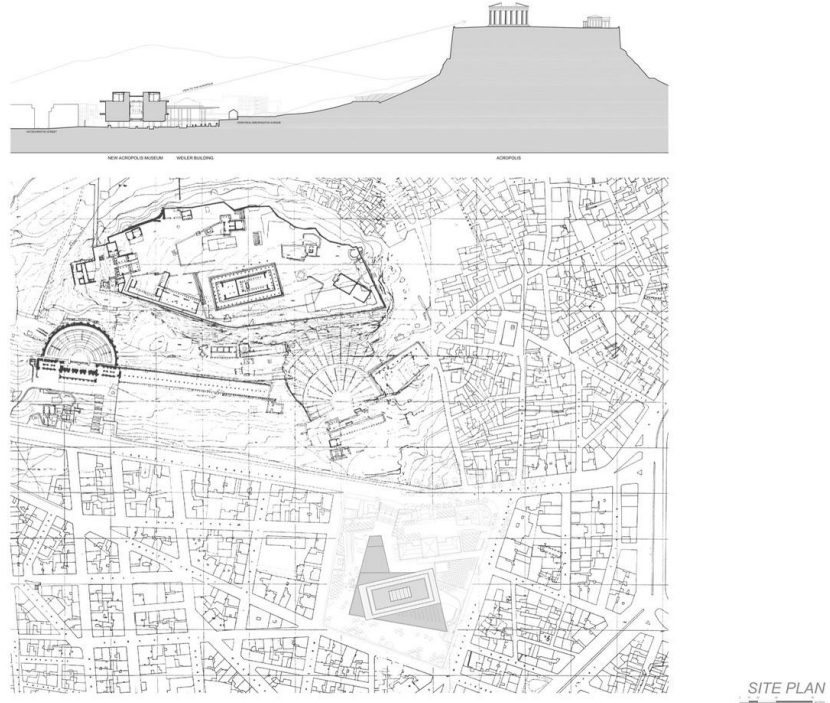

Şekil 80. Yeni Akropol Müzesi cephesi kesiti (Bernard Tschumi Architects, 2009)

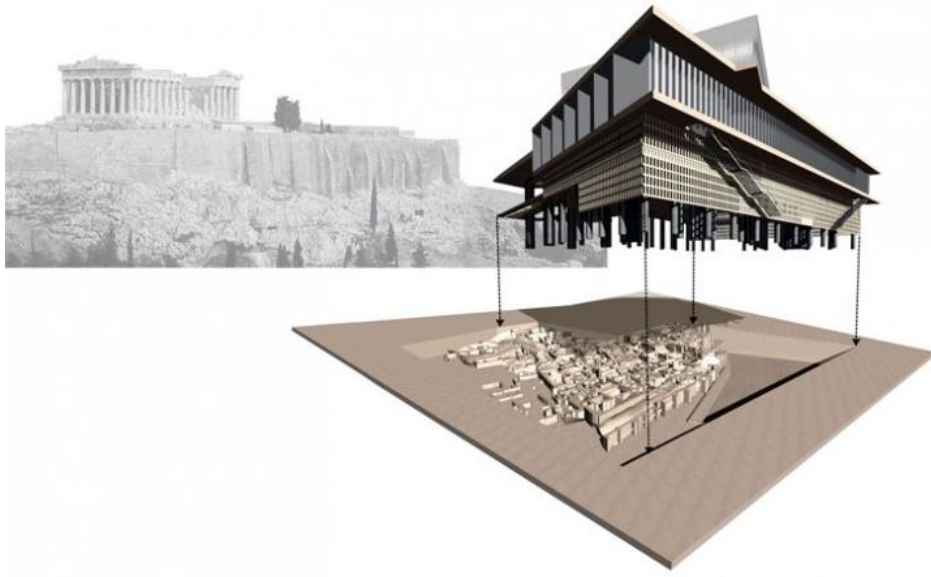

Şekil 81. Yeni Akropol Müzesi cephesi 3. kat planı (Bernard Tschumi Architects, 2009)

Şekil 82. Yeni Akropol Müzesi cephesi vaziyet planı (Bernard Tschumi Architects, 2009)

Şekil 83. Yeni Akropol Müzesi cephesi ve arkeolojik alan ilişkisini gösteren şema (Bernard Tschumi Architects, 2009)

c) Kayseri Kale İçi Arkeoloji Müzesi:

Künye:

Mimar/Firma: Kadir Uyanık, Zafer Ertürk, Emel Birer

Konum: Kayseri/ Türkiye

Proje Alanı: 7,000 m²

Yıl: 2008-2019

Fotoğraflar: ALTKAT Architectural Photography Arşivi, 2008 Erişim adresi: <http://www.altkat.com> ve <http://www.arkiv.com.tr>

Arkeolojik Alan:

Orta Anadolu'da ulaşım geçitleri üzerinde bulunan Kayseri şehir merkezini koruyan kale, günümüze kadar gelen eski varlığı ve zaman içinde yapılan ekleriyle bir orta çağ kalesidir. MS. 3. yy Roma döneminde inşa edilen kale MS. 6. yy'da Bizanslılar tarafından daraltılmıştır. Selçuk Sultanı I. Alaeddin Keykubat zamanında kale ve surlar bugünkü halini almıştır. Osmanlılara kadar iki defa tamir görmüştür. Düz bir alana tüm eski Kayseri şehri ile kurulmuş olup Dış Kale ve İç Kale olarak iki kısımdan ibarettir (Türkiye Kültür Portalı, 2013. Erişim adresi: <https://www.kulturportali.gov.tr>).

Mimari Ek:

Kayseri Belediyesi tarafından 2008 yılında iki aşamalı bir yarışma düzenlenmiştir. Yarışmaya kadarki dönemde kale içi ve kale dışı, kale duvarları tarafından sosyal bir sınırla ayrılmıştır. Günümüz kullanımı ve kent ile ilişkisi göz önüne alınarak yeni bir katman yapılması hedeflenmiştir. Yarışmayı kazanan tasarıma göre alt kotta kalenin iki kapısını birleştiren bir sokak tasarlanmıştır, kültürel ve kamusal fonksiyonlar bu sokak etrafında konumlandırılmıştır (bkz şekil 83). Kale içinde yer alan birimler kale duvarlarına zarar vermeyecek şekilde inşa edilmiştir; hatta restore edilmesi planlanan duvarların silüetini ortaya çıkararak ziyaretçinin tarihi duvarla görsel ilişkisi kurması amaçlanmıştır (Uyanık ve diğerleri, 2019).

2. aşamada Kayseri Kültepe Höyüğü kazısında çıkan arkeolojik eserlerin sergilenmesi için İç Kale'nin Arkeoloji Müzesi'ne dönüştürülmesi kararlaştırılmış. İç Kale'nin kültür ve sanat ortamına dönüştürülmesi amaçlanırken; kapalı ve açık mekanlar korunmuştur. Müze tasarımında sokak kurgusu ve açık alanların kamusal olarak kalmasına dikkat edilmiştir. Mimari kurgun bu şekilde yapılması, İç Kale'nin tamamen bir anıt müze olarak kabul edilmesi, anıtsal yapının farklı açı ve yüksekliklerden izlenmesi, zemin üstünde, her işleve bir arka plan oluşturma fikri ile ortaya çıkmıştır (bkz şekil 84) (Uyanık ve diğerleri, 2019).

Tasarımcının açıklaması şöyledir: “*Alt kottaki iç sokak çevresinde kurgulanan projede merdivenlerden çıkarken, yatay olarak geliştirilen uzun ince galeriden kale algılanacaktır, zemin üstünde her işlevin arkasında kale bir arka plan olma görevi üstlenecektir. İç sokak boyunca ve zemin kotunda, sokağa paralel iki teras ve bu teraslara açılan farklı işlev alanları zemin üstünde yer almaktadır ve altında onu tamamlayan mekansal ve işlevsel bir örgütlenme öngörülmektedir. Projede temel kurgu zemin altında doğu-batı yönünde Dizdar-Kitsh kapılarını birleştiren bir sokak fikrine dayanıyor. Bu sokağa Dizdar kapısından geniş bir merdiven ile Kitsh kapısından ise daha dar bir merdiven ile inilmektedir. Zemin üstünde ise kaleyi yatay olarak kesen çökertilmiş sokakla arasında bir bağ kurulmaktadır. Zemin üzerindeki teraslara açılan yeşil ve sert zeminler, işlevler arasındaki bütünlüğü sağlamaktadır. Kale içinde, Kitsh kapısının karşısında bir cami bulunmaktadır. Bu kapıyla cami arasında bir aks yaratılarak gezi terasları ile bu aks arasında işlevsel bir bağ kurulmuş; teras, giriş ve cami arasında “yaya ilişkisi bütünlüğü” elde edilmiştir (bkz şekil 85). İç sokağa paralel,*

yönetim galerisine kadar giden ve yer yer genişleyen bir platform eklenmiş. Böylece mekanlar bir üst kotta birleştirilerek mekansal zenginlik artırılmış. Platform olarak düşünülen bu geçiş, birçok alanı birbirine bağladığı gibi, geçtiği sağır duvarlardan yararlanarak sürekli bir sergi alanı olma niteliği de taşımaktadır. Bu genişlediği noktada kaleyi alt kottan izleme olanağı da sunmaktadır.” (Uyanık ve diğerleri, 2019).

Şekil 84. Kayseri Kale İçi Arkeoloji Müzesi hava fotoğrafı (ALTKAT Architectural Photography Arşivi, 2008)

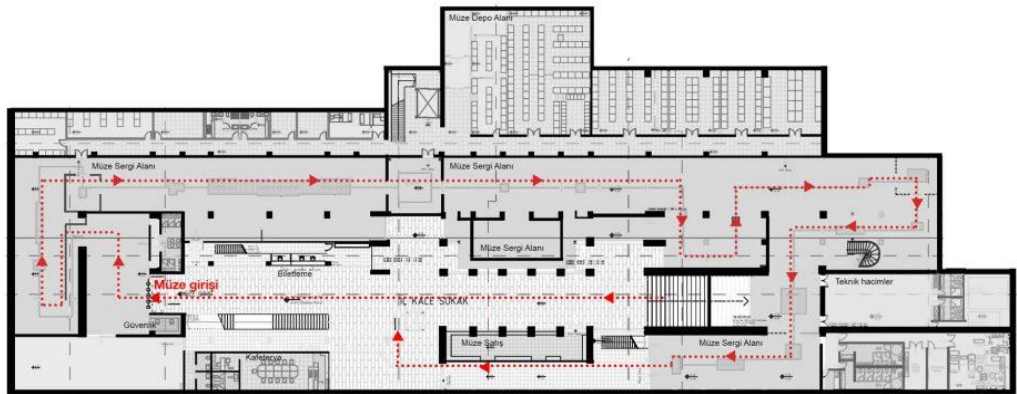

Şekil 85. (a) Kale içi yeni düzenleme, (b) Kale içi yeni yapı fotoğrafı (ALTKAT Architectural Photography Arşivi, 2008)

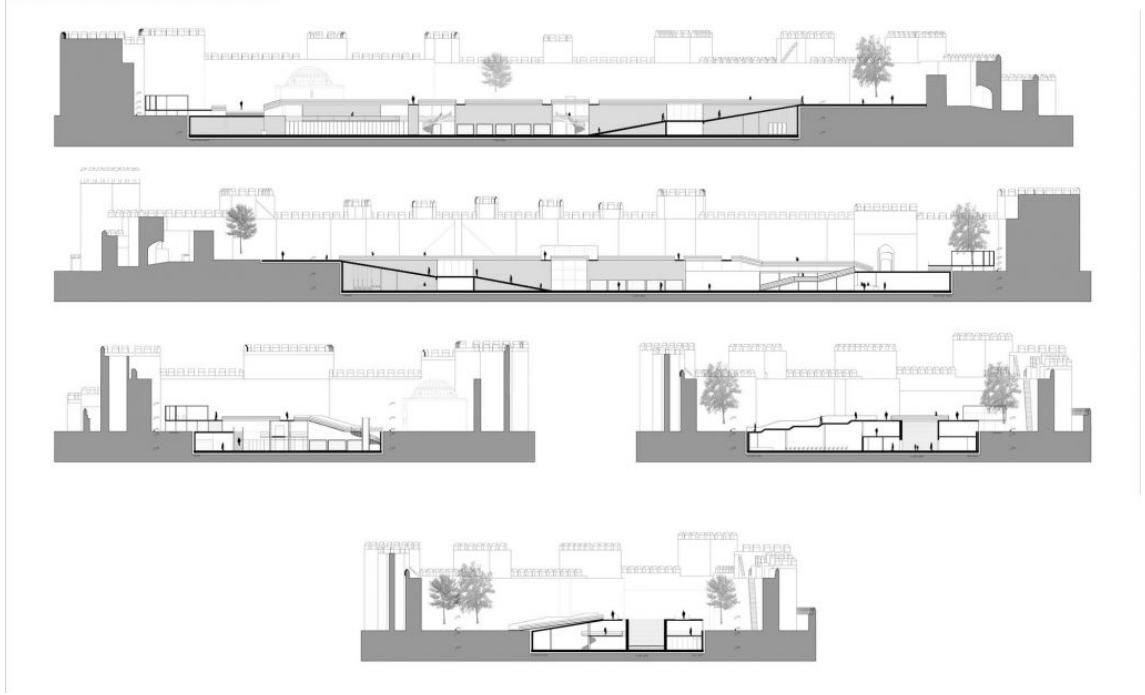

Şekil 86. Kale içi düzenlemesinin vaziyet planı (Kadir Uyanık, Zafer Ertürk, Emel Birer, Orkan Güzelci, Ali Kemal Terlemez, Handan Duyar çizimleri, 2013)

Şekil 87. Kale içi düzenlemesinin zemin kat planı ve yaya sirkülasyon şeması (Kadir Uyanık ve diğerleri çizimleri, 2013)

Şekil 88. Kale içi düzenlemesinin kesitleri (Kadir Uyanık ve diğerleri çizimleri, 2013)

d) Basilica di Siponto / Romanesk Dönemi Bazilikası:

Künye:

Mimar/Tasarımcı: Edoardo Tresoldi

Konum: Siponto/İtalya

Yapım Yılı: 2016

Fotoğraf: The Blind Eye Factory Arşiv, 2016 Erişim adresi:

<https://www.edoardotresoldi.com/works/basilica-di-siponto/>

Arkeolojik Alan:

Güney İtalya’da yer alan Siponto yerleşkesindeki arkeolojik sit alanında bulunan 11.-12. yy’lar arası inşa edilen Romanesk dönem bazilikası 13. yy’da gerçekleşen depremler sonucunda yıkılmıştır.

Mimari Ek:

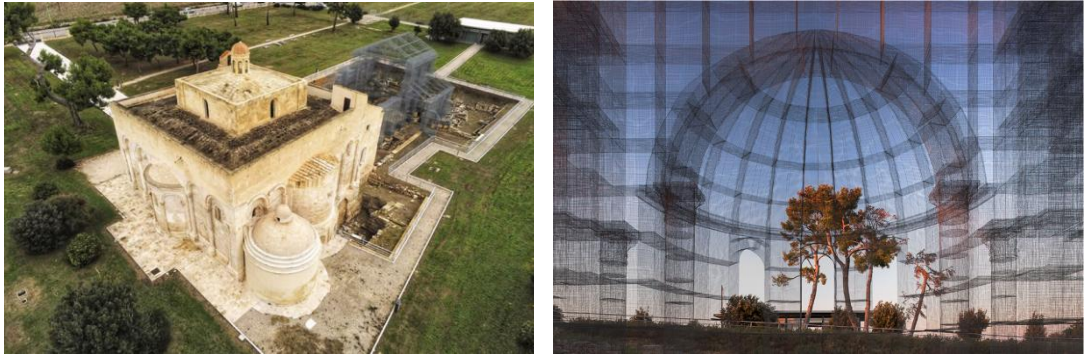
Büyük ölçekli tel heykeller konusunda uzmanlaşan Tresoldi, daha önce İngiliz sanat ve müzik festivali Secret Garden Party gibi mekanlar için hem mimari hem de figüratif ve geçici eserler yaratmıştır. Ancak bu rekonstrüksiyon kalıcı olarak tasarlanmıştır. Yapının hacmi konusunda kesin bilgiler olmadığı için bu tasarım heykeltıraşa

bırakılmıştır. Tresoldi (2016) şu yorumu yapmıştır, “Güçlü görsel ve hacimsel ayrışmalarla ayrılan ve atmosferik faktörlerin değer verdiği enstalasyon, mekanın hafızasına giden bir köprü olarak ana hatlarını çiziyor, halkın zaman ve tarihle ilişki kurmasına izin veriyor”.

Romanesk kubbe, kemerli pencereler ve sütunlar ölçekli bir şekilde tel örgüden yapılmıştır ve gece aydınlatması konulmuştur (bkz şekil 89). Proje sorumlusu Simone Pallotta, Edoardo Tresoldi'nin eserini mevcut erken Hristiyan kilisesinin hacimlerini anlatabilen ve aynı zamanda eski ve çağdaş arasındaki ilişkiyi canlandırabilen, güncelleyebilen görkemli bir mimari heykel olarak ortaya çıkararak bir eser şeklinde yorumlamıştır. Çalışma 5 ayda tamamlanmıştır (Edoardo Tresoldi, 2016).

Şekil 89. (a) Basilica di Siponto fotoğrafı, (b) Basilica di Siponto iç fotoğrafı (The Blind Eye Factory Arşiv, 2016)

Şekil 90. (a) Basilica di Siponto hava fotoğrafı, (b) Basilica di Siponto apsis bölümünün fotoğrafı (Matteo Nuzziello Arşivi, 2016)

Şekil 91. (a) Basilica di Siponto eskizi, (b) Basilica di Siponto eskizi (Edoardo Tresoldi, 2016)

e) Molinete Müzesi:

Künye:

Mimar/Firma: Temperaturas Extremas Arquitectos

Konum: Cartagena/İspanya

Proje alanı: 1,056 m²

Yıl: 2020

Fotoğraf: David Frutos Arşiv, 2020. Erişim adresi: <https://temperaturasextremas.es> ve <https://www.archdaily.com>

Arkeolojik Alan:

Carthago Nova, Iberian Peninsula'nın güneyinde yer alan bir şehirdir. MÖ. 209 yılında Romalı bir general tarafından fethedilmiştir. Önemli bir ticaret şehri haline gelmiştir (erişim adresi: <https://www.encirclephotos.com>).

Mimari Ek:

Molinete Müzesi projesi Casco Antiguo sağlık merkezinin zemin katında yer almaktadır. Roma kalıntılarına zarar vermeyecek şekilde tasarlanmıştır. Sağlık merkezi inşaatı 2009 yılında tamamlanmıştır, arkeolojik kazı ve çalışmaları 10 yıl kadar sürmüş ve en sonunda 2020 yılında müze de ziyaretçilere açılmıştır. Bu alan Curia'da yer alan Molinete Arkeoloji Parkı'nı gösteren turun başlangıcını oluşturmaktadır. Müze alanı sağlık merkezinin 3 kat altında yer almaktadır (bkz. şekil 92). Zemin kat resepsiyon, ziyaretçi alanı ve servis odalarını içermektedir. Bu katta aynı zamanda Apollo mozaiklerini ve duvar resimlerini içeren görsel-işitsel (görme engelliler için özel) bir oda bulunmaktadır (Temperaturas Extremas Arquitectos, 2020. Erişim adresi:

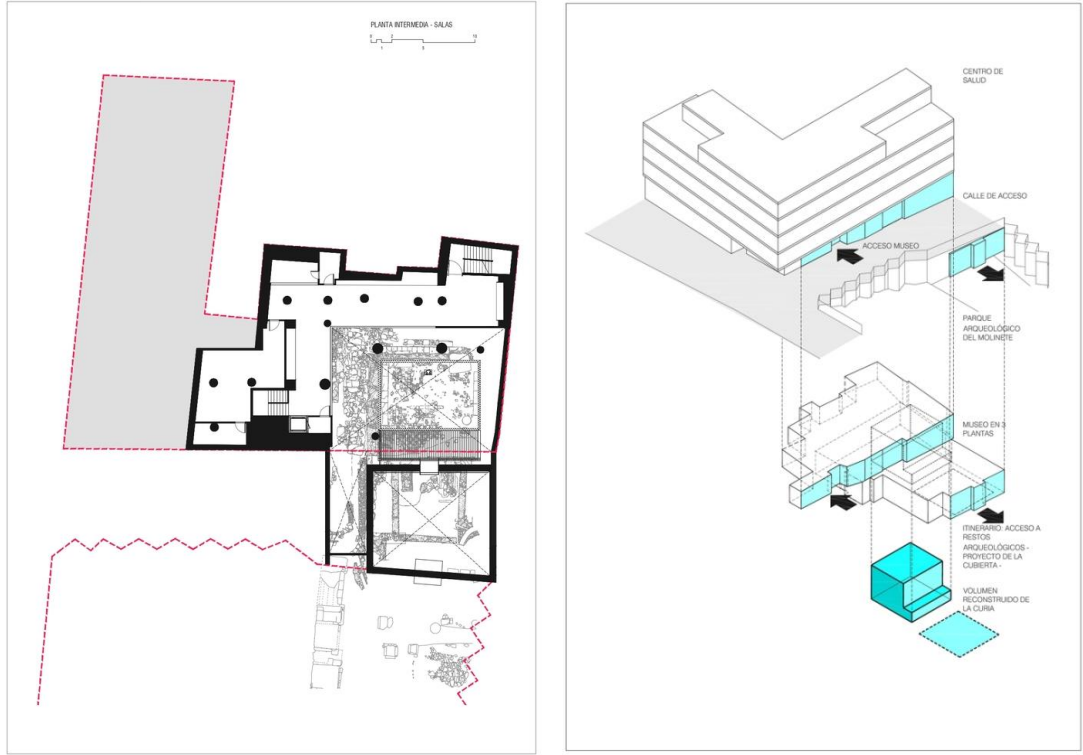
<https://www.archdaily.com>). Ara katta farklı sergi odaları ve küçük birçok amaçlı salon tasarlanmıştır. Zemin katta kabuk cam malzemeden yapılmıştır böylece doğal ışık rahatça içeri girebilmektedir (bkz. şekil 93). Zemin malzemesi epoksiden yapılmıştır, taş roma yollarından tamamen ayrı gözükmemesi için kullanılmıştır. Yapının kiriş ve kolonları beton olarak gözükmektedir. Yapı içerisindeki renkler kazı alanının renklerinden esinlenerek kullanılmıştır. Ayrıca yapının içi tarihi eserlerin en iyi şekilde korunmasına izin verecek şekilde sıcaklık 19 C° ve nem oranı % 65 olarak tutulmaktadır (Temperaturas Extremas Arquitectos, 2020).

Şekil 92. (a) Molinete Müzesi arkeolojik alan ile ilişkisini gösteren fotoğraf, (b) Molinete Müzesi iç mekan fotoğrafı (David Frutos Arşivi, 2020)

Şekil 93. (a) Molinete Müzesi arkeolojik Alan ile ilişkisini gösteren fotoğraf (b) Molinete Müzesi kesitleri (David Frutos Arşivi, 2020)

Şekil 94. (a) Molinete Müzesi zemin kat şeması, (b) Molinete Müzesi Planı (Temperaturas Extremas Arquitectos, 2020)

Şekil 95. Molinete Müzesi ön cephe fotoğrafı (Temperaturas Extremas Arquitectos, 2020)

f) Küçükyalı Arkeoparkı:

Arkeolojik Alan:

Küçükyalı Arkeopark'ı, modern İstanbul'un Asya yakasında, Maltepe İlçesi'nde yer alan Çınar Mahallesi sınırları içindedir. Küçükyalı ArkeoParkı, İstanbul'un Asya Yakası'ndaki, tek aktif kentsel arkeolojik kazı alanıdır. Küçükyalı arkeolojik alanı, 1950'lerin sonunda, M.S. 9. yüzyılda Bizans döneminde inşa edilen ve İslam esintileri taşıyan ilk saray olarak tanımlanmıştır. Ancak 1950'lerden sonra alanla ilgili detaylı çalışmalar yapılmamıştır. 2000'lerin başından itibaren yürütülen yüzey araştırmaları, arkeolojik kazılar, arşiv ve literatür araştırmaları bu arkeolojik alanın, hadım patrik ve bir Bizans imparatorunun oğlu olan İgnatios tarafından, MS 866 – 877 yılları arasında inşa ettirilen Satyros Manastırı olduğunu ortaya çıkarmıştır. Yazılı kaynaklar, manastırın patrik tarafından Adalar'da yaptırılmış diğer manastırlar arasında en gösterişlisi olduğunu belirtmektedir (erişim adresi: <https://kyap.ku.edu.tr/>).

Mimari Ek:

Arazide inşa edilen yeni bir mimari yapı bulunmamaktadır. Ancak sit alanını sahiplenen yakın çevre tarafından sahiplenilip ziyaretçi sayısının artırılması maksadıyla dönem dönem geçici mekanlar yaratılmaktadır. Alanda mimari müdahalelerin olmamasındaki sebep, yerel halk tarafından alanın korunması, tanıtımının yapılması ve nihayetinde sahiplenmesidir. Bu örnekte elde edilen koruma ve sunum yöntemleri, mahallelinin bilinçli davranıp kendi çabalarıyla özel mekanlar yaratması ile sağlanmaktadır. Bu sebeple çalışmanın örnekleri arasına dahil edilmiştir (erişim adresi: <https://kyap.ku.edu.tr/>).

Arkeoparktaki arkeolojik kazı sonuçlarının halk ve mahalleliyle paylaşılmasının yanı sıra eğitim faaliyetlerinden çocuk kulübüne, açık hava konserlerinden film gösterimlerine ve ücretsiz rehberli turlara kadar çok çeşitli kültürel etkinlikler aracılığıyla alanın mahalleli tarafından kullanılması söz konusudur. Küçükyalı ArkeoParkı, İstanbul'un kültürel mirasının küçük ama önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Alandaki kalıntılar ve alanın doğal yapısı, tarih ve doğa arasında bir denge oluşturmaktadır. Alanın korunması, bu dengeyi daha iyi anlatarak, koruyarak ve sunarak, alanı yerel halka ve ziyaretçilere her zaman açık tutmakla gerçekleştirilmektedir (erişim adresi: <https://kyap.ku.edu.tr/>).

Şekil 96. (a) Küçükaly Arkeoparkı iç mekan fotoğrafı, (b) Küçükaly Arkeoparkı hava fotoğrafı (Erişim adresi: <https://kyap.ku.edu.tr/?q=tr/node/48>)

Şekil 97. Küçükaly Arkeoparkı hava fotoğrafı (Erişim adresi: <https://kyap.ku.edu.tr/?q=tr/node/48>)

g) The Roman Villa del Casale:

Künye:

Mimar/Firma: Franco Minissi

Konum: Sicilya/İtalya

Yıl: 1958-1980

Fotoğraf: Francesco Bandarin Arşivi, UNESCO, 1997

Arkeolojik alan:

Villa Romana del Casale bir İmparatorluk Roma villasının kalıntılarıdır. MS. 320, dünyada bilinen geç dönem Roma mozaiklerinin en zengin, en büyük ve en karmaşık koleksiyonuna sahiptir (erişim adresi: <https://www.amazing-world-in-free-stock-pictures-and-photos.com>).

Mimari Ek:

Dünyada en iyi korunan Roma Dönemi mozaiklerinin olduğu villa, hemen hemen her odayı süsleyen mozaiklerin zenginliği ve kalitesiyle özellikle dikkat çekmektedir. UNESCO dünya miras listesinde yer alan yapının koruma şekli genelden farklı olarak dıştan dışa çevrelenen bir strüktür ile değil, içten ve hatta eski yapı duvarları üzerinde yükselen bir yapılaşma ile korunmaktadır (Vivio, 2015).

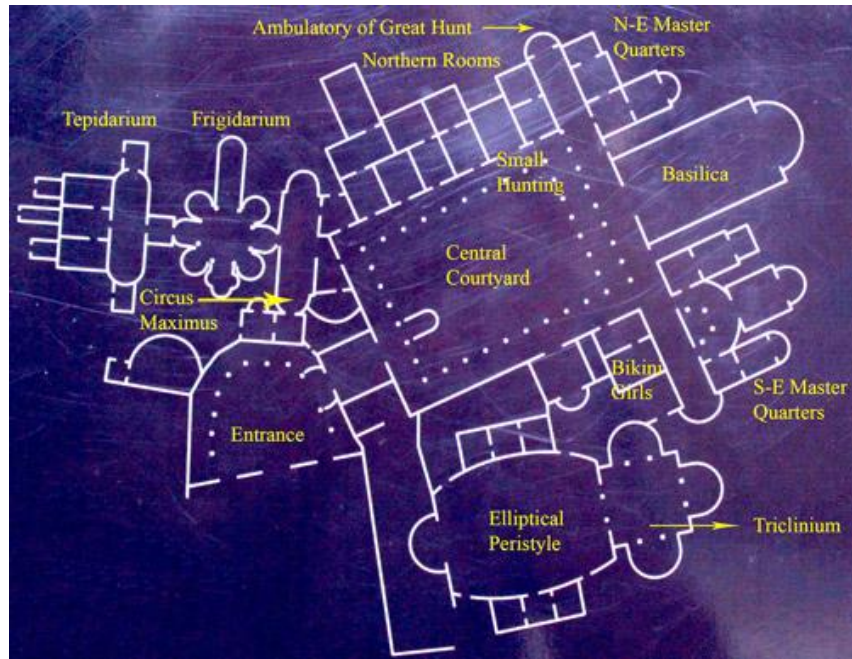
Mimar özellikle plexiglass gibi malzemeleri kullanarak eski duvarlar ve yeni eklemeler arasını doldurmuştur. Amacı, orjinal sınırları şeffaf bir koruma duvarı ile göstermektir (bkz şekil 101). Zeminde yer alan mozaiklerin korunması için üzerlerine basmadan yürünebilecek bir gezi platformu eklenmiştir. Böylece villa ,müze olarak işlevine devam edebilmektedir. Platform, yıkılan duvarların hizasında, duvarlara monte edilerek ve zemine dokunmadan yapılmıştır. Platformun tarihi alana zarar vermemesi, aşındırmaması, etrafı sudan ve direkt güneş ışığından koruyacak büyüklükte ve ağırlıkta olması gerekmektedir. Villa'nın peristil bölümünde açılıp kapanır bir sistem tasarlanarak havalandırma sağlanması amaçlanmıştır (bkz şekil 101). Cam cephenin bir kısmına direkt güneş ışığından korunması için otomatik kapanır güneşlikler monte edilmiştir. Bu sayede yarı yüksek villanın orjinal duvarlarına doğal gölge sağlanabilmektedir. Tarihi yapının içinde yer alan yeni hacimler petek alçıpandan yapılmıştır. Ahşap çatı, ahşap makaslarla taşınmaktadır; bakır ile kaplanmıştır ve aralarında da kauçuk kılıf bulunmaktadır. Mimar Franco Minissi, restorasyon görünümünden ziyade yapının eskiyi anımsatmasını tercih ettiğini söylemiştir (Vivio, 2015).

Şekil 98. The Roman Villa del Casale arkeolojik alan ile ilişkisini gösteren fotoğraf (UNESCO, 1997)

Şekil 99. The Roman Villa del Casale hava fotoğrafı

Şekil 100. The Roman Villa del Casale vaziyet planı (Erişim adresi: <https://www.amazing-world.html>)

Şekil 101. (a) The Roman Villa del Casale dış görünüşü, (b) The Roman Villa del Casale iç fotoğrafı (UNESCO, 1997)

h) Antalya Doğu Garajı Kültür ve Ticaret Merkezi:

Künye:

Mimar/Firma: Erkal Mimarlık

Konum: Antalya/Türkiye

Proje yılı: 2013 – 2019

Proje Alanı: 2,500 m²

Fotoğraf: Erkal Mimarlık Render, 2013. Erişim adresi: <http://www.arkiv.com.tr>

Arkeolojik Alan:

Antalya Büyükşehir Belediyesi tarafından 2005 yılı Doğu Garajı ve Halk Pazarı yarışmasının inşaat kazıları 2008 yılında başladığında, alanda Roma dönemine ait Nekropol keşfedilmiştir. Nekropol alanında ortaya çıkarılan mezarlar 3 tipte gruplandırılmıştır. Bu mezar tipleri; sandık mezarlar, khamosorion mezarlar ve dromoslu oda mezarlardır.

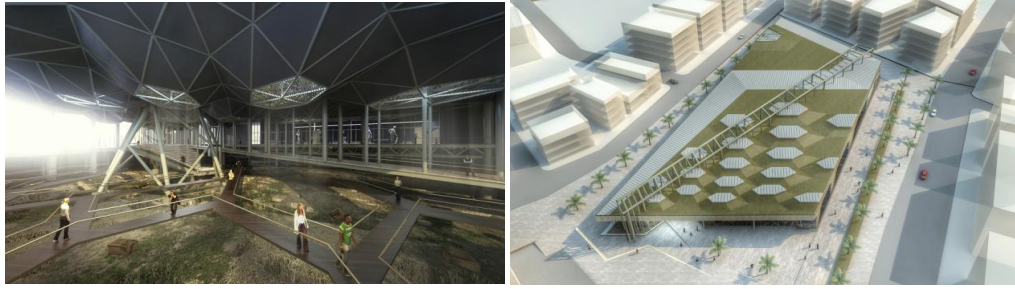
Mimari Ek:

Müze, arkeolojik kalıntıları doğal tahribattan koruyan bir örtü olarak tasarlanmıştır; ayrıca müze nekropol boyunca gezinmeyi sağlayan yürüyüş yollarına ve galeri mekanlarına sahip olacak şekilde kurgulanmıştır (bkz şekil 103). Arkeolojik buluntuların yağmur ve güneş ışınlarından korunması için tüm alanının üzeri örtü ile kaplanmıştır (bkz şekil 102). 80 adet farklı ebatlardaki çelik kolonlar ile yapı arkeolojik alanın üzerinde durmaktadır. Bu kolonlara yürüyüş yolu monte edilmiştir. Beş katlı kompleksin ilk iki katında pazar yeri, 3. ve 4. katlarında festival çarşısı, en üst katta ise yeme içme alanları yer almaktadır. Geleneksel çarşı kültürünün yaşatılması

hedeflenmektedir. Mimari ekte Antalya Şehir Konservatuarı'na ait 20 adet derslik, sanat galerileri, prova stüdyoları ve çeşitli atölyeler bulunmaktadır. 600 kişi kapasiteli tiyatro salonu da tasarlanmıştır (Antalya Belediyesi, Erişim adresi: <https://www.antalya.bel.tr>; Erkal Mimarlık, 2013).

Proje, Tarihi Kentler Birliği tarafından düzenlenen Tarihi ve Kültürel Mirası Koruma Proje ve Uygulamalarını Özendirme Yarışması'nda 2018 Yılı Metin Sözen Koruma Büyük Ödülü'ne layık görülmüştür (Öztoğran ve diğerleri, 2020).

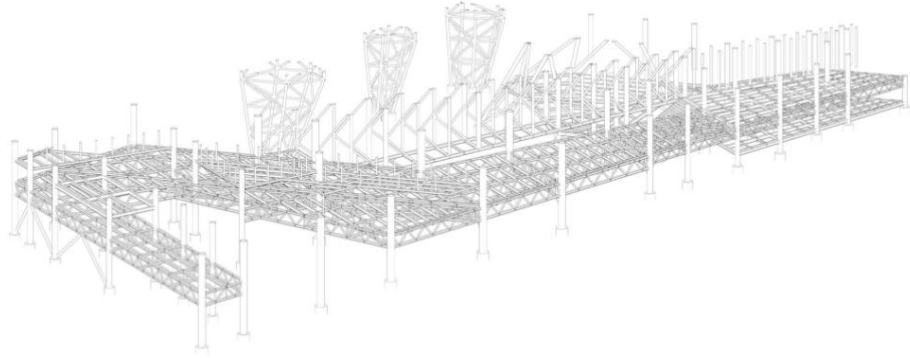
Şekil 102. (a) Antalya Doğu Garajı Kültür ve Ticaret Merkezi ile arkeolojik alan ilişkisini gösteren render, (b) Antalya Doğu Garajı Kültür ve Ticaret Merkezi hava görüntüsü (Erkal Mimarlık, 2013)

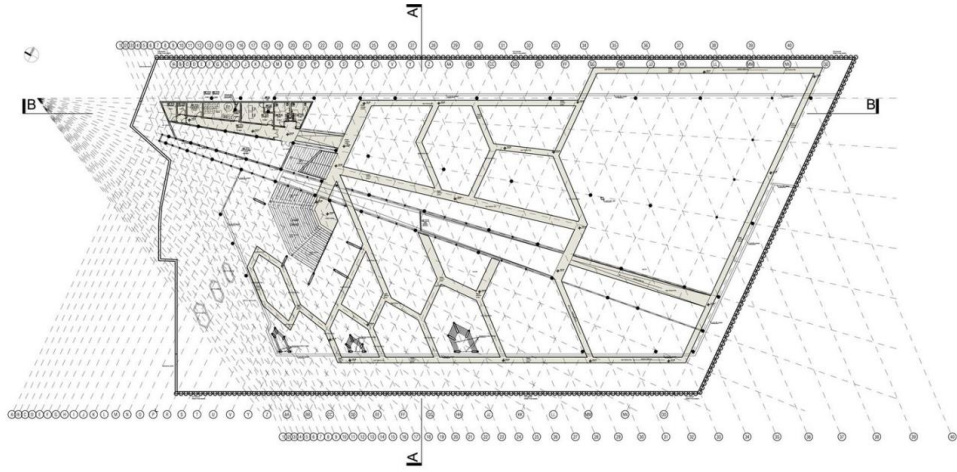
Şekil 103. (a) Antalya Doğu Garajı Kültür ve Ticaret Merkezi içini gösteren render, (b) yapının hava fotoğrafı (Erkal Mimarlık, 2013)

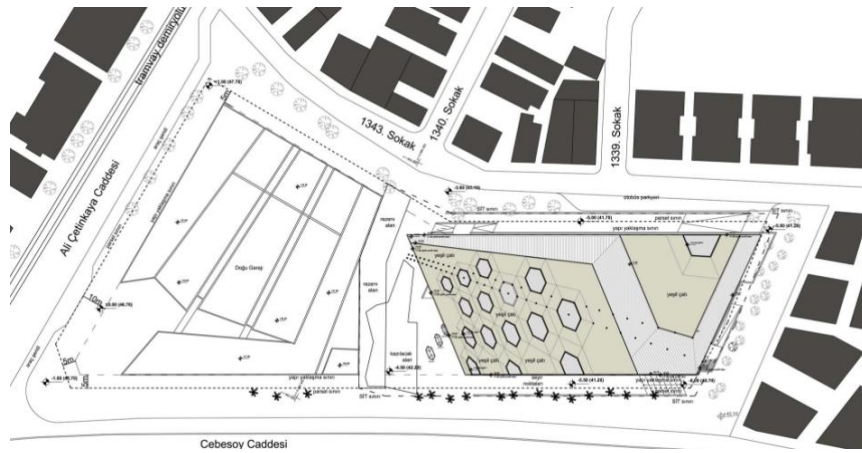
Şekil 104. Antalya Doğu Garajı Kültür ve Ticaret Merkezi bulunan arkeolojik kalıntılar. (Erişim adresi: <http://www.arkiv.com.tr>)

Şekil 105. Antalya Doğu Garajı Kültür ve Ticaret Merkezi strüktürel planı (Erkal Mimarlık, 2013)

Şekil 106. Antalya Doğu Garajı Kültür ve Ticaret Merkezi taşıyıcı akslarını gösteren plan (Erkal Mimarlık, 2013)

Şekil 107. Antalya Doğu Garajı Kültür ve Ticaret Merkezi vaziyet planı (Erkal Mimarlık, 2013)

Şekil 108. Antalya Doğu Garajı Kültür ve Ticaret Merkezi yatay kesiti (B-B kesiti)
(Erkal Mimarlık, 2013)

i) Jingdezhen Imperial Kiln Museum:

Künye:

Mimar/Firma: Studio Zhu-Pei

Konum: Jiangxi/Çin

Yıl: 2020

Proje Alanı: 10,370 m²

İnşaat Mühendisi: Architectural Design and Research Institute of Tsinghua University

Fotoğraf: Studio Zhu-Pei, Schran Image, Fangfang Tian Arşivleri, 2020

Erişim Adresi: <https://www.archdaily.com>

Arkeolojik Alan:

Jingdezhen, 1,700 yıldır çanak çömlek ürettiği için dünyada "Porselen Başkenti" olarak bilinmektedir. Ming ve Qing hanedanlarında Jingdezhen, Avrupa'ya büyük miktarda porselen ihraç etmiştir.

Mimari Ek:

Tarihi bölgenin merkezinde yer alan Müze alanı, birçok eski fırın kompleksini çevreleyen İmparatorluk Ocağı kalıntılarına bitişik konumdadır. İmparatorluk Fırını kalıntılarının doğu tarafına bitişik oldukça sınırlı bir tarihi alanda yer alan İmparatorluk Fırın Müzesi'nin planı, Jingdezhen'in kuzey-güney doğrultusundaki sokağın paralelinde yer almaktadır. Girişi, su havuzları ve batıya bakan köprüsü ile Imperial Kiln Relic Park'tan gelen ziyaretçileri ağırlamak için İmparatorluk Fırın Harabeleri'ni çevrelemiştir. Yayalar, yeşil ormanın içindeki üst örtüyü merak edip köprüden geçerek doğrudan müzenin fuayesine ulaşabilmektedirler. Müze yapısı, geleneksel fırın tipini andıracak şekilde ve kırmızı tuğlalardan oluşan yarım düzineden fazla tonozlardan oluşmaktadır. Her bir tonozun eğriliği ve uzunluğu benzerdir, bu sayede görsel birlik

sağlanmıştır. İnşaattan sonra bulunan birkaç kalıntı da dahil olmak üzere birçok mevcut kalıntı dikkatlice korunmuştur (bkz şekil 109. Studio Zhu-Pei, 2020. Erişim adresi: <http://www.studiopeizhu.com>).

Müzenin eski fırınlar gibi organik, astarlı ve kemerli yapısı areolojik alanın geçmişine atıfta bulunarak arazide yer almaktadır. Aynı zamanda iç mekanı cadde seviyesinin altına ulaştırmaktadır. Çevresindeki yüksek yapılardan tamamen zıt yatay düzlemde yer alan yapı bu sayede göze çarpılmaktadır (bkz şekil 110). Zeminde yayılan yapı sokak seviyesinde kamusal alanlar oluşturmaktadır. Müze içinde bir dizi açık tonoz ve avlu tasarımı yer almaktadır. Bu gölgelik yaratan kamusal alanlar sıcak havadan ve yağmurdan korunmayı sağlamaktadır. Binanın başını ve sonunu oluşturan alanların tonozlu yapıda olması sahadaki tarihi dokunun izlerini ortaya çıkarmaktadır (Studio Zhu-Pei, 2020).

Yaya aksı yapının ana girişinden fuayeye girildiğinde ve sola dönüldüğünde, sonunda hafif bir merdivenle karşılaşmaktadır. Bu aks boyutları birbirinden farklı çeşitli kapalı ve açık alanlarla bir dizi kemerli sergi alanı geçilerek, beş arkeolojik buluntuların bulunduğu avlu ile yeraltı seviyesine akmaktadır (Studio Zhu-Pei, 2020).

Fuayeden sağa dönen biri, sırasıyla kitapçı, kafe, çay salonunu geçerek kemerin altındaki yarı açık bir alana ulaşarak pitoresk bir manzara ile karşılaşmaktadır. Farklı büyüklükteki beş avlunun farklı bir teması bulunmaktadır; altın, ahşap, su, ateş, toprak. Bu beş tema sadece eski Çin'in dünya hakkındaki düşüncesini yansıtmaktadır ve aynı zamanda porselen yapım teknikleriyle de ilişkilendirilmektedir (Studio Zhu-Pei, 2020).

Geçmiş zamanda ustalar tuğla fırınları iskelesiz çok özel bir şekilde inşa etmişlerdir. Mimar da bundan yola çıkarak tonozları ince ve hafif tuğla fırınlarını kullanarak minimum malzeme ile maksimum iç mekana yaratarak yorumlamıştır Müzenin temel yapısı bir kemer yapı sistemidir, iki kat yığma tuğla duvar arasına taşıyıcı olarak beton dökülmüştür (Studio Zhu-Pei, 2020).

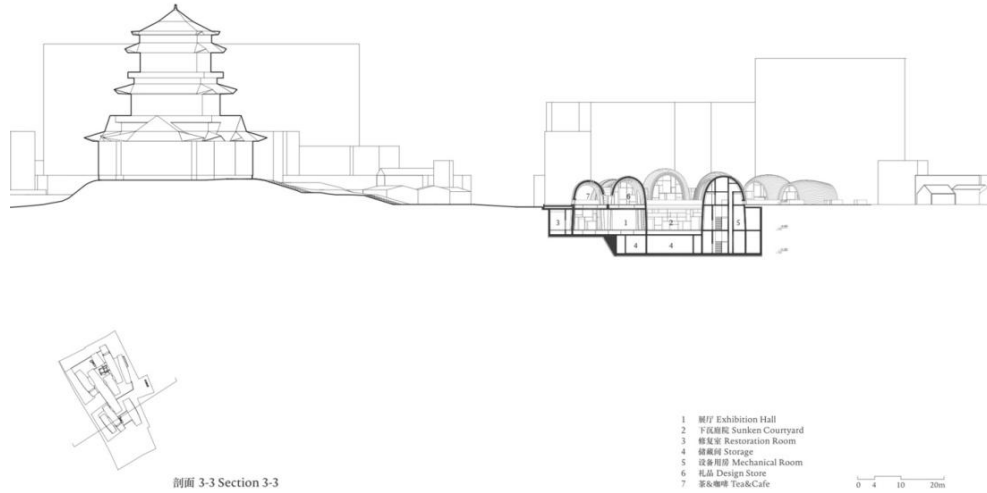
Evlerin ve her çeşit binanın inşasında geri dönüştürülmüş fırın tuğlalarının kullanılması Jingdezhen'de önemli bir karakterdir çünkü fırınların belirli bir termal performansını korumak için tuğla fırınların her iki veya üç yılda bir yıkılması gerekmektedir. Şehrin tamamı geri dönüştürülmüş fırın tuğlaları ile kaplıdır. Müzenin yapım malzemesinde

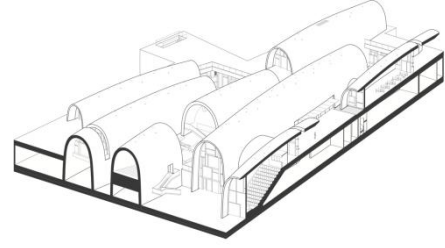
geri dönüştürülmüş eski fırın tuğlaları, yerel inşaat kültürünü yansıtmaması için yeni tuğlalarla karıştırılmıştır. İç kısma girişi sağlanan doğal ışık, hem çatı penceresi hem de avlulara direkt açılan cepheler ile elde edilmektedir; bu tasarım antik tuğla fırınından duman deliklerinden ilham alınarak tasarlanmıştır. (Studio Zhu-Pei, 2020).

Şekil 109. Jingdezhen Imperial Kiln Museum dıştan fotoğrafı (Studio Zhu-Pei arşivi, 2020), (b) Jingdezhen Imperial Kiln Museum arkeolojik alan ile ilişkisini gösteren fotoğraf. (Schran Images Arşiv, 2020)

Şekil 110. Jingdezhen Imperial Kiln Museum kesiti (Studio Zhu-Pei, 2020)

Şekil 111. (a) Jingdezhen Imperial Kiln Museum hava fotoğrafı (Tian Fangfang Arşiv, 2020), (b) Jingdezhen Imperial Kiln Museum perspektif çizimi (Studio Zhu-Pei, 2020)

3.3.4. Arkeolojik Alan ile Diyalog Kurma Çabasında Olmayan Yaklaşımlar

Bu maddede yer alan yapılar arkeolojik alanları görmezden gelmektedir. Diyalog kurulması için öncelikle iki nesnenin veya canlıların birbirlerini veya bir canlı ile bir nesnenin birbirlerini fark etmeleri gerekmektedir. Bu ilk adım gerçekleştirilmediği için kurulan bir diyalog söz konusu değildir.

a) Mudanya Özdilek Hipermarket:

2012 yılında Bursa'nın Mudanya ilçesinde Özdilek Holding'in başlatmış olduğu kazı çalışmaları sırasında bölgeden 2,700 yıllık Myleia Antik Kenti kalıntılarına ulaşılmıştır. Bursa Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Bölge Kurulu tarafından 3. derece arkeolojik sit alanı ilan edilmiştir. Kurul, inşaatın devam etmesine izin verirken, antik kente ait tarihi kalıntıların da cam çerçeve içinde koruma altına alınarak AVM'nin alt katında sergilenmesini kararlaştırmıştır.

Yaşam Savunucuları'nın oluşturduğu Myrleia Antik Kent Platformu, Bursa 1. İdare Mahkemesi'nde, kurul kararının iptali istemiyle dava açmıştır. Dava süreci devam ederken 2018 yılında, yargı sürecinde el değiştiren AVM'nin yeni sahibi şirket, otoparkla birlikte 9,312 metrekarelik alana inşa edilen tesisi işletmeye açabilmek için 'imar barışı' başvurusu yaparak yapı kayıt belgesi almıştır. Özdilek Holding, bu başvurunun sonunda Yapı Kullanma Ruhsatı karşılığı olan izin belgesini Mudanya Belediyesi'nden almıştır.

Mudanya Belediye Başkanı Hayri Türkyılmaz, Özdilek Holding'e yasa gereği ruhsat vermek zorunda kaldıklarını açıklamıştır. 2018 yılında “İmar Barışı” yasasından yararlanılarak işletme ruhsatı alındığı sırada, bölge için kamulaştırma kararı alınması için çalışmaktaydı ancak bakanlıktan resmi olur gelmemiştir. Bunun sonucunda AVM resmi olarak açılmıştır (erişim adresi: <https://sptnkne.ws/j9YC>).

Şekil 112. (a) Mudanya arkeolojik kalıntılar, (b) Mudanya Özdilek Hipermarket ile arkeolojik alanın ilişkisini gösteren fotoğraf (Erişim adresi: <https://www.bursadabugun.com>)

Şekil 113. (a) Mudanya Özdilek Hipermarket iç fotoğrafı, (b) Mudanya Özdilek Hipermarket (Erişim adresi: <https://www.bursadabugun.com>)

b) Carrefoursa Bodrum:

Halikarnassos'un iki mezarlığı, Myndos ve Mylasa kapıları yakınlarında konumlandırılmıştır. Son yıllardaki yol yapım çalışmaları sırasında ortaya çıkan bazı mezarların üzerlerinde hayvan rölyeflerine rastlanmıştır.

Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen, Karya Kraliçesi Ada'nın mezarı da bunlardan birisidir. Bodrum - Turgutreis yolu üzerinde yer alan CarrefourSA Mağazası'nın içinde, bu antik mezar örneklerinden birisini görmek mümkündür (haber erişim adresi: <https://bodrum.bel.tr> erişim yılı: 2021).

Şekil 114. (a)Carrefoursa Bodrum ile arkeolojik alan ilişkisini gösteren fotoğraf, (b) Bodrum arkeolojik alanı (Erişim adresi: <https://bodrum.bel.tr>)

4. BULGULAR ve TARTIŞMA

Çalışmanın bu bölümünde yeni yapı tasarımlarının bağlamsal stratejisi ve buldukları alan ile olan diyalogu incelenmiştir. Yapıların iç bağlama ya da dışsal bağlama göre hangi modelde tasarlandıkları belirtilmiştir. Bu modelleme sınıflandırması Michael Davis ve S. W. Semes modellemeleri incelenerek yapılmıştır. Arkeolojik alanlar ile diyalog halinde olan mimari yapılar için yeni bir sınıflandırma gerekmiştir. Farklı bir sınıflandırma oluşturulmasının sebebi, Davies ve Semes'in oluşturdukları kriterler sadece tarihi bir yapı ve onunla ilişkili bir mimari ek üzerine incelemelerden oluşmasıdır. Bu tezde büyük ölçekte arkeolojik alan ve mimari ek/ekler incelenmektedir, tek bir tarihi yapı söz konusu değildir. Bütüncül olarak tarihi çevre dokusunun incelenmesi gerekmektedir. Sınıflandırma başlıkları şunlardır: arkeolojik alanı öne çıkaran tasarım yaklaşımları, alan ile birlikte var olan tasarım yaklaşımları, yeni yapıyı öne çıkaran tasarım yaklaşımları.

4.1. Arkeolojik Alanı Öne Çıkaran Tasarım Yaklaşımlarının Diyalog Kavramı Açısından İncelenmesi

Davies'in "taklit" ve "incelikli", Semes'in "aslına uygun kopyalama" ve "bir üslup içinde keşif" yaklaşımına benzer olan bu stratejide yapıları çevrede yeni ile eski doku arasındaki farklılıklar en aza indirgenir. Tarihi yapıdan ya da yapılardan daha az dikkat çekmesi gerekmektedir. Yapılı çevreye direkt benzemeye çalışmadan ve tasarım dilindeki tutarlılığı koruyarak tasarım yapılır. Yapılacak yapının dış bağlamı önemlidir. Arkeoloji alan ile bir süreklilik duygusunu sürdürerek, aynı ya da yakından ilişkili bir tarzda yeni öğeler ekler. Amaç, farklılaşma ve uyumluluk arasında bir denge yakalamaktır.

4.1.1. Çatalhöyük Güney Koruma Örtüsü – Konya, 2008

Koruma çatısının strüktürü, iç mekanda arkeolojik alanın taş dokusu ile uyumlu olan ahşap malzeme ile oluşturulmuştur. Taş ve ahşap malzemeler doğal malzemeler olması gerekçesi ile kendi aralarındaki duruşları uyumludur ve görselde en az düzeyde fark yaratmaktadır.

- **Yapının Kent İçindeki Silüet Etkisi**

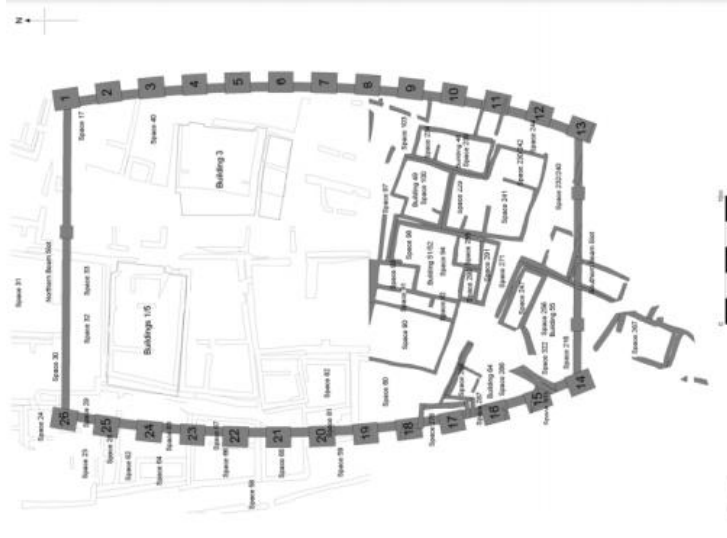
Tuna (2016), yapı strüktürünün eğrisel olmasının oturduğu arazinin topografyası ile kesiştiğini ve bu kesişimin arkeolojik kazı alanı izleri ile uyum sağladığını belirtmiştir. Çatı ayrıca çıkarılabilir yan paneller ile mevsimsel iklim koşullarına göre uyum sağlama özelliği göstermektedir. Arkeolojik alan şehirden uzak kırsal kesimde yer almaktadır. Çatı örtüsü bu boş arazide kendini kolaylıkla gösterebilmektedir. Bu proje 2008 yılında YEM ödülü ile Mimarın İlk Yapısı ödülünü almıştır.

Şekil 115. Çatalhöyük Güney Koruma Örtüsü silüeti (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Arşivi, 2016)

- **Yapı ve Arkeolojik Alan Arasındaki Mekansal İlişki**

Tasarımın öncelikli hedefi koruma olsa da kısmen amacına ulaşabilmiştir. Doğal tahribata bir miktar maruz kalmaktadır. Arkeolojik alanda çıkan kalıntılar ile aynı tonda çatı strüktüründe kullanılan ahşap malzemesi ile uyum yakalanmaya çalışılmıştır. Çatı formu dışarıdan ilgi uyandırmaktadır.

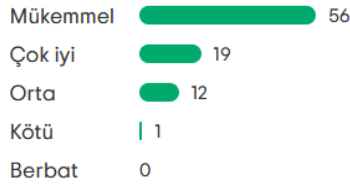
Şekil 116. Çatalhöyük Güney Koruma Örtüsü çatı örtüsünün temel planı (Çatalhöyük Arşiv Raporu, 2007)

- **Kullanıcıların Yapı ile İlişkisi**

Trip Advisor uygulamasındaki kullanıcı yorumlarına göre bu alan yerleşim yerinden oldukça uzaktadır ve tur ortalama yarım saatte bitmektedir. Alanın karşısında vasat bir kafe olduğu belirtilmiştir. Uzak ve yapılacak başka bir aktivite olmamasından ötürü memnun olmayan insanların sayısı 88 kişiden 13'tür. Arkeolojik alana kadar Konya'dan itibaren tabelalar ile yönlendirme yapılmıştır. Ancak son 1-2 kilometre olan yaya yolu toprak bir yol olduğu için nereye gittiği belli değil denmiştir. Kalıntıların fazla yıkıntı halinde olduğu anlaşılmadığını yazan kullanıcılar olmuştur. Gezi rotası ve tabelalarının açıklayıcı oldukları belirtilmiştir. Ziyaretçilerin %63'ü bu alan için mükemmel seçeneğini işaretlemiştir. Arkeolojik alana girişin ücretsiz olması memnuniyeti arttırmıştır. Alanın içi çepeçevre gezilememektedir.

4.5 ●●●●○ 88 yorum

Şekil 117. Çatalhöyük Güney Koruma Örtüsü kullanıcılar tarafından oylaması. (Erişim adresi: https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g780958-d3617265-Reviews-Catalhoyuk_Ruins-Cumra.html)

Şekil 118. Çatalhöyük arkeolojik alanında yapılan çalışma (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Arşivi, 2016)

4.1.2. Saint Maurice Koruyucu Çatısı - İsviçre, 2010

Kilisenin koruyucu çatısı üzerine serpilmiş taşlar kasabanın silüetinde kaya görünümündeki uçurum ve kasaba arasında akışkan bir geçiş ögesi oluşturmuştur. Kullanılan malzeme arazinin doğal dokusu ile aynı olduğu için bu sınıflandırmada bulunmaktadır.

- **Yapının Kent İçindeki Silüet Etkisi**

Kasabada yer alan tarihi kilise yapısının korumasını sağlayan koruyucu örtü, kilise ve kayalıklar arasında doğal silüeti devam ettirecek bir diyalog sağlamaktadır.

Şekil 119. Saint Maurice Koruyucu Çatısı silüeti (Thomas Jantscher Arşivi, 2010)

- **Yapı ve Arkeolojik Alan Arasındaki Mekansal İlişki**

Tarihi yapıyı yağmur ve güneş tahribatından koruyan modern bir çatı örtüsü oluşturulmuştur. Kiliseye zarar gelmemektedir. Çatının ana taşıyıcısı kayalara tutunmaktadır ve kilisenin çatısından da destek almaktadır. Bu taşıyıcı strüktür ve kullanılan malzeme ile yapının tarihi geçmişine referans verilerek doğal çevre ve tarihi kilise arasında bir diyalog oluşturmuştur.

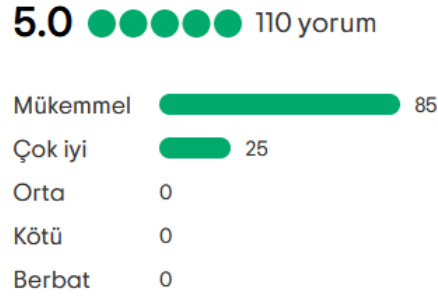

Şekil 120. Saint Maurice Koruyucu Çatısı çatısı (Thomas Jantscher Arşivi, 2010)

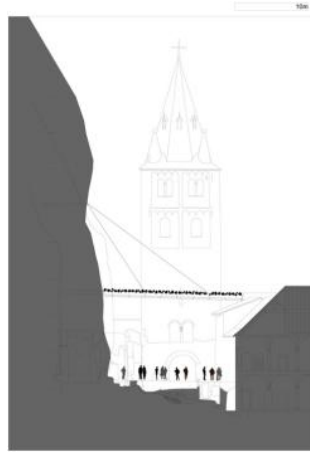
- **Kullanıcıların Yapı ile İlişkisi**

Trip Advisor uygulamasında kullanıcılar kasaba ile kiliseyi birlikte değerlendirerek memnun kaldıklarını söylemektedirler. Tarihin çok iyi korunduğunu belirtilmiştir ve özellikle de manzara için görülmesi gereken bir alan olduğu yorumlarda yazılmıştır. Kilise ziyareti 1 saatte bitmektedir. Sesli rehberin geziyi daha açıklayıcı yaptığı söylenmiştir. Ziyaretçileri yağmur ve güneşten koruyan yapı mimari tasarımı ve çözümü

ile ilgi çekmektedir. Ziyaretçilerin %77'si mükemmel, %23'ü çok iyi seçeneğini işaretlemişlerdir.

Şekil 121. Yapının kullanıcılar tarafından oylaması. (Erişim adresi: https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g1130015-d8511268-Reviews-Abbaye_de_Saint_Maurice_d_AgauneSaint_Maurice_Canton_of_Valais_Swiss_Alps.html)

Şekil 122. Saint Maurice Koruyucu Çatısı kesiti (Savioz Fabrizzi Architectes, 2010)

4.1.3. Xihoudu Relics Ceremonial Flame Park - Çin, 2019

Yapı, topoğrafya ile neredeyse aynı duran bir tasarımda inşa edilmiştir. Yapının tasarımı katmanlı yükselen tepenin devamı gibi gösterilmiştir. Yapının dış cephesi kaya parçası gibi durmaktadır. Yapı dışsal bağlama dikkat etmiştir ve alan ile direkt bağlantı kurmuştur.

- **Yapının Kent İçindeki Silüet Etkisi**

Yellow Trace isimli mimarlık sitesinde mimarlık asistanı Caitlin Miller (2020), yapının manzarayı çok iyi değerlendirdiğinden ve zigzaglı yolun “insanoğlunun ateşin fethinin

zorlu yolculuğu”nu simgelemekte olduğunu belirtmiştir (erişim adresi: <https://www.yellowtrace.com.au>)

Yerleşim alanlarından uzak tepede yer alan arkeolojik alanın doğal bir silüeti bulunmaktadır. Yapılan mimari tasarım bu silüeti bozmadan devam ettirecek nitelikte yapılmıştır. İnsan gözü, tepenin katmanlı yapısını mimari ek ile bir bütün olarak görebilmektedir.

Şekil 123. Xihoudu Relics Ceremonial Flame Park silüeti (Cao Baiqiang, 2019)

- **Yapı ve Arkeolojik Alan Arasındaki Mekansal İlişki**

Mimarın amacı, mimari yapının çevre peyzajla bütünleştirmek için yeni tasarımı oluştururken mistik, manevi ve felsefi bir yer yapmak ve doğa ile insan arasında nihai uyumu sağlama konusundaki eski Çin inancını yeniden yorumlamaktır.

Mimari ek, arkeolojik alanın özelliği olan ateşin keşfi buluntularına referans vererek tarihi alana atıfta bulunacak bir yerleşim düzeninde ve tasarımda arazide konumlanmıştır. Mekanların kendisi ve gezi güzergahı alanın tarihini anlatmaktadır. Arazinin engebeli yapısından da beslenerek arkeolojik alanı korumaya, hatta onun gibi davranmaya çalışan bir tasarımdır.

Şekil 124. Xihoudu Relics Ceremonial Flame Park hava fotoğrafı (Cao Baiqiang, 2019)

- **Kullanıcıların Yapı ile İlişkisi**

Arkeolojik alana ulaşım araçları ile sağlanmaktadır. Devamında yapının ziyaretçi tarafından gezilmesi için bir gezi güzergahı belirlenmiştir; insanlar bu güzergahı takip etmektedirler. Engelle yaşayanlar için uygun bir tasarıma sahip değildir.

Şekil 125. Xihoudu Relics Ceremonial Flame Park içi (Zeng Tianpei, 2019)

4.1.4. Hamar Katedrali – Norveç, 1998

Eski kilise harabesinin üstünde üçgen prizma formunda yükselen cam ve çelikten oluşan şeffaf yapı alanı hem korumaktadır hem de farklı aktivitelerin gerçekleştirilebileceği bir mekan sunmaktadır. Çatı geçirgen yapısı sayesinde kiliseyi kapatmamaktadır ve doğal alanın silüetinde kısmen kendini göstermektedir.

- **Yapının Kent İçindeki Silüet Etkisi**

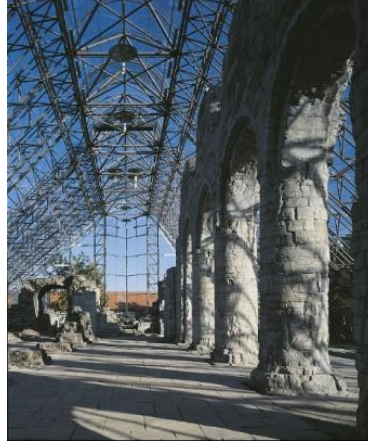
Kentten uzak bir noktada yer alan arkeolojik alan doğa ile iç içedir. Koruyucu çatıda kullanılan cam malzeme çevre silüeti kesmemektedir ve kompakt bir kitle olarak gözükmemektedir. Çatının yüksek olması insanlara uzak çevreden gözüküp alanı belli etmektedir.

Şekil 126. Hamar Katedrali silüeti (Jiri Havran Arşivi, 1998)

- **Yapı ve Arkeolojik Alan Arasındaki Mekansal İlişki**

Mimari ek kendini göstermemek ancak kalıntıları korumak adına şeffaf bir malzeme ile yapılmıştır. Cam malzeme içeriğini gösterirken aynı zamanda dışarıdan gelecek beşeri ve doğal tahribata karşı bir kalkan görevi de görmektedir. Ulaşılabilir ancak dokunulamaz etkisi bulunmaktadır.

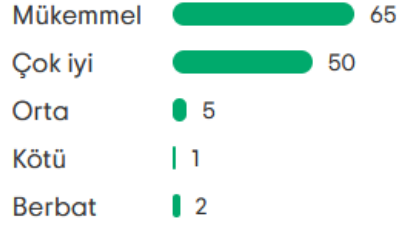

Şekil 127. Hamar Katedrali arkeolojik alan ile ilişkisi (Jiri Havran Arşivi, 1998)

- **Kullanıcıların Yapı ile İlişkisi**

Trip Advisor sitesinde bu alana gelen ziyaretçilerin belirttiği yorumlar yapılan cam koruma örtüsünün tek başına bile gezilmeye değer olduğu ve iç akustiğin çok iyi olduğu yönündedir. Hatta bu kalıntıların olduğu yerde yaz zamanları düşün bile yapılmaktadır. Gelen yorumlarda özellikle yazın gidilebilir bir yer olduğu yazılmıştır, kış zamanı kalın giysi giyilmesi gerekir denmiştir. Bu yorumlar çatı örtüsünün insanları kış döneminde soğuktan tam olarak koruyamadığını göstermektedir. İnsanların günlük aktivitelerini gerçekleştirebileceği, törenlerin ve konserlerin düzenlenebileceği aktif bir alandır. Yakın bölgede kafe olması ve piknik yapılabilecek bir alanın olması memnuniyet seviyesini arttırmıştır. Kullanıcı memnuniyet anketine göre ziyaret eden insanların %65'i ziyaret edilecek mükemmel bir yer olduğunu yazmıştır.

4.5 ●●●●○ 123 yorum

Şekil 128. Hamar Katedrali kullanıcılar tarafından oylaması (Erişim adresi: https://www.tripadvisor.com/ShowUserReviews-g190460-d319189-r309787727-Anno_Museum_Domkirkeodden-Hamar_Hamar_Municipality_Hedmark_Eastern_Norway.html)

Ziyaretçilerin rahatça bulmasını sağlayacak yükseklikte olan koruyucu yapı hem görsel hem fiziksel olarak ulaşılabilir durumdadır. İnsanlara sadece kalıntıları sunmamaktadır. Yapıya farklı bir misyon daha yüklenerek, bir sahne mekanı oluşturulması, tiyatro veya konser verilmesi de sağlanmaktadır. Kurulan diyalog saygılı ve kendinden öncekini beslemeye yönelik bir tutumdur. Burayı ziyaret eden insanlar maksimum verimi alabilmektedirler.

Şekil 129. Hamar Katedrali iç mekanı (Geir Ove Andreassen/Anno Domkirkeodden, 2021)

4.1.5. Roma Kalıntıları Örtüsü / Shelter for Roman Ruins – İsviçre, 1986

Yapının cephesi yatay ahşap panellerle kaplanmıştır ve kübik formu ile durağan bir görünüme sahiptir. Cephe yüzeyinde açılan pencereler ile iç mekan, dışarıdan görülebilmektedir. İç mekanda da ahşap paneller ve çelik taşıyıcılar gözükmemektedir. Gri tonlarının hakim olduğu koruyucu yapı arkeolojik alanın dokusu ve rengi ile uyum içindedir.

- **Yapının Kent İçindeki Silüet Etkisi**

Mimari ek, koruma özelliğinin yanı sıra bölgeyi de ilgi çekici bir hale getirmek istemiştir. Çevre doku ile aynı renge sahip bir malzeme seçilmiştir. Kent silüetinde yükselmediğinden arkeolojik alanın yerini net belli etmemektedir. Çevre silüet ile uyum içindedir.

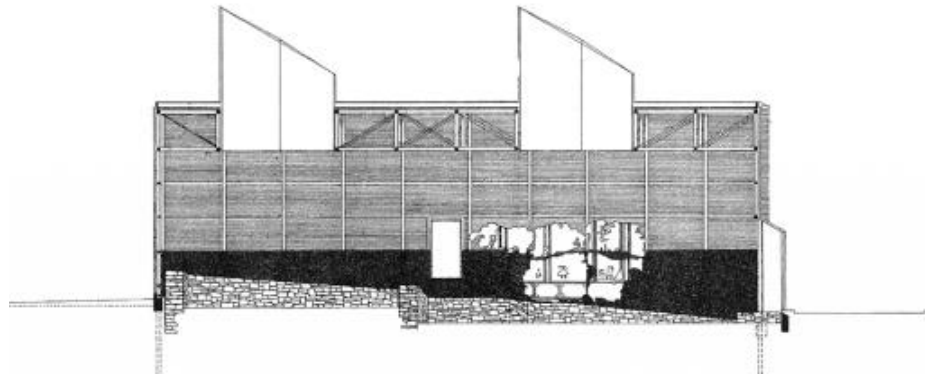

Şekil 130. Roma Kalıntıları Örtüsü dıştan fotoğrafı (August Fischer Arşivi, 1986)

- **Yapı ve Arkeolojik Alan Arasındaki Mekansal İlişki**

ArchDaily mimarlık web sitesinde bu yapı ile ilgili yapılan yorumlar şu şekildedir: “*Işık ve havalandırma havasına izin veren yalnızca ahşap lamelli bu proje, Zumthor'un hassas mimari yaklaşımının bir kanıtı niteliğindedir.*” (Erişim adresi: <https://www.archdaily.com>).

Arkeolojik alanın üstünde yer alan koruyucu alanın dış çepherine dokunduğu için zarar vermemektedir. Yapının kübik formu ve ahşap lamellerin yatay düzlemdeki kullanımı sakin ve ağır bir görünüm vermektedir. Yapı arkeolojik alanı dört taraftan koruyan ve bu koruma amacından dolayı arkeolojik alanın üstünde baskın bir tutumdadır.

Şekil 131. Roma Kalıntıları Örtüsü kesiti (Peter Zumthor Architects, 1986)

- **Kullanıcıların Yapı ile İlişkisi**

Mimar ve mimarlık fotoğrafçısı Dane Alonso (2020) Chur'de bulunan bu alana gidiş trenler aracılığı ile kolaylıkla gerçekleşebilmektedir demektedir. Yapının ziyaret edilmesi için tren istasyonundaki turizm ofisinden anahtarın alınması gerekmektedir; ziyaretçi gelene kadar gün boyu kilitli tutulmaktadır. Sonrasında her hangi bir görevli olmadan insanlar kendi başına yapıyı ziyaret edebilmektedirler. Yapının dışarıdan neredeyse hiç fark edilemeyecek kadar çevre ile uyum sağladığı belirtilmektedir. Yapı ahşap yatay malzeme ile birlikte gözetleme deliği gibi bulunan pencerelerden oluşmaktadır. Akordeon şeklinde göze çarpan ilginç şekilli kapıdan içeri giriş yapılmaktadır. İç mekan az ışıklı ve asimetrik şekilde düzenlenmiştir (erişim adresi: <https://apalmanac.com>).

Yaya hizasında dikkat çeken yapı öncelikle ziyaretçi için merak duygusu uyandırmayı hedeflemektedir. İç mekana giriş yapıldıktan sonra arkeolojik alan ile görsel temas sağlanmaktadır. Engelle yaşayanlar kullanamamaktadır.

Şekil 132. Roma Kalıntıları Örtüsü içi (August Fischer Arşivi, 1986)

4.1.6. Troya Arkeoloji Müzesi - Çanakkale, 2018

Arkeolojik alandan çıkarılan buluntuların toprak renginden esinlenerek yapının dış cephesi oluşturulmuştur. Müzenin bulunduğu arazide cephe malzemesinin dokusu ve rengi hem dikkat çekici hem de uyumlu bir duruş sergilemektedir. Yapının kübik formu ve cephede seyrek sayıda ve aritmik bir şekilde yer alan yatay pencereleri ile mimari ek oldukça katı bir kitle halinde bulunmaktadır.

- **Yapının Kent İçindeki Silüet Etkisi**

Kentten uzak kırsal alanda yer alan yapı, formu, yüksekliği ve malzemesinin rengi ile kendini uzaktan fark ettirmektedir. Kullanılan malzeme, renkler ve tasarlanan hacim dolayısıyla kırsal silüetini bozmamaktadır, görsel katkı sağlamaktadır.

Şekil 133. Troya Arkeoloji Müzesi dıştan fotoğrafı (Murat Germen Arşiv, 2019)

- **Yapı ve Arkeolojik Alan Arasındaki Mekansal İlişki**

2011 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından açılan ulusal mimari proje yarışması sonucunda 1. olan Yalın Mimari Tasarım tarafından elde edilen proje uzun bir inşaat sürecinden sonra, 2018 yılında tamamlanmıştır. Jüri raporu “*Hemen göze çarpan kübik formunun kendine özgü stilizasyonu, yalınlığı, çevresini zorlamayan ölçüsü ve dikkatle ölçülendirilmiş boyutlarının içinde kurgulanan dolaşım / sergileme sistemiği, önemli seçim ölçütlerinden biridir. Bilinen dünya örneklerine referans verirken kendine özgülüğünü de koruyan bu çözüm, jüri tarafından başarılı bulunmuştur. Troya imgesi ile yarışmayan, ancak asıl kendisi için varolan tutarlı bir model geliştirilmiştir. Müzenin diğer işlevsel mekânlarının örgütlenmesi de olumlu niteliklerinden biridir. Yapının kendisinin adeta topraktan yükseldiği izlenimini veren -5.00 kotundan başlaması, yapının kendi başına varoluşunu görselleştirirken, plan çözümleri için önemli alanları da kullanıma açmaktadır. Yapı çevresi ile arasına çok dikkatli biçimde mesafe koyan bir tasarım geliştirmiştir.*” şeklindedir (erişim adresi: <http://www.mimarlikdergisi.com>).

Mimari ek, European Museum of the Year Awards 2020 (Avrupa Yılın Müzesi Ödülleri 2020) ödülünü kazanmıştır (erişim adresi: <https://www.europeanforum.museum/en>).

Mimar, arkeolojik kazı alanının üstünde ya da içinde olmayan, kısmen yakınında yer alan bu yapıyı, bulunduğu bölgenin tarihine referans verecek bir tasarımda geliştirmiştir. “Yerin ruhu” kavramından etkilenen mimar, yeni yapıyı arkeolojik alanlardan çıkan buluntulara gönderme yaparak benzeşme yoluyla tasarlamıştır. Yapı arkeolojik alanı temsil etmektedir.

Şekil 134. Yapını Troya Arkeoloji Müzesi vaziyet planı (Yalın Mimarlık, 2018)

Şekil 135. Troya Arkeoloji Müzesi hava fotoğrafı (Murat Germen Arşiv, 2019)

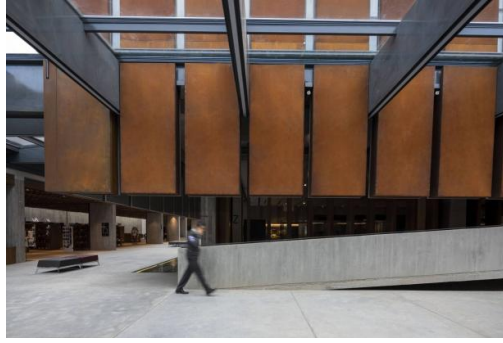
- **Kullanıcıların Yapı ile İlişkisi**

Trip Advisor uygulamasındaki kullanıcı yorumları, yapının eserleri sergileyiş biçimi ve elektronik sunum tekniklerinin de kullanımı sayesinde son derece anlaşılır olduğu yönündedir. Ulaşımın da rahat olduğu belirtilmiştir. Otobüsler ve otomobiller için ücretsiz otopark yer almaktadır. Trip Advisor’da ziyaretçilerin %86’sı müzenin mükemmel olduğunu işaretlemiştir. Ören yeri ve müze için ayrı ayrı giriş ücretleri alınması eleştirilmiştir. Sanal gerçeklik bölümünün olması, video sunumların yapılması

beğeni toplamıştır. Engelli bireyler gezebilmektedir. Tekerlekli sandalye ihtiyaç duyanlara verilmektedir. Müzenin kafe ve hediyelik eşya bölümü pahalı görülmüştür.

Şekil 136. Troya Arkeoloji Müzesi kullanıcılar tarafından oylaması (Erişim adresi: https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g297979-d15350479-Reviews-Troya_Muzesi-Canakkale_Canakkale_Province_Turkish_Aegean_Coast.html)

Şekil 137. Troya Arkeoloji Müzesi içi (Murat Germen Arşiv, 2019)

4.1.7. Kayseri Kale İçi Arkeoloji Müzesi – Kayseri, 2008

Kale içinde yer alan mimari düzenlemede kullanılan malzemeler ahşap ve beton olmuştur. Taş dokunun yanında özellikle zeminde ve zemin altı kotunda beton malzemenin yer alması kale içinde yatay ve düşey düzlemde aynı rengin hakim olmasını sağlamıştır. Ahşap lamellerden oluşan kübik yapılar ise taş ile uyumlu bir görünüme sahiptir. Bu yapılar sıralı yer almaktadır ve farklı dokular arasında ahşap ve taş malzemeler kendi aralarında tekrar ederek bir ritim oluşturmuştur.

- **Yapının Kent İçindeki Silüet Etkisi**

Yarışmanın jüri raporuna göre proje, kalenin anıtsal değerini en üst düzeyde gözetmesi, yer üstünde yoğun ve aktif olan kent merkezinde huzur veren, dingin bir iç bahçe oluşturması açısından olumlu bulunmuştur (erişim adresi: <http://www.mimarlikdergisi.com>).

Şehir içinde yer alan Kayseri Kalesi modern ve tarihi yapıların oluştuğu karma bir silüet yaratmaktadır. İnşa edilen yeni mimari hacimler kale içinde kaldığından dolayı şehir silüetine etki etmemektedir. Kale içinde yarattığı görüntü ise tarihi yapı ile uyumludur.

Şekil 138. Kale içi hava fotoğrafı (ALTKAT Architectural Photography Arşivi, 2008)

- **Yapı ve Arkeolojik Alan Arasındaki Mekansal İlişki**

Kayseri İç Kalesi'nin korunarak, kültür ve sanat ortamına dönüştürülmesi için 2008 yılında Kayseri Büyükşehir belediyesi tarafından açılan iki kademeli ulusal mimarlık yarışmasını kazanan bu proje 2013 yılında inşa edilmiştir (erişim adresi: <http://www.mimarlikdergisi.com>).

Yarışmanın jüri raporuna göre projenin, kültür, sanat ve ticaret etkinlikleri ile yaşayan bir göçük sokak oluşturması; alt katındaki mekânların surlara dayandırmamasını uygun görülmüştür. Ayrıca bu sokağa açılan aktivite alanlarına ışık ve hava sağlayan açıklıkların her ne kadar alt kata yeterli doğal ışık sağlamıyor olsa bile, iç kale zeminini sadece minimal ölçülerde zedelemesi yönünden olumlu bulunmuştur. Yerin altında istenilen işlevlerin başarıyla çözümlenmiş ve örgütlenmiş oluşu uygun bulunmuştur. Hali hazır girişlerle çevresel ilişkiler anlaşılır denmiştir. Surların seyir amaçlı kullanımı için kullanılan merdivenlere hafif olmaları ve konumları açısından uygun ve işlevseldir denmiştir (erişim adresi: <http://www.mimarlikdergisi.com>).

Tarihi kaleye zarar vermeden inşa edilen birden fazla hacim, kalenin görüntüsünden zıt bir tasarım yaratmak yerine, keskin hatlara sahip ahşap cephelerin olduğu bir silüet yaratmıştır. Ancak alt kat tasarımı için beton malzeme kullanılmıştır; bu sayede zemin altı kotu ve işlevi belirginleştirilmiştir.

Şekil 139. Kayseri Kale İçi Arkeoloji Müzesi görünüşü (ALTKAT Architectural Photography Arşivi, 2008)

- **Kullanıcıların Yapı ile İlişkisi**

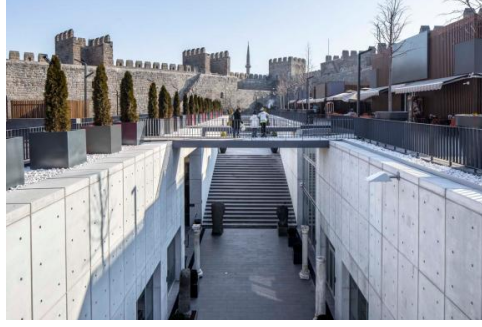
Trip Advisor uygulamasındaki ziyaretçi yorumlarına göre alan tarihe saygı duyularak restore edilmiş; ancak fazla ticari mekanın olduğu söylenmiştir. Fakat kale ilgili yorumların çoğu kale içine girilmeden yapılmıştır. Bu durum yeni yapının tanıtımının yetersiz yapıldığını göstermektedir. Sitenin kendi memnuniyet anketine göre %47'si mükemmel, %28'i ise çok iyi seçeneğini işaretlemiştir. Kale surlarının restorasyonunda sur dokusunun çok değiştirdiğini söyleyen olumsuz bakış açıları da siteye yazılmıştır. Şehrin merkezinde yer alıp her alandan gözüktüğü için özellikle gitmeye gerek yok diyen yorumlar bulunmaktadır.

Şekil 140. Kayseri Kale İçi Arkeoloji Müzesi kullanıcılar tarafından oylaması (Erişim adresi: https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g297984-d307871-Reviews-The_Citadel-Kayseri_Kayseri_Province.html)

Kale içi gezi ulaşımı her türlü birey için mümkün olmaktadır. Satış ve sergi mekanları kale içinde yer almaktadır ve esnaf için de ilgi çekici hacimler yaratıldığı için daha fazla ziyaretçi çekmektedir.

Şekil 141. Kale içi düzenlemenin fotoğrafı (ALTKAT Architectural Photography Arşivi, 2008)

4.1.8. Basilica di Siponto – İtalya, 2016

Çelik malzemeden yapılan ve sık aralıklarla dokunan rekonstrüksiyon bazilikanın eski halini yansıtmaktadır. Bazilikanın kalıntılarının üstünde yükselen yapı malzemenin aralıklı dokunması sebebi ile şeffaf bir görünüm vermektedir.

- **Yapının Kent İçindeki Silüet Etkisi**

Bazilika kırsal kesimde yer almaktadır ve bir kısmı sağlam, bir kısmı ise yıkılmıştır. Yapılan mimari ek, görünüşü kısmen düzenlemektedir. Yapı yarı şeffaf bir ek olarak bazilikanın üstünde yer almaktadır, kırsal ve tarihi silüetin üstüne geçmediği için tarihi dokuyu olumlu etkilemektedir.

Şekil 142. Basilica di Siponto hava fotoğrafı (Matteo Nuzziello Arşivi, 2016)

- **Yapı ve Arkeolojik Alan Arasındaki Mekansal İlişki**

İtalya'nın en prestijli mimarlık ödüllerinden Gold Medal for Italian Architecture (İtalyan Mimarisi için Altın Madalya) tarafından 2018 yılında Komisyona Özel Ödül ile ödüllendirilmiştir. Bu yarışma Triennale di Milano ve Kültür Bakanlığı ortaklığında 3

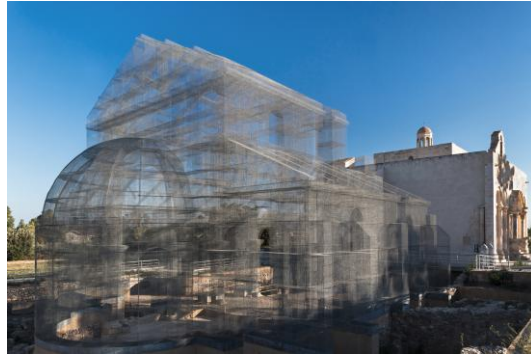

yılda bir İtalya’da düzenlenmektedir. Para ödülü de bulunmaktadır (erişim adresi: <https://www.archdaily.com>).

2016 yılında ise Riccardo Francovich Arkeoloji Ödülü'ne layık görülmüştür. İtalya müzecilik ve arkeolojinin gelişimine katkı sağlayan Profesör Riccardo Francovich'nin anısına düzenlenen yarışmadır (erişim adresi: <https://www.archdaily.com>).

ArchDaily mimarlık web sitesinde Niall Patrick Walsh (2018) makalesinde yapı için mekanın hafızasına doğru bir köprü görevi üstlendiği yorumunu yapmaktadır (erişim adresi: <https://www.archdaily.com>).

Bazilikanın temelleri üzerinde yükselen mimari tasarım tarihi yapıya zarar vermemektedir. Tasarım arkeolojik alanda değil heykeltıraşın atölyesinde yapıp yerine yerleştirildiği için inşa esnasında problem ile karşılaşılmamıştır. Sanatçının öngörüsü ile rekonstrüksiyonu yapılan bazilika insanlara eski sağlam zamanlarındaki görünümünü olumlu ölçüde sergileyebilmiştir.

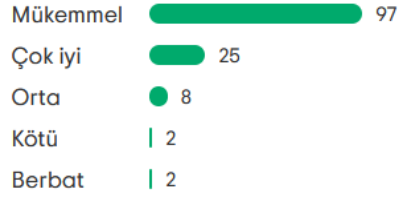

Şekil 143. Basilica di Siponto görünüşü (The Blind Eye Factory Arşiv, 2016)

- **Kullanıcıların Yapı ile İlişkisi**

Trip Advisor uygulamasındaki ziyaretçi yorumları bulunmamaktadır. Sitenin kendi memnuniyet anketine göre %72'si mükemmel, %19'u ise çok iyi seçeneğini işaretlemiştir. Girişin ücretsiz oluşu memnuniyet düzeyini arttırmıştır.

4.5 ●●●●○ 134 yorum

Şekil 144. Basilica di Siponto kullanıcılar tarafından oylaması (Erişim adresi: https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g2275599-d10117346-Reviews-Parco_Archeologico_di_Siponto-Siponto_Manfredonia_Province_of_Foggia_Puglia.html)

Ziyaretçiler arkeolojik alanın olduğu bölgeye araç ile ulaşabilmektedirler ve mimari eki görebilmektedirler. Tellerle yapılan rekonstrüksiyon ile birlikte ışıklandırmalar da eklenmiştir, bu sayede bazilikanın gece ve gündüz vakitlerinde farklı bir ambiyans ile tanıtılması sağlanmıştır.

Şekil 145. Basilica di Siponto içi (Giacomo Pepe. Erişim adresi: <https://thespaces.com>)

4.1.9. Küçükyalı Arkeoparkı – İstanbul, 2020

Arkeolojik alanda kurulan geçici mekanlar mahalle sakinlerine çeşitli aktivitelerin gerçekleştirebileceği alanlar sunmaktadır. Bu sayede alan hem korunmaktadır hem de insanlara tarihi ile ilgili bilgilendirme yapılmaktadır.

- **Yapının Kent İçindeki Silüet Etkisi**

“Yapı” internet sitesinde Mimar Aysun Koca (2014) yazısında alandan şu şekilde bahsetmektedir: “*Küçükyalı Arkeopark alanı Maltepe’nin Çınar mahallesinde yaklaşık 5,000 metrekare alan üzerinde yaklaşık 30,000 kişiye hitap eden bir yeşil-açık alandır. Marmara kıyılarından sahil yolu ve banliyö hattı ile ayrılıyor, tarihsel geçmişinden de gelen bir alışkanlıkla, Adalar’la bağına güçlendiren bir konumda yer alıyor.*” (erişim adresi: <http://www.yapi.com.tr>)

Arkeolojik alan mahalle arasında kalmış, alçakça ve yeşillikler arasında bir kısmı yıkılmış bir kiliseye aittir. Yapılan geçici mekanlar alan içinde yer aldığı için silüette gözükmemektedir.

Şekil 146. Küçükyalı Arkeoparkı hava fotoğrafı (Erişim adresi: <https://kyap.ku.edu.tr/?q=tr/node/48>)

Şekil 147. Küçükyalı Arkeoparkı, 1950 (Erişim adresi: <http://www.yapi.com.tr>)

- **Yapı ve Arkeolojik Alan Arasındaki Mekansal İlişki**

Koca (2014), Küçükyalı Arkeoparkı kazı yöneticisi Alessandra Ricci, kentsel arkeoloji için yerin ruhu (genius logi) kavramının çok temel bir konsept olduğunu söylemiştir. Bir kent içinde yaşayan kişiler mekânı ve nerede yaşadığını hissetmelidir demektedir.

Arkeolojik alana zarar vermeyecek şekilde boş alanlarda oluşturulan geçici aktivite mekanları, alanın aktif kullanılmasını, sahiplenilmesini ve korunmasını sağlamaktadır.

Şekil 148. Küçükyalı Arkeoparkı içinde yapılan etkinlik (Erişim adresi: <https://kyap.ku.edu.tr/?q=tr/node/48>)

- **Kullanıcıların Yapı ile İlişkisi**

Resim, ebru sanatı aktiviteleri; açık hava sineması eğlencesi gibi sosyal aktivitelerin yapıldığı alan ziyaretçilerin arkeolojik alana çekilmesini sağlamaktadır. Alanda farklı bir aktivite ile sit alanının da tanıtılması, sunulması ve korunması sağlanmaktadır. Ulaşım her türlü bireylerce yapılabilmektedir.

Şekil 149. Küçükyalı Arkeoparkı içi (Erişim adresi: <https://kyap.ku.edu.tr/?q=tr/node/48>)

4.2. Alan İle Birlikte Var Olan Tasarım Yaklaşımlarının Diyalog Kavramı Açısından İncelenmesi

Davies'in "modern", Semes'in "soyut referans" yaklaşımına benzer olan bu tasarım stratejisinde soyut bir tasarım dili kullanılarak tarihsel çevreyle yeni yapı arasında referanstan bilinçli olarak uzak bir iletişim kurulur. Bu yaklaşım, farklılaşmayı ve uyumluluğu dengelemeye çalışır.

4.2.1. Efes Yamaç Evleri Koruma Çatısı - İzmir, 1998

Çatı örtüsü katmanlı bir sistemde inşa edilerek topoğrafyanın eğimli yapısı ile uyum sağlaması hedeflenmiş. Ancak beyaz rengi ile yeşil dokunun yer aldığı arazide fark edilmektedir. İç mekanda çelik ve cam malzeme kullanılmıştır. Arkeolojik alanın toprak rengi ile zıt bir şekilde kendini göstermektedir.

- **Yapının Kent İçindeki Silüet Etkisi**

Tasarlanan koruma çatısı beyaz rengi ile arkeolojik alanın bulunduğu doğal renklerin hakim olduğu silüeti bozmaktadır.

Şekil 150. Efes Yamaç Evleri Koruma Çatısı silüeti (Yılmaz ve diğerleri, 2019)

- **Yapı ve Arkeolojik Alan Arasındaki Mekansal İlişki**

Zeren ve Uyar'a (2010) göre Efes Yamaç Evleri için tasarlanmış koruma çatısının yan yüzeylerinde rüzgâra dayanımlı bir malzeme olan, leksan lamellerle kapatılmış ön gerilimli bir sistem uygulanmış olması teknik olarak başarılı bulunmaktadır. Efes Yamaç Evlerinin çatı örtüsünün, arkeolojik kalıntıların yer aldığı peyzaja zıtlık yaratan bir uygulama ile tasarlanmasının uygun bir tasarım tercihi olduğu belirtilmiştir.

Aysun Tuna (2016), çatı örtüsü için zemine az sayıda taşıyıcı eleman ile altında konumlanan arkeolojik kalıntılara minimum seviyede müdahale eden, sökülüp takılabilen ve antik plan kurgusuna uyum sağlayabilen önemli uygulamalardandır demektedir.

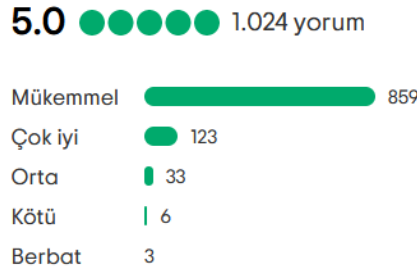
Sit alanına zarar vermeden oturan, temel amacı sit alanını doğal ve beşeri tahribattan korumak olan çatı örtüsü, aydınlatmanın yetersiz oluşu ve gezi platformlarının kazı alanını kısmen kapatmasından dolayı arkeolojik alanın sunumunu yeterli düzeyde yapamamaktadır.

Şekil 151. Efes Yamaç Evleri Koruma Çatısı arkeolojik alan ile ilişkisi (Yılmaz ve diğerleri, 2019)

- **Kullanıcıların Yapı ile İlişkisi**

Trip Advisor uygulamasında Efes Yamaç Evleri'ni ziyaret eden kullanıcıların yorumlarında park sıkıntısı olmayan bir bölge olduğundan bahsedilmiştir. Yalnız içerde kurgulanan merdivenli gezi platformlarının sit alanının anlaşılmasını engellemekte olduğu söylenmiştir. Kullanıcılar genel olarak yapılan restorasyondan memnun kalmıştır. Uygulama üzerindeki oylamaya göre ziyaretçilerin %83'ü alan kurgusundan mükemmel derecede memnun kalmıştır. Bazı kullanıcılar zemindeki mozaiklerin zor görüldüğünü belirtmiştir.

Şekil 152. Efes Yamaç Evleri Koruma Çatısı kullanıcılar tarafından oylaması (Erişim adresi:https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g293976-d294528-Reviews-Ephesus_Terrace_HousesSelcuk_Izmir_Province_Turkish_Aegean_Coast.html)

Çatı tüm bölgeyi olduğu gibi kapattığı için dışarıdan içerisi anlaşılmamaktadır, dolayısı ile ziyaretçi arkeolojik alan ile yapı içerisinde tanışmaktadır. Engelle yaşayanlar için ulaşılabilir değildir. Giriş için Efes Antik Kenti'nde ödenen dışında ayrı bir ücret alınmaktadır, bu durum kullanıcıların hoşuna gitmemiştir ve pahalı gelmiştir.

Şekil 153. Efes Yamaç Evleri Koruma Çatısı içi (Yılmaz ve diğerleri, 2019)

4.2.2. Göbeklitepe Koruma Çatıları – Şanlıurfa, 2018

Göbeklitepe’de bulunan 2 farklı açmada yer alan koruyucu çatılar alanın uzaktan fark edileceği yükseklikte ve formdadır. Şekil 155’teki çatı örtüsü hiperbolik formu ile boş araziye hareketli bir görünüm katmıştır. Şekil 154’teki çatı örtüsü yatay düzlemle paralel ve durağan bir biçimde bulunmaktadır ancak renk ve yüksekliği ile belirgin durmaktadır.

- **Yapının Kent İçindeki Silüet Etkisi**

Kırsal alanda bulunan çatı örtüsünün yüksekliği fazla değildir. Arkeolojik alanın yakın çevresinde yapılaşma olmamıştır bu sebeple yeşilin içinde alan ve çatı örtüsü dikkat çekmektedir.

Şekil 154. Göbeklitepe Koruma Çatıları hava fotoğrafı (İrepoğlu, 2019)

- **Yapı ve Arkeolojik Alan Arasındaki Mekansal İlişki**

Koruyuculuk özelliği tasarımda ön planda tutulmuş çatı örtüsünün ayrıca insanlar tarafından ulaşılabilir olması amaçlanmıştır. Arkeolojik kalıntılar arasında en çok buluntuya sahip açmanın daha dikkat çekici ve gezi platformu ile gezilebilir olması sağlanmıştır.

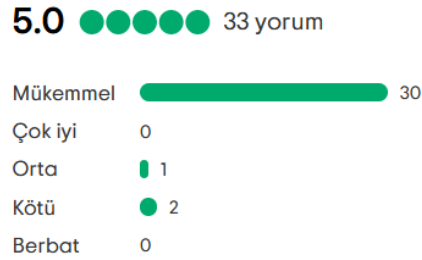

Şekil 155. Göbeklitepe Koruma Çatıları arkeolojik alan ile ilişkisi (Erişim adresi: <https://www.arkeo-tr.com>)

- **Kullanıcıların Yapı ile İlişkisi**

Engelle yaşayan bireyler için de ulaşılabilir olan yapı gezi, platformu boyunca bilgilendirme levhaları ile donatılmıştır ve arkeolojik alan ile ilgili bilgi vermektedir. Tek başına arkeolojik alandan bir şey anlaşılmadığı ve biletlerin pahalı olduğu söylenmiştir. Minibüsler kazı alanına insanları ulaştırmaktadır. Tarihi değeri sebebi ile insanlar severek bu alana geldiklerini belirtmiştir. Uygulama üzerindeki kullanıcı memnuniyeti istatistiğine göre, %91'i mükemmel olarak işaretlemiştir.

Şekil 156. Göbeklitepe Koruma Çatıları kullanıcılar tarafından oylaması. (Erişim adresi: https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g652373-d14803056-Reviews-Gobekli_Tepe-Sanliurfa_Sanliurfa_Province.html)

4.2.3. St Antony Industrial Archaeological Park – Almanya, 2011

Çatı örtüsü bombeli formu ile koruduğu bölgeyi ön plana çıkarmaktadır. Alan bir dökme demir fabrikasının kalıntılarına ait olduğu için koruyucu örtü malzeme seçiminde alanın tarihine referans vermesi gerekçesi ile metalik bir renk tercih edilmiştir.

- **Yapının Kent İçindeki Silüet Etkisi**

Kentten uzak kırsal alanda bulunan arkeolojik alanın üstünde yer alan koruyucu çatı doğal alan içinde metalik rengi ile kontrast durmaktadır. Böylece kullanıcılar için belirgin bir şekilde düşey düzlemde sit alanının yerini göstermektedir. Çatının ince ve organik formu bulunduğu çevrede hafif ve daha az fark edilir durmasını sağlamıştır.

Şekil 157. St Antony Industrial Archaeological Park giriş cephesi (Deimel & Wittmar Arşiv, 2011)

- **Yapı ve Arkeolojik Alan Arasındaki Mekansal İlişki**

2008 yılında düzenlenen ulusal bir yarışmanın sonucunda bu tasarım galip gelmiştir ve inşa edilmiştir. Bunun dışında kazandığı ödüller de bulunmaktadır: Deutscher Verzinkerpreis 2011 (Almany’da galvaniz kullanılmış yapılara verilen ödüdür; para ödülü içermektedir), 3.’lük ödülü, Heinze Architekten AWARD 2011 (Almanya’da bu sene konut dışı yapılara verilmiş para ödülü de içeren bir ödüdür.), 1.’lik ödülü, Deutscher Stahlbaupreis 2012 (Alman çelik konstrüksiyon ödülü), Başarı ödülü, Auszeichnung Guter Bauten 2014 des BDA Niederrhein (Almanya’nın 2014’ün en iyi binalar ödülüdür, genelde her 4 yılda bir verilir; erişim adresi: <https://www.e-architect.com>).

Tuna’nın (2016) makalesinde yapı tasarımında kullanılan malzeme St.Antony kentinin 18. ve 19.yy’larda kentin yerel ürünü olan demir döküm ürünlerinin yeniden yaygınlaştırılması amacı ile seçilmiştir demektir. Arkeolojik alanı korumaya yönelik amacı olan çatı sistemi kazı alanının çevresinde minimum yer kaplayacak şekilde oturmaktadır.

Şekil 158. St Antony Industrial Archaeological Park arkeolojik alan ile ilişkisi (Deimel & Wittmar Arşiv, 2011)

- **Kullanıcıların Yapı ile İlişkisi**

Engelle yaşayanların da gezebileceği bir platform oluşturan üst örtü uzaktan fark edilmektedir ve ziyaretçileri hava koşullarından da koruyabilmektedir. Arkeolojik alandan maksimum verim sağlanabilmektedir. Kullanıcılar sunumun net olduğunu söylemiştir. Uygulama üzerindeki kullanıcı memnuniyeti istatistiğine göre, %72'si mükemmel olarak işaretlemiştir.

4.5 ●●●●● 7 yorum

Mükemmel	5
Çok iyi	2
Orta	0
Kötü	0
Berbat	0

Şekil 159. St Antony Industrial Archaeological Park kullanıcılar tarafından oylaması (Erişim adresi: https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g187383-d12265768-Reviews-LVR_Industriemuseum_St_Antony_Hut-Oberhausen_North_Rhine_Westphalia.html)

4.2.4. Pavlov Arkeopark Müzesi - Çek Cumhuriyeti, 2016

Arkeolojik alan tamamen kazılıp buluntular çıkarıldıktan sonra inşası gerçekleşen yapıda iç bağlamın daha önemli durduğu görülmektedir. Fakat yer üstünde dağınık kümeler halinde bulunan hacimler silüette fazla gözükmemektedir. Bu hacimlerin renginin beyaz olması toprak ve yeşilin hakim olduğu arazide fark edilmektedir.

- **Yapının Kent İçindeki Silüet Etkisi**

Pasin ve Varinlioğlu (2018) alışmalarında yapının yüzeydeki formunun çevresel bağlamda simgesel bir katkıda bulunmakta olduğunu söylemişlerdir.

Kırsal alanda bulunan arkeopark esas mekanlarını toprak altında var etmektedir. Toprak üstünde yer alan birden çok küçük hacimli parçalar doğal silüetin kesintiye uğramadan devam etmesini sağlamaktadır, gelen ziyaretçiler için de yerini belli etmektedir ve merak uyandırmaktadır.

şekil 160. Pavlov Arkeopark Müzesi silüeti (Pijcek Kvt Arşivi, 2016 Erişim adresi: <https://www.kvetarch.cz/gallery85/>)

- **Yapı ve Arkeolojik Alan Arasındaki Mekansal İlişi**

Pasin ve Varinlioğlu (2018) makalelerinde yüzeyde yükselen yapı bloklarının antik dönem formlarına referans verdiğini modern bir dille aktardığını söylemektedirler.

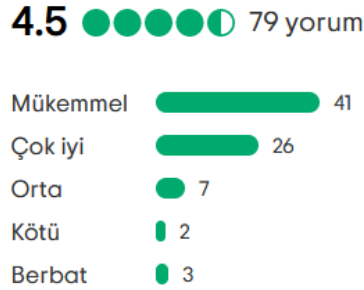
Yeni yapı kalıntıların çıkarıldığı toprağın altına inerek geçmiş kültürler ile ilgili bilgileri sunmaktadır. Sit alanının kazıları bittikten sonra inşa başlamıştır, bölgedeki buluntulara zarar vermemektedir. Yer üstündeki küçük hacimler Paleolitik Dönem mağara yaşayışına referans vermektedir. Uzaktan arkeolojik alanı belli etmektedir ve merak uyandırarak ziyaretçi çekmektedir.

Şekil 161. Pavlov Arkeopark Müzesi vaziyet planı (Architektonická kancelář Radko Květ, 2016)

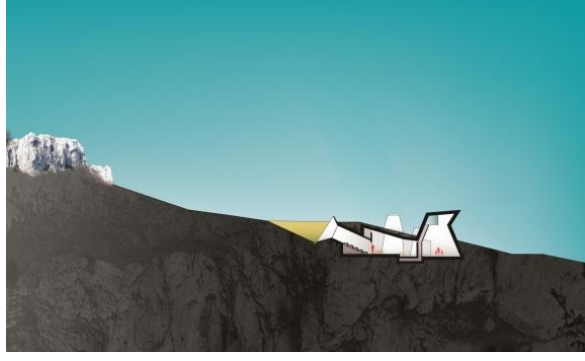
- **Kullanıcıların Yapı ile İlişkisi**

Trip Advisor uygulamasında kullanıcı yorumlarına göre alanın gezilmesi fazla uzun sürmemektedir, teknolojik içerikler ilgi çekici ve açıklayıcıdır. Film gösterileri de yapılmaktadır. Site değerlendirmesine göre ziyaretçilerin %52'si yapı için mükemmel seçeneğini, %33'ü çok iyi seçeneğini işaretlemiştir. Genel olarak beğenilmemesinin sebebi çıkan buluntuların replikalarının sergilenmesidir. Çocuklar için anlaşılır ve uygun bir yerdir denmiştir.

Şekil 162. Pavlov Arkeopark Müzesi kullanıcılar tarafından oylaması (Erişim adresi: https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g2547132-d10823245-Reviews-ArcheoPark_Pavlov-Pavlov_South_Moravian_Region_Moravia.html)

Engelle yaşayanların da müzeyi gezebileceği bir güzergah yaratılmıştır Aynı zamanda tiyatro gösterileri de yapılabileceği bir mekan yaratılmıştır. Bu sayede ziyaretçilere çeşitli aktiviteler ile arkeolojik alanın anlatılması sağlanmıştır.

Şekil 163. Pavlov Arkeopark Müzesi kesiti (Architektonická kancelář Radko Květ, 2016)

4.2.5. Stonehenge Visitor Centre – İngiltere, 2013

Arkeoparkın müze kompleksi olan bu yapı kümeli halde 3 ayrı birimden oluşmaktadır. Çatısını taşıyan kolonlar kalın değildir ve yerleşim düzeni sıktır. Bu düzen, diyalog halinde olduğu arkeolojik alanın tarihine atıfta bulunmasını sağlamaktadır.

- **Yapının Kent İçindeki Silüet Etkisi**

Archello mimarlık sitesinde yer alan yorumu göre yapı “zarif ama sağlam” bir duruş sergilemektedir. Serbest dağılmış ince kolonlar ve tüm yapının üstünü kapatan ince çatı örtüsü arazi üstünde geçirgen bir silüet yaratmıştır ve geçici bir yapıymış hissiyatı vermektedir (erişim adresi: <https://archello.com>).

Kırsal alanda yer alan yapı, arkeolojik alana göre alçakta yer almaktadır ve Stonehenge’in yarattığı silüete müdahale etmemektedir. Malzeme yapısı ve üç ayrı kütlelerin kompozisyonu doğa ile iç içe geçen yarı şeffaf ve uyumlu bir görünüm vermektedir.

Şekil 164. Stonehenge Visitor Centre silüeti (Peter Cook Arşivi, 2013)

- **Yapı ve Arkeolojik Alan Arasındaki Mekansal İlişki**

Archello mimarlık sitesine göre, Stonehenge kalıntılarının ağır ve zamansız etkisinin yanında yeni yapı birbirinden ayrı duran kütleler ve ayrı yerleştirilen kolonları ile hafif durarak arkeolojik alandan sonra fark edilmektedir.

Arkeolojik alandan kısmen uzakta duran yapı bulunduğu nokta ve tasarımı ile tarihi alandan farklı ancak alan ve doğal çevre ile uyumlu durmaktadır. Arkeolojik alanın tarihi, müze yapısı içinde teknoloji destekli sunum yöntemleri ile anlatılmaktadır. Yeni yapının tasarımında var olan kolonların yerleşim şeklinin Stonehenge'e öykünerek oluşturulması sayesinde mimari ek bölgede bir aidiyet oluşturmaktadır.

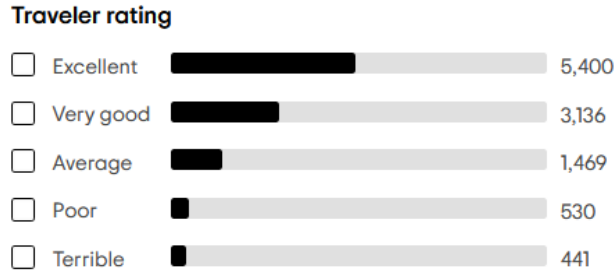

Şekil 165. Stonehenge Visitor Centre hava fotoğrafı (Erişim adresi: <https://alwittra.de/en/referenz/stonehenge-visitor-centre-english/>)

- **Kullanıcıların Yapı ile İlişkisi**

Trip Advisor'da ziyaretçi yorumlarına göre mimarisinden hoşnut kalınmıştır ancak otopark sorunu yaşanmaktadır. Müze içindeki kafeden de memnun kalınmamaktadır. Genel olarak pahalı bir gezi olduğundan yakınılmıştır. Ziyaretçi merkezi arkeolojik alanın uzağında; ancak gezi rotası oluşturan ve alan ile direkt bağlantı kurulan bir noktada yer almaktadır. Stonehenge'den daha alçakta duran ve kısmen şeffaf görünüşe sahip mimari insanlara merak uyandırarak kendisine ve arkeolojik alana çekmektedir. Arkeolojik alana ve yeni yapıya araç ile ulaşım mümkündür. Site değerlendirmesine göre ziyaretçilerin %38'i mükemmel, %22'si çok iyi, %10'u ise orta seçeneklerini işaretlemiştir. Müzeden tarihi alana küçük ücretsiz minibüsler gitmektedir.

Şekil 166. Yapının kullanıcılar tarafından oylaması (Erişim adresi: https://www.tripadvisor.com/ShowUserReviews-g528762-d188527-r231776858-Stonehenge-Amesbury_Wiltshire_England.html)

4.2.6. Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi – İzmir, 2014

Müze kompleksi, düşey düzlemde yüksek yapılar içeren şehir silüetinde, yatayda uzun bir kitle olarak tasarlanarak kent içinde kontrast bir duruş sergilemektedir. Arkeolojik alan ile yoğun şehir dokusunu ayırarak hem alanı korumaktadır hem de sit alanının yerini göstermektedir. Uzun “meşale” kulesi ve paslı eski bir görünümü olan dış cephe malzemesi ile arkeolojik alanın tarihi olan Neolitik Dönem’e atfedilmektedir.

- **Yapının Kent İçindeki Silüet Etkisi**

Vaziyet planında yeni yapı, arkeolojik alan ve şehir planı arasında bir ayraç olarak yer almaktadır. Bu ayırım sayesinde sit alanı korunmakta ve beşeri tahribata uğramadan kendi halinde varlığını idame ettirmektedir. Jüri raporunda da arkeolojik alan ve şehir arasında tampon bölge olması ve ayrıca form ve rengi ile dikkat çekmesi olumlu bulunmuştur.

Şekil 167. Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi silüeti (ZM Yasa Arşivi, 2014)

- **Yapı ve Arkeolojik Alan Arasındaki Mekansal İlişki**

Proje yarışma sonucu kabul edilmiş ve inşa edilmiştir. Bornova Belediyesi'nin düzenlediği Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi Yarışması 2011 yılında sonuçlanmıştır. Jüri raporu şu şekildedir: *“Yapının ve programın, kent ile arkeolojik alan arasında tampon bölge tanımlayan bir duvar olarak kurgulanması, böylelikle sadece proje alanının değil arkeolojik alanın da kent içindeki duruşuna ait bir yorum ve netlik getirmesi olumlu bulunmuştur. Bu temel tasarım düşüncesinin yapısal önerilere değin sürdürülerek kuzey ve güney cephelerinde karşılıklı ilişkisi kurulmuş olması ve yapısal tavrın küçük değişikliklerle kazı alanında da tekrarlanma potansiyeli benimsenmiştir. Ziyaretçi merkezinin girişindeki çağrı metni ile örtüşen ve proje geneline yayılmış şiirsel yapı dili övgü almıştır. Jüri projeyi özellikle arkeolojik kazı alanı önünde katı bir engel oluşturma olasılığı ve endüstriyel çağrışımlarının arkeolojik alan ziyaretçi merkezine uygunluğu ve ölçeği açısından yoğun bir şekilde sorgulamıştır. Bununla birlikte, jüri projenin kararlı tavrını bu noktada gerekli görmüş ve onaylamıştır.”* (erişim adresi: <http://www.mimarlikdergisi.com>).

Projenin aldığı ödüller:

Aga Khan Geliştirme Ağı Aga Khan Mimarlık Ödülleri 2019 - Ödül Adayı (2018)

Tarihi Kentler Birliği Müze Özendirme Yarışması - Arkeopark Kategorisi Ödülü (2017)

TMMOB Mimarlar Odası İzmir Şubesi 4. İzmir Mimarlık Sergisi ve Ödülleri - Jüri Özel Ödülü (2017)

TMMOB Mimarlar Odası 15. Ulusal Mimarlık Sergisi ve Ödülleri - Yapı Kategorisi - Ödül Adayı (2015)

Dünya Mimarlık Festivali (WAF) Ödülleri - Proje (Kültürel) Kategorisi - Finalist (2012)

TMMOB Mimarlar Odası 13. Ulusal Mimarlık Sergisi ve Ödülleri - Proje Kategorisi - Ödül Adayı (2012)

Tarihi Kentler Birliği Tarihi ve Kültürel Mirası Koruma Proje ve Uygulamalarını Özendirme Yarışması - Proje Kategorisi Ödülü (2010) (Erişim adresi:

<http://www.arkiv.com.tr>)

Yapı çıkan buluntulara ve kültürel öğelere referans verecek tasarım oluşturarak ziyaretçilere arkeolojik alan hakkında fikir vermektedir. Buluntuların saklanması ve

arkeologların çalışması için mekanlar içermektedir. Yapıda kullanılan renk ve kullanılan cephe tasarımı dikkat çekmektedir.

Şekil 168. Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi silüeti (ZM Yasa Arşivi, 2014)

- **Kullanıcıların Yapı ile İlişkisi**

Arkeolojik alana araçlarla ve yaya olarak ulaşılabilir. Kentten zıt duran tasarımı ile bölgeyi işaretlemektedir. Engelle yaşayanlar da rahatlıkla gezebilmektedir. Ücretsiz ve müzeksiz girişin sağlanması memnuniyeti arttırmıştır. Otobüsle ve araçla ulaşım kolaylıkla sağlanabilmektedir.

Trip Advisor sitesinde henüz 4 adet oylama yapılmıştır ve 4 kişi de müze için mükemmel seçeneğini işaretlemiştir. Çocukların da rahatlıkla öğrenebileceği aktivitelerin bulunduğu arkeoparkın yetişkinler için de eğlenceli bir deneyim olacağı belirtilmiştir.

5.0 ●●●●● 4 yorum

Mükemmel	4
Çok iyi	0
Orta	0
Kötü	0
Berbat	0

Şekil 169. Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi kullanıcılar tarafından oylaması (Erişim adresi: https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g298006-d12616582-Reviews-Yesilova_Hoyugu_Ziyaretci_Merkezi-Izmir_Izmir_Province_Turkish_Aegean_Coast.html)

Şekil 170. Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi dıştan fotoğrafı (ZM Yasa Arşivi, 2014)

4.2.7. Römer Museum - Almanya, 2008

Arkeoparkta yer alan ve alanın tarihini anlatan, aynı zamanda antik roma hamamının da üstünü örten müze kompleksi arkeolojik alandan renk, malzeme ve hacim özellikleri ile farklı durmaktadır. Taş malzemeden oluşan kalıntıları kapatan bölümünün cephesi cam malzeme ile kaplanarak iç mekanı göstermektedir ve şeffaf durmaktadır. Kırmızı gibi canlı bir rengin kullanılması alanın yeşil ve toprak renkli dokusunda kendini belli etmektedir. Roma hamamının koruyucu çatısının çelik taşıyıcılarının eski sütunların temeline oturması ve kemerler ile çatının desteklenmesi gibi detaylar hamamın orijinal haline atıfta bulunmaktadır.

- **Yapının Kent İçindeki Silüet Etkisi**

Kalfa (2018), müze yapısının sadece antik kalıntıları örtmekle kalmadığını, aynı zamanda Roma mimarisini de vurguladığını ve öne çıkardığından bahsetmiştir.

Kırsalda yer alan arkeolojik alan kendi başına büyük bir alanı kapsamaktadır. Sit alanının doğal silüeti arkeolojik kalıntılardan oluşmaktadır. Yapılan yeni mimari tasarımda ağırlıklı olarak cam malzeme kullanılması, yapının alan içinde üstünlük kurmasını engellemiştir.

Şekil 171. Römer Museum silüeti (Thomas Mayer Arşiv, 2008)

- **Yapı ve Arkeolojik Alan Arasındaki Mekansal İlişki**

Kalfa (2018), yapı tasarımı genel olarak Roma Bazilikası ve Roma hamamlarından etkilenmiştir ve Roma mimarisinin modern bir yorumudur demektedir.

Mimari ek iki farklı hacim olarak gözükmektedir. Birinci hacim, üstünde yer aldığı arkeolojik alanın üzerinde eski kolonların yerlerine oturarak yapının eski halini taklit etmektedir; ikinci hacim ise birinci hacmin hemen bitişiğinde müze yapısı olarak yer almaktadır. Bir hacim koruma üzerine diğer hacim ise sergileme üzerine inşa edilmiştir. Antik hamamın üzerinde yer alan yapının kolonların yerleri eski hamam yapısının kolonlarının üzerinde inşa edilmesi zemine zarar gelmesini önlemiştir. Çelik kolonlar ile oluşturulan kemerler Roma dönemi yapıım tekniğine ithaf edilerek tasarlanmıştır.

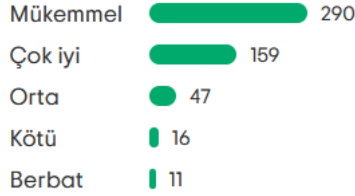
Şekil 172. Römer Museum arkeolojik alan ile ilişkisi

- **Kullanıcıların Yapı ile İlişkisi**

Trip Advisor sitesinde kullanıcı yorumları tüm arkeopark ve müze deneyimlerini kapsayarak yazılmıştır. Çocuklar için etkinliklerin eğitici ve eğlenceli olduğu, oluşturulan gezi yolunun keyifli olduğu yazılmıştır; ancak bir kesim müze yapısını çok iyi bulurken bir kesim ise yeni yapı otantik olmadığı için araziye yakışmadığını söylemektedir. Site değerlendirmesinde ziyaretçilerin %55'i mükemmel seçeneğini,

%30'u çok iyi seçeneğini işaretlemiştir. Park hizmetinin iyi olduğu belirtilmiştir ve arkeoparka giriş ücreti uygundur. Fakat uzun yürüme mesafelerinden şikayet edilmiştir.

4.5 ●●●●● 523 yorum

Şekil 173. Römer Museum kullanıcılar tarafından oylaması (Erişim adresi: https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g198461-d1569305-Reviews-LVR_Archaologischer_Park_Xanten-Xanten_North_Rhine_Westphalia.html)

Yapı arkeolojik alan içinde ulaşılabilir ve engelle yaşayanlar için uygun bir tasarıma sahiptir. Müze yapısında eğitim alanları her yaş grubuna yönelik uygulamalı ve sanal sunum teknikleri desteklenmektedir.

Şekil 174. Römer Museum iç fotoğrafı (Thomas Mayer Arşiv, 2008)

4.2.8. The Roman Villa del Casale – İtalya, 1958-1980

Roma döneminden kalma villanın duvarları üstünden yükselen yeni yapı cam ve çelik konstrüksiyondan oluşmaktadır. Bu sayede tarihi tuğla ve taş dokunun daha ön planda gözükmeye sağlanmıştır. İç mekanda ise çelik taşıyıcılar bulunurken bazı yerlerde cam yerine ahşap paneller yer almaktadır. Çelik taşıyıcılar villaya ait eski sütunların yerinde yer almaktadır. Taş sütunların yeniden modern bir malzeme ile yorumlanması sağlanmıştır.

- **Yapının Kent İçindeki Silüet Etkisi**

Kırsal alanda yer alan kısmen yıkılmış roma villası ve çağdaş yapı birbirlerine kontrast durmaktadır. Yapılan mimari ek tarihi görünümün üzerinde yer almaktadır, cam ve çelik malzemeler kullanıldığı halde villa kalıntılarının üstünde baskın durmaktadır. Tarihi alan korunmaktadır.

Şekil 175. The Roman Villa del Casale hava fotoğrafı (Erişim adresi: <https://www.amazing-world-in-free-stock-pictures-and-photos.com>)

- **Yapı ve Arkeolojik Alan Arasındaki Mekansal İlişki**

Villa duvarları, üzerinde yükselen mimari ekin tarihi duvar ile yeni strüktürler arasındaki bağlantıları sebebi ile kısmen hasar görmüştür. Yapılan çatı, villayı dış etkilerden korumaktadır. Doğal ve mekanik havalandırma sistemi ile nem koruması sağlanabilmektedir. Yürüyüş platformları ziyaretçilerin tarihi kalıntılara zarar vermesini engellemektedir. Cam kullanımı tarihi dokunun gözükmemesini sağlamıştır. Villanın bazilika kısmında kullanılan ahşap paneller taş doku ile uyum sağlamaktadır.

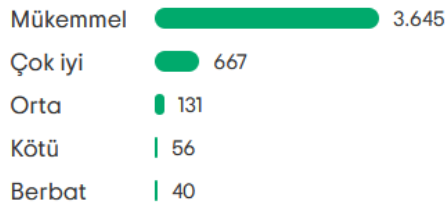
Şekil 176. The Roman Villa del Casale arkeolojik alana yaptığı müdahale (UNESCO, 1997)

- **Kullanıcıların Yapı ile İlişkisi**

Trip Advisor sitesinde bu alanı ziyaret edenler, alanın 2 saat gezilmesi gerektiğinden, açıklayıcı bir gezi güzergahı olduğundan ve iyi korunduğundan bahsetmişlerdir. Sitenin anketine göre ziyaretçilerin %80'i mükemmel, %15'i çok iyi seçeneklerini işaretlemiştir. Gezilen alanı beğenmeyenler mozaik kalıntılarının güzel olmadığından ve yapının iyi restore edilmediğinden bahsetmişlerdir. Rehber gerekliliğinden de bahsedilmiştir.

4.5 ●●●●● 4.539 yorum

Şekil 177. The Roman Villa del Casale kullanıcılar tarafından oylaması (Erişim Adresi: https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g580232-d793511-Reviews-Villa_Romana_del_Casale-Piazza_Armerina_Province_of_Enna_Sicily.html)

Şehirden uzak alana araçlar ile ulaşılabilir. Engelle yaşayan bireyler arkeolojik alanı kısmen gezebilmektedir. Çünkü bazı noktalarda sadece merdiven yer almaktadır. Villanın orijinal hali düşünülerek restorasyonu yapılan bu mimari ek kullanıcılara görsel olarak doğru bilgi vermektedir.

Şekil 178. The Roman Villa del Casale içi (UNESCO, 1997)

4.2.9. Jingdezhen Imperial Kiln Museum – Çin, 2020

Mimari ekte, Çin’de yer alan tuğla fırınlarından esinlenerek yapının formu ve malzemesi belirlenmiştir. Yapıda çevre binaların cephelerinde de kullanılan tuğla malzeme kullanılmıştır bu durum silüette uyumlu bir doku ve renk görünümü elde edilmesini sağlamıştır. Ancak biçim yönünden çevre yapılardan tamamen farklı bir duruş sergileyerek organik ve oval formlarda alanın üstünde yer almaktadır.

- **Yapının Kent İçindeki Silüet Etkisi**

Kent içinde ve kent parkının yakınında yer alan bölgedeki arkeolojik alan içinde yer alan yapı, fazla yükselmeyen, park ile bütünleşen ve arkeolojik alanı açıklayan bir malzeme seçimi ile çevre yapılardan ayrılmaktadır, formu ile kent silüetinde bağımsız durmaktadır.

Şekil 179. Jingdezhen Imperial Kiln Museum hava fotoğrafı (Tian Fangfang Arşiv, 2020)

- **Yapı ve Arkeolojik Alan Arasındaki Mekansal İlişki**

Yapının mimarları tasarımlarını anlatırken “Geçmiş silinemez ama doğru bir tasarım ve geçmişe ait yeni bir farkındalıkla, bir tür modern arkeoloji ile yeniden yazılabilir” demektedir (erişim adresi: <https://www.yellowtrace.com.au>).

Arkeolojik alanın geçmişi ile malzeme yönünden bağlantı kuran, form yönünden ise tam zıttı davranarak orijinal bir tasarım yaratan yapı kültür parkı ile bağlantı kurarak ziyaretçiler için bir kültür merkezi oluşturmaktadır. Arkeolojik alana zarar vermemiştir, alanı korumaktadır ve iç mekanda bölgenin ve kalıntıların sergilemesini yapmaktadır.

Şekil 180. Jingdezhen Imperial Kiln Museum arkeolojik alan ile ilişkisi (Schran Images Arşiv, 2020)

- **Kullanıcıların Yapı ile İlişkisi**

Yapının mimarları “Ziyaretçiler, dokunma, koku, ses ve görüntüyü uyaran ve onları geçmiş, şimdi ve doğa arasında bir tür yolculuğa çıkaran dış ve iç arasındaki tekrarlanan gezi yoluyla 360 derecelik bir duyuşsal deneyime sahip olabilir.” Yorumunu yaparak bu alanı ziyarete gelecek insanların edinebilecekleri deneyimleri anlatmışlardır (erişim adresi: <https://www.yellowtrace.com.au>).

Yapı, bitişiğindeki park ile bütünleşen kamusal mekan tasarımı sayesinde arkeolojik alana ve yapı içine akışkan bir yaya aksı oluşturulmuştur. Seri bir şekilde, her türlü kullanıcı arkeolojik alanı gezebilmektedir. Mekan ve gezi aksı ziyaretçiler için anlaşılır bir sunum yöntemi oluşturmuştur.

Şekil 181. Jingdezhen Imperial Kiln Museum dıştan fotoğrafı (Studio Zhu-Pei arşivi, 2020)

4.3. Yeni Yapıyı Öne Çıkaran Tasarım Yaklaşımlarının Diyalog Kavramı Açısından İncelenmesi

Bu yaklaşım türü bağlamsal bütünlüğü reddederek kendini göstermeye çalışmaktadır. Dışsal bağlamdan ziyade iç bağlam daha önemlidir. Bu tür yapıların tasarımında bağlama karşı bilinçli bir muhalefet vardır, farklılaşmaya öncelik vererek, bariz bir karşıtlık yoluyla tarihi alanın karakterini değiştirme kararlılığı gütmektedir.

4.3.1. Cerro del Molinete Archaeological Park – İspanya, 2011

Arkeolojik alanın koruyucu çatısının tasarım ana fikri hem alan üzerinde hem de kent silüetinde farklı ve dikkat çekici gözükmek üzerinedir. Bu sebeple oluşturulan form ve kullanılan malzeme rengi ile kent yapılarından ayrılmaktadır.

- **Yapının Kent İçindeki Silüet Etkisi**

Tuna (2016), koruyucu çatı için katlanmış görünümdeki metal konstrüksiyonu ile kendi varlığını gizleyebilme özelliği gösterirken aynı zamanda yeni bir kentsel cephe oluşturması bakımından dikkat çekmektedir demektedir. Çevre yapılar ile ilişkinin güçlendirilmesi amaçtır ve bu amaç yapının farklı bir üslupla vurgu oluşturması şeklinde sağlanmaya çalışılmıştır.

Tasarımcı, proje bölgesinin çevresindeki diğer yapıların cephe tasarımlarının farklı dönemlere ait olduklarını fark etmiştir. Mimarın esas amacı yeni yerleşecek mimari ekin tasarımının, tıpkı çevresindeki yapılar gibi kendi dönemini en iyi şekilde yansıtması olmuştur. Altında koruduğu ve sergilediği kazı alanını göze çarpacak vaziyete getirerek insanları bu kültür varlığına çekmeyi hedeflemiştir. Bir koruma çatısı olarak tek başına silüette fark edilmektedir.

Şekil 182. Cerro del Molinete Archaeological Park silüeti (David Frutos Arşivi, 2011)

- **Yapı ve Arkeolojik Alan Arasındaki Mekansal İlişki**

Koruma ve sergileme amaçlı tasarlanan yapı sit alanının çepherine değmektedir ve tarihi alana zarar vermemektedir. Kalıntılar üstünde yer alan yaya aksı çatı strüktürüne tutunmaktadır ve zemine değmemektedir. Bu sayede kalıntıları korumaktadır ve sergilemektedir.

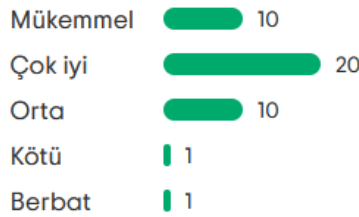

Şekil 183. Cerro del Molinete Archaeological Park arkeolojik alan ile ilişki (David Frutos Arşivi, 2011)

- **Kullanıcıların Yapı ile İlişkisi**

Trip Advisor uygulamasındaki ziyaretçi yorumlarına göre yapı alanın karşısında bir tepe yer almaktadır ve buradan çok iyi bir şehir manzarası görülmektedir. Yapılan koruma çatısının şehir görüntüsündeki silüeti beğenilmiştir, şehir manzarasında gözüken grafiti kaplı “çirkin” binaları kapattığı belirtilmiştir. Birçok insan alanı kazara ile bulduğunu yazmış ve bilgilendirici olduğunu belirtmiştir. Arkeolojik alanın tanıtımı yeterli düzeyde yapılmamıştır. Site üzerinden yapılan ziyaretçi memnuniyet anketine göre katılanların %24’ü mükemmel, %48’i çok iyi seçeneğini işaretlemiştir.

4.0 ●●●●○ 42 yorum

Şekil 184. Cerro del Molinete Archaeological Park kullanıcılar tarafından oylaması. (Erişim adresi: https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g187517-d10456735-Reviews-Cerro_del_Molinete_Archaeological_Park-Cartagena_Municipality_of_Cartagena.html)

Kullanıcı için anlaşılır, engelle yaşayanlar için de kullanılabilir bir tasarımdır. Koruyucu çatı, arkeolojik alanın kullanıcı için fark edilir olmasını sağlamıştır. Kullanıcı için farklı bir deneyim oluşturacak tasarıma sahiptir. Burayı ziyaret eden insanlar maksimum verimi alabilmektedirler. Alana girişin ücretsiz olması memnuniyet seviyesini arttırmıştır.

Şekil 185. Cerro del Molinete Archaeological Park girişi (David Frutos Arşivi, 2011)

4.3.2. Musée de la Romanité de Nîmes – Fransa, 2018

Antik dönem tiyatrosunun karşısında bulunan müze yapısı cephesinde kullanılan malzemenin formu ve rengi ile farklı bir tasarım anlayışı sergilemektedir. Ayrıca müzenin kare formu karşısındaki tiyatronun daire formu ile zıt durmaktadır.

- **Yapının Kent İçindeki Silüet Etkisi**

Yapı bulunduğu kent ile bağlantı kurmaktadır. Arkeolojik alana çıkan yolların kesiştiği noktada bulunmaktadır. Yapı, teras katına doğru çıkacak bir gezi sirkülasyonu belirlemektedir ve en üst noktada ziyaretçiye şehri izletmektedir. Bu sayede yapı kent içinde önemli bir yere sahip olmuştur. Mimari ekin çatısında yeşil terasın yer alması insanların vakit geçirebileceği açık bir bahçe katı oluşturmuştur.

Şekil 186. Musée de la Romanité de Nîmes silüeti (Portzamparc Architect, 2017)

- **Yapı ve Arkeolojik Alan Arasındaki Mekansal İlişki**

Karşılıklı duran iki büyük amfi tiyatro ve müze yapıları birbirlerini ön plana çıkarmaktadırlar. Roma döneminden ilham alınarak yapılan cephe kaplaması ilgi çekici durmaktadır. Yeni yapı cephede yapılan çeşitli yarıklar ile karşıda yer alan tiyatronun farklı açılardan izlenmesini sağlamıştır.

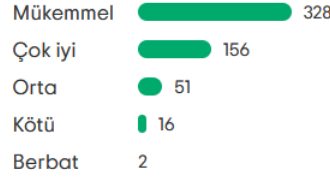
Şekil 187. Musée de la Romanité de Nîmes içten fotoğrafı (Nicolas Borel Arşivi, 2018)

- **Kullanıcıların Yapı ile İlişkisi**

Trip Advisor uygulamasındaki bu müzenin kullanıcı yorumları şu şekildedir; dijital sunum teknikleri bölgenin tarihini yeterli düzeyde anlatmaktadır. Kalabalığın hissedilmediği ve en üst katından tüm şehrin 360 derece görüntüsünün izlendiği bir yapıdır. Ancak 2019 yılının ocak ayında yazılan bir yoruma göre eserlerin teşhirinin pek anlaşılır olmadığı yazılmıştır. Günümüzde bilgisayar programlı gezi planları düzenlenmektedir. Rehberli bir gezi programı bulunmamaktadır. Müzenin içi ücretli, müzeye ait bahçe ise halka açık ve ücretsizdir. Ailecek çocuklarla gezilebilecek bir yer olduğu belirtilmiştir. Bazı kullanıcılar modern cephenin tarihi görüntüyü bozduğunu belirtmiştir. Uygulama üzerindeki kullanıcı memnuniyeti istatistiğine göre, kullanıcıların %59'u müzenin mükemmel olduğunu; %28'i ise çok iyi olduğunu işaretlemiştir.

4.5 ●●●●○ 553 yorum

Şekil 188. Musée de la Romanité de Nîmes kullanıcılar tarafından oylaması. (Erişim adresi: https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g187154-d12998242-Reviews-Musee_de_la_Romanite-Nimes_Gard_Occitanie.html)

Önemli araç ve yaya yollarının kesiştiği bir alanda oturan müze yapısı engelle yaşayanlar için de ulaşılabilir vaziyettedir. Arkeolojik alan ile bütünleşen peyzajı ile ziyaretçileri hem kendi içine almaktadır, hem de arkeolojik alana yönlendirmektedir. Teknolojinin kullanılması yapının daha çekici olmasını sağlayarak kullanıcı memnuniyetini arttırmıştır.

Şekil 189. Musée de la Romanité de Nîmes kesiti (Portzamparc Architect, 2017)

4.3.3. Colchester Kültür Meydanı - İngiltere, 2011

Antik Roma surlarının keskin hatlı görünümünden ve kullanılan doğal malzemelerden tamamen farklı gözükken müze yapısı yarım daire şeklinde bir forma sahiptir ve kullanılan cephe kaplaması parlak ve metalik bir renktedir.

- **Yapının Kent İçindeki Silüet Etkisi**

Çağdaş yapının bulunduğu kasabada farklı dönemlere ait tarihi yapıların sayısı oldukça fazladır. Yapının kendisi şehir silüetinde yükselmemektedir, ancak dikkat çekici bir formda ve renktedir. Modern mimarisi sayesinde kalıntıların bulunduğu alana dikkat çekmektedir.

Şekil 190. Colchester Kültür Meydanı silüeti (Will Pryce Arşivi, 2011)

- **Yapı ve Arkeolojik Alan Arasındaki Mekansal İlişki**

Tuna (2016), yapıda mozaik taşların kullanılması Roma dönemine atıfta bulunmaktadır demektedir. Yapı zemine minimum temasta bulunmaktadır ve surlardan kısmen uzak bir konumdadır. Bu sayede Roma kalıntılarına zarar vermemektedir ve tarihi kalıntıların daha çok gözükmesini sağlamaktadır.

Arkeolojik sit alanına giren Roma dönemi sur kalıntılarını dokunmadan çevreleyen bir tasarımı olan bu yapı zemin malzemesi yönünden kullanıcılar tarafından eleştirilmiştir. Kaygan malzeme kullanımı tehlikeli bulunmuştur.

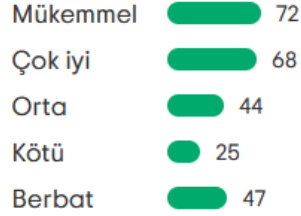
Şekil 191. Colchester Kültür Meydanı arkeolojik alan ile ilişkisi (Will Pryce Arşivi, 2011)

- **Kullanıcıların Yapı ile İlişkisi**

Trip Advisor uygulamasına göre bu bölgenin kullanıcı ziyaretçileri bölgenin daha yukardan görülebilir olmasının daha iyi olabileceğini yazmışlardır. Farklı sanatçıların sergilerinin olması alana ziyaretçi çekmektedir. Hatta İngiltere’de farklı şehirlerden de bu sergiyi görmeye gelenler olmaktadır. Yapıya giriş ücretsizdir. Dış mekanda kullanılan zemin malzemesinin çok kaygan olduğu söylenmiştir. Colchester’da gezilecek pek bir yer olmadığı, dolayısıyla sadece bu yapı için gelmenin zaman kaybı

olduğu yorumlarda yazılmıştır. Uygulama üzerindeki kullanıcı memnuniyeti istatistiğine göre, %28 mükemmel, %26 da çok iyi olarak işaretlemiştir.

3.5 ●●●●○ 256 yorum

Şekil 192. Colchester Kùltür Meydanı kullanıcılar tarafından oylaması. (Erişim adresi: https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g190735-d2331571-Reviews-Firstsite-Colchester_Essex_England.html)

Yapının uzaktan dikkat çekici bir renk ve dokuda olması ziyaretçiler için fark edilir olmaktadır. Engelle yaşayanlar da kullanabilmektedirler. Sanat aktivitelerinin olması bölgeye ziyaretçi çekmektedir ve bölgenin tarihi de bu şekilde bilgilendirilebilmektedir.

Şekil 193. Colchester Kùltür Meydanı çocuklar tarafından kullanımı

4.3.4. Antakya Müze Hotel – Hatay, 2019

İç bağlamın daha dikkate alındığı bu yapı alanın hemen üstünde yer almayı tercih etmesi, hem koruma amaçlı hem de mimari ihtiyaç programı sonucu gerçekleşmiştir. Dış mekandan arkeolojik alan algılanamamaktadır. İç mekanlarda ise çelik kolonlar ve metal malzemesinin yoğunlukta gözüktüğü bir çevrede kalan arkeolojik alana giriş müze kart ile sağlanmaktadır.

- **Yapının Kent İçindeki Silüet Etkisi**

Kent alanının içinde bulunan arkeolojik alanın üstünde konumlanan mimari ek kent içinde fazla yükselmektedir. Çevre yapılardan daha dikkat çekici görünümüne sahiptir. Yapının cephesi kente olumlu katkı sağlamaktadır.

Şekil 194. Antakya Müze Hotel silüeti (Emre Dörter, 2019 arşivi)

- **Yapı ve Arkeolojik Alan Arasındaki Mekansal İlişki**

Proje 6 adet ödül almıştır:

2020 BigSEE Awards, Grandprix Ödülü, Kazanan

2020 BigSEE Awards, Turizm Dizayn Ödülü, Kazanan

2020 BigSEE Awards, Mimarlık Ödülü, Kazanan

(BigSee Awards avrupanın güneydoğu ülkelerine verilen ödülüdür. Mimari, iç mekan, ahşap, turizm, ürün ve moda tasarımı kategorilerinde ödül verilir. Erişim adresi: <https://bigsee.eu/the-museum-hotel-antakya/>)

2020 AHEAD Middle East and Africa Hospitality Awards, Yeni Yapı Kategorisi, Kazanan (AHEAD ödülleri, Asya, Amerika, orta ve doğu Avrupa ve Avrupa'daki sekiz bölgedeki çalışmalarının farklı kategorilerde değerlendirilmesi ile verilmektedir. Erişim adresi: <https://www.aheadawards.com>)

2020 Architecture Master Prize, Mimari Dizayn Kategorisi, Şeref Ödülü (yılın tasarımı ödülü, mimari malzeme ödülü, yılın firması ödülü, mimari fotoğrafçılık ödülü ve öğrencilerin mimarlık ödülü gibi kategoriler bulunmaktadır. Erişim adresi: <https://architectureprize.com/>)

2020 Design that Educates Awards, Mimari Dizayn Kategorisi, Şeref Ödülü (dünya çapında her yıl mimari tasarım, ürün tasarımı, evrensel tasarım ve duyarlı tasarım kategorilerinde ödüller vermektedir. Erişim adresi: <https://designeducates.com>)

Arkitera mimarlık sitesinde mimar Ömer Selçuk Baz'ın (2019) bu yapı ile ilgili bir inceleme yazısı yayınlamıştır. Antakya Otel'i'nin, Yeni Akropol Müzesi'nden çok daha iyi bir yapı olduğunu yazmıştır. Baz, en önemlisi yapının buluntular üzerindeki duruşu ve kısmi geçirgenliği; ağır, yoğun ve teknik bir programı kuruş ve var ediş şekli sebebi ile başarılı bulmuştur. Ayrıca strüktürün okunaklı oluşunun, odaların ön üretimle yerine takılmasının, iç sirkülasyonun dinamik girişimli halinin, son derece karmaşık teknik altyapının ve koordinasyonun bu sirkülasyon ağı üzerinden çözümlenişinin, yüksek bir konsantrasyon ve koordinasyon gerektirdiğini belirtmiştir. Ancak müzenin kamuya açık olmamasını olumsuz eleştirmiştir (erişim adresi: <https://www.arkitera.com>).

Mimari yapı arkeolojik alanın tam üstünde inşa edilmiştir. İnşa esnasında da sonrasında da zarar gelmemesi için doğru teknikler kullanılmıştır; iş makinası kullanılmaması, otel birimlerinin arkeolojik alanın üstünde yüzmesi gibi. Arkeolojik alanın sunumu için otel gibi farklı bir işlevin yer alması ziyaretçilerin dikkatini çekmektedir. İçe dönük kurgusu arkeolojik alan için tam koruma sağlamaktadır.

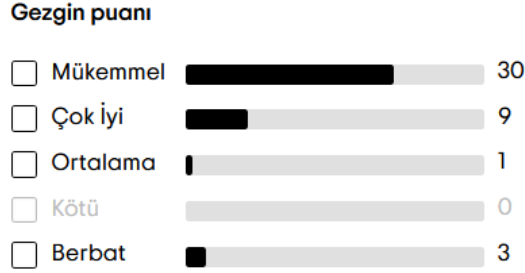

Şekil 195. Antakya Müze Hotel arkeolojik alan ile ilişkisi (Emre Dörter, 2019 arşivi)

- **Yapının Kullanıcı İle Diyalogu**

Trip Advisor sitesinde otel ve müze kullanıcılar tarafından birlikte yorumlanmaktadır. Hatay için güzel bir kazanç olduğu, müzenin çok iyi sergilendiği ve yapının etkileyici olduğu belirtilmiştir. Bu yapının tanıtımının az yapıldığı ziyaretçiler tarafından

yazılmıştır. Sitenin memnuniyet anketine göre %70'i mükemmel, %21'i de çok iyi seçeneğini işaretlemiştir. Beğenmeyen ziyaretçiler otel işletmeciliğinin kaba olduğunda bahsetmişlerdir. Kalıntıları görmek ve kahve içmek için girenler nazikçe kovulduklarını söylemiştir. Arkeolojik alana araç ile veya yaya olarak ulaşılmaktadır. İçeri giriş müze kart ile ya da otel müşterine sağlanmaktadır. Sit alanı her tip insan için gezilebilir tasarlanmıştır.

Şekil 196. Antakya Müze Hotel kullanıcılar tarafından oylaması (Erişim adresi: https://www.tripadvisor.com.tr/Hotel_Review-g312729-d19094763-Reviews-The_Museum_Hotel_Antakya_Antakya_Hatay_Province_Turkish_Mediterranean_Coast.html)

Şekil 197. Antakya Müze Hotel içi (Emre Dörter, 2019 arşivi).

4.3.5. New Acropolis Museum - Yunanistan, 2009

Yapılan müze arkeolojik alanın üstünde yer almaktadır ve dış mekandan alan gözükmemektedir. Şehir silüetinde var olan durağan formdaki yapılardan farklı şeffaf bir cepheye sahip alan yapı, katların hacmi ve yönelimleri ile hareketli bir duruş sergilemektedir. Bu sebeple yapı hem şehir silüetinde hem de arkeolojik alan ile olan etkileşiminde zıt bir tutum göstermiştir.

- **Yapının Kent İçindeki Silüet Etkisi**

Arkeolojik alan kent alanının iç bölgesinde yer almaktadır. Üstünde konumlanan yeni yapı şehrin silüetinden farklı, fark edilebilir modern bir mimariye sahiptir. Kent silüeti içinde en önemli yapı olan Parthenon Tapınağı'na doğru yönelmektedir ve ondan beslenmektedir; bu sayede şehir silüetinde en çok fark edilen ikinci yapı olarak yer almaktadır.

Şekil 198. Yeni Akropol Müzesi silüeti (Bernard Tsumi Architects, 2009)

- **Yapı ve Arkeolojik Alan Arasındaki Mekansal İlişki**

Yatzer isimli sanat ve mimarlık sitesi 30 Haziran 2009'da yapı için; müzenin ziyaretçilere, cam cepheli geniş galeriye çıkılırken Akropolis'in yamacına tırmanıyormuş gibi bir his verdiğini söylemiştir. Rampa ve ortasındaki galeri, binanın inşası sırasında kazılan antik kalıntıları ortaya çıkararak Akropolis ile müze alanı arasında bir süreklilik duygusu sağlamaktadır (erişim adresi: <https://www.yatzer.com>).

Mimari ek arkeolojik alanın üstünde yer almaktadır ve zarar vermemektedir. Kalıntıları koruyarak ve üstünde bir galeri oluşturarak çevresinde yer alan spiral bir gezi güzergahı yaratmıştır ve sürekli olarak ziyaretçilere bu kalıntıları sunmaktadır; bu sayede yapı koruma ve sergileme hedeflerini yerine getirmektedir.

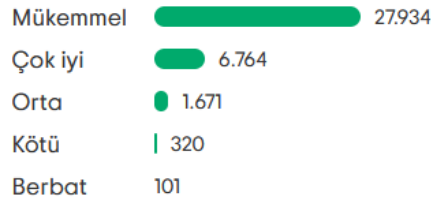

Şekil 199. Yeni Akropol Müzesi arkeolojik alan ile ilişkisi (Christian Richters Arşivi, 2009)

- **Kullanıcıların Yapı ile İlişkisi**

Trip Advisor sitesine göre kullanıcıların deneyimleri, yapının 2 ya da 3 saatlik bir sürede gezildiği, mimarisinin çok hoş olduğu, gezinin keyifli olduğu ve müze ücretinin uygun olduğu yönündedir. Yazın içeri giriş için kuyruk olduğu 2019 yılında yazılan bir yorumda belirtilmiştir. Site üzerindeki memnuniyet anketine göre kullanıcıların %76'sı mükemmel, %18'i çok iyi seçeneğini işaretlemiştir. Müzenin yüksekten bir şehir manzarası sunması ziyaretçilerin yapı ile ilgili en sevdiği özelliklerden olmuştur. Yapıya araç ve yaya ile ulaşım sağlanabilmektedir. İç mekan, arkeolojik alanın tarihini baza alarak kronolojik bir hiyerarşi ile gezilmektedir. Rampadan ve oluşan gezi güzergahı engelle yaşayan bireyler için de uygundur.

4.5 ●●●●● 36.790 yorum

Şekil 200. Yeni Akropol Müzesi kullanıcılar tarafından oylaması (Erişim adresi: https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g189400-d735521-Reviews-Acropolis_Museum-Athens_Attica.html)

Şekil 201. Yeni Akropol Müzesi içi (Bernard Tsumi Architects, 2009)

4.3.6. Molinete Müzesi – İspanya, 2020

Yapı, modern bir tasarımla, içsel bağlama daha ağırlıklı dikkat edilerek yapılmıştır. Arkeolojik alanın üzerinde yer alan yapı dış mekandan alanın algılanmasına engel olmaktadır. İç mekanda ise alanın taş ve toprak malzemedeki olmasına karşın yapıda metalik ve renkli malzemeler kullanılarak fark yaratılmıştır.

- **Yapının Kent İçindeki Silüet Etkisi**

Kent içinde yer alan bölgede, yeni yapının yapılış amacı modern bir sağlık merkezi olarak başlasa da hafriyatlarda sonradan çıkan arkeolojik kalıntıları korumayı ve sergilemeyi hedefleyecek bir tasarım oluşturulabilmiştir. Tek bir açık cephesi bulunan mimari ek arkeolojik alanı her türlü tahribattan koruyacak şekilde dizayn edilmiştir. Sokaktan geçen insanların fark edebileceği şekilde katmanlı formda ve renkli bir cephe malzemesi kullanılmıştır. Silüette modern ve çevreden farklı bir yapı olarak gözükmektedir.

Şekil 202. (a) Molinete Müzesi kesitleri, (b) Molinete Müzesi ön cephesi (Temperaturas Extremas Arquitectos, 2020)

- **Yapı ve Arkeolojik Alan Arasındaki Mekansal İlişki**

Sit alanının üstünde yer alan bina zemin katın tasarımını alandan çıkan kalıntılardan esinlenerek hazırlamıştır. Yapının zemin katındaki iç mekan tasarımında toprak renkleri kullanılmıştır ve tarihi alanla uyumlu durmaktadır. Bu kattaki ziyaretçi modern yapıdan ziyade arkeolojik alanı daha çok görmektedir. Ancak yapıya dışarıdan bakıldığında müze yapısı olduğu net olarak hissedilmemektedir. Üst katlar sit alanından bağımsız zıt bir tasarım ile hazırlanmıştır. Malzeme rengi ve malzemelerin kompozisyonu arkeolojik alandan bağımsız durmaktadır.

Şekil 203. Molinete Müzesi arkeolojik alan ile ilişkisi (David Frutos Arşivi, 2020)

- **Kullanıcıların Yapı ile İlişkisi**

Arkeolojik alanın varlığı dış mekandan ve tasarlanan yapının kimliğinden belli olmamaktadır. Ancak daha önceden bilen ziyaretçiler burayı keşfedebilirler. İç

mekandaki gezi platformu her türlü kullanıcıya uygundur. Oluşturulan sergi anlaşılabilir ve insan tahribatından korunaklı bir tasarıma sahiptir.

Şekil 204. Molinete Müzesi içi (David Frutos Arşivi, 2020)

4.3.7. Antalya Doğu Garajı Kültür ve Ticaret Merkezi – Antalya, 2019

Arkeolojik alanın üzerinde çelik taşıyıcılarla yükselen çatı örtüsünün koruduğu tarihi alan ve sergi mekanı çatıda açılan ışık pencereleri ve yapay aydınlatma ile ışık almaktadır. Gezi platformu tarihi kalıntılara dokunmadan çelik kolonlara tutturulmuştur. Çatı yapısının dış bükey ve konik formda yükselen ışık bacaları ve yatay düzlemde geniş bir yüzey alanına sahip olması şehir silüetinde yüksek yapıların yanında zıt bir duruş sergilemektedir.

- **Yapının Kent İçindeki Silüet Etkisi**

Antalya Nekropol Alanı Kültür ve Ticaret Merkezi, Tarihi ve Kültürel Mirası Koruma Proje ve Uygulamalarını Özendirme Yarışması'nda 2018 Yılı Metin Sözen Koruma Büyük Ödülü'nü kazanmıştır. Proje, arkeolojik miras alanında yaratıcı ve çağdaş çözümlerle kent hayatı içinde etkin duran tasarımı ile kentin bütüncül gelişim sistematüğini tamamlayan koruma senaryosuna sahiptir. Kültür üretimini özgün bir işlevlendirme modeli aracılığıyla sürdürdüğü programları, koruma ve gelişim dengesini başarılı biçimde kurduğu, kent merkezinin ekonomik ve sosyal canlılığını destekleyen koruma anlayışı gibi olumlu tasarım düşünceleri sayesinde bu ödüle değer bulunduğu bildirilmiştir (erişim adresi: <https://yapidergisi.com>).

Kent içinde yer alan arkeolojik alanın üstündeki yapının, yer üstünde iki farklı kitle halinde gözükken modern bir mimari tasarımı bulunmaktadır. Yer altında bu iki kitle birleşmektedir. İlk kitle daha alçak gözükken nekropol alanını koruyan çatıdır. Kent

silüetinde yüksekçe ve ağır bir kütle olarak gözüken ikinci kitle, çevre binaların tasarımından ayrılarak farklı bir işleve hizmet ettiğini belli etmektedir.

Şekil 205. Antalya Doğu Garajı Kültür ve Ticaret Merkezi hava fotoğrafı (Erişim adresi: <https://www.demars.com.tr>)

- **Yapı ve Arkeolojik Alan Arasındaki Mekansal İlişki**

2005 yılında Antalya Kent Merkezi Doğu Garajı ve Halk Pazarı Alanı Düzenlenmesi Mimari Proje Yarışması düzenlenmiştir ve kazanan projenin yapımına 2008 yılında başlanmıştır. Ancak kazılar sırasında sürpriz bir biçimde ortaya çıkan nekropol alanı projenin değiştirilmesine yol açmıştır. Bu eski proje için jüri raporu şu şekildedir: *“Projenin temel hedefi olan canlı ve heterojen programlarla beslenen bir kent yaşantısını barındıracak toplu mekan, mağaza ve restoran bloğuna paralel olarak uzanan yeşil promenad ile arsa içinde kurgulanmıştır. Ticari programların yalnız başına herkesi, her zaman kucaklayacak bu görevi gerçekleştirmesi zor görünmekte, kamusal bir programın gerekliliği hissedilmektedir. Bu amaçla düşünülen kamusal blok, halihazırda Antalya'nın geleneksel kamusal aksının bir devamı niteliğinde olan Ali Çetinkaya üzerinde konumlandırılmıştır. Sanat, eğitim ve eğlence programları ile sürekli yaşayan ve kentliyi içine çekecek bu blok, Halk Pazarını beslediği kadar, ticari aktiviteden beslenecektir. Böylece Çetinkaya Caddesindeki kamusal karakter, kuru bir formalizm ile değil, aktif bir yaşantıya dayalı bir kamusal olabilecektir.”* (erişim adresi: <http://www.mimarlikdergisi.com>)

Özturan, ve diğerleri (2020) çalışmalarında Nekropol Alanı Kültür ve Ticaret Merkezi'nde nekropol alanındaki mezarlar üzerinde yabancı otlar bulunmaktadır; bu sebeple alanın çevre koşullarına ve biyolojik tehditlere karşı korunması eksik kalmıştır demektedirler. Bölgede devam eden kazılar bulunmadığı için kazıların korunmasıyla ilgili bir açıklama bulunmamaktadır. Yapı orijinal kalıntılarla uyumlu değildir; ayırt

edilebilir bir tasarımda yapılmıştır. Yapı tasarımında hem doğal hem de insan yapımı öğeleriyle alana saygı duymamıştır. Korunan alan ile geri kalanı arasındaki ilişki bozulmuştur demektedirler (Özturan, ve diğerleri, 2020).

Arkeolojik alana zarar vermeyecek şekilde yerleştirilen kolonlar ve gezi platformlarını taşıyan yapı strüktürü tüm sit alanını çevreleyebilmektedir, bu sayede koruma ve sergileme amaçlarına ulaşabilmiştir.

Şekil 206. Antalya Doğu Garajı Kültür ve Ticaret Merkezi render görseli (Erkal Mimarlık, 2013)

- **Kullanıcıların Yapı ile İlişkisi**

Yapı henüz bitmemiştir. Yapıya ulaşım araç ve yaya olarak sağlanabilmektedir. Plana göre, alışveriş merkezi olarak kendini belli eden bir tasarımı olan binanın içi engelle yaşayan bireylerce de gezilebilmektedir. Arkeolojik alanı çevreleyen gezi platformları tüm bölgeyi tur atmaktadır.

Şekil 207. Antalya Doğu Garajı Kültür ve Ticaret Merkezi render görseli (Erkal Mimarlık, 2013)

5. SONUÇ

19. yüzyıldan beri insanoğlunun kökenini araştırması, öğrenmesi ve gelecek nesillere aktarması yıllar boyu çeşitli yöntemler halinde gelişmektedir. Çünkü kültür varlıklarının korunması, alınan önlemler kadar onlara sahip çıkacak insanların eğitilmesinden de geçmektedir. Mimarının bu konuda koruma ve eğitim yeri oldukça büyüktür.

21. yüzyılda tarihi yapıların korunması ve sunumu ile ilgili M. Davies, S. W. Semes ve R. Gifford çalışmalar yapmışlardır. Çalışmaları tarihi bir yapı ile onunla direkt ilişkide bulunan modern yapıların sınıflandırması üzerine olmuştur.

Bu çalışmada daha önceki araştırmalardan ve sınıflandırmalardan farklı olarak bütün bir arkeolojik alan ve yakın çevresini, bu bölge ile doğrudan ilişkide bulunan, arkeolojik alanın sergilenmesinde yer alan dünyadan ve Türkiye'den bulunan çeşitli modern yapılar sınıflandırılmıştır. Örnek olarak seçilen mimari eklerin daha büyük ölçekte, şehir silüetine etkisi, kullanıcıya sağladığı katkı ve arkeolojik mekanın koruma ve sergileme boyutundaki katkıları incelenmiştir. Sadece arkeolojik alanların ihtiyaçları değil, çevre yapılar ile oluşan uyum göz önüne alınmış; bazı örneklerde mahalle sakinlerinin istekleri dikkate alınmış; bazı örneklerde ise yer sahibinin veya belediyenin ihtiyaçları ve istekleri tasarımlarda etkin olmuştur. Bu inceleme yine daha önceki örneklerden farklı olarak tarihi çevreyi parça parça değil, bütünsel olarak ele alarak mimari yapı ile diyalog türleri incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda, arkeolojik alanların korunmasında mimarının fiziksel koruma sağladığı yaklaşım biçimleri sınıflandırılmıştır; tarihi bölgede yapılan yeni mimari yapıların bağlamsal stratejilerini başlıklar halinde belirlenmiştir ve bu başlıklar altında mimari ekler ile arkeolojik alan arasındaki diyalogun gerçekleşme biçimlerini açıklanmıştır.

Örneklerin arkeolojik alana fiziksel olarak sağladığı faydaya göre yapılan sınıflandırma şu şekildedir:

1. Arkeolojik Sit Alanlarına Doğrudan Fiziksel Müdahalede Bulunmayan Yaklaşımlar: Üst örtüler ve Arkeolojik Alana Yakın Müze Örnekleri
2. Arkeolojik Alanları Bir Senaryo Dahilinde Sunan Yaklaşımlar: Arkeopark Örnekleri
3. Arkeolojik Alanı Mimarının Bir Mekanı Olarak Sunan Yaklaşımlar: Arkeolojik Alanın Üstünde Yer Alan Örnekler
4. Arkeolojik Alan ile Diyalog Kurma Çabasında Olmayan Yaklaşımlar

Sınıflandırma yapıldıktan sonra örnekler mimari açıdan incelenmiştir ve buldukları bölgenin arkeolojik bilgileri aktarılmıştır. Çalışmada yer verilen örneklerin tasarım bağlamındaki sınıflandırması, arkeolojik alanı öne çıkaran tasarım yaklaşımları, alan ile birlikte var olan yaklaşımlar, yeni yapıyı öne çıkaran tasarım yaklaşımları şeklindedir. Bu başlıklar altında her yapının oturduğu alan ile kurduğu bağ/diyalog incelenmiştir. Bu inceleme sonucu mimari eklerin, bulunduğu bölge ve kültür varlıkları ile kurulan uyum açıklanmıştır. Mimari ek ve arkeolojik alan arasındaki diyalog incelemesi ise üç başlık altında gerçekleştirilmiştir: yapının kent içindeki silüet etkisi; yapı ve arkeolojik alan arasındaki mekansal ilişki, kullanıcıların yapı ile ilişkisi şeklindedir. Bu sınıflandırma sonucu mimari yönden ve kullanıcıların memnuniyet düzeyi belirlenmiştir. Yapıların kent silüetine etkisi, göze batan düzeyde ya da bütünü tamamlayıcı nitelikte olup olmadığı araştırılarak incelenmiştir. Yapının direkt arkeolojik alan ile fiziksel ve manevi etkileşimi hangi açılardan gerçekleştiği incelenmiştir; sit alanına zarar verip vermediği araştırılmıştır. Yapıların, gelen ziyaretçilerle gerçekleşen etkileşiminin mimari çözümler ile ne düzeyde gerçekleştiği incelenmiştir. Yapıyı işleten işletme ve yapının bulunduğu alan özellikleri bakımından ihtiyaçların ne düzeyde karşılandığı belirtilmiştir. Engelli bireylerin ulaşılabilirlik düzeyi paylaşılmıştır.

Öncelikle dört farklı fiziksel müdahale türü bağlamsal stratejilerine göre gruplarına ayrılmış ve her bir örnekte kullanıcıların yorumlarından ve tasarımcıların çeşitli kaynaklardaki ifadelerinden yola çıkarak iki farklı kriter altında incelenmiştir. Fiziksel müdahale sınıflandırmasından 4 numara olan arkeolojik alan ile diyalog kurma çabasında olmayan yaklaşımlar ile çağdaş yapı arasında diyalog kurulamadığı için matriste yer almamaktadır. Bu matrisin verileri arkeolojik alan ile diyalog halinde olan mimari yapıların hem doğal ya da yönetsel durumlardan ortaya çıkan ve kullanıcılar tarafından dikkat edilen kriterleri göstermektedir hem de mimarlar tarafından olumlu ya da olumsuz eleştirilen kriterleri içermektedir. Yapılar tablolarında yer alan kriteri sağlıyorsa “X” işareti ile gösterilmiştir. Alan ile ilgili memnuniyet düzeyini belirleyen kriterler şunlardır:

Uygun Ücretli Giriş: Arkeolojik alanlara ya da yapılara girişin ücretsiz ya da düşük ücretli olmasıdır. Yönetim ile alakalıdır, mimari bir çözüm değildir.

Ulaşılabilirlik: Yapının arkeolojik alana ve yapıya rahat ulaşılabilir olmasıdır.

Yerleşim alanına yakınlık: Yapının yerleşim alanına yakın olması hem insanların alana ulaşmaları için bir kolaylıktır hem de başka fonksiyonlara (kafe, otel vb.) ulaşımı kolaylaştırmaktadır.

Yakın çevrede başka işlevlerin olması: Yapı içinde veya yakınında, tarihi alanı ziyarete gelen insanların kullanabilecekleri başka mekanların olmasıdır. Kafe, restoran, sinema, tiyatro veya konser mekanları gibi.

Alanın tarihinin ilgi çekici olması: Örnek olarak seçilen yapıları kullanan insanların yorumlarına göre arkeolojik alanın ilgi çekici olması, farklı bir mimariye sahip kalıntıların olması veya alanın tarihinin çeşitli olması gibi faktörler, ziyaret sayısını arttırmaktadır.

Mimari tasarım memnuniyetinin belirlenmesi için oluşturulan kriterler şunlardır:

Anlaşılır gezi güzergahı: Alanı ve yapıyı görmeye gelenlerin en başından mimari eke yaklaşım biçimleri, yapıyı ilk nerden ve nasıl gördükleri, içeri nasıl aktarıldıkları, iç mekanı ve tarihi bölgeyi nasıl gezdikleri anlaşılır ve basit bir senaryoda oluşturulduysa yapı tasarımı olumlu eleştiriler almıştır.

İşlev Çeşitliliği: Yapı içinde tiyatro, sinema, kafe ya da tarihi alanı sunmak dışında başka bir etkinlik içeren yapılarıdır. En çok memnuniyet yaratan kriterlerdendir.

Arkeolojik alanı koruma: Yapının alana zarar vermeden inşa edilmesinin yanı sıra zaman içinde doğal ve beşeri faktörler sonucu da zarar görmesine engel olma yönünün olmasıdır.

Arkeolojik alanın anlaşılır sunumu: Mimari ekin arkeolojik alanın kalıntılarını odak alarak gezi güzergahını da basit ve anlaşılır tutmasıdır.

Çocuk dostu tasarım: Çocuklar için farklı ve kolay anlaşılır sunum yöntemlerini içeren veya çocuk oyun alanlarını içeren mimari eklerdir.

Alanın tarihine referans veren tasarım: Özellikle mimari yarışma kazanan yapılarda olumlu olarak belirtilen bir özellik olan bu kriter alan ile ilgili bir özelliği soyut bir tasarım olarak bünyesinde bulundurması demektir.

Kamusal alan yaratabilme: Ücretli olmayan herkese açık alandır.

Silüete katkısı: Yapının şehre ya da doğal dokuya konumlanması, malzeme kullanımı, yüksekliği ve biçimi yönünden uyum gösterebilme özelliğidir.

Çizelge 7. Arkeolojik alanlarda çağdaş yapı tasarım kriterleri

Mimari bağlamsal Strateji	Sınıflandırma	Örnekler	Alan ile İlgili Kriterler					Mimari Tasarım Kriterleri							
			Uygun ücretli giriş	Ulaşılabilirlik	Yerleşim alanına yakınlık	Alanın tarihinin ilgi çekici olması	Yakın çevrede başka işlevlerin olması	Çocuk dostu tasarım	İşlev çeşitliliği	Arkeolojik alanın anlaşılır sunumu	Silüete katkısı	Anlaşılır gezi güzergahı	Arkeolojik alanı koruma	Alanın tarihine referans veren tasarım	Kamusal alan yaratabilme
Alanı Öne Çıkaran Tasarım Yaklaşımları	1	Çatalhöyük Güney Koruma Örtüsü	X			X				X	X	X	X		
	1	Saint Maurice Koruyucu Çatısı	X	X	X	X	X			X	X	X	X	X	
	1	Hamar Katedrali	X	X		X	X			X	X	X	X	X	
	1	Roma Kalıntıları Örtüsü	X	X	X					X	X	X	X		
	1	Troya Arkeoloji Müzesi	X	X		X			X	X	X	X	X	X	X
	2	Xihoudu Relics Ceremonial Flame	X			X			X	X	X	X	X	X	X
	2	Küçükyalı Arkeoparkı	X	X	X	X	X		X	X	X		X		X
	3	Kayseri Kale İçi Arkeoloji Müzesi	X	X	X	X	X		X		X		X		X
	3	Basilica di Siponto	X	X		X				X	X	X	X	X	
Alan İle Birlikte Var Olan Tasarım Yaklaşımları	1	Efes Yamaç Evleri Koruma Çatısı		X		X	X					X	X		
	1	St Antony Industrial Archaeological Park	X	X	X	X	X			X	X	X	X	X	
	1	Göbeklitepe Koruma Çatıları	X			X				X	X	X	X	X	
	2	Pavlov Arkeopark Müzesi	X	X		X		X	X	X	X	X	X	X	
	2	Stonehenge Visitor Centre				X		X	X	X	X	X	X	X	
	2	Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	

Çizelge 7. Arkeolojik alanlarda çağdaş yapı tasarım kriterleri (devam)

Alan İle Birlikte Var Olan Tasarım Yaklaşımları	2	Römer Museum	X	X		X		X	X	X	X	X	X	X	
	3	The Roman Villa del Casale	X	X		X				X	X	X	X	X	
	3	Jingdezhen Imperial Kiln Museum	X	X	X	X	X			X	X	X	X	X	X
Yeni Yapıyı Öne Çıkaran Tasarım Yaklaşımları	1	Cerro del Molinete Archaeological Park	X	X	X	X	X			X	X	X	X		
	1	Musée de la Romanité de Nîmes	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X
	1	Colchester Kültür Meydanı	X	X	X			X	X		X		X		
	3	Antakya Müze Hotel			X	X	X		X	X	X	X	X		
	3	New Acropolis Museum	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X	
	3	Molinete Müzesi	X		X		X		X		X		X		
	3	Antalya Doğu Garajı Kültür ve Ticaret Merkezi	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X

* “Sınıflandırma” sütununda belirtilen sınıflandırma tezde yer alan Materyal ve Yöntem Bölümü’nde belirtilen sit alanları üzerinde yapılan fiziksel ve algısal müdahalelerin türlerine göre numaralandırılmıştır:

1. Arkeolojik Sit Alanlarına Doğrudan Fiziksel Müdahalede Bulunmayan Yaklaşımlar: Üst örtüler ve Arkeolojik Alana Yakın Müze Örnekleri
2. Arkeolojik Alanları Bir Senaryo Dahilinde Sunan Yaklaşımlar: Arkeopark Örnekleri
3. Arkeolojik Alanı Mimarının Bir Mekanı Olarak Sunan Yaklaşımlar: Arkeolojik Alanın Üstünde Yer Alan Örnekler

Tarihi Alanı Öne Çıkaran Tasarım Yaklaşımları sınıfında yer alan Çatalhöyük Koruma Çatısı kullanıcılar tarafından pek memnuniyet verici bulunmamıştır. Mimari yeterlilik tablosuna göre orta düzey bir başarı göstermiştir. Anlaşılır bir dille tarihi alanı anlatması, arkeolojik alanı koruyabilmesi ve silüette düzensiz bir duruşunun olmaması olumlu taraflarıdır. Yapı, toplam 13 kriterden altısını sağlamıştır; ancak trip advisor sitesinin memnuniyet anketine göre puanı 4.5'tur. Bu durum arkeolojik alanın ilgi çekici tarihe sahip olmasının ve mimari ekin tasarımının farklı olmasının olumlu yönde oldukça etkili olduğunu göstermektedir.

Saint Maurice Koruyucu Çatısı memnuniyet kriterlerine göre başarılı bulunmuştur. Yerleşim alanına yakın olması kullanıcıların başka işlevli mekanlara erişimini kolaylaştırdığı için yapının olumlu bulunmasında artı bir faktör olmuştur. Çatının tarihi alan ve doğal çevre ile olan uyumu kullanıcılara farklı ve ilgi çekici görünmüştür, bu durum da memnuniyet seviyesini arttırmıştır. Aynı zamanda bu uyum mimari tasarım yönünden "yerin ruhu" kavramına uygun bir davranış sergilediği için kurulan diyalog daha güçlü olmuştur. Yapı, toplam 13 kriterden onunu sağlamıştır ve trip advisor sitesinin memnuniyet anketine göre puanı 5'tir. Arkeolojik alanın sunumunun düzgün, anlaşılır ve ilgi çekici yapılması memnuniyet seviyesini arttırmıştır.

Xihoudu Relics Ceremonial Flame anlaşılır gezi güzergahı, arkeolojik alanı koruma ve silüete olumlu etkisi yönlerinden başarılı bulunmuştur. Ayrıca yapının topografyanın devamı niteliğinde biçimlenmesi alanın ilgi çekiciliğini arttırmıştır. Kamusal bir alan yaratabilmesi yerleşim alanından uzak bu nokta için memnuniyet verici bir tasarımıdır. Yapı, toplam 13 kriterden dokuzunu sağlamıştır. Trip advisor'da yer almamaktadır.

Hamar Katedrali yerleşim alanına uzaktır fakat minibüslerle ulaşımı kolaydır. Arazi eğimli bir tepede yer almaktadır fakat iç mekanı hemzemindir. Konser ya da düğün gibi etkinlikler gerçekleştirildiği için daha fazla kullanıcı çekmektedir. Antik kiliseyi tamamen çevreleyerek cam piramit formu ile yıkıntıları daha yükseğe uzanarak göstermektedir ve ilgi çekici durmaktadır. Çevresinde müze gibi başka işlevlerin yer aldığı mekanlar bulunmaktadır. Yeşilin ağırlıklı olduğu çevre dokuda cam ve çelikten oluşan yapı silüette dikkat çekmektedir, ancak rahatsız edici durmamaktadır. Yapı, toplam 13 kriterden dokuzunu sağlamıştır ve trip advisor sitesinin memnuniyet anketine göre puanı 4.5'tur. Bulduğu nokta ve hava koşulları yönünden puan kırılmıştır.

Roma Kalıntıları Örtüsü arkeolojik alanı tamamen çevrelemektedir bu sebeple uzaktan alan anlaşılmemektedir. Sadece yapının yanından geçerken arkeolojik kalıntılar pencereler vasıtasıyla gözükebilmektedir. Sit alanı yerleşim yerine yakındır, yapının içi engelli insanlar için ulaşılabilir değildir. Ahşap çitalardan oluşan dış cephesi genel silüetle uyumlu durmaktadır. Yapı, toplam 13 kriterden yedisini sağlamıştır. Trip advisor'da yer almamaktadır.

Troya Arkeoloji Müzesi, yerleşim alanından uzaktadır fakat ulaşımı kolaydır ve engelliler için de uygundur. Yapı paslanmış bakır rengi ve küp formu ile dikkat çekmektedir ve kırsal alanın yarattığı silüet içinde uyumlu durmaktadır. Yapının sergilediği kalıntılar ve kalıntıların sunum şekli ilgi çekicidir. Müze içinde kafe bulunmaktadır, yerleşim alanına uzak bir yapı olduğu için ziyaretçiler kafenin olmasından memnun kalmıştır. Yapı, toplam 13 kriterden onunu sağlamıştır ve trip advisor sitesinin memnuniyet anketine göre puanı 5'tir. Çağdaş yapının sunum tekniği ve ilgi çekici tasarımı memnuniyet düzeyini arttırmıştır.

Küçükyalı Arkeoparkı, iç bahçesinde kısa süreli etkinlik mekanları yaratılarak kullanılmaktadır. Mahalleli tarafından benimsenen alan hem korunmaktadır, hem de kullanımı sırasında tanıtımı da yapılabilmektedir. Tarihi doku restore edilmeden ve değiştirilmeden durduğu için yerel halk memnun kalmıştır. Yerleşim alanının içinde bulunmaktadır, ulaşımı kolaydır ve çevrede farklı işlevli mekanlar da bulunmaktadır. Arkeolojik alan konutlarla içi içe bulunan, yeşilin hakim olduğu bir kamusal alan sağlamıştır. Yapı, toplam 13 kriterden onunu sağlamıştır. Trip advisor'da yer almamaktadır.

Kayseri Kale İçi Arkeoloji Müzesi, şehrin merkezinde bulunmaktadır, ulaşımı ve iç alanlarının gezilmesi her kullanıcı için kolaydır. Kale içinde müze, galeri, mağaza, kafe gibi farklı işlevli birimler bulunmaktadır. Giriş ücretsizdir ve kamusal açık alan da sunmaktadır. Aktif işler bir mekandır, bu sayede kalenin hem sunumu hem de korunması gerçekleşmektedir. Ancak matriste anlaşılır sunumunun yapılmadığı işaretlenmiştir çünkü iç mekandan kale hissedilememektedir, kalenin müzesi dışında her hangi bir noktada bilgilendirme yer almamaktadır. Kale hem dışarıdan hem de iç mekan düzenlemesi ile dikkat çekicidir. Yapı, toplam 13 kriterden dokuzunu sağlamıştır ve trip advisor sitesinin memnuniyet anketine göre puanı 4'tür. Restorasyon ile ilgili eleştiriler ve

yapılan mimari düzenlemenin kale dışından görünmemesi, dolayısı ile bilinmemesi puan düşürmüştür.

Basilica di Siponto yerleşim alanına yakın değildir ve çevrede başka işlevi olan mekan bulunmamaktadır. Bu durum ziyaretçilerin hoşuna gitmemektedir. Sunulan rekonstrüksiyon yapının eski hali hakkında bilgi vermektedir. Yapım tekniği olarak çelik tellerin aralıklı bir şekilde örülmesi ile hafif ve şeffaf bir görünüm vermektedir, bu sayede tüm ilgiyi kalıntılardan kendi üzerine çekmemektedir. Arkeolojik alanı korumaktadır ve çevre silüette uyumlu durmaktadır. Yapı, toplam 13 kriterden sekizini sağlamıştır ve trip advisor sitesinin menüniyet anketine göre puanı 4.5'tir. Arkeolojik alanın yerleşim alanından uzak olup yapılan mimarinin işlev çeşitliliğini sağlamaması bu oranı düşürmüştür.

Arkeolojik Alan İle Birlikte Var Olan Tasarım Yaklaşımları'na ait olan Efes Yamaç Evleri Koruma Çatısı engelli insanların kullanabileceği bir tasarıma sahip değildir, dolayısıyla ulaşılabilir değildir. Antik kentten ayrıca ücret alınarak gezildiği için kullanıcılara pahalı gelmiştir. Koruma çatısı alanı koruyabilmektedir. İç mekanda gezi güzergahı genel olarak anlaşılır bulunmuştur. Ancak doğal dokunun olduğu silüette parlak rengi ve biçimsiz formu ile uyumsuz durmaktadır. Yerleşim alanına uzaktır fakat farklı işlevler, yakın çevrede dinlenilebilecek mekanlar ve başka arkeolojik alanlar da bulunmaktadır. Yapı, toplam 13 kriterden beşini sağlamıştır; ancak trip advisor sitesinin menüniyet anketine göre puanı 5'tir. Bu durum arkeolojik alanın ilgi çekici tarihe sahip olmasının ve mimari ekin tasarımının farklı olmasının olumlu yönde oldukça etkili olduğunu göstermektedir.

Göbeklitepe Koruma Çatıları iki tanedir ve ikisi de farklı tasarıma sahiptir. Tarihinin ilgi çekici olması insanları alana çekmektedir fakat alana giriş ücreti yüksek bulunmuştur, yerleşim alanına uzaktır ve çevrede başka bir mekan bulunmamaktadır. Çatı örtüleri form yönünden geniş bozkır alanında dikkat çekmektedir. Çatılar arkeolojik alanları korumaktadır ve arkeolojik alanın net bir şekilde gözükmesini sağlamaktadır. Yapı, toplam 13 kriterden yedisini sağlamıştır; ancak trip advisor sitesinin menüniyet anketine göre puanı 5'tir. Arkeolojik alanın ilgi çekici olması önemli bir kriter olmuştur.

St Antony Industrial Archaeological Park yerleşim yerine yakındır ve kolay anlaşılır bir sunumu vardır. Mimari ek, arkeolojik alanın tarihine referans vermektedir, bu durum alanın sunumunu uygun biçimde yapabildiği için kullanıcılar ve mimarlar tarafından beğenilmiştir. Çatı formunu dış bükey bir biçimde olması alanın ilgi çekiciliğini arttırmıştır. Yüksekliği fazla değildir ve çevresinde daha yüksek ağaçlar bulunmaktadır, bu sebeple kent silüetinde fazla gözükmemektedir. Yapı, toplam 13 kriterden sekizini sağlamıştır ve trip advisor sitesinin menüniyet anketine göre puanı 4.5'tur. Yapının pek bilinmemesi puanı düşürmüştür.

Pavlov Arkeopark Müzesi yerleşim alanına yakın değildir ve doğal çevrede birkaç beyaz hareketli forma sahip kütleler ile ilgi çekmektedir. Bu sayede alanda ziyaretçi sayısı artmaktadır. Çocuklar için oyun alanları bulunmaktadır ve her yaş grubu için teknoloji destekli açıklamalar vardır. Mimari ekte tiyatro gösterileri de yapılmaktadır, böylece kullanım sıklığı artmaktadır. Yapı, toplam 13 kriterden onunu sağlamıştır ve trip advisor sitesinin menüniyet anketine göre puanı 4.5'tir. Müze yapısı içinde sergilenen eserlerin çoğunun replika olması memnuniyet seviyesini düşürmüştür.

Stonehenge Visitor Centre yerleşim alanına yakın değildir ve giriş ücreti pahalıdır. Otopark sorunu da yaşanmaktadır. Arkeolojik alanın tarihi ilgi çekicidir ve çocuklar için özel mekanlar hazırlanmıştır. Yapı form ve malzeme kullanımı ile arkeolojik alana referans vermektedir. Sık aralıklı ince taşıyıcılar ile hafif ve şeffaf gözükmektedir, silüetteki duruşu kullanıcılar ve bu yapıyı inceleyen mimarlar tarafından olumlu bulunmuştur. Yapı içinde ve alanın çevresinde başka işlevlere sahip mekan bulunmamaktadır. Yapı, toplam 13 kriterden sekizini sağlamıştır ve trip advisor sitesinin menüniyet anketine göre puanı 4.5'tur. Alan yönetimi kullanıcılar tarafından beğenilmese de arkeolojik alanın ilgi çekici olması memnuniyeti arttırmıştır.

Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi yerleşim alanına yakındır ve girişi ücretsizdir. Ulaşımı kolaydır ve çocuklar için mekanlar ve özel aktiviteler hazırlanmıştır. Tarihi alan gezilebilmektedir ve yapı içinde eski dönem yaşayışına dair simülasyonlar oluşturulmuştur. Yüksek binaların yer aldığı şehir dokusunda yatayda yayılması ve çarpıcı bir rengin kullanılması silüete olumlu etki etmektedir ve fark edilmektedir. Engelle yaşayanlar rahatlıkla kullanabilmektedir. Neolitik döneme referans veren meşaleli kulesi ile yapı tasarım açısından beğeni toplamıştır. Yapı, toplam 13 kriterden

on üçünü de sağlamıştır ve trip advisor sitesinin menuniyet anketine göre puanı 5'tir. Yönetim olarak düzgün işleyen, mimari yönden her türlü ihtiyaca cevap veren bir tasarımıdır.

Römer Museum yerleşim alanından uzak geniş bir arkeolojik kazı alanında bulunmaktadır. Yapıda çocuklara uygun mekanlar yer almaktadır ve müzeyi engelliler de rahatça gezebilmektedir; fakat yapıya varana kadar fazla yol yürünmektedir. Yapı cephesinde kırmızı rengin ve cam malzemenin baskın ölçüde kullanılması arkeolojik alanda dikkat çekmektedir. Yakın çevrede bir tane kafe dışında başka bir işlevin olduğu alan bulunmamaktadır. Yapı, toplam 13 kriterden onunu sağlamıştır ve trip advisor sitesinin menuniyet anketine göre puanı 4.5'tur. Kullanıcıların bazı yürüyüş mesafelerinin çok olmasından yakınması ve yapının arkeolojik alan içine yakışmadığı kanısında olması memnuniyet oranını düşürmüştür.

The Roman Villa del Casale yerleşim alanından uzaktır ve arkeolojik alan dışında insanların gidebileceği başka bir mekan da bulunmamaktadır. Antik dönem roma villasına ait kalıntılar ve mozaikler ilgi çekicidir. Çatı örtüsü alanı korumaktadır ve cam malzemenin ağırlıklı kullanıldığı cephesi, taş kalıntılarının üstünde hafif ve olabilecek en az düzeyde fark edilecek bir görünüm sağlamıştır. Yapı doğal çevrede ve antik silüette Roma Dönemi villasının çatısına uygun tasarımda yapıldığı için uyumlu durmaktadır. Yapı, toplam 13 kriterden sekizini sağlamıştır ve trip advisor sitesinin menuniyet anketine göre puanı 4.5'tur. Mimari ekin arkeolojik alanı iyi korunması ve düzgün gezi güzergahı belirlemesi memnuniyeti arttırmıştır.

Jingdezhen Imperial Kiln Museum hem çevredeki arkeolojik alanlarla hem de üzerinde bulunduğu tarihi alan ile ilişki kurmaktadır. Yapıda çevre dokunun malzemesi kullanılmıştır ve etraftaki yapılardan farklı bir form elde edilmiştir, bu sayede hem fark edilmektedir hem de şehir silüetinde uyumlu bir duruş sergilemektedir. Yapının yerleşimi tarihi arazinin içinde bulunmaktadır, ulaşımı kolaydır ve kamusal alan yaratabilmektedir. Arkeolojik alanın tarihine referans veren tasarım anlayışı ile alan daha popüler hale gelmiştir. Arkeolojik buluntuları çepe çevre sararak sunumlarını yapı içinde gerçekleştirmektedir ve korumaktadır. Yapı, toplam 13 kriterden on birini sağlamıştır. Trip advisor'da yer almamaktadır.

Yeni Yapıyı Öne Çıkaran Tasarım Yaklaşımları'na ait örnek olan Cerro del Molinete Archaeological Park, kent içinde yer almasıyla ziyaretçilerin alana ulaşımı açısından bir kolaylığa sahiptir. Kullanıcılar için hazırlanan gezi güzergahı karmaşık değildir, gezi süresi kısadır. Yapı, tarihi doku yönünden zengin olan şehirde farklı form ve malzemesi ile diğer arkeolojik sit alanları arasından sıyrılıp ilgi çekici olmayı başarmıştır. Çatı örtüsü alanı koruyabilmiştir ve silüette kısmen yükselerek şehir dokusunda fazla ön plana çıkmamıştır. Yapı, toplam 13 kriterden dokuzunu sağlamıştır ve trip advisor sitesinin menüniyet anketine göre puanı 4'tür. Arkeolojik alanın fazla bilinmemesi ve işlev çeşitliliğinin olmaması memnuniyet düzeyini olumsuz etkilemiştir.

Musée de la Romanité de Nîmes yapısı arkeolojik alanın yanında dalgalı dış cephe kaplaması ve beyaz rengi ile tarihi alandan farklı gözükmemektedir ve hem kendisini hem de alanı sunabilmektedir. Cephe kaplaması ile Roma Dönemine referans vererek alanın tarihi ile ilişki kurmayı çalışmıştır. Müzede çocuklara yönelik etkinliklerin yapılması memnuniyet düzeyini arttırmış ve ailelerin tercih ettiği mekanlardan biri olmuştur. Kent içinde ulaşımı kolay olsa da müze içinin gezi güzergahı karmaşık bulunmuş ve rehber gerekli olmuştur. Yapı, toplam 13 kriterden on ikisini sağlamıştır ve trip advisor sitesinin menüniyet anketine göre puanı 4.5'tur. Yeni yapı içerisinde gezi güzergahının anlaşılır olmaması kullanıcı memnuniyetini olumsuz etkilemiştir.

Colchester Kültür Meydanı yapısı arkeolojik alanı sadece korumaktadır, alanın sunumunu sadece yerini belli ederek gerçekleştirmektedir. Yapı müze değildir, modern sanat galerisi olarak kullanılmaktadır; arkeolojik alanın tarihinden bahsedilmemektedir. Alanı, çevre binalardan farklı parlak sarı renkli malzemesi ve yarım daire formu ile ilgi çekerek işaretlemektedir. Kullanıcılar kasabada yapılacak başka faaliyet olmadığı için sadece bu yapı için gelmenin zaman kaybı olduğunu düşünmektedirler. Yapı başka bir aktivite sunmamıştır. Çocuklar için oyun alanının yer alması memnuniyet düzeyini arttırmıştır. Kasabaya "renk" kattığı gerekçesi ile silüetteki duruşu orijinal bulunmuştur. Yapı, toplam 13 kriterden yedisini sağlamıştır ve trip advisor sitesinin menüniyet anketine göre puanı 3.5'tur. İşlev çeşitliliğinin olmaması ve arkeolojik alanın sunumunun yeterli düzeyde yapılmaması başlıca problemlerdir.

Antakya Müze Hotel, bir otel olarak arkeolojik alanı farklı bir metod ile korumaktadır ve dikkat çekicidir. Girişin pahalı olması ve otel misafiri olmayan kullanıcıların vakit

geçirip dinlecekleri bir mekan bulamaması sebebi ile eleştirilmiştir. Konstrüksiyon tekniği ile arkeolojik alana minimum düzeyde dokunmuştur ve diğer mimarlarca başarılı bulunmuştur. Şehir silüetindeki duruşu hareketli cephesi ile dikkat çekicidir. Yapı, toplam 13 kriterden sekizini sağlamıştır ve trip advisor sitesinin menuniyet anketine göre puanı 4.5'tir. Mimari tasarım mimarlarca başarılı bulunsa da, yönetsel problemler arkeolojik alan ile ilgili kullanıcı memnuniyetini düşürmüştür.

New Acropolis Museum turistler ve yerel halk tarafından popüler bir mekandır. Şehir silüetinde hareketli formu ve cam ağırlıklı cephesi ile canlı bir duruş sergilemektedir. Yapıda arkeolojik alanı korunup iç mekanda basit bir gezi rotası düzenlenmiştir. Ayrıca şehirde yer alan önemli bir tarihi eser olan Parthenon tapınağı ile diyalog kuracak şekilde ona doğru yönlendirilmiştir. Ulaşımı şehir içinde olması yönünden kolaydır ve girişi uygun fiyatlıdır. Yapı, toplam 13 kriterden on birini sağlamıştır ve trip advisor sitesinin menuniyet anketine göre puanı 4.5'tur. Yapıya giriş için sıra beklenmesi kullanıcı anketine olumsuz olarak yansımıştır.

Molinete Müzesi neredeyse kayaya gömülü bir yapıdır ve fark edilmesi zordur. İçinde arkeolojik alan olduğuna dair bir tanıtım da yapılmamıştır. Yapının açıkta kalan tek cephesi olan giriş cephesinde farklı renklerde dış cephe malzemesi kullanılarak dikkat çekici olması sağlanmıştır. Arkeolojik alanı çevreleyip uygun sıcaklık ve nem ortamını sağlayarak korumaktadır fakat bir gezi ve tanıtım güzergahı yoktur. Sadece alt katı müzedir, üst katları sağlık merkezine aittir. Sağlık merkezine gelmeyen arkeolojik alan ile ilgili bilgi sahibi olamamaktadır. Yapı, toplam 13 kriterden altısını sağlamıştır. Trip advisor'da yer almamaktadır.

Antalya Doğu Garajı Kültür ve Ticaret Merkezi eğitim, ticaret ve kültür merkezi olarak şehirde yerini almaktadır. Arkeolojik alanı korumaktadır ve sanat galerisi gibi başka mekanlarla gezi güzergahını desteklemektedir. Bu sayede ziyaretçi çekerek alanın sunumunda daha etkili olmuştur. İnsanlar arkeolojik alanı gördükten sonra farklı alanlara yönelebilmektedirler. Yerleşim alanına yakın olması ve arkeolojik alanın ücretsiz gezilebilmesi ulaşılabilirliği kolaylaştırmıştır. Yapı şehir içinde büyük tek parça ve ağır bir kütle olarak yer almadan, kamusal açıklıklar oluşturarak ve farklı yüksekliklerde mekanlar yaratarak ziyaretçi çekmektedir ve silüette hareketli bir duruş

sergilemektedir. Yapı, toplam 13 kriterden on birini sağlamıştır. Trip advisor'da yer almamaktadır.

Bu araştırmada bütün bu incelemelerden çıkan sonuç öncelikli olarak arkeolojik sit alanlarına yapılacak mimari tasarımların en önemli özelliğinin sorumlu olduğu kültür varlıklarını koruması gerektiğidir. Yapılan mimari eklerin arkeolojik alanı sunum ve eğitim amaçları da bulunduğu için kullanıcılara ilgi çekici gelmelidir ve son derece anlaşılır olması gerekmektedir. Aynı zamanda çevreye duyarlı olacak, bulunduğu mahalleye, kente görsel katkı sağlayabilecek, yerlilere memnuniyet verebilecek tasarıma sahip olması beklenmektedir. Engelli bireylerin ulaşabilmesi ve kullanabilmesi gerekmektedir. Tüm bunlar gerçekleştirildikten sonra, koruma ve sunum hedeflerinin yerine getirilmesinin yanında, bölgeye ekonomik ve kültürel açıdan katkı sağlamaktadırlar. Genel memnuniyet düzeyinin yüksek olması ile bu katkı devamlı olacaktır.

Kültürel varlıkların göz ardı edilmesi durumu bir diyalog açığa çıkarmamakta, dolayısı ile kültürel olarak halka katkı sağlamamaktadır. Arkeolojik alanların uygun şekilde korunması ve sunumu ülkemize ekonomik ve kültürel katkı sağlayacağı gibi ulusal kimliğin de açığa çıkmasını, sahiplenilmesini ve korunmasını sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Ahunbay, Z., 2017, Şubat. Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon (9. bs.). G. İpek, M. Kaya, K. Erkan, Z. İltter ve R. Atabay (Yay. Haz.). İstanbul: Yem Yayın.
- Alonso, D., 2020, Haziran 22. Inside Timeless Architecture: Peter Zumthor's Shelter for Roman Ruins in Chur, Switzerland. Erişim adresi: <https://apalmanac.com/architecture/inside-timeless-architecture-peter-zumthors-shelter-for-roman-ruins-in-chur-switzerland-10769>
- ALTKAT Mimarlık, 2008. Şekil 109, 110, 111. Erişim adresi: <http://www.altkat.com/kayseri-arkeoloji/slximukrc9xw913rez672pt6zzf1ux>
- Amann Canovas Maruri Architects, 2011. Deck Over A Roman Site. Erişim adresi: https://temperaturasextremas.es/project-detail/El-Molinete_CVRIA
- Amann-Canovas-Mauri, 2012, Şubat 23. Deck Over A Roman Site. Erişim adresi: <https://www.archdaily.com/210720/deck-over-a-roman-site-amann-canovas-mauri>
- Anonim, 1999. (658 nolu İlke Kararı) Arkeolojik Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları, (1999, 5 Kasım). Resmi Gazete (Sayı: 29696). Erişim adresi: <https://teftis.ktb.gov.tr/TR-263742/658-nolu-ilke-karari-arkeolojik-sitler-koruma-ve-kullan-.html>
- Anonim, 2004, Ekim. Villa Romana del Casale. Erişim adresi: <https://sights.seindal.dk/italy/sicily/piazza-armerina/villa-romana-del-casale/>
- Anonim, 2005. Mimarlık Dünyasından. <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=46&RecID=1105>
- Anonim, 2007. Çatalhöyük 2007 Archive Report. Erişim adresi: http://www.catalhoyuk.com/sites/default/files/media/pdf/Archive_Report_2007.pdf
- Anonim, 2009. Diyalog Felsefesi. Erişim adresi: <http://www.bilgeler.net/konular/diyalog>
- Anonim, 2009. The new Acropolis Museum. (2009, Haziran 30). Erişim adresi: <https://www.yatzer.com/The-new-Acropolis-Museum-Athens-Greece-Bernard-Tschumi>
- Anonim, 2010, Mayıs. New Acropolis Museum / Bernard Tschumi Architects. Erişim adresi: <https://www.archdaily.com/61898/new-acropolis-museum-bernard-tschumi-architects>
- Anonim, 2011 Aralık. Firstsite / Rafael Viñoly Architects. Erişim adresi: https://www.archdaily.com/188638/firstsiterafaelvinolyarchitects?ad_source=search&ad_medium=search_result_all
- Anonim, 2011. Industriearchäologischer Park des Rheinischen Industriemuseums in Oberhausen. Erişim adresi: <https://www.ska-architekten.de/projekte#/st-antony-hutte-in-oberhausen-1/>
- Anonim, 2011. Troya Müzesi Mimari Proje Yarışması. Erişim adresi: <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=374&RecID=2712>
- Anonim, 2012. Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının ve Sitlerin Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik. (2012, 13 Mart). Resmi Gazete (Sayı: 28232). Erişim adresi: <https://teftis.ktb.gov.tr/TR-14660/korunmasi-gerekli-tasinmaz-kultur-varliklarinin-ve-sitl-.html>
- Anonim, 2012. Küçükyalı Arkeoparkı. Erişim Adresi: <https://kyap.ku.edu.tr/>
- Anonim, 2012. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının ve Sitlerin Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik. Resmi Gazete (Sayı:

28232) Erişim adresi: <https://teftis.ktb.gov.tr/TR-14660/korunmasi-gerekli-tasinmaz-kultur-varliklarinin-ve-sitl-.html>

Anonim, 2013. Çatalhöyük Neolitik Kenti Yönetim Planı. s. 24. Erişim adresi: <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/Eklenti/57316,catalhoyuk-neolitik-kenti-yonetim-planipdf.pdf?0>

Anonim, 2013. Kayseri Kale İçi Arkeoloji Müzesi. Erişim adresi: <http://www.arkiv.com.tr/proje/kayseri-kale-ici-arkeoloji-muzesi/11356>

Anonim, 2013. Şekil 133. Basilica with marble panels. Erişim adresi: [https://en.wikipedia.org/wiki/Villa_Romana_del_Casale#/media/File:Villa_del_Casale_\(9528013749\).jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/Villa_Romana_del_Casale#/media/File:Villa_del_Casale_(9528013749).jpg)

Anonim, 2014, Ekim. Mahalle Arasında Arkeoloji: Küçükyalı Arkeopark. Erişim adresi: http://www.yapi.com.tr/haberler/mahalle-arasinda-arkeoloji-kucukyali-arkeopark_125267.html

Anonim, 2014. Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi. Erişim adresi: <http://www.arkiv.com.tr/proje/yesilova-hoyugu-ziyaretci-merkezi/10939>

Anonim, 2016. Bursa'da tarihi antik kentin üzerine Özdilek'ten AVM mi geliyor? Erişim adresi: <https://www.bursadabugun.com/haber/bursa-da-tarihi-antik-kentin-uzerine-ozdilek-ten-avm-mi-geliyor-667398.html>

Anonim, 2016. Topraktan Fıskıran. Erişim adresi: <https://www.arkitektuel.com/fallingwater-evi-selale-evi/>

Anonim, 2017. Şekil 3. Şelale Evi. Erişim adresi: <https://www.arkitektuel.com/fallingwater-evi-selale-evi/>

Anonim, 2018, Şubat. Troya Müzesi. Erişim adresi: <https://www.arkitektuel.com/troya-muzesi/>

Anonim, 2018. Erişim adresi: <http://sosyolojisi.com/diyalog-nedir-diyalog-anlami-ve-hakkinda-bilgi/15386.html>

Anonim, 2018. Erkal Mimarlık'a Metin Sozen Koruma Büyük Ödülü... Erişim adresi: <https://yapidergisi.com/erkal-mimarlika-metin-sozen-koruma-buyuk-odulu/>

Anonim, 2018. Shelter for Roman Ruins. Erişim adresi: <https://divisare.com/projects/397572-peter-zumthor-august-fischer-shelter-for-roman-ruins>

Anonim, 2018. Troya Müzesi. Erişim adresi: <http://www.arkiv.com.tr/proje/troya-muzesi3/10019>

Anonim, 2019. Hedmarksmuseets fotoavdeling, Jiri Havran and the architect. Erişim adresi: https://www.architecturenorway.no/projects/culture/Protective_building_for_Hamar_Domkirke_ruins_1998/

Anonim, 2019. Kayseri İç Kalesi'nin Korunarak Kültür ve Sanat Ortamına Dönüştürülmesi İki Kademeli Ulusal Mimarlık Yarışması. Erişim adresi: <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=360&RecID=2019>

Anonim, 2020, Aralık. Diyalog. Erişim adresi: <https://www.etimolojiturkce.com/kelime/diyalog>

Anonim, 2020. Explore Peter Zumthor's 1986 Shelter for Roman Ruins in Quiet Solitude. Erişim adresi: <https://www.archdaily.com/884003/explore-peter-zumthors-1986-shelter-for-roman-ruins-in-quiet-solitude>

Anonim, 2020. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. Kayseri Kalesi Ve Surları. (2020, 2 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/kayseri/gezilecekyer/kayseri-kalesi-ve-surlari>

Anonim, 2020. The Museum Hotel Antakya, Turkey. Erişim adresi: <https://www.aheadawards.com/mea/2020/shortlist/the-museum-hotel-antakya-turkey>

Anonim, 2020. The Museum Hotel Antakya. Erişim adresi: <https://bigsee.eu/the-museum-hotel-antakya>

Anonim, 2020. The Museum Hotel Antakya. Erişim adresi: https://www.tripadvisor.com.tr/Hotel_Review-g312729-d19094763-Reviews-The_Museum_Hotel_Antakya-Antakya_Hatay_Province_Turkish_Mediterranean_Coast.html

Anonim, 2021, Ocak. Jingdezhen Imperial Kiln Museum. Erişim adresi: <https://www.arch2o.com/jingdezhen-imperial-kiln-museum-studio-zhu-pe/>

Anonim, 2021, Şubat. Villa Romana del Casale Ancient Roman Mosaics. Erişim adresi: <https://www.amazing-world-in-free-stock-pictures-and-photos.com/villa-romana-del-casale-mosaics.html>

Anonim, 2021. Ulusal Kültürel Mikras Koruma Mevzuatı. Erişim Adresi: <http://www.alanbaskanligi.gov.tr/ulusal.html>

Anonim, 2021. A unique archaeological site of global significance. Erişim adresi: <https://www.arheoparkpavlov.cz/en/story-of-the-site/t1220>

Anonim, 2021. Çatalhöyük Güney Kazı Alanı Üzerinde Korugan Örtü Projesi. (2008). Erişim adresi: https://www.mimarizm.com/ilk-yapi/catalhoyuk-guney-kazi-alani-uzerinde-korugan-ortu-projesi_123015

Anonim, 2021. Erişim adresi: <https://www.theplan.it/eng/award-2020-landscape/holy-fire-lit-place-for-the-second-china-national-youth-games-2019-wang-hui-urbanus>

Anonim, 2021. Esign Educates Awards. Erişim adresi: <https://designeducates.com/portfolio/museum-hotel-antakya/>

Anonim, 2021. Göbekli tepe Fotoğrafları. Erişim adresi: <https://arkeofili.com/gobeklitepe-unesco-listesine-girdi/>

Anonim, 2021. Kayseri Kale İçi Arkeoloji Müzesi. Yapı Mimarlık Tasarım Kültür Sanat Dergisi. Erişim adresi: <https://yapidergisi.com/kayseri-kale-ici-arkeoloji-muzesi/>

Anonim, 2021. Stonehenge Visitor Centre. Erişim adresi: <https://archello.com/project/stonehenge-visitor-centre>

Anonim, 2021. Studio Libeskind. V&A Museum Extension. Erişim adresi: <https://libeskind.com/work/va-museum-extension-competition/>

Anonim, 2021. Şekil 28. Erişim adresi: http://www.kulturvarliklari.gov.tr/sempozyum_pdf/kazilar/21_kazi_2.pdf

Anonim, 2021. The Roman City Colonia Ulpia Traiana. Erişim adresi: https://apx.lvr.de/en/roemische_stadt/roemische_stadt.html

Anonim, 2021. Truva Antik Kenti. Erişim adresi: <https://basin.ktb.gov.tr/TR-45525/truva-antik-kenti.html>

Antalya Belediyesi, 2021, Şubat. Doğu Garajı Kültür ve Ticaret Merkezi gün sayıyor. Erişim adresi: <https://www.antalya.bel.tr/Haberler/HaberDetay/2627/dogu-garaji-kultur-ve-ticaret-merkezi-gun-sayiyor>

Anthony, K. 2018, Kasım 1. Protective building for Hamar Domkirkeruins. Erişim adresi: https://www.architecturenorway.no/projects/culture/Protective_building_for_Hamar_Domkirke_ruins_1998/

Architecture Masterprize, 2021. Erişim adresi: <https://architectureprize.com/>

Architektonicka kancelar Radko Kvet, 2016. Archeopark Pavlov. <https://www.archdaily.com/795684/arheopark-pavlov-kvet-architects>

Arkiv, 2021. Antalya Nekropol Alanı Modern Sanatlar Müzesi. Erişim tarihi: 2021, Şubat. Erişim adresi: <http://www.arkiv.com.tr/proje/antalya-nekropol-alani-modern-sanatlar-muzesi/3920>

Atelier Peter Zumthor & Partner AG, 2018. Shelter Roman Archaeological Site Erişim adresi: <https://www.atlasofplaces.com/architecture/shelter-roman-archaeological-site/>

August Fischer Arşivi, 1986. Erişim adresi: <https://www.atlasofplaces.com/architecture/shelter-roman-archaeological-site/>

Avrupa Tarihi Kentler ve Bölgeler Birliği Türkiye, 2018. Erişim adresi: <http://www.yereldiplomasi.gov.tr/aglar/avrupa-tarihi-kentler-ve-bolgeler-birligi>

Bakhtin, M. M., 1970. C. Emerson ve M. Holquist (Ed.). The Problem of Speech Genres. Speech Genres and Other Late Essays (s. 60-102) içinde. Trans (V. W. Mc. Gee, Çev.). (1986). ABD: University of Texas Press. Erişim adresi: <https://criticaltheoryconsortium.org/wp-content/uploads/2018/07/Bakhtin-Speech-Genres.pdf>

Bakhtin, M. M., 1984. Problems of Dostoyevsky's Poetics (I. R. Titunik, Çev.). ABD: University of Minnesota Press. Erişim adresi: <https://www.jstor.org/stable/10.5749/j.ctt22727z1>

Baz, Ö. S., 2019, 31 Mayıs. Antakya Müze Oteli, Zırlamalar, Kaygan Zemin ve Kamu Yararı Adına...*. Erişim adresi: <https://www.arkitera.com/gorus/antakya-muze-oteli-zirlamalar-kaygan-zemin-ve-kamu-yarari-adina/>

Bernard Tsumi Architects, 2004. Erişim Adresi: <https://divisare.com/projects/9989-bernard-tschumi-architects-christian-richters-the-new-acropolis-museum>

Bilir, S., 2013. Mekan Tasarımında Kavram Geliştirme Sürecinde Analitik Bir Yaklaşım. *Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi. Güzel Sanatlar Enstitüsü İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Ana Sanat Dalı, Ankara. Erişim adresi: <file:///C:/Users/Asus/AppData/Local/Temp/345224.pdf>

Bodrum Belediyesi, 2021. Antik Mezarlar. Erişim adresi: https://bodrum.bel.tr/page.php?id=28/antik_mezarlar

Bornova Belediyesi Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi, 2021. Erişim adresi: <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=371&RcID=2624>

Büyüköztürk, E., 2020. Arkeolojik Alanlarda Üst Örtü Tasarım Kriterleri . *Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi*, 7(51), 679-691. doi: <http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.1806>

Carvalho, M., Fernández, S., Pujia, L., Rocha, C., Rodríguez, C., Zelli, F., 2012. Architecture, Archaeology And Landscape, An Interdisciplinary Educational Experience In Archaeological Sites. *Procedia Chemistry*, 8, 292-301. doi: <https://doi.org/10.1016/j.proche.2013.03.036>

D.E. Berlyne, D. E., 1974. Studies in the New Experimental Aesthetics. *Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 34(1), 86-87. doi: 10.2307/428656

David Frutos Arşiv, 2020. Erişim Adresi <https://www.archdaily.com/941128/the-molinete-museum-temperaturas-extremas-arquitectos>

Davies Sutton Architects, 2017. Caerphilly Castle Visitor Centre. Erişim adresi: <https://www.davies-sutton.co.uk/caerphilly>

Davies, M., 2003. Design in the Historic Environment. Erişim adresi: <https://www.buildingconservation.com/articles/design/design.htm>

Deimel & Wittmar Arşivi. 2011. Erişim adresi: <https://www.archdaily.com/169963/st-antony-industrial-archaeological-park-scheidt-kasprusch-architekten>

Demars İnşaat, 2021. Antalya Doğu Garajı Kültür & Ticaret Merkezi. Erişim adresi: <https://www.demars.com.tr/antalya-dogu-garaji-kultur-ticaret-merkezi>

Denton Corker Marshall Architects, 2013. Stonehenge Visitor Centre. Erişim adresi: https://www.archdaily.com/461242/stonehenge-visitor-centre-denton-corker-marshall?ad_source=search&ad_medium=search_result_all

Emre Arolat Architecture, 2020. Antakya Müze Oteli. Erişim adresi: <https://www.arkitektuel.com/antakya-muze-oteli/>

Eres, Z., 2010. Tarih Öncesi Kazı Alanlarında Koruma Ve Sergileme Kavramının Gelişimine Kısa Bir Bakış . *TÜBA-KED Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, 8. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1356923>

Eres, Z., 2018. Arkeolojik Kazı, Koruma, Sergileme Ve Toplum İlişkisi Kırklareli'nde Tarih Öncesi Arkeolojik Alanlar Üzerinden Bir Deneyim. *Azərbaycan Arxeologiyası*, 21(1), s. 110-151. doi: 10.5782/2218-0346.2018.21.1.110

Erkal Mimarlık., 2013. Necropolis Museum and Archaeological Park. Erişim adresi: <https://erkalarchitects.com/portfolio-item/necropolis/>

Erman, O., Yılmaz, N., 2017. Mimari Tasarımda Konsept Ve Bağlam İlişkisi Üzerine, *Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi*, 10, 96-115. Doi: 10.17365/TMD.2017.1.012.x

Europa Nostra., 2021. Erişim adresi: <https://www.europanostra.org/organisation/> ve <http://www.europanostra.org.tr/hakkimizda/>

European Museum Of the Year Awards 2021. <https://www.europeanforum.museum/en/emya-twenty-and-twentyone/>

Fox, E. J., 2008, Aralık. Contextualistic Perspectives. *Handbook of Research on Educational Communications and Technology*, 2, 55-66. Erişim adresi: <https://ericfox.com/wp-content/uploads/2020/04/ContextualismChapter.pdf>

Gabriel Dvořák Arşivi, 2016. Erişim adresi: <https://www.archdaily.com/795684/arheopark-pavlov-kvet-architects>

Ghoshal, S., Woll, J., 2014. Shelter For Roman Ruins. Ders notu, University Of Minnesota College Of Design School Of Architecture, Minnesota, ABD. Erişim adresi: https://arch3281fall14.files.wordpress.com/2014/10/casestudybooklet_template.pdf

Gifford, R., Hine, D. W., Muller, W., Shaw, W., Shaw K. T., 2002. Why Architects And Laypersons Judge Buildings Differently: Cognitive Properties And Physical Bases. *Journal of Architectural and Planning Research*, 19(2), 131-154. Erişim adresi: <https://www.jstor.org/stable/43030605>

Gonzales, M. F., 2018, Haziran 13. Musée de la Romanité de Nîmes / 2Portzamparc – Elizabeth de Portzamparc. Erişim adresi: <https://www.archdaily.com/896316/musee-de-la-romanite-de-nimes-2portzamparc-nil-elizabeth-de-portzamparc>

ICCROM, 2021. International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property. Erişim adresi: <https://www.iccrom.org/about/overview/what-iccrom>

ICCROM, 2021. International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property. Erişim adresi: <https://www.iccrom.org/about/overview/what-iccrom>

ICOMOS, 1990. ICOMOS Arkeolojik Mirasın Korunması ve Yönetimi Tüzüğü. Erişim adresi: http://www.icomos.org.tr/dosyalar/icomostr_tr0574229001536913919.pdf

ICOMOS, 1990. ICOMOS Arkeolojik Mirasın Korunması ve Yönetimi Tüzüğü. Erişim adresi: http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0574229001536913919.pdf

ICOMOS, 1990. ICOMOS Arkeolojik Mirasın Korunması ve Yönetimi Tüzüğü. Erişim adresi: http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0660878001536681682.pdf

ICOMOS, 2008. The Icomos Charter For The Interpretation And Presentation Of Cultural Heritage Site. Erişim Adresi: http://www.icomos.org.tr/dosyalar/icomotr_en0066198001536912401.pdf

ICOMOS, 2017. Guidelines For The Management of Public Archaeological Sites. Erişim adresi: http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_en0950831001587379455.pdf

ICOMOS, 2017. Salalah Guidelines For The Management Of Public Archaeological Sites. Erişim Adresi: http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_en0950831001587379455.pdf

ICOMOS, 2018. ICOMOS Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi Türkiye Milli Komitesi. Erişim adresi: <http://www.icomos.org.tr/?Sayfa=Icomos&dil=tr>

ICOMOS, 2018. International Council on Monuments and Sites. Erişim adresi: <http://www.icomos.org.tr/?Sayfa=Icomos&dil=tr>

ICORP Türkiye, 2017. International Scientific Committee on Risk Preparedness Türkiye. Erişim adresi: <http://www.icorpturkiye.org/Hakkinda.html>

İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (Ed.), 2016. Çatalhöyük. Konya: T.C. Konya Valiliği Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 258. Erişim adresi: https://konyakultur.gov.tr/images/uploads/files/Catalhoyuk_Brosuru.pdf

İrepoğlu, Y., 2019. Şanlıurfa Göbeklitepe Arkeolojik Alanı Koruma Çatıları. *Çelik Yapılar*, 56, s: 20-24. Erişim adresi: https://www.tucsa.org/images/celik_yapilar/60/59_celik_yapilar.pdf

Jokilehto, J., 1986. A History Of Architectural Conversation (Doktora tezi), The University Of York, York, England, s. 82-87. doi: <https://doi.org/10.4324/9781315636931>

Kaderli, L ., 2014. Kültürel Miras Koruma Yaklaşımlarının Tarihsel Gelişimi . *Tüba-Ked Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, (12) , s. 29-41. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/tubaked/issue/57269/810039>

Kalfa, B., 2018. Affiliation of Archaeological Sites and People: Case Studies on Interpretation and Presentation Approaches. *Grid*, 1(1), 24-50. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/404329>

Karmanov, D., 2009. Feeling The Landscape: Six Psychological Studies İnto Landscape Experience (Doktora Tezi, Wageningen Üniversitesi, Wageningen).

Keskin, Y., 2019, Temmuz. Arkeolojik Alanlarda Bir Sunum Yöntemi Olarak Arkeoparklar, *Yüksek lisans tezi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Keskin, Y., Zeren, M. T., 2018. Arkeolojik Alanlarda Bir Sunum Yöntemi Olarak “Arkeoparklar”. *Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi*, 3(2), 110-124. doi: <https://doi.org/10.30785/mbud.439805>

Kim, E., 2011. Couverture Ruine Archeologique, 2011. Erişim Adresi: <https://www.designboom.com/architecture/savioz-fabrizzi-architectes-couverture-ruine-archeologique/>

Kömez Dağlıoğlu, E., 2016, Temmuz. The Context Debate: An Archaeology. *Architectural Theory Review*, 20, 266-279. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1080/13264826.2016.1170058>

- Krinzinger, F., 2000. Yamaç Ev 2'nin Arkeolojik Önemi. Efes için bir çatı Yamaç Ev 2 koruma binası içinde. Viyana: Österreichisches Archäologisches Institut. s. 15-32.
- Ladstatter, S., 2012. İç Mimarının bir başyapıtı: Efes Yamaç Evleri. Erişim adresi: <https://www.izmirdergisi.com/tr/turizm/gezi-rehberi/1182-ic-mimarinin-bir-basyapiti-efes-yamac-evleri>
- Lambert, T., 2021, Mart. Roman Colchester. Erişim adresi: <https://localhistories.org/a-history-of-colchester>
- Lefebvre, H., 1974. Mekanın Üretimi (I. Ergüden, Çev.). (2014). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Levinston, J., 2007, Aralık. Aesthetic Contextualism. *Postgraduate Journal of Aesthetics*, 4(3). Erişim adresi: <https://philarchive.org/archive/LEVAC-2>
- Lynch, K., 1960. The Image of the City. İngiltere: MIT Massachusetts Institute of Technology Press.
- Madran, E. ve Özgönül, N., 2011. Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunması. Cengizkan, M. (Yay. haz.). (s. 117-161). İstanbul: TMMOB Mimarlar Odası Yayınları
- Mairs, J., 2016, Nisan. Edoardo Tresoldi uses wire mesh to reconstruct ancient Roman church in Italy. Erişim adresi: <https://www.dezeen.com/2016/04/06/edoardo-tresoldi-wire-mesh-installation-ancient-roman-church-italy/>
- Matteo Nuzziello Arşivi, 2016. Erişim adresi: <https://www.puglia.com>
- McManus, D., 2012, Şubat. St Antony Hütte in Oberhausen : Rhineland Industrial Museum Building. Erişim adresi: <https://www.e-architect.com/cologne/st-antony-huette-oberhausen>
- Merdim, E., 2015, Ocak. Ömer Selçuk Baz "Yarışmayla Yap"ılan Troya Müzesi'nin Sürecini Anlattı. Erişim adresi: <https://www.arkitera.com/haber/omer-selcuk-baz-yarismayla-yapilan-troya-muzesinin-surecini-anlattı/>
- Miller, C., 2020, Ekim. Holy Fire Lit Place in China by URBANUS Architecture. Erişim adresi: <https://www.yellowtrace.com.au/urbanus-holy-fire-lit-place-china-national-youth-games-underground-architecture/>
- Nasar, J. L., 1994. New Developments In Aesthetics For Urban Design. *Environment and Behavior*, 26(3), 377-401. doi: <https://doi.org/10.1177/001391659402600305>
- Olşen, K., Bayram, F., Özme, A., Ataş, K., Kepenek, Y., Dönmez, H., Süvari, C., 1999, Mayıs. T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü 21. Kazı Sonuçları Toplantısı. 2344(2), s: 24. Ankara: Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi Erişim adresi: <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44760/kazi-sonuclari-toplantilari.html>
- Ott, C., 2020. The Molinete Museum / Temperaturas Extremas Arquitectos. Erişim adresi: <https://www.archdaily.com/941128/the-molinete-museum-temperaturas-extremas-arquitectos>
- Ökten, A. İ., 2020. Antakya Müze Otel: Hem Müze Hem Otel. Erişim adresi: <https://www.altinrota.org/yazilar/antakya-muze-otel-hem-muze-hem-otel/196>
- Özten, Ü. ve Anay, H., 2017. Bağlamsalcılığın İki Yüzü: Tepeleri ve Vadileri Pahlanmış Bir Dünyada Bağlamsalcılık Hususuna Yeniden Bir Bakış. *Megaron*, 12(1), 57-66. doi: 10.5505/megaron.2017.82957s
- Özturan, Ö., Göküz, B., Kaynakçı Elinç, Z., 2020. Arkeolojik Buluntuların Sergilenmesi ve Korunmasında Yeni Yaklaşımlar, *Akdeniz Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 368-379. doi: <https://doi.org/10.29048/makufebed.824592>
- Peter Cook Arşivi, 2013. Erişim Adresi: <https://www.archdaily.com/461242/stonehenge-visitor-centre-denton-corker-marshall>

Pijáček Květ Arşivi, 2016. Şekil 197. Erişim adresi: <https://www.kvetarch.cz/gallery85/>

Quinlan Terry Architects, 2021. Şekil 5. Richmond Riverside. Erişim adresi: <https://qtarchitects.com/projects/commercial/richmond-riverside/>

Rafael Vinoly Architects, 2011, Aralık . Tarihin üstünde yeni bir merkez. Erişim adresi: <http://mimdap.org/2011/12/77088/>

Richard F. Ebert Arşivi, 2017. Erişim adresi: <https://www.encirclephotos.com/image/history-of-molinete-archaeological-park-in-cartagena-spain/>

Savioz Fabrizzi Architectes, 2010. Coverage Of Archaeological Ruins Of The Abbey Of St-Maurice. Erişim adresi: <https://www.sf-ar.ch/architect/coverage-archaeological-ruins-abbey-st-maurice-8.html?idm=42>

Savrum Kortanoğlu , M., 2013, Kasım. Arkeolojik Alanların Korunmasına Ve Sunumuna Yönelik Modern Müdahal eler. *TÜBA-KED Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, 11, s: 51-69. doi: <http://dx.doi.org/10.22520/tubaked.2013.0003>

Semes, S. W., 2009. The Future of the Past: A Conservation Ethic for Architecture, Urbanism, and Historic Preservation, ABD: W.W. Norton & Company , s: 163–178

Shuangyu, H., 2020, Eylül 22. Jingdezhen Imperial Kiln Museum / Studio Zhu-Pe. Erişim adresi: <https://www.archdaily.com/948083/jingdezhen-imperial-kiln-museum-studio-zhu-pei>

Sotoudeh, H., Wan Abdullah, W. M. Z., 2012. Evaluation of fitness of design in urban historical context: From the perspectives of residents. *Frontiers of Architectural Research*, 2(1), 85-93. doi: <https://doi.org/10.1016/j.foar.2012.10.007>

Sputnik Türkiye, 2018. Bursa'da 2700 yıllık antik kent üzerinde AVM çalışması. (2018, 21 Eylül). Erişim adresi: https://sptnke.ws/j9YC_Swiss_Alps.html

Taka, T., 2021, Mayıs. Artist Edoardo Tresoldi creates a phantom basilica in Italy's Puglia. Erişim adresi: <https://thespaces.com/artist-edoardo-tresoldi-creates-a-phantom-basilica-in-italys-puglia/>

TDK, 2019. <https://sozluk.gov.tr/>

Thomas Jantscher Arşivi, 2009. Şekil 61, 62, 63, 64. Erişim adresi: <https://www.jantscher.ch/de%20/projekte.cfm?pid=G3M8B334&command=details&id2=739&id=739>

Thomas Mayer Arşivi, 2008. Erişim adresi: <https://thomasmayerarchive.de/search.php?l=english>

Tresoldi, E., 2016. Basilica di Siponto. Erişim adresi: <https://www.edoardotresoldi.com/works/basilica-di-siponto/>

Trip Advisor, 2021. Abbaye de Saint-Maurice d'Agaune. Erişim tarihi: 2021, Mart. Erişim adresi: https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g1130015-d8511268-ReviewsAbbaye_de_Saint_Maurice_d_AgauneSaint_Maurice_Canton_of_Valais_Tripadvisor,

Tripadvisor, 2021. Basilica di Siponto. Erişim adresi: https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g2275599-d10117346-Reviews-Parco_Archeologico_di_Siponto-Siponto_Manfredonia_Province_of_Foggia_Puglia.html

Tripadvisor, 2021. Cerro del Molinete Archaeological Park. Erişim adresi: https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g187517-d10456735-Reviews-Cerro_del_Molinete_Archaeological_Park-Cartagena_Municipality_of_Cartagena.html

Tripadvisor, 2021. Colchester Kültür Meydanı. Erişim adresi:
https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g190735-d2331571-Reviews-Firstsite-Colchester_Essex_England.html

Tripadvisor, 2021. Çatalhöyük Güney Koruma rts. Erişim adresi:
https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g780958-d3617265-Reviews-Catalhoyuk_Ruins-Cumra.html

Tripadvisor, 2021. Efes Yamaç Evleri Koruma Çatısı. Erişim adresi:
https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g293976-d294528-Reviews-Ephesus_Terrace_HousesSelcuk_Izmir_Province_Turkish_Aegean_Coast.html

Tripadvisor, 2021. Hamar Katedrali. Erişim tarihi 2021, Haziran. Erişim adresi:
https://www.tripadvisor.com/ShowUserReviews-g190460-d319189-r309787727-Anno_Museum_Domkirkeodden-Hamar_Hamar_Municipality_Hedmark_Eastern_Norway.html

Tripadvisor, 2021. Kayseri Kalesi. erişim adresi:
https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g297984-d307871-Reviews-The_Citadel-Kayseri_Kayseri_Province.html

Tripadvisor, 2021. LVR-Archologischer Park Xanten. Erişim adresi:
https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g198461-d1569305-Reviews-LVR_Archaeologischer_Park_Xanten-Xanten_North_Rhine_Westphalia.html

Tripadvisor, 2021. Musée de la Romanité. Erişim adresi:
https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g187154-d12998242-Reviews-Musee_de_la_Romanite-Nimes_Gard Occitanie.html

Tripadvisor, 2021. New Acropolis Museum. Erişim adresi:
https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g189400-d735521-Reviews-Acropolis_Museum-Athens_Attica.html

Tripadvisor, 2021. Pavlov Arkeopark Müzesi. Erişim adresi:
https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g2547132-d10823245-Reviews-ArcheoPark_Pavlov-Pavlov_South_Moravian_Region_Moravia.html

Tripadvisor, 2021. Stonehenge Visitor Centre. Erişim tarihi: 2021, Mart. Erişim adresi:
https://www.tripadvisor.com/ShowUserReviews-g528762-d188527-r231776858-Stonehenge-Amesbury_Wiltshire_England.html

Tripadvisor, 2021. Troya Müzesi. Erişim adresi:
https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g297979-d15350479-Reviews-Troya_Muzesi-Canakkale_Canakkale_Province_Turkish_Aegean_Coast.html

Tripadvisor, 2021. Villa Romana del Casale. Erişim adresi:
https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g580232-d793511-Reviews-Villa_Romana_del_Casale-Piazza_Armerina_Province_of_Enna_Sicily.html

Tripadvisor, 2021. Yeşilova Hyg Ziyaretçi Merkezi. Erişim adresi:
https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g298006-d12616582-Reviews-Yesilova_Hoyugu_Ziyaretci_Merkezi-Izmir_Izmir_Province_Turkish_Aegean_Coast.html

Tuna, A., 2016. Arkeolojik Peyzajların Sunumunda Kullanılan Yapısal Unsurların İrdelenmesi. *İnönü Üniversitesi Sanat Ve Tasarım Dergisi*, 6(13), s. 131-146. doi:
<http://dx.doi.org/10.16950/istd.27358>

UNESCO, 1978. UNESCO Türkiye Millî Komisyonu. Erişim adresi:
<https://www.unesco.org.tr/Pages/98/151/UNESCO-Millî-Komisyonlar-Tzg>

UNESCO, 1997. Villa Romana del Casale. Erişim adresi:
<https://whc.unesco.org/en/list/832/>

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (1978). Erişim adresi: <https://www.unesco.org.tr/Pages/98/151/UNESCO-Mill%C3%AE-Komisyonlar-T%C3%BCz%C3%BC%C4%9F%C3%BC>

URBANUS Architecture, 2019. Xihoudu Relics Ceremonial Flame Park 2019. Erişim adresi: <http://www.urbanus.com.cn/projects/holy-fire-lit-place-for-the-2nd-cnyg-2019-at-xihoudu-archaeological-site/?lang=en>

URBANUS Architecture, 2020. Holy Fire Lit Place for the Second China National Youth Games 2019. Erişim adresi: https://www.archdaily.com/946576/holy-fire-lit-place-for-the-second-china-national-youth-games-2019-urbanus?ad_source=search&ad_medium=search_result_all

Venedik Tüzüğü, 1964. Erişim adresi: http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0243603001536681730.pdf

Walsh, N. J., 2018, Ocak. Edoardo Tresoldi's Basilica di Siponto awarded the Gold Medal for Italian Architecture. Erişim adresi: https://www.archdaily.com/903999/edoardo-tresoldis-basilica-di-siponto-awarded-the-gold-medal-for-italian-architecture?ad_source=search&ad_medium=search_result_all

Yenel, A., 2013, Kasım. Diyalog Olarak Mimarlık . Uluslararası Sanat Tasarım ve Manipülasyon Sempozyumu'nda sunulan bildiri, Sakarya Üniversitesi, Sakarya. Erişim adresi: <https://stmf.sakarya.edu.tr/sites/stmf.sakarya.edu.tr/file/1385683148-ustm-pdf.pdf>

Yılmaz, B., 2006. Avrupa Birliği'ne Üye Bazı Ülkelerdeki Kültür Varlıklarını Koruma Yaklaşımı, Örgütlenme Ve Türkiye. *Yüksek Lisans Tezi*, DEÜ. Fen Bilimleri Enstitüsü, Restorasyon Anabilim Dalı, İzmir. Erişim adresi: <https://silo.tips/download/avrupa-brl-ne-ye-bazi-ukelerdek-kltr-varliklarini-koruma-yaklaimi-rgtlenme-ve-tr>

Yılmaz, M., Şener, Y. S., Bakıroğlu Yılmaz, A., 2019. Arkeolojik Alanlarda Uygulanan Koruma Örtülerinin Tasarım Kriterleri, *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 23, 413-429. Erişim kaynağı: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sanavetasarim/issue/46013/578685>

Zeren, M. T. ve Uyar, O., 2010. Arkeolojik alanlarda koruma çatıları ve gezi platformlarının düzenlenmesi kriterleri, *DEÜ Mühendislik Fakültesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 12 (2), 55-64. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/604941>

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Bilgen Çobaner
Doğum Yeri ve Tarihi : 17/10/1995 Osmangazi/BURSA
Yabancı Dil : İngilizce, İtalyanca

Eğitim Durumu

Lise : Bursa Şükrü Şankaya Anadolu Lisesi
Lisans : Uludağ Üniversitesi Mimarlık Fakültesi

Çalıştığı Kurum(lar) : Uludağ Üniversitesi Yapı İşleri ve teknik Daire Başkanlığı (staj), Evke Mimarlık (staj), Avcı Mimarlık (staj), Ada Mühendislik

İletişim (e-posta) : bilgenuguz@gmail.com

Akademik çalışmalar : “Bursa Ataevler Mahallesi'nin LEED ND Kriterleri Kapsamında İncelenmesi”. *Kent Akademisi*, 12(2). 309-339. doi: <https://doi.org/10.35674/kent.533107>